

విశ్వవేదన

భక్తి వేదాంత వేదనా

నివేదనాత్మక స్తుతి కావ్యము

‘ శ్రీపాదపాంశువు ’

అగస్త్యరాజు సర్వేశ్వరరావు

విశ్వవేదన

నర్వసామ్యనంకలితము

ప్రథమ ముద్రణ : జూలై 1996

ప్రతులు : 500

కవి : కావ్యకళాకృషీవల, మధురకవి, నత్కవి
ప్రకాశకుడు 'శ్రీపాదపాంశువు'
అగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావు

మూల్యము : రూ.45/-

ప్రాప్తిస్థానము

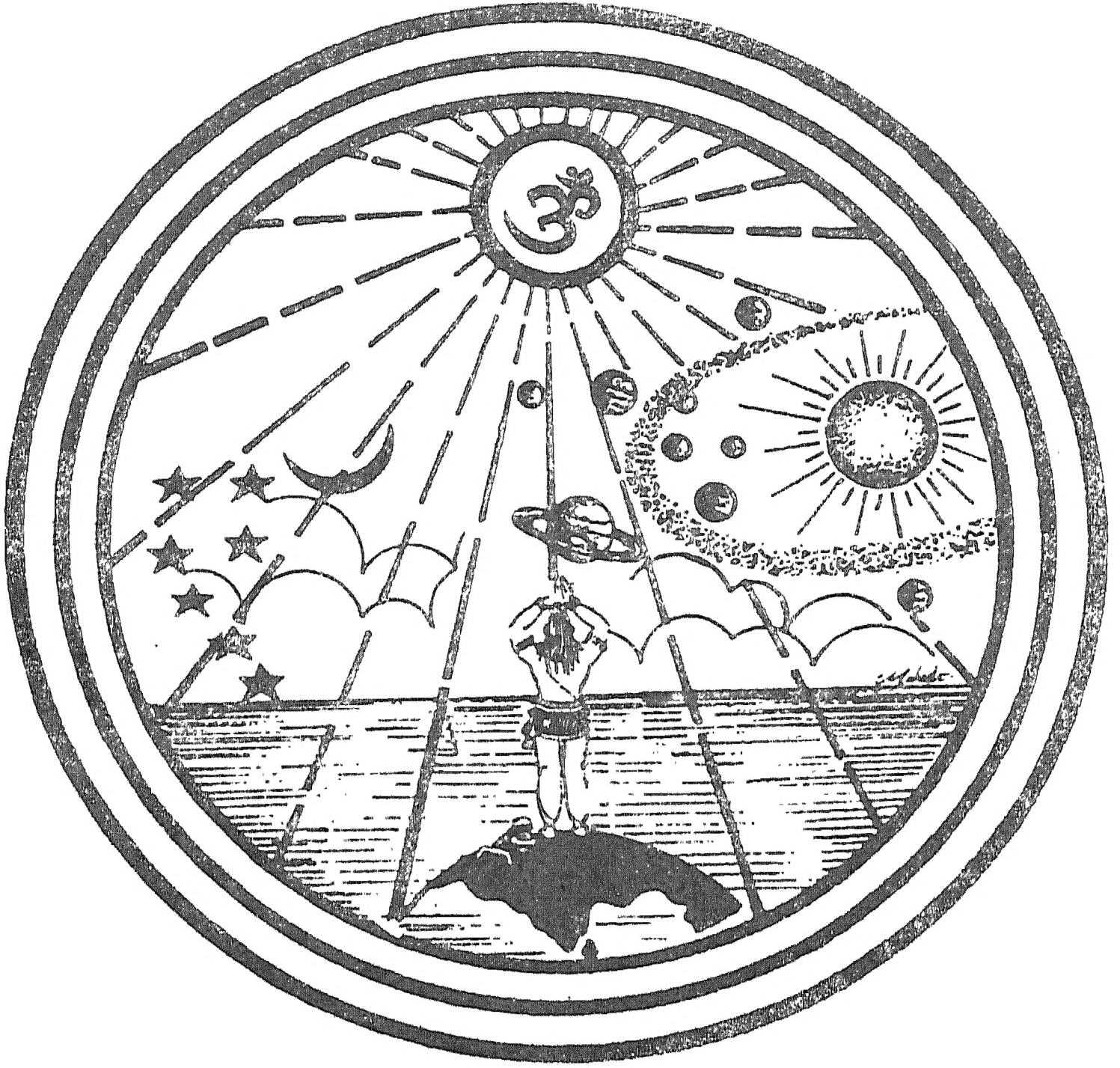
* అగస్త్యరాజు వంశీకృష్ణ
W 27-II / 1629,
లక్ష్మీనగర్, బాలాజీనగర్ విస్తరణ
నెల్లూరు - 2.

* అగస్త్యరాజు సుబ్బారావు
తెలుగు వండిట్
11-33-991/6, వెంగళాపునగర్,
కావలి, నెల్లూరు జిల్లా - 524 201.

ముద్రణ :

శ్రీవెన్ ఆఫ్సెట్ ప్రింటర్స్

పొగతోట, నెల్లూరు - 1. Ph : 24506

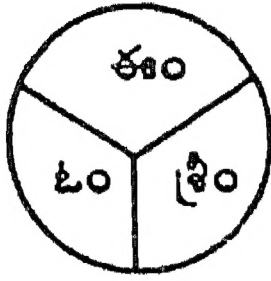

ఈ నక్షత్రములున్ గ్రహములును సూర్యేంద్వాది గోళంబులె
ద్దానందోచు ? తదాద్యశక్తి యెదియో ? తద్రూపమెట్లుండునో ?
ప్రాణంబేకడనుండి వచ్చి యెట జేరంబోవునో ? ఇంతకీ
మేనన్నేనని పల్కు తత్వమెదియో ? మిథ్యాజగంబేమిటో ?

ప్రాజ్ఞవాణి

అవధాని శిరోమణి, బ్రాహ్మవిభూషణ, కవితానుధాకర, అవధాన
కళాప్రపూర్ణ, సారస్వత శిరోమణి, కవితేనరి
శ్రీ అషకాల నరసింహరామశర్మగారు M.A.,
నరస్వతీక్షేత్ర నిర్మాత, అనంతసాగర్ పోస్టు,
మెదకుజిల్లా, Pin - 502 267.

శ్రుతి

"య ఈం స్వరంతం గుహ్యమే వానుస్వరన్
ఓమితి స్వరాం వాచం నముచ్చరతి
యోవాక్తరం నదు బ్రహ్మపరమం
న నత్యోఽయ మమృతో విశ్వవేదాః" ||

"బ్రహ్మణస్పతి భూర్భువః స్వ స్తిసృభి
ర్వాగ్ని ర్వాయహృతిభి ర్నిదధే పదాని
వృథివీ మంతరిక్షం దివంచాధి
నత్రిపాత్ పురుషోఽయం సాకం వాచా" || ఛందోదర్శనము.

ఈ మంత్రములు ఓంకారముయొక్క పాదుర్భావమును; సృష్టిప్రక్రియారంభమును దెలుపుచున్నవి. అవ్యక్తనాద బ్రహ్మమై గుహ్యప్రణవముగా గీర్తింపబడిన ఈంకారము, తొలుత బరమాకాశమునుండి ఓంకారమును స్వరమును బలికినది. ఆ యోంకారమే సర్వచరాచర సృష్టికి మూలబీజమై భూః భువః సువః అను వ్యాహృతిత్రయమునకు, జన్మనిచ్చినది. ఇట్లు జరిగిన నాదవ్యక్తీకరణకు, బరమాత్మ పరబ్రహ్మపద వాచ్యమగుటకు, దదీయ మాయారూప మిధున మవసరమైనది. తన్నిధునత్వమును బొందిన వాక్కునకు, నభేద మనివార్యమైనది. పరబ్రహ్మముతో దన తాదాత్మ్యమును వ్యక్తీకరించుటకు పై నాదము లావశ్యకములైనవి.

నిర్గుణ నిరాకార పరబ్రహ్మమునకును జగత్సృష్టి యనివార్యమైనది. త్రివ్యాహృతులు. పంచభూతముల సృష్టించుకొనినవి. ఆ పంచభూతముల

ద్వారా మాయావృత జీవ జననము జరిగినది. తదంశయగు జీవాత్మ,
 పరమాత్మతత్వమునుండి ప్రయోజనార్థమై విడివడి, మాయావృతేంద్రియ
 మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారములతో, జన్మ జరా మరణాది నమస్త వికారములతో,
 హంచభౌతిక దేహాభిమానియై, ప్రాణిగా నవతరించినది. ఆ ప్రాణి శరీర
 రక్షణార్థమై యాహార మపేక్షించినది. ఆ యాహారాన్వేషణకై చలన శీలము
 కావలసివచ్చినది. ఆ కారణమున గర్మజ్ఞానేంద్రియములతో గూడి జీవికను
 గొనసాగించుచు వచ్చినది. ఉపాధి భేదమునుబట్టి మనస్సు తనవంతు
 కర్తవ్యమును బ్రేరేపించు నమయమున, బుద్ధి తనదగు పాత్ర నిర్వహించుటకు
 దగిన యుపాధిలో ప్రవేశించుటతో, నాలోచనా విధానము పెరిగి, శీతోష్ణ సుఖ
 దుఃఖాద్యనుభవమును, దజ్జన్య జ్ఞానమును బొంది, స్మృతి వ్యవహారమున
 భూతమును వర్తమానమున నువయోగించుకొని, భవిష్యత్తు నూహించు స్థితికి
 నెదిగినది. తద్భవిష్యదృష్టి యిహలోక విచారమొనర్చి, యాంతర దృష్టితో
 బంచభూతములను దనకనుకూలముగా నువయోగించుకొను కృషితో
 నవనరమైన యాత్మరక్షణకై యెదిరించుచు, జీవన నమరమును
 గొనసాగింపనేర్చినది. తన బుద్ధి కతీతమగు శక్తి యెదియో తనను బరోక్షముగా
 నడిపించుచున్నదను విశ్వాసమును బొంది, దానిని సుముఖము గావించు
 నాధ్యాత్మిక దృష్టిని బెంచుకొని, పెక్కు విధములగు తపస్సులనాచరించి,
 తదనుభూతుల ద్వారా, భావితరములకు సులభతరముగా, బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును
 బొందుటకు వీలుగా గల, తపశ్చర్యలతోపాటు సామాన్యులకు గూడ
 సులభమగు ననేకోపాసనా విధానములను దెలియజేయుటకై, బహు విధములుగా
 ఉపనిషత్తుల రూపమునను, తదా చరిత వ్యక్తుల జీవన విధానములను దెలుపు
 కథల రూపమునను, దచ్చక్తి పారమ్యము చాటబడినది.

ఈ విధముగా నా శక్తి నిరాకారముగా నుపాసించబడుచున్న కాలముననే,
 దానికొక రూపమును భావించి, తద్రూపము నుపాసించు విధానము
 బయలుదేరినది. దానిని నగుణోపాసనగా బిలిచిరి. ఆ నగుణోపాసనలో నగుణ
 సాకారము నగుణనిరాకారము అను ద్వివిధోపాసన యేర్పడినది.
 ఔపచారికముగా నర్పింపవలసిన వస్తువులను బ్రత్యక్షముగా నర్పించుకొనుట,
 నగుణ సాకారము. అర్పించలేని వస్తువులను గేవల నామోచ్ఛారణముతో
 నమర్పించుట నగుణనిరాకారముగా బిలువవచ్చును. నిరాకార
 పర్యవసాయికముగా నగు నగుణోపాసన నగుణ నిరాకార మగునని కొందరు.

నగుణా నిర్గుణా చేతి ద్విధాప్రోక్తా మనీషిభిః
నగుణా రాగిభిస్సేవ్యా, నిర్గుణాతు విరాగిభిః ॥

ఇట్లు నగుణోపానన రాగులకు, నిర్గుణోపానన విరాగులకని
దేవీభాగవతము నుడివినది.

ఉపాననలో నుపాన్యదైవము భిన్నరూపములయి శివ విష్ణు దేవీ గణేశ
సౌర రూపములుగా బూజ లందుచున్నది. ఉపాన్యదైవముల సంఖ్య
పెరుగుటను వేదము కూడ ననుమతించినది.

'యం కామయే తం తముగ్రం కృణోమి, తం బ్రహ్మణం తం ఋషిం
తం నుమేధామ్' (ఋ. 10-125-5).

పైన బేర్కొనబడిన దేవత లందఱికిని అధర్వశీర్షోపనిషత్తులు గలవు.
కాని దేవీపరముగా ఒకే అధర్వశీర్షోపనిషత్తు కలదు. దేవీపరముగా భేదము లేని
రీతిగా ద్రిమాతలకును ఒకే యుపాననా విధానము నెగడుచున్నది. పురుష
రూపమున నున్న దేవతలందఱు దేవ్యంశములేయని దేవీభాగవతము
నుడుపుచున్నది. "నామభేదా దృవేద్భిన్నా నభిన్నా వరమార్గతః"
(దే.పు.1814).

"ఉమేతి కేచిదాహుస్తాం శక్తిర్లక్ష్మీతి చావరే
భారతీత్యవరేచైనాం గిరిజేత్యంబికేతిచ.
దుర్గేతి భద్రకాలీతి చండీ మాహేశ్వరీ తథా
కౌమారీ వైష్ణవీచైవ వారా హ్యైంద్రీతి చావరే
బ్రాహ్మీతి విద్యావిద్యేతి మాయేతిచ తథావరే
ప్రకృతీత్యంతరా చైవ వదంతి వరమార్గతః " ॥ (శాక్తానంద తరంగిణి)

ఇట్లు భిన్న నామములతో నుపాసించబడుచున్నను, దేవియే యేకైకమైన
ఆద్యశక్తిగా నారాధింపబడుచున్నది. బ్రహ్మవద నంబంధియగు చిద్భావాశ్రయముగా
విష్ణువు, నద్భావాశ్రయముగా శివుడు, తేజోభావాశ్రయముగా సూర్యుడు,
బుద్ధిప్రధానాశ్రయముగా గణపతి, భగవచ్ఛక్తి ఆశ్రయముగా దేవ్యుపానన,
చెప్పబడినది. దేవ్యధర్వశీర్షోపనిషత్తు ప్రకారము -

"దేవీ హ్యేకాగ్ర ఆసీత్ సైవ జగదండ మనృజత్ తస్యా ఏవ బ్రహ్మ
అజీజనత్, విష్ణురజీజనత్, రుద్రోఽజీజనత్, సర్వేమరుద్ధణా అజీజనన్.....

నర్వమజీజనత్ సైషా వరాశక్తిః" అందుకే శక్తుఃపానకులే ఎక్కువయని చెప్పట.

"శాక్తా ఏవ ద్విజా న్సర్వే న శైవా న చ వైష్ణవాః ।

ఉపానతే యతోదేవీం గాయత్రీం వరమాక్షరీం ॥ (దేవీభాగవతము)

శాక్తోపానన వైదికము కాదనియు, కేవలము తాంత్రికమనియు, వాదించు వారలకు అది వైదికమేయని, అవైదికము కాదని క్రింది యువవత్తుల ద్వారా నిరూపింపబడుచున్నది.

"తామగ్ని వర్ణాం తవసా జ్వలంతీం । వైరోచనీం కర్మఫలేషు జాష్టామ్ ।
దురాం దేవీం శరణమహం ప్రవద్యే । నుతర సితరసే నమః" ॥
(అధీర్వవేదం 10-127-12)

"పావకానః నరన్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ । యజ్ఞం వష్టు ధియా వనుః"
(ఋగ్వేదం 1-2-10)

"యద్వాగ్వదంత్యవిచేతనాని రాష్ట్రదేవానాం నిషసాదమంద్రా ।
చతస్ర ఊరం దుదుహే వయాంసి క్వస్విదస్యాః పరమం జగామ"
(ఋగ్వేదం 8-100-10)

"మమయోని రవ్స్వంతః నముద్రే" (ఋగ్వేదం 10-125-7)

"అహమేవ వాత ఇవ ప్రవామ్యారభమాణా భునాని విశ్వా"
(ఋగ్వేదం 10-125-8)

"తాంమా దేవా వ్యదధుః పురుత్రా" (ఋగ్వేదం 10-125-3)

"అహం రుద్రేభి ర్వసుభిశ్చరా మ్యహ మాది త్యైరుత విశ్వదేవైః"
(ఋగ్వేదం 10-125-1)

"మయాసోఽన్నమత్తి, యోవివశ్యతి, యఃప్రాణీతియ ఈం శ్రుణోతుక్తమ్"
(ఋగ్వేదం 10-125-4)

"అహం రుద్రాయ ధనురాతనోమి, బ్రహ్మద్విషే శాంతవా ఉ"
(ఋగ్వేదం 10-125-6)

ఇట్లు శక్తి మహిమను వేదము వేనోళ్ళ చాటుచున్నది.

"శక్తిశ్చ శక్తిమద్రూపాత్ వ్యతిరేకం న వాంఛతి" (దేవీభాగవతము)

సీతోపనిషత్తులోనూ, "అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా" అను నూక్తియే కలదు. వరబ్రహ్మమునకు శక్తికి, భేదమున్నచో "అథాతో శక్తి జిజ్ఞాసా" అని

యుండెడిది కదా! అట్లు లేదు కావున శక్తి బ్రహ్మమునకు భేదము లేదని తెలియుచున్నది.

“నరన్వతి త్వం రుద్రేణ విద్యుతోప
నంహితా న్వరసీహ రవభీనాంతః ।
రుద్రాణీ మధ్యమా గౌరీ గరియసీ
వాగ్విదా వ్రతిమానం విశ్వస్యాధిబీజమ్” ॥

“బ్రహ్మణస్పతి త్వం వరమే వ్యోమని
నన్నమాత్రః నన్నపాద్ వాచాపురుషః ।
న్వతో నవ్రతివద్యసే వరశ్శితో
వాగ్విదా నమానా పురుషస్యాత్మా ॥ (ఛందోదర్శనం)

ఈవనిషత్తులు కూడ దేవీతత్వాన్నిట్లు గ్గడించినవి. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు, త్రిగుణాత్మికా వ్రకృతి మణీయు మాయ యొక్క యభిన్నత్వ నిరూపణ చేయుచు వ్రకృతియే మాయ యనియు, మహేశ్వరుడు దాని కధిష్ఠాత యనియు, దెలిపినది.

“మాయాంతు వ్రకృతిం విద్యా న్మాయినంతు మహేశ్వరమ్ ।

తస్యావయవభూతైస్తు వ్యాప్తం నర్వమిదం జగత్ ॥

“అజామేకాం లోహిత శుక్ల కృష్ణాం

బహ్విః ప్రజాః సృజమానాం నరూపాః” ॥ (శ్వేతాశ్వతరం)

“గాయత్రీవా ఇదం నర్వం భూతం యదిదం కించ వాగ్వై

గాయత్రీవాగ్వా ఇదం నర్వం గాయతీచ త్రాయతేచ” ॥ (ఛాందోగ్యం 3-12-1)

“యథా నదగ్గః న్యందమానాః నముద్రే

అస్తం గచ్ఛంతి నామ రూపే విహాయ ।

తథా విద్వాన్ నామరూపాద్విముక్తః

వరాత్పరం జగదంబా ముపైతి” ॥ (గుహ్యకాళికోపనిషత్తు)

ఇంతేగాక శ్రీనూక్త దుర్గానూక్తాదులు, త్రిపుర తాపినీ, దేవీ, నరన్వతీ రహస్యాద్యుపనిషత్తులు, స్మృతి పురాణేతిహా సాగమ రహస్య నంహితాదులు, యామలార్థవ తంత్రాదులు, శక్త్యుపాసనా విధానమును విస్తృతము చేసినవి. సౌందర్యలహరి దేవీస్తోత్రములలో దలమానికమైనది. ఈ విధముగా శక్త్యుపాసన నర్వనిష్ఠమై నర్వాధికమై యెనలారుచున్నదనుట నిర్వివాదము.

ఈ విషయమునే శ్రీ అగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావుగారి విశ్వవేదన తెలుగు వద్యములలో బూర్తిగా గృహిచేసిన దనవచ్చును. ఈ కృతి వారి మనః పరివక్షాతను బ్రకటపరచుచున్నది. వీరి రింతకుముందు “శ్రీమాత గాయత్రి ” అను గ్రంథమున గాయత్ర్యపాననా విధానమును వివరముగా దెలిపిరి. నరనకవులైన వీరు వృత్తిరీత్యా అధ్యాపక ప్రాధ్యాపకత్వములు నెఱపుటవలన నేమో, జ్ఞానవ్రధానాలోచనా విధానము ప్రకటపరచినారు.

వీరి రచన సాహిత్యము నందేగాక వేదాంతమునందును ధారావాహికముగా సాగుటతో, జేయి తిరిగిన వీరి కవితామూర్తిమత్వము కనులకు గట్టగలదు. వీరి వద్యములు నరళములై నుబోధములైయున్నను, గూఢవిషయము కనుక తాత్పర్యాపేక్షితములైనవి.

ఉపనిషన్మంత్ర బోధితమగు నమస్త విషయమును దెనుగున వద్యబద్ధము గావించుటకుదోడు, తాత్పర్యమును మధ్య ననేక విశేషములతో వ్రాసి, పాఠకులకెంతో నులభతరము చేసినారు. వీరి శైలి యెంత నులభమో శ్రీంది వద్యమున గమనింపవచ్చును.

చం॥ కనబడు నీ వ్రవంచమును గాల్పానికంబను తెట్లు? కానిచో
వినబడు నా వ్రవంచ మవివేక వికల్ప మనంగ జెల్లునే ?!
కనబడు దానియం దణగి కన్నులకుం గనరాక, యేకతా
జనిత మహత్వ పూర్ణమగు నత్యమొకండు వికాసమొందెడిన్ ॥ (19)

అమ్మవారి నాయన చూచిన విధానము

“ఒకచో భీకర కాళికావపుషవై యొండొక్కచో దుర్గవై.....” అనే 31వ వద్యంలో కనిపిస్తుంది.

“ప్రతి పాదధ్వని నీదిగా దలచి మద్ధ్వారంబున న్నిల్చితిన్” అనేది 44వ వద్యము వీరి భక్తి పారమ్యమునకు నూచకముగ నున్నది.

“గళమున వాతము న్నఫము గ్రమ్ముచు.....” అనే 48వ వద్యమందలి కవియూహ అద్భుతముగ నున్నది.

ఉపాసనలో నువ్రభాతము వలుకుట, నిద్రపుచ్చుట భాగములే యైనను వీనిలోని సామంజస్యమును కవి వ్రశ్నించిన విధము చక్కగా నున్నది. ఉపాసనా ప్రక్రియలో చివరకు అహమెట్లు కన్పించును? తదుపరి కర్తవ్యమును దెలుపుచు - “ఒక్కొక మెట్టు నెక్కిచన నుండిన దేమియు గానరాదు.....”

(136) అనే పద్యంలో చక్కగా వర్ణించినారు. ఆత్మసాధనలో ఒక్కొక్క మెట్టు నెక్కుచు బోవ బోవ తుదకు నహము దప్ప నేముండెనో యగుపించదు. ఆ యహము కూడ నుండెనో లేదో తెలుపుటకు మాటల కందదు. మనస్సునకు దక్కదు. శబ్దము కాని శబ్దమై, పరానంవిద్రూపమున నెలకొని యుండును. నర్వకృత్యము లుడిగినట్లు తోచు తద్రూపమైన యాత్మ జయించుగాక! అని ముగిస్తారు.

ఇంత నరళముగా వేదాంతము నందించుట, సీతారామాంజనేయ సంవాద గ్రంథ కర్తయైన శ్రీ వరశురామవంతుల లింగమూర్తిగారి కొక్కరికే సాధ్యమనుకున్నాను. వీరును నరళనుందరముగా వేదాంతమును భక్తజనుల కందించి ధన్యులైనారు. ఎడనెడ దీర్ఘ నమానములు కనువడినను అవి నహజమధురములై ద్రాక్షాపాకముననే యున్నవి. 'ఆత్మ సంస్థియా వాసిత నృష్టికల్పన వివర్తనము', 'ధ్యాంత సంశ్రిత విభా వరినిష్ఠ విశిష్టము' ఇట్లొకటి రెండు, వెదకువారికే కష్టముగా దొఱక గలవు.

నిగూఢతత్వము నిట్లలతి పదములతో బొదుగుట చక్కని కవితా శిల్పమే యగును. ఇది జననాంతర పుణ్య విశేష లబ్ధముగాక నేమగును? గంభీరమగు వేదాంత నముద్రము నాపోశనము వట్టిన వీ రగన్త్యరాజు వారగుట దైవికము. అక్కడక్కడ,, గేవలాధ్యాత్మిక దృష్టి తక్కి చూచిన, గొన్ని యెడల నరళాదేశముల యందు శ్రద్ధ వహింపక పోవుట తప్ప, నర్వము నునంపన్నము, అద్భుతము, అనందదాయకము. ఈ కృతి మదిష్టదైవమగు అనంతసాగర క్షేత్రాధిష్ఠిత నరన్వతీమాత కంకితము చేయుచు, కవిగారు "నీ విడినట్టి వాక్కు నిదె నీకు నమర్పణ సేయుచుంటి నా భావము నీవ యౌట" అన్నారు. ఆత్మనిండిన మాట ఇది. అన్మదాదుల కానందపు దేట. ధన్యజీవులు వీరు.

నాకీ మాటలు నాల్గు వ్రాయుటకు బుణ్యంబిట్లు వీలిచ్చెనా యని ముగించుచున్నాను.

ఇతి శం

శ్రీ నరన్వతీ క్షేత్రము
24-8-1996.

అష్టకాల నరసింహరామశర్మ

వ్యాకరణాధ్యాపక, విద్యావ్రవీణ
శ్రీ చింతలపాటి పూరాననకాస్త్రి M.A., గారు
వేద సంస్కృత కళాశాల,
మూలపేట, నెల్లూరు - 3.

ఆనందసుషమ

“జ్ఞానాదేవతుకైవల్యమ్”, “తరతికోకమాత్మవిత్” మొదలగు ఉపనిషద్వాక్యములు ఆత్మజ్ఞానమువలననే మానవులకు జనన మరణాదినంసారబాధలు తొలగి నుస్థిరమైన పరమానంద రూపమగు మోక్షము సిద్ధించునని చెప్పుచున్నవి.

అట్టి అఖండాద్యతీయ ఆత్మానంద రసానుభూతి నందించుటలో శివానందలహరి, సౌందర్యలహరి వంటి స్తోత్రగ్రంథముల వలె, శ్రీపాదపాంశువు, కావ్యకళాకృషీవల, మధురకవి, శ్రీ అగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావుగారి, - నర్వేశ్వరానుగ్రహాలబ్ధ నత్కవితాసారస్వతసర్వస్వమైన, - యీ విశ్వవేద నాఖ్యమగు కావ్యనరోవరము, సాంసారికకేశ తావత్రయ దావకిర్తులకు, నరన మధుర గంభీర దివ్యవాగమృత రసనిష్యందధుని యనుటలో నందేహము లేదు.

నామ వైశిష్ట్యము :

ఈ కవివర్యులు తమ గ్రంథమునకు విశ్వవేదనా నామము నుగ్గడించుట యందే దీని వైశిష్ట్యము దెలియుచున్నది. ఇది వలువిధముల సార్థకనామము. విశ్వమనగా జగత్తు అని యొక అర్థము. వేదన యనగా జీజ్ఞాసారూపమైన విచారణయని యొక అర్థము. ఇదియే భూనభోగ్రహ తారాదిరూపమైన యీ స్థావర జంగమాత్మకమగు జగత్తునకు మూలాధారమేదియో, గమ్యమగు చరమావధి యేదియో, తెలిసికొనుటకు, జీవునకు గలిగెడు చిత్రవిచిత్ర భావనలతో వెలువడు అవేదన. నివేదించుకొనుటనియు, మణియొక అర్థము.

ఇట గ్రంథారంభము నుండి, “శ్రీతత్త్వమ్మ నెఱుంగ నెంచి మదిలో జింతింతు” (1) “ఈ నచరాచరంబుల మే వరతత్త్వగతందో!” (13) మున్నగు పద్యములతో, బహువిధ భావోల్లేఖనములతోభక్తి జ్ఞాన మార్గములతో, నగుణ నిర్గుణోపాసనారీతులతో, అర్చితో, గజేంద్రుడు విష్ణువునకు మొఱబెట్టిన విధమున, జీవుడు తన కష్టసుఖములను పరదేవతకు నివేదించుట నృష్టముగ

కనిపించుచున్నది. ముముక్షువులకు శమదమాది సాధన చతుష్టయ నంవదతో బాటు, ఈ జిజ్ఞాస యేర్పడనిదే వేదాంత తత్త్వము బుద్ధ్యారూఢము గాదు. కనుకనే బ్రహ్మసూత్రములలో ప్రప్రథమముగ "అధాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా" అని, దీని ప్రాముఖ్యము చెప్పబడినది.

మణీయు - ఈ జీవుని జిజ్ఞాసకు ప్రధానమైన నమాధానము గూడ నామమునందే యున్నది. విశ్వం = వ్యావకం వరమాత్మానమ్, వేదయతి = నర్వ జగన్నివానతయా అభ్యాతి" అను వ్యుత్పత్తిచే, నర్వవ్యావకమైన వరమాత్మతత్త్వము నర్వజగమున కాధారమను సిద్ధాంతార్థమును గూడ తెలుపుచు, అది మిగుల సార్థకమై శోభిల్లుచున్నది. "విష్ణు - వ్యాప్తా" అను ధాతువు నుండి యేర్పడిన విశ్వశబ్దము, నర్వవ్యావకుడైన వరమాత్మ అను నర్థమును ప్రధానముగ బోధించును. కనుకనే "విశ్వం విష్ణు ర్వషట్కారః" అని విష్ణునహస్రనామ స్తోత్రములో విశ్వశబ్దము ప్రథమముగ పేర్కొనబడినది.

ఇక వేదనాశబ్దము "విద - చేతనాభ్యాన నివాసేమ" అను ధాతువుచే సిద్ధమైనది. కనుక నీ గ్రంథము " వరమాత్మ జగత్తుకంటే అభిన్నమై, జగత్తుకు వ్యావకమై, తనయందు అఖిల భూతముల నృప్తి స్థితి లయాదులను జరుపునట్లు" తెలుపుచున్నదని యీనామకరణములోని ఔచిత్యము విభావనీయము.

ఇంకను - "జన్మాద్యన్యాయతః" శాస్త్రయోనిత్వాత్" ఇత్యాది బ్రహ్మసూత్రములను, శాంకర భాష్యాదులను, దుర్గా నవ్తశతి, దేవీభాగవతము, లలితాసహస్రనామ భాష్యము మొదలగువానిలోని తత్త్వమును, మంత్రశాస్త్ర విశేషములను, శ్రీవిద్యానంప్రదాయముతో నరిగా నమన్వయపఱచి, దేవీవరముగ నమంతమును తెలుపుట చేతను, దీనికి "విశ్వవేదన" యను సామము సార్థకమేయైనది.

రచనానైపుణ్యము :

వీరి గ్రంథమునందలి "నేనొక వాహినీజనిత నిర్మలవీచికనై" (40) అను పద్యము, జీవబ్రహ్మైక్యమును కడుంగడు హృద్యమగు దృష్టాంతముతో బోధించినది.

నముద్రములో ఉత్పన్నమై నముద్రములోనే లీనమైన తరంగము, నముద్రజలముకంటే వేరుగానట్లు, ఆత్మలో యేర్పడిన జీవభావము జ్ఞానముచే ఆత్మలోనే అంతరించిన పిమ్మట, ఆత్మయే యగును గాని వేరుగాదనుట కిది

నమర్థమగు దృష్టాంతము. కనుకనే శ్రీశంకరులు తమ వట్టదీప్తవమున
“సాముద్రోహి తరణః” - అని యీ దృష్టాంతమును పేర్కొనిరి.

మఱియు సంధ్యావస్తనమునందలి గాయత్రీ సావిత్రీ నరన్వతీ బ్రాహ్మీ
వైష్ణవీ రౌద్రీ తత్త్వములను వాని అభిన్నత్వమును విశదీకరించి, సంధ్యోపాసనా
వరమార్గమును బోధించుటకు శ్రీకవివర్యులు -

“నిర్గుణమైనచో దెలియనేర రటంచు గుణ వ్రనన్నవై” (91)

“నృప్తింగూర్చ రజోగుణ వ్రకృతివై” (103)

“ఓజన్వంతము నృప్తిపావకము నిత్యోన్మేషమా వైష్ణవీ” (వ. 106)

ఇత్యాది పద్యములలో అనవద్యమగు వ్యాఖ్య నొనర్చి కృతకృత్యులైరి.

కథానుషంగము :

అట్లే - “వరశివునూర్ధ్వభాగమున పద్మజుడున్ దనుమధ్యమందు
శ్రీహరియు” (100)

“త్రిపురములౌ శరీరములు దేహిహృదంతర భాసి యీశుడే” (101),

అను పద్యములలో త్రిపురనుందరీ తత్త్వమును, నామ నిర్వచనమును,
కథామాత్రసారముగ కాక, ఆధ్యాత్మిక నమన్వయముతో వివరించుట
ప్రశంసనీయము.

- “వెన్నెముకన్ గ్రహించి కనిపింపని కవ్వముచేసి త్రాళ్ళుగా వన్నుచు
శ్వానయుగ్మమును” (108) అను పద్యములో యోగిపుంగవులు తమ
ధ్యానమార్గముచే ఉచ్చాసన నిశ్శ్వాసముల ద్వారా వరదేవతను
సాక్షాత్కరించుకొనుటను, నముద్రమధన - లక్ష్మీజనన వృత్తాంతము ద్వారా
బోధించుట, పుణ్యకథావర్ణనాలంకార నైపుణ్యము నగణ్యముగ తెలుపుచున్నది.

ఆత్మవేదన :

గ్రంథాంతమున - “ఒక్కొక్క మెట్టు నెక్కి చన నుండిన దేమియు గానరా
దహంబొక్కటి తక్కు తదాత్మ జయించు గావుతన్” (136) ఈ
పద్యములో ఆత్మభావవరిణతి విశేషముచే, “అహం” అను భావమును
క్రమముగ పరిత్యజించి, ఆనందస్వరూపమైన ఆత్మకు జయజయధ్యానములు

బల్కుటతో, విశ్వస్వరూప వరమాత్మకు, తమ విశ్వకవితా నివేదనము చేయుట,
వీరి ధర్మజ్ఞాన కవితా నమాధిస్థితికి వరమోత్కర్ష యనవచ్చును.

జ్ఞానానందామృతాద్ధి నాపోశన పట్టిన యీ కవిరాజు,
సర్వవిద్యానరిత్యువితాసారమున సర్వేశ్వరుడై నామసార్థక్యముతోబాటు
జన్మసార్థక్యము వడసి, మనకును ధన్యత్వము ననుగ్రహించినారు. వీరికి నా
కృతజ్ఞతావ్రణామములు.

“జయంతితే నుకృతితో రనసిద్ధాఃకవీశ్వరాః”

నెల్లూరు
5-9-1996

ఇట్లు
చింతలపాటి పూర్ణానందశాస్త్రి

శృంగేరిపీఠ ఆసాన విద్వాంసులు, 'ఆరవిద్యాభూషణ'
శ్రీ మల్లాప్రగడ శ్రీరంగారావుగారు
శ్రీ శారదానందనం, నర్సింహపేట, మచిలీపట్నం.

సన్నుతి

మధురకవి, కావ్యకళాకృషీవలులు, శ్రీపాదపాంశువు శ్రీ అగస్త్యరాజు
నర్వేశ్వరరావుగారి 'విశ్వవేదన,' ఆమూలాగ్రము రెండుసార్లు చదివించి
అనితరమైన ఆనందము నందించినది.

విశ్వదైన పరమాత్మకు నివేదించు వేదనగా, విశ్వదైన జీవుని ఆవేదనగా,
యీ విశ్వమందలి భగవతి వ్యాపినిగా నర్వేశ్వరరావుగారు తమ లేఖని నుండి
అమృతధారగ ఆనందరస ప్రవాహమును అస్తికలోకానికి ప్రసరింపజేశారు.

ఇంతకుపూర్వము వీరు అనేక గ్రంథములను రచించి కవితారచనలో
సిద్ధహస్తులై సాహితీహృదయులకు ఆనంద సమారాధన గావించిన
అదృష్టవంతులు.

ఈ 'విశ్వవేదన' లో మంత్ర, యంత్ర, తంత్ర, యోగశాస్త్రరహస్యములను,
నూర్యచంద్రాది గ్రహముల స్థితిని నక్షత్రముల సంచార నన్నివేశములను,
ఆత్మతత్వరహస్యమును, జీవుడనుభవించు కష్ట సుఖములను, జగన్మాతయగు
పరాశక్తికి నివేదించుటలో వీరి రచనావైఖరి, భావవివరణ, అర్థవిశ్లేషణ,
అధ్యాత్మిక సాధనానుభవములతో అందరి హృదయాలను ఆకట్టుకొని,
ఆలోచింపజేసి ఆత్మతత్వాన్వేషణలో అభిరుచిని, ఆనందాన్ని కలిగింపజేయు ననుట
నిర్వివాదము.

ఈ కావ్యమందలి ఉత్తరభాగమున పరాశక్తి నామములలోని
యౌచిత్యమును వివరించుచు సోపవత్తికముగ అనేక ప్రామాణిక గ్రంథముల
నుండి నిరూపణ చేయుచు శ్రీ లలితా నహస్రనామములలోని కొన్నిటిని
నందర్శించితముగ వ్యాఖ్యానించుచు ఉపాసకులకు సాధకులకు వీరు
మహోపకారమొనర్చినారు.

అక్షరోపాసనలో అగ్రేనరులైన వీరు అలవోకగా పద్యములందు మంత్ర,
యోగ రహస్యములను, సిగూడార్థములను సులభరీతిని విశ్లేషించి తమ
అధ్యాపకత్వ అనుభవ విశేషమును అందించుచు పాఠకుల మనస్సును పరాశక్తి
వదాయత్తము గావించినారు.

కథారూపముగనో, భక్తిభావ నహిత శతక రూపముగనో వద్యరచన నులభము కావచ్చు కాని, మంత్రశాస్త్రమందలి గంభీర భావాలను యోగమందలి నిగూఢ తత్వమును ఛందోబద్ధమైన కవితలో రంగరించి ఉగ్గుపాల వలె అందించుట అనన్యసాధ్యము.

“అధారాదిషడబ్జముల్ నదాముక్తుల్ గదా ముక్తిదా’ అను 79వ వద్యమున శ్రీచక్ర స్వరూపమును వివరించుట, “గుండియ నాక్రమించితివి..... కరణత్రయంబుగా” అను 82వ వద్యమందు వరాశక్తియే శ్రీ, వాణి, పార్వతి రూపములు దాల్చినట్లు ధ్వన్యాత్మకముగా చెప్పుట, శంకరభగవత్పాదుల సౌందర్యలహరిలోని “దృశాద్రాఘీయస్యా..... అను 57వ శ్లోకమునకు, వీరి అనుభావకవితాధార “నీవద పారిజాత..... చల్లు గదా నుధాంశువుల్”గా ప్రస్తరించుట, ‘నాదరూప’ ‘నామరూప వివర్జిత’ అను శ్రీ లలితా నామములకు వీరి 88, 89 వద్యములు మకుటాయమానమగుట, వీరి కవితా మాధురీమహిమకు తార్కాణములుమాత్రమే. ఉపనిషత్తులనుండియు, దుర్గా నవ్తశతి, శారదాతిలకము, భగవద్గీత, కామకళా విలాసము, మున్నగు గ్రంథముల నుండి వద్యభావ వివరణలో ప్రమాణ వాక్యముల నిరూపించు వీరి పరిశోధనా కృషి బహు గ్రంథ పఠనాపాటవము వెల్లడియగుచున్నది.

“నవ యోన్యాత్మకమైన వ్యూహరచనా.... సేకూర్పుచున్” (94) అను వద్యమందు మూలప్రకృతి, ప్రకృతి లక్షణాలను వివరించువట్ల శారీరక మీమాంసను కూడ నృరించి మరింత దీప్తిని కలిగించుట విషయ వివరణలో వీరికి గల శ్రద్ధ ద్యోతకమగును.

అమ్మవారి పాదపద్మ కాంతి కిరణ ప్రభావమును వివరించు “నర్వాతీతము తావకాద్భుత వపుస్సౌందర్య శాసింపదే” (99) అను వద్యము, త్రిపురనుందరుని అర్థాంగిగ త్రిపురనుందరియైనదని తెల్పు “వరళివు నూర్థ్వభాగమున.... దెల్పుశక్యమే” అను 100వ వద్యము, వీరి శ్రీవిద్యాతత్వ వేత్పత్వమును స్పష్టము చేయుచున్నవి.

కుండలినీశక్తి ప్రసారమును వివరించు “స్వాధిష్ఠానమునం గృశానుడును.... భాసింపవే జీవులన్” అను 109వ వద్యము మూలాధారాది నహస్రాంతచక్రముల స్వరూప స్వభావములతో కుండలినీశక్తిగా ప్రసారం చేస్తున్న వరాశక్తి ప్రభావమును గోచరింపజేయుచున్నది.

వీరి వద్యములన్నియు సాంకేతిక శాస్త్ర వదజాలములతో కూడియున్నందున సామాన్యులకర్థమగుటకై వ్రతి వద్యమునకు వలయునంత వివరణ అందించి పాఠకులకు విషయగ్రహణానంతిని కలిగించినారు.

కావ్యాంతమున 134, 135, 136 వద్యములలో వీరు వేదన, నివేదన నృప్తముచేస్తూ, 137వ వద్యమందు అద్వైత వరమార్థము నందుకొనిన తన అదృష్టమును మధుర సాకృతిగా విశ్వవేదనగా వెల్లడించి, శ్రీఅగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావుగారు తమ జన్మను సార్థకము చేసికొని, సాధకులకు దివ్యనందేశము నందించి, 'గురుమండలరూపిణి'యైన శ్రీమాత అనుగ్రహమునకు సోపాన మందించినారు.

వీరి వ్రతివద్యమును వ్యాఖ్యానించి అంతర రహస్యములను వెల్లడించాలని నాకు తోచినను చాలవరకు రచయితయే అవనరమైనంతవరకు విపులీకరించినందున ఆయత్నము విరమించితిని.

శ్రీమాతను ఆరాధించుచు, ఆమె తత్వమును వరిపూర్ణముగ అనునంధానము చేసికొని, శ్రీవిద్య - బ్రహ్మవిద్యల కభేదమును నిరూపించి, ముముక్షువులకు ఆత్మానందానుభూతిని యీ రచన ద్వారా కలిగించిన శ్రీ నర్వేశ్వరరావుగారు ఆధ్యాత్మిక క్షేత్రకృషివలులై వరమానంద నన్యమును వండింపజేసి, ఇతోధికముగ పాయసాన్నమును వంచిపెట్టగలరని యాశించుచు, శ్రీమాత వీరికట్టి శక్తిసామర్థ్యములను, వ్రతిభా పాటవములను వ్రసాదించాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.

'జయంతితే నుకృతిన్ రనసిద్ధాః కవీశ్వరాః' నర్వే భద్రాణి వశ్యంతు.

మల్లావ్రగడ శ్రీరంగారావు

ఆచార్య వేదుల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారు
ఎం.ఏ. (సంస్కృతం) ఏం.ఏ. పి.హెచ్.డి.

తెలుగుశాఖ

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు, విశాఖపట్నం - 3.

పరితోషము

ఇది విశ్వవేదన. విశ్వశబ్దమునకు బరమాత్మయని యర్థము. విష్ణునహస్రనామస్తోత్రము విశ్వశబ్దముతోనే యారంభింపబడినది. శంకరభగవత్పాదులు ఆ శబ్దమునకు వ్యాఖ్య గావించుచు “బ్రహ్మవేద విశ్వమిదం పరిష్కమ్, పురుష ఏ వేదం విశ్వమ్, తత్ సృష్ట్యా తదేవాను ప్రవిశత్” మున్నగు నుపనిషద్వాక్యముల నుదాహరించుచు “పరమాత్మ” అని యర్థనిర్ణయము గావించినారు. వేదనయనగా జ్ఞానమని యర్థము. విశ్వమునకు అనగా బరమాత్మకు సంబంధించిన జ్ఞానము నుపదేశించు గ్రంథము గావున విశ్వవేదనమను నామము ఈ గ్రంథమునకు సార్థకము.

పరమార్థమున బరమాత్మ నిరాకార నిరంజన శుద్ధ బుద్ధ చైతన్యాత్మకము, నచ్చిదానందమయము, ఏకము, అద్వితీయము, అఖండము. కాని ఉపాసకుల సౌలభ్యమునకై విభిన్న నామరూప లక్షణములతో గొలువబడుచున్నది. “ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా” అని శాస్త్ర మర్యాద. ఆ పరతత్త్వమును స్త్రీమూర్తిగా జగన్మాతగా శ్రీదేవిగా ఆరాధించుట యొక విశిష్టమైన సంప్రదాయముగా నేర్పడినది.

“యతోవా ఇమాని భూతాని జాయంతే యేన జాతాని జీవంతి

యత్త్రయంత్యభినంవిశంతి తద్విజజ్ఞానస్వ తద్రప్తహేతి” -

అను శ్రుతివాక్యము ననుసరించి నమస్తలోకములు ఆ తల్లినుండియే నముద్భవించిన వనియు, ఆ తల్లి కరుణాకటాక్షము చేతనే జీవించుచున్నవనియు, ఆ తల్లికభిముఖముగ బయనించుచు జీవరకు లయమొందుననియు, నమన్వయము.

అద్వైత తత్త్వ ప్రతిపాదకముగా మహాభాష్యరచన గావించిన శంకర భగవత్పాదులు గూడ ఆ అమ్మవారి సౌభాగ్య సర్వస్వమును సౌందర్యలహరియను మహాకావ్యమున మధురకవితోక్తులతో మంత్ర శాస్త్ర సంప్రదాయానుగుణముగ సంస్తుతించినారు. ఆ తల్లితో గూడినప్పుడే

ఈశ్వరుడు సృష్టికార్యము గావించగలడనియు, నట్లుకానిచో లేశమాత్రముగా కదలుటకు గూడ గుళుడు గాజాలడనియు, “శివశ్చక్త్యాయక్తో యదిభవతి శక్తః ప్రభవతుం నచేదేవం దేవో నఖలు కుశలః స్పందితుమపి” అని యుద్ఘోషించినారు.

“శ్రీపాదపాంనువు” అగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావుగారు వండితులు. అనగా ఆత్మజ్ఞానసంపన్నులు. “వండా ఆత్మ విషయం బుద్ధిః యేషాం తే వండితాః” అని జగద్గురు శంకర దేశికుల యభిభాషణము. తాము పొందిన ఆత్మానుభూతిని “విశ్వవేదన” యను పేర బద్యకావ్యమును రచించిన శ్రీ నర్వేశ్వరరావుగారు కతకృత్యులు. సర్వజన సమభినంద్యులు.

“శ్రీ తత్త్వమ్ము నెఱుంగ నెంచి మదిలో జింతింతు దన్మూలమున్” అను గ్రంథారంభము శుభావహముగా నున్నది. చింతించుటయనగా దమకు గల్గిన యనుభూతిని మననము గావించుకొనుట. “ఆత్మావారే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యః మంతవ్యః నిధిధ్యాసితవ్యః” అని ఉపనిషద్వాణి. దర్శన శ్రవణ భాగ్యము నొందిన పిమ్మట చేయదగిన మననమును శ్రీ అగస్త్యరాజు నర్వేశ్వరరావుగారు ఈ గ్రంథరూపమున ఆవిష్కరించినారని తాత్పర్యము. భక్తకవి పోతన గూడ “శ్రీకైవల్యవదంబు చేరుటకునై చింతించెదన్.....” అని భాగవతరచనకు శ్రీకారము చుట్టినాడు. కావున శ్రీ నర్వేశ్వరరావుగారి చింతించెదన్ - అను ప్రయోగము సాధిప్రాయముగా నున్నది.

క్షణకము నశ్వరము వ్యక్తమధ్యమునైన దేహమునకై తాపత్రయపడువారి అజ్ఞానమును జక్కగా “తొలుతన్ లేదు తదంతమందయిన నుద్యోతింప దీమధ్యలో గలవోలెం గనుపించి మాయమగు....” అను పద్యమున గవిగారు నిరూపించినారు.

శ్రీ చక్రవైభవము “అధారాది షడబ్జముల్ నిటలమధ్యస్థాన మాపైని నూర్వాధిష్ఠానము” అను పద్యమున బరమ రమణీయముగ నభివర్ణింపబడినది.

“నన్ను నీ ప్రావున నిల్చి తోడగుము భార్గవి! గమ్యము చేరునంతకున్; సంశోధన కోర్చు శక్తియు బ్రచోదనమియవె ; నీ వద పారిజాత పరిణిష్ఠితమైనది నామనంబు ; బంధవరిముక్తికి మార్గము చూపు ; సుఖంబిడు బంధవిముక్తి నొక్కటే కోరుదు ” - మొదలైన వాక్యములలో గవిగారి యార్తి యాత్మీయత ప్రస్ఫుటమగుచున్నది.

ఈ “విశ్వవేదన” యను కావ్యము ఆత్మతత్త్వనిరూపకము, శ్రీ విద్యాప్రబోధాత్మకము, యోగమార్గ నిర్దేశకమునైన మధురకృతి. గ్రంథతత్త్వమును నిశితముగ సమీక్షించినచో “జగద్గురు” శంకరభగవత్పాదుల “సౌందర్యలహరి”కి ఈ మధురకృతి అత్యంత నన్నిహితమైనదని విశదము కాగలదు. తపోనుష్ఠాననిష్ఠాగరిష్ఠులైన శ్రీ అగస్త్యరాజు సర్వేశ్వరరావుగారిని అభినందింపక తప్పదు. వారే గ్రంథమునకు వ్యాఖ్య గావించుట హర్షణీయము. వ్యాఖ్యన నిరపేక్షముగ తత్త్వగ్రహణము దుష్కరమైయుండెడిది. పద్యములన్నియు సహజ ధారాశుద్ధితో రచింపబడినవి. సహృదయ హృదయంగమముగ, నుమనోమనోహరముగ, మధురార్థభావ గంభీరముగ, పరతత్త్వ ప్రతిపాదకముగ విశ్వవేదన - అను మహాకావ్యమును సంతరించిన శ్రీ సర్వేశ్వరరావుగారు జగన్మాత అనుగ్రహముచే నింకను ఇట్టికృతులను రచింతురుగాక!

జయంతి తే నుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః

నాస్తి యేషాం యశః కాయే జరామరణజం భయమ్ -

శుభం భూయాత్

24-10-96

వేదుల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

ఇట్టి అమూల్యమయిన తమ యభిప్రాయమును తెలిపిన ఆచార్య వేదుల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారికి నా కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్సుమనస్సులు.

— రచయిత

“నద్రంథములు జీవమున్న దేవతామూర్తులు.

వాని ఆరాధనమున ఔజ్వల్యము, ఉల్లాసము, తక్షణమే లభిస్తాయి”.

- యుగద్రష్ట తపోనిష్ఠ వండిత శ్రీరామశర్మ ఆచార్య.

అంజలి

విశ్వవేదన గ్రంథమును చదువగా విని, అయాచితముగ ఒక్కొక్కరు రూ.1,116/- లు ఇచ్చి, కావ్యప్రకాశమునకు ప్రోత్సహించిన రసజ్ఞులు శ్రీ అష్టకాల నరసింహారామ శర్మ (ఆనందసాగర్, మెదకుజిల్లా), శ్రీ యస్. సాయన్నగౌడు (గోదావరి ఖని, కరీంనగర్ జిల్లా) శ్రీ బొట్లగూడూరు ప్రభాకరరావు (Exe. Engr., నెల్లూరు)లకు మొట్టమొదట నా హృదయాంజలి.

గ్రంథ ముద్రణకు రూ.4,000/-లు గుప్తదానమిచ్చిన వదాన్యశేఖరుని అభినందించుచు -

ఓయన్న! గుప్త దానము

సేయన్, సిరులూరు వాఙ్మయ, చెలముల జలమ ;

ట్లాయువు నారోగ్యంబును

శ్రేయము సిద్ధింప, రామచిన్మూర్తి దయన్|| అని ఆకాంక్షించుచు,

ఇంకను తమ సౌజన్యనవాకారములందించిన నర్వశ్రీ వాయుగుండ్ర చెంచురత్నయ్య, (వానప్రస్థకార్యకర్త విశ్వహిందూవరిషత్, ఆత్మకూరు), దోర్నాదుల పెంచలరెడ్డి(ఆత్మకూరు), గుంపెర్ల నరసింహులుశెట్టి,(ఆత్మకూరు) లకును,

కోరిన వెంటనే తమ అమూల్యాభిప్రాయములు వ్రాసి పంపిన వివశ్చిద్వరేణ్యులు నర్వశ్రీ అష్టకాల నరసింహారామ శర్మ, చింతలపాటి పూర్ణానందశాస్త్రి, మల్లాప్రగడ శ్రీరంగారావుగారలకును,

ముచ్చటగా ముద్రించి యిచ్చిన శ్రీవెన్ ఆఫ్ సెట్ ప్రింటర్స్ వారికిని నా కృతజ్ఞతాంజలులు.

ఇట్లు
శ్రీ పాదపాంశువు
అగస్త్యరాజు సర్వేశ్వరరావు

ముందుమాట

ఇది విశ్వవేదన. విశ్వని వేదన. కనుక ఆత్మ ఘోష యనవచ్చును. ఆత్మను గుఱించిన ఘోష ఆత్మ కొఱకైన ఘోష. ఇందులో ఆత్మ ఒకటే, అనుభవము ఒకటే, ఘోష కూడ ఒకటే. కాగా ఒకటి కానిది జిజ్ఞాస మాత్రమే. జిజ్ఞాసను బట్టి గ్రంథమర్థమగును. కొందఱికి ఇందేమున్న దనిపించినను కొందఱికి ఏదో ఉన్నదనిపింపవచ్చును. కొందఱికి అర్థి కనిపించిన, కొందఱికి అతీయత తోవవచ్చును. కొందఱికి కాలము చెల్లిన యతి గణ ప్రాసానుగత వద్యరచనయైన, కొందఱికి నిస్సార వచన కవితా మరుభూమిలో ఎక్కడో కనిపించు ఛందోబద్ధ రసమయ శీతల విరామా రామముగా (a fertile green spot - oasis - in the midst of a desert) తోవవచ్చును. కొందఱి మతమున శుష్క వేదాంతముగా తోచినను కొందఱికి నత్యాన్వేషణానుభవము గోచరింపవచ్చును. అట్లు భావించుటలో వివ్రతివత్తి లేదు. చదువరి అధికారమును జిజ్ఞాసా తీవ్రతను బట్టి అనుభవము మారుచుండును. వాస్తవమునకు ఇది విశ్వవేదన, విశ్వని వేదన, విశ్వాత్మకు నివేదన.

ఇది భక్తి వేదాంత వేదనా నివేదనాత్మక స్తుతి కావ్యము. గ్రంథము యొక్క పూర్వార్థమున నర్వజ్ఞత్వ నర్వేశ్వరత్వ అంతర్యామిత్యాది విశేషణ విశిష్టతయిన పరమాత్మ నిజమాయావిష్టుడై ఆవరణమును గ్రహించి, కించిద్జ్ఞత్వ కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది గుణములతో కుంచించుకొనిపోయి జీవాత్మ యగుటయు, వ్రక్కతి ప్రేరితుడై వివిధ సౌందర్య దర్శన లాలను డగుటయు, అహంకరించి భేదమును భావించుటయు కనిపించు వ్రవంచోత్పత్తిని గూర్చి పరిపరి విధముల ఊహించుటయు, ఈ వ్యావహారిక జగత్తు నహితము సత్యమే యను విభ్రాంతి నందుటయు, నిరాకారయైన పరాశక్తి తా నూహించిన రూపముతో దర్శన మిచ్చునని భావించి, ఆమెకొఱ కన్వేషించుటయు, నృందమనోజ్ఞయైన పరదేవతను దర్శింప లేక తపించుటయు, తన అర్థిని వెల్లడించుటయు, ఇత్యాది విషయములు చోటు చేసికొనినవి.

పరమాత్మకు పరాశక్తికి భేదము లేదు. ఒకటి వ్రకాశము, రెండవది తద్విమర్శ లేక తద్జ్ఞానము. ఒకటి వ్యక్తము రెండవ దవ్యక్తము. సత్తు - సద్రూపము, చిత్తు - చిద్రూపము, రసము - రసానందము మున్నగు ద్వంద్వములు ఏకభావ సంజనితములే. ఇట్టి ఆత్మకు నామము లేదు, రూపము లేదు, దేశ కాల పరిస్థితులు దానిని మార్చ లేవు. ఇక అది స్త్రీయా పురుషుడా

అనెడి ప్రశ్న ఉత్పన్నము కాదు. అది ఒక మతమునకు గాని సంప్రదాయమునకు కాని చెందినది కాదు. అది విశ్వశక్తి (Cosmic Electro Magnetic Energy). అందఱికి సంబంధించినది. అందఱిని చైతన్యవంతులను చేయుచు, ప్రతి క్షణము తెలియబడుచునే యున్నది. కాని మనమే దానిని తెలిసికొన లేకున్నాము.

అన్ని రూపములు నామములు తనవే కనుక తల్లిగను, తండ్రిగను, సోదరుడుగను, హితుడుగను, అహితుడుగను ఇట్లనేక విధముల ఆశక్తి మన దైనందిన జీవితమున తారనవడుచునే యున్నది. దానిని గ్రహించు వివేకము మనకు కావలెను.

జీవి ఈ లోకమున మొదట పొందిన స్పర్శ తల్లిదే. మొదట వినిన మాట, చూచిన రూపము, తల్లివే. మొదట పొందిన అనుభవము కూడ తల్లి ప్రేమ నుండి స్తన్య రూపమున పెల్లుబికినదే. కనుక నే నా వరాశక్తిని తల్లిగనే భావించితిని. నేనే కాదు. జగద్గురువులు శ్రీశ్రీశ్రీ శంకర భగవత్పాదుల వారి నుండి వేదమూర్తి, తపోనిష్ఠ యుగద్రష్ట వండిత శ్రీరామశర్మ ఆచార్య వఱకు గల పెద్దలందఱు ఆమెను తల్లిగా భావించి ఆరాధించినవారే. ఇక సామాన్యులయిన అన్యదాదుల సంఖ్య అగణ్యము.

ఈ విశ్వ మేమిటి? ఈ కదలెడి జీవులు, కదలని వస్తువులు ఎక్కడి నుండి వచ్చినవి ? ఈ నక్షత్రములు సూర్య చంద్రాది గ్రహములు తూన్యమయిన ఆకాశమున ఒక దానితో నొకటి ఘర్షణ పడక ఎట్లు నిలిచి యున్నవి ? ప్రాణన్వరూప మెట్టిది ? అది ఎక్కడ నుండి వచ్చుచున్నది ? తిరిగి ఎచటి కేగుచున్నది ? జీవుల శరీరములలో 'నేను' అని పలుకు తత్వ మేమిటి? ఒకటైన చైతన్యము, అనేక రూపములుగా ఎత్తైనది? ఈ జగత్తు శబ్దభవమా? జ్యోతి స్సంభవమా? నిత్యము కనిపించు ప్రవంచము నత్యమా? లేక కల్పితమా? దేనిని నమ్మవలెను? ఇట్టి ప్రశ్నలతో ప్రారంభమయిన గ్రంథము సమన్వయ మార్గమున నడచి, అంతయు ఆ వరాశక్తి విన్యాసమే అని సమాధాన మిచ్చును. జీవి తన కష్టములను నుఖములను వివిధానుభూతులను, తల్లిగా స్ఫురించిన ఆ వరాశక్తికి నివేదించుకొని ఆమె నుండి ఊరటను గోరును. ఆమెను కీర్తించి సహాయ మభ్యర్థించును. ఆమె ఆమెగా ఎత్తైనదో ఊహించుకొని ఆ తత్వమున తాను కూడ కలిసిపో నెంచును.

ఇక కావ్యోత్తరార్థము దేవీ సంకీర్తనమునకు అంకితమైనది. కర్మ జ్ఞాన భక్తి యోగములు భూమికగా అనేక మంత్ర తంత్ర శ్రుత్యర్థ సంకలితములు,

అనుభవైక వేద్యములు అయిన భావములతో శక్తి పారమ్యమును కీర్తించు వద్యములిందు గలవు. గాయత్రి సావిత్రి నరన్వతి లక్ష్మీ లలితాద్యనేక నామములతో ఆరాధింపబడుచున్న శక్తి నుద్దేశించి, ఆ శక్తి తత్వ విభూతులు వెల్లడింపబడివి. అర్థనారీశ్వర తత్వము వివరింపబడినది. (28, 85, 86, 94, 96, 98, 118 వద్యములు) శివ కేశవ రామ కృష్ణ పరాశక్త్యభేదము స్మరింపబడినది. త్రిమూర్త్యాత్మకత నిరూపింపబడినది. నృష్టిక్రమము తెలుపబడినది. వేయేల? అద్వైతము వర్యవసానముగా ఆర్తి ఆత్మజ్ఞానము వేదన నివేదన పెనగి యొక్కటనవి. ఇదీ క్లుప్తముగ ఇందలి ఇతివృత్తము. పాఠక నహోదరులు తమ తమ అనుభూతుల వెంట చదివి ఆనందింపగలరని ఆశించుచున్నాను.

“కవిః కరోతి కావ్యాని, రసం జానంతి పండితాః ।

తరుః ప్రసూతే పుష్పాణి మరు ద్వహతి సౌరభమ్” ॥

వద్యమునకు ఆదరణ లేని ఈ రోజులలో ఛందోబద్ధ కవిత యేల ? అను ప్రశ్నకు కాల మనంతము - విశ్వము విపులమని మాత్రము మనవి చేయుచు, జిజ్ఞాసువులైన సామాన్య పాఠకులకొఱకు, విషయము ఆధ్యాత్మిక మగుటచే, తాత్పర్య విశేషాంశములను వ్యాఖ్యాన పూర్వకముగ క్లుప్తముగ పొందుపఱచితిని. పండితులకు అవి నిరపేక్షణీయములు కావచ్చును.

ఇట్లు
'శ్రీ పాద పాంశువు'
అగస్త్యరాజ నర్వేశ్వరరావు

విజ్ఞప్తి

కంప్యూటర్ ముద్రణలో అర్థానుస్వార చిహ్నము లేనందున
అవి మానివేయబడినవి. అయినను వద్యములందు
దాలవఱకు నంధి కార్యానుగత
శబ్దరూపములే చూపబడినవి.

పరతత్వము - మాతృభావ నౌచిత్యము

అద్వితీయము అనిర్వచనీయము విశ్వవ్యాప్త మయిన నత్యమునకు పరమాత్మ లేక పరబ్రహ్మమని పేరు. ఆ నిరాకార పరబ్రహ్మమే తల్లిగా భావించబడి పరాశక్తి అనియు, తండ్రిగా ఉపాంపబడి పరమేశ్వరుడనియు పిలువబడుచున్నది. స్త్రీ పురుష భావములతో వ్రక్కతి పురుషులుగా జగజ్జననీ జనకులుగా తెలియబడునది పరాశక్తియైన ఆ పరబ్రహ్మమే. అది అనేక దివ్యరూపముల ధరించి నృజన రక్షణ మారణ తిరోధాన అనుగ్రహము లనెడి పంచకృత్యముల ద్వారా కాల చక్రమును త్రిపుంచున్నది. అనలు కాల స్వరూపమదే కదా! క్రీడారూపమైన ఈ కార్య నిర్వహణకై బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర ఈశ్వర నదాశివులుగా ఆ పరాశక్తియే అభివ్యక్తమయినది. నరన్వతీ లక్ష్మీ కాళీ దుర్గాది రూపముల దాల్చి వారికి తదనుగుణ సామర్థ్యములను చేకూర్చినది. ఇట్లు నర్వమును అధిష్టించి యున్న ఆ పరాశక్తినుండి విశ్వమేర్పడుటవలన, ఆమె వ్రనవిత్రియై మాతలకు మాతయైన శ్రీమాత యైనది.

శక్తిరూపము లనేకములు, నామము లనంఖ్యాకములు. అదిపరాశక్తి హిమవంతుని అనుగ్రహించి పార్వతియై జన్మించుటే గాక, వానికి దివ్యచక్షువుల నిచ్చి తన వివిధ రూపములను దర్శింపజేసినది. తొలుత గజచర్మాంబరధారిణియై త్రిలోచన త్రిశూలములతో, ధవళకాంతిలో శివరూపమును జూపినది. పిమ్మట అనేక శిరస్సులతో, కన్నులతో, బాహువులతో పాదములతో విరాడ్రూపమున తోచినది. ఆవల నీలమేఘ ఛాయతో చతుర్భుజ శంఖ చక్ర గదా వద్మముల దాల్చి, కౌస్తుభాలంకారుడును, పీతవస్త్ర నంశోభితుడయిన విష్ణు స్వరూపమున గోచరించినది. అనంతరము ద్విహస్తాడు వనమాలా విభూషితుడు, నీలవర్ణుడు, వ్యత్యంధ పాదారవిందుడు అయిన శ్రీకృష్ణరూపమున మురళి వాయించుచు అగుపించినది. ఇట్లు శక్తి శక్తిమంతుడను భేదము లేక పరతత్వము వ్యక్తమయినది.

దేవీ భాగవతమున నారాయణుడు నారదునికి అదిపరాశక్తియొక్క వివిధ రూపములను విభూతులను వివరించెనున్నాడు. పరాశక్తి పూర్ణరూపములలో శివవత్నియు గణేశ జననియు అయిన దుర్గ అగ్రగణ్య. పంచప్రాణాధిష్ఠాత్రియైన రాధ మణియొక రూపము. గోలోకవాసినియైన ఈమె శ్రీకృష్ణుని శక్తియే. అలౌకిక ప్రేమ భావమున శ్రీకృష్ణుని ఆరాధించిన రానక్రీడాధి దేవత ఈమె. శుద్ధ నత్వస్వరూపిణియై నారాయణుని వత్నియైన లక్ష్మీదేవి ఇంకొక రూపము. ఈమె నకల నంపదలకు అధిష్ఠాత్రి. విద్యావిజ్ఞానములకు అధిష్ఠాన దేవతయైన

నరన్వతి వేరొక రూపము. సంధ్యావందన మంత్రాధిష్ఠాత్రియగు సావిత్రి మహాక
రూపము. ఈమె బ్రహ్మవర్చస్వరూపిణి, వేదమాత, ఆత్మశుద్ధి వ్రదాయిని. ఈ
ఐదును జగదంబ యొక్క పూర్ణావతారములు

ఇంకను గోలోకమున శ్రీకృష్ణుని ధ్యానమం దవతరించిన మణిదేవి
(గోమాత) క్షీర దధి ఘృతాదులతో జీవుల పోషింప రూపము దాల్చిన
పోషకశక్తియే. పావనాశనియగు గంగ, విష్ణువ్రమోదిని అయిన తులసి,
నాగమాతయైన నాగేశ్వరి, శిశునందక్షిణీయగు వషిదేవి, మంగళ చండి, కాళి,
వసుంధర మున్నగునవి ఆ వరాశక్తి యొక్క అంశరూపములు.

దేవయజ్ఞాహుతి రూపిణి స్వాహా, పితృపితృదానరూపిణి వ్యధా,
అమృతస్వరూపిణి నుధా, సంతోషదాయిని తుష్టి, పోషణ రూపిణి వృష్టి ప్రేమ
చోదని దయా, ధైర్యశక్తి ధృతి, వాయుశక్తి స్వస్తి, దారిద్ర్యనివారిణి సంవత్తి,
నత్యరూపిణి నతి, ధన్యుని వత్ని కీర్తి, పుణ్యుని భార్య వ్రతెత్త, నత్కర్మాచరణ
శక్తి సంసిద్ధ, అధర్ముని భార్య మిథ్య, నుశీలుని దయితలు లజ్జా, కాంతులు,
కాలుని చెలులు సంధ్య దివా రాత్రులు, లోభుని నఖులు క్షుత్తు విపావలు -
ఆ వరమేశ్వరియొక్క కళారూపములు. ఇంకను కళాంశ రూపములు కూడ
పెక్కులు కలవు. ఇట్లు వరాశక్తి తల్లియై బహు విధముల మానవునిలో వ్రతి
అంశమును సృశించుచు, నిరంతరము వానిని సంస్కరించుచు జ్ఞాన క్షీర
ధారలతో పోషించి నడిపించుచున్నది. కనుకనే ఆమె శ్రీమాత. శ్రీమహారాజ్ఞి

నర్వకార్య నిర్వహణకు మూలము శక్తి. శక్తి లేనిచో ఎంతటి
మహత్పదార్థమైనను కదలజాలదు. సృష్టి విషయమును వేరుగా చెప్పవలెనా?
అందువలననే ఆచార్య శంకర భగవత్పాదులు —

“శివ శక్త్యా యుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం ।

న చే దేవం దేవో న భిలు కుశల స్సందితు మపి” ॥

అని సౌందర్యలహరి వ్రవ్రథమ శ్లోకమునందే శక్తి పారమ్యమును చాటి
యున్నారు. మానవుని జీవితమున ఇది నిత్యానుభవమే కదా! శక్తి
శివతత్వాంతర్గతము కనుక శివ శక్తులకు అభేదము. వారి అవివాభావ
సంబంధమే జగద్రూపమున దర్శనీయమై, మనోరూపమున
భావనీయమైయున్నది. అద్వయ మిధునమైన ఆ మూలశక్తిని మాతృమూర్తిగా
భావించుట నముచితము కాదనగలమా?

కావలి
14-6-96

అగస్త్యరాజు సుబ్బారావు

విశ్వవేదన

అంకితము

శ్రీమదనంతసాగర క్షేత్రాధిష్ఠాత్రి
శ్రీ సరస్వతీ శ్రీచరణ రాజీవములకు

శా|| శ్రీ తత్వార్థము నృప్తిమూలము మహాచ్ఛికామ కామేశ్వరీ
చైతన్యంబు దలంచి కావ్యనరణిన్ సాహిత్య సౌహార్ద నం
ప్రీతం జేయుచు విశ్వవేదన కృతిన్ విస్మించు నొక్కొంత, మ
చ్చేతో మోద మెలర్చ రమ్ము వరమేళి! నృంద రమ్యాకృతీ! i

శుభప్రదమును ఆత్మన్వరూపమును నృప్తి కారణము నైన కామేశ్వర
కామేశ్వరీ తత్వజ్ఞానమును న్మరించి, కావ్యమార్గమున, ఆత్మీయతతో, అర్థజ్ఞాన
వివరణాత్మకమగు విశ్వవేదన (జీవునిబాధ) కృతిని విస్మించెదను. వరమేశ్వరీ!
నృందనమువలన మనోజ్ఞముగ తోచు రూపముతో నా దెందమున కానందము
గూర్చు రమ్ము.

శ్రీకారము, నత్యము శివము జ్ఞానము ఆనందము ప్రకాశాత్మకము
అయిన చైతన్యశక్తిని లేక జ్ఞానమును వాగ్రూపమున తెలిపెడి వర్ణరాజము.
ఇదే శ్రీతత్వము. శ్రీతత్వముయొక్క వ్యక్త రూపము శ్రీతత్వార్థము. అది నృప్తికి
మూలకారణము, శ్రీమాత అని వ్యవహరింపబడుచున్న అదివరాశక్తి లేక మూల
ప్రకృతి.

తాను బహురూపములు కావలె ననెడి కోరిక వరమేశ్వరు నుండి
వ్యక్తమగుట వలన, ఆయనయే కామేశ్వరుడు. ఆయనశక్తి లేక సామర్థ్యము
కామేశ్వరీ. వారికి నంబంధించిన చైతన్యము చలనాత్మకమైన జగత్ప్రాణము.
నృప్తికి మూలము.

చం॥ చలిమల వీడి, పొల్కడలి చక్కిని బాసి, యనంతసాగర
 స్థలి దెలికొండ, రాగి దొన దావున, గావురముండి, తేనియల్
 చిలుకుచు నాంధ్రబాష వలు చిన్నెలు వన్నెలు గూర్చు వాణి నా
 జలరుహ గర్భు రాణి మది నంస్తుతి నేయుదు శబ్దకారిణీన్ ॥ ii

వుట్టినిండ్లయిన హిమాలయ క్షీర సాగరముల వదలి, అనంతసాగర
 మనుచోట శ్వేతాచలమందు, రాగి దొన నమీవమున నివసించుచు, తెలుగు
 భాషలో తేనియ లొలికించుచు చిన్నెలు వన్నెలు కూర్చెడి శబ్దకారిణీయు
 విధిరాజ్యము నైన వాణిని మదిలో స్తుతించెదను.

మెదక్ జిల్లా సిద్ధిపేట నమీవమున హైదరాబాద్ కరింనగర్ రహదారిపై
 గల శ్వేతాచలమనెడి చిన్న కొండపై 'రాగిదొన'గా ప్రసిద్ధికెక్కిన నీటి బుగ్గకు
 చేరువను, శ్రీ నరస్వతీ దేవ్యాలయము నిర్మింపబడినది. నిర్మాత బ్రహ్మశ్రీ
 అష్టకాల నరసింహరామశర్మగారు.

చం॥ భగవతి విశ్వరూపిణి గృహమృతవర్షిణి, నీలకైశిక
 ప్రగళిత మేచక ప్రభవ, రాజ విరాజిత, నాసికా ప్రభా
 స్థగిత నువ్వరభూషణ, లనచ్చవణద్వయ, రమ్యలోచనన్,
 నిగమ నుతన్, లలాట జిత నీరజవైరి భజింతు శారదన్ ॥ iii

ఉత్పత్తి స్థితి లయాదు లెఱిగిన పూజ్యురాలును, విశ్వమే రూపముగ
 కలిగినదియు, దయామృతమును వర్షించునదియు, నల్లని కేశములనుండి జారి
 రూపము దాల్చిన చీకటి కలదియు, చంద్రకళచే విరాజిల్లునదియు, నాసికా
 (ముక్కు) కాంతివలన కప్పివేయబడిన బంగారపు ముక్కువుడక కలదియు,
 నుదుటి కాంతిచే జయింపబడిన చంద్రుడు కలదియు అగు శారదాదేవిని
 సేవించెదను.

“ఉత్పత్తిం చ వినాశం చ భూతానా మాగతిం గతిం
 వేత్తి విద్యామవిద్యాం చ స వాచ్యో భగవానితి” ॥

జగముల ఉత్పత్తి వినాశములను, భూతముల రాక పోకలను, విద్యా
 విద్యలను, తెలిసిన వాడు భగవానుడు. అట్టి స్త్రీ భగవతి.

ఉ॥ కచ్చపి టూని వేదముల గాన మొనర్చి, తదీయ తత్త్వమున్
 న్యచ్చతమంబు దెల్పి భువి శబ్దము నర్థమయంబుజేసి న

రవ్వోచ్చమునౌ రసాకృతి మహాజ్ఞలమై న్భరియింప, భేదభా
వేచ్చ నడంచు భారతి శుభేక్షణముల్ వ్రనరించుగావుతన్ ||

iv

కచ్చపి అనెడి వీణపయి వేదములను గానము చేసి న్వచ్చమయిన
వేదార్థమును తెలిపి, వ్రవంచమును శబ్దార్థములతో నింపి, మిక్కిలి
ఉన్నతమయిన రసస్వరూపమున చక్కగా వ్రకాశించుచు, భేదభావమును
తొలగించునట్టి జ్ఞాన స్వరూపిణియైన భారతియొక్క మంగళకరములగు
చూడ్కులు నాపై వ్రనరించునుగాక!

ఉ|| బానర గాంగ సైకత నివానము గాదని, కొండ కొమ్మునన్
వానము గోరి, యీ మెదకు ప్రాంతము నెన్నిక జేసికొన్న యా
భానురమూర్తి, స్వీయవద వద్ద నుగంధము దాల్చి వచ్చు మ
చ్చాన వికాసితం బగుచు భావవరంవర వీచు గావుతన్ ||

v

బానరయందు గోదావరీ తీర సైకత ప్రాంతమున నివసించుట వలదని,
కొండపై నుండ నెంచి ఈ మెదకు ప్రాంతమును ఎన్నిక చేసికొనిన ఆ జ్ఞాన
వ్రకాశమూర్తి, తన పాదవద్దముల వరిమళమును వహించి వచ్చుచున్న నా
ఈపిరిలో వ్యాపించి, భావ వరంవరను వీచునుగాక!

యావద్భారత దేశమున గల నరన్వతి క్షేత్రములలో బానర రెండవది.
1. కాశ్మీరమున, 2. బానరయందు 3. అనంతసాగరమున కలవు.
కర్ణాటకమందలి శృంగేరియందు నరన్వతి పేరున గాక కారద అని పిలువబడుచు
శృంగేరి జగద్గురు శంకరాచార్య పీఠమునకు నంబంధించిన ఆలయము కూడ
కలదు.

బానర నరన్వతిదేవి మిక్కిలి మహిమగలది. ఆంధ్రప్రదేశమున
అదిలాబాదు జిల్లాలో గంగ (గోదావరి) యొడ్డున, ఆంధ్ర కర్ణాటక
మహారాష్ట్రముల నరిహద్దున గల బానర గ్రామమునకు ప్రాచీన చరిత్ర కలదు.
దీని పూర్వనామము 'వానర'. ఇచట గల దేవీవిగ్రహము వ్యానభగవానునిచే
వ్రతిష్ఠింపబడుటవలన, ఈ గ్రామము తొలుత "వ్యానపురి" 'వ్యానర' గ
అవతరించి 'వానర'గ మారి, వ్రస్తుతం 'బానర' అయినది. వ్యానులవారు వ్రతి
ఆదివారం రాత్రివేళ ఈ ఆలయ ప్రాంతమున తిరుగుచుండునని వ్రతీతి. చూచిన
సిద్ధపురుషులును కలరు.

ఉ|| శ్రీ నరసింహరామ కవిశేఖర నిర్మిత తావకాలయ
శ్రీ నిభమౌచు, మత్కృతి విశిష్టమునై యలరారు, నింక ద్వ

చీ నిలయంబులై యవి వ్రసిద్ధము లయ్యెడు గాక! తల్లి! ఆ
సీనపు గమ్ము నా హృదయ సీమను చిద్దన దివ్య రూపిణీ || vi

అవధాని శిరోమణి, కవితా నుధాకర, బ్రాహ్మివిభూషణ, అవధాన
కళావ్రహ్మర్ష, శ్రీ అష్టకాల నరసింహరామ శర్మగారిచే నిర్మింపబడిన నీ
ఆలయశోభతో నరితూగుచు నా కృతి కూడ విశిష్టమైయున్నది. ఇక అవి
రెండును నీ కీర్తి నిలయములై వ్రసిద్ధి వహించునుగాక! ఘనీభవించిన
చిత్తువలన దివ్యరూపముగల తల్లి! నా హృదయ క్షేత్రమున వసింపుము.

శ్రీ శర్మగారికి బానర నరన్వతీదేవి స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి తనకొక
ఆలయమును నిర్మింపుమని వదేవదే ఆదేశించుటచే, వారు సామాన్య
కుటుంబియైనను, వది నంవత్సరములు శ్రమించి, దానిని నరన్వతీ క్షేత్రముగ
నిర్మించి ధన్యులైరి. ఇంకను తదున్నతికి కృషి చేయుచునే ఉన్నారు.

ఉ|| నీ యమృతంపు న్పర్వ హృది నిండి, యనిర్వచనీయ సౌఖ్య నం
భాయిని యౌచు, ఘ్రూణ వరితర్పణమైన వరీమళంబునై
పాయక, మానసోల్లలిత భావ తరంగ మృదంగ నిన్వనం
లై యలరింప, నిల్చితి మదాత్మ నెదో యనుభూతి తోవగా || vii

అమ్మా! నీ అమృత మధురమైన నంన్పర్వ నా హృదయమును
స్పృశించి, తెలువజాలని నుఖము నిచ్చుటేగాక, ఘ్రూణేంద్రియమునకు
నంతృప్తిని కలిగించు వరిమళమై, అంతతో నాగక, నా మానన నరోవరమున
కదలాడు భావ తరంగముల మృదంగ ధ్వనులతో ఆనందింపజేయ, నాయం
దెదో దివ్యానుభూతి కలిగి నిలిచియున్నాను.

ఉల్లలితము = కదలినది ; వరితర్పణము = నంతృప్తి

ఉ|| నీ విడినట్టి వాక్కు నిదె నీకు నమర్పణ సేయుచుంటి, నా
భావము నీవ యౌట దనుభావము నూని త్వదీయ నంస్తుతి
శ్రీవహ్నైక దర్పణ విశేషముగా గృతినిల్చె ; జూచి కొ
మోవిధిరాణ్ణి! తత్కృతి నముజ్జ్వలమైన భవచ్ఛభాకృతిన్ || viii

నీ విచ్చిన వాక్కును నీకే నమర్పించుచున్నాను. నా ఆత్మ నీవే కనుక
అది (వాక్కు) చక్కని నీ స్తుతి కావ్యముగా రూపుదాల్చి, నీ కీర్తికి దర్పణమై
(అద్దమై) నిలిచినది. ఓ విధిరాణ్ణి! శోభాయమానమైన నీ శుభాకృతిని, అందు
చూచికొనుము.

మ॥ ఇదిగో ధర్మ, మధర్మ మల్లదిగో, అందే పూజ్యతాపూజ్యతల్,
ముదమున్ భేదము నైత ముంచితి, నటే పుణ్యంబు పావంబునున్
నదనదావము, స్వార్థమున్ మజీయు నిస్వార్థంబు ; నర్వంబు నీ
యెదుట న్నిల్పితి నమ్మ! చూచికొని, నా కిమ్మింక మోక్షార్థమున్॥ ix

అమ్మా! ధర్మ మిక్కడున్నది. అధర్మమును అక్కడ పెట్టితిని. అచటనే
పూజ్యతను అపూజ్యతను, సంతోషమును దుఃఖమును కూడ ఉంచితిని.
నదావము అనదావము స్వార్థము నిస్వార్థము అన్నియు నీ యెదుటనే కలవు.
అన్నిటిని చూచికొని నా కికనైనను ముక్తి ద్రవ్యమును ప్రసాదించుము.

ఉ॥ ఈయది తృప్తి నీ కడిన, నీయక పోయిన బోవ నిమ్ము ; నా
కేయది యవ్వగించితివో, యివ్వుటి కెట్టులో నిర్వహించితిం ;
బ్రాయము వోయె, దేహము స్వభావ విపాకము నెందుచుండెడిన్ :
నా యవరాధముల్ మఱచి, న న్నవజూడగదమ్మ శర్యదా! x

నేను చేసిన ఈ పని నీకు తృప్తి కలిగించినను, కలిగింప కున్నను,
పోనిమ్ము. కాని, నాకు నీ వేది అవ్వగించితివో దానిని ఇవ్వుటి కెట్లో
నిర్వహించితిని. ఇప్పుడు నా పయను మీఱినది. దేహము నహజమైన మార్పు
చెందుచున్నది. నా తప్పులను లోపములను క్షమించి నన్ను దయచూడుము.

ఉ॥ అంకిత మి త్లోనర్పితి నమంచిత రీతి, మదీయ జీవితా
ద్యంకము నుండి నర్వ విషయాధృతముల్ నరిక్రొత్త రీతి ; న
న్నింక త్వదీయ వల్లకీ ధ్వనించెడి నాదము నందు లీనమై
గ్రుంకగనిమ్ము భేదమును గోర్క నెఱుంగని శాంతి కాంతిన్॥ xi

నా జీవిత ప్రారంభము నుండి అన్ని విషయ సంబంధములను క్రొత్త
వద్దతిలో నీకు ఈ విధముగ అంకిత మొనర్చితిని. ఇక నన్ను నీ వీణలో
ధ్వనించెడి నాదమునందు భేదము కోర్క తెలియని శాంతి కాంతి నగుచు
కలిసిపో నిమ్ము.

చేసిన కృత్యముల్ దెలిపి చింతిల దీరిక లేదు, మున్ను నే
జేసిన వేవ్, చేసితిని ; చేయగ జేసిన నే వెఱుంగవో!
వాసియో గాసియో యనుభవమ్ముల దోచును గాన, నిప్పు నిన్
బాసిన జీవ భావముల బల్కెద నించుక యాలకింపవే ॥

ప్రతిష్ఠా

- అక్షరం వరమానందం విశ్వం విశ్వంభరాంతరం ।
నిర్గుణం గుణనంబుత్తం నిత్యం నిర్మల మద్భుతం ॥ 1
- సోమ సూర్యానల జ్యోతి ర్భక్షత్ర గ్రహ భానురం ।
అత్యయోనిం మహామాయా మవ్యక్తం హృది భావయే ॥ 2
- వరబ్రహ్మత్మికే దేవి వంచప్రేతాననస్థితే ।
అద్యే అద్యంతరహితే శివే శివ వరాంబితే ॥ 3
- వేద వేదాంత విజ్ఞాతాం విజ్ఞానఘన రూపిణీం ।
ప్రవద్యే వరమాం నిత్యాం వాగ్రూపాం భవతారిణీం ॥ 4
- బ్రాహ్మం నృప్తి ప్రమోదత్వా ద్వైష్ణవం స్థితి కల్పనాత్ ।
రౌద్రం నంహార కార్యేణ శాననేనాథ చైశ్వరం ॥ 5
- శివానందతయా శైవం శాక్తం శక్తువనంక్రమాత్ ।
ఇత్థం తవ విలాసార్థం నకలం కల్పితం శివే ॥
- నమోస్తుతే దేవి జగత్త నూతే
త్రిశక్తి యుక్తే త్రిగుణైః ప్రవృత్తే
వేదాంత వేద్యే విధి విశ్వ వంద్యే
కటాక్షయ త్వం ప్రకృతి స్వరూపే ॥
- మంగళం దేవి నులభే మంగళం నర్వమంగళే
మంగళం భక్త వరదే హంనహృత్పద్మవాసిని ॥
- మయాకృత మిదం స్తోత్రం తవ సాదాంబు జార్పితం ।
గృహాణ కృపయా మాతః ఆత్మాః భిన్న మహాద్యుతే ॥

‘శ్రీపాదపాంకుః’

శ్రీమాత్రేనమః

విశ్వవేదన పూర్వభాగము

శా|| శ్రీ తత్త్వమ్ము నెఱుంగ నెంచి నుదిలో జీంతింతు దన్మూలమున్
 శ్రీ తద్భావము నత్యమున్, నుఖదమున్, చిద్రూప, మానందమున్,
 శ్రీ తత్త్వాధ్య కళాది నర్వభువన శ్రేణి నిధానంబునున్,
 శ్రీ తద్భావము, శక్తివానము, మహాచ్ఛ్రీమాతృ సామ్రాజ్యమున్|| 1

శ్రీతత్త్వమును (వరబ్రహ్మ స్వరూప స్వభావములను) తెలిసికొన దలచి, దాని మూలమును ఆశ్రయించెదను. అది నత్యము, నుఖదము, చిద్రూపము. ఆనందమే గాక, తత్త్వ+అధ్య కళా భువనముల గలిగి, తద్రూపమున ప్రకాశించుచు, అదివరాశక్తికి నివానమైన శ్రీమాతృసామ్రాజ్యమని భావించెదను.

శ్రీ శబ్దమునకు లక్ష్మి, నరన్వతి, నంవద, ఐశ్వర్యము, తేజము, శోభ, వృద్ధి, బుద్ధి, కీర్తి, త్రివర్ణము మున్నగు అర్థములుండుటవలన, శ్రీకారముతో కావ్యము నారంభించుట కవి సంప్రదాయమైనది. శ్రీవర్ణమును విశ్లేషించినచో, శ్+ర్+ఈ అని యగును. ఇందలి శ వర్ణము శుభమును, నుఖమును, ఆనందమును ; రేఫము విమర్శాత్మక జ్ఞానమును, తేజమును ; ఈ వర్ణము శక్తిని, లక్ష్మిని, శోభను ; నూచించును. కనుక శ్రీకారము శుభప్రదము నుఖదము ఆనందదాయకము స్వయంతేజోవిరాజితము విమర్శాత్మకము శక్తిమంతము సంవత్సరము అయిన చైతన్యమును లేక బ్రహ్మమును తెలుపును. అందువలన శ్రీకారము కావ్యాదిని నిలచినచో నర్వదోషములు తొలగునని తెలియవలెను.

శ్రీతత్త్వమనగా నచ్చిదానందము ద్వైత వివర్ణితము అయిన స్వరూప జ్ఞానమని భావము. ఇది ముక్తి రూపమయిన శివశక్త్యాత్మక వరా స్వరూపమే. శాంత్యతీత కళా విలక్షణమైనది శుద్ధతత్త్వము. ఆ శుద్ధ తత్త్వము నుండి తక్కిన తత్త్వములు కలుగుటచే, అదియే నృప్తికి మూలము.

తద్భావము : తత్ యొక్క భావము తద్భావము. తత్ అనునది పూర్వవరామర్శకము.

“ఏకమేవాద్వితీయం సన్నామరూప వివర్ణితం ।

సృష్టే పురాధునాప్యన్య తాద్భక్త్వం తదుదీర్యతే” ॥

- శుకరహస్యోపనిషత్ (మం.5)

అనగా సృష్టికి పూర్వము న్యగతాది భేదములు లేక, నామ రూప రహితము అద్వితీయము ఏకైకము అయి, ఏది నత్యమని తెలియబడినదో, అదే సృష్ట్యనంతరము 'తత్' అని వ్యవహరింపబడుచున్నదని అర్థము.

తత్వములు : ఇవి పరమాత్మ సంబంధమైన జ్ఞానమును తెలుపుచు, చైతన్యము మనస్సుగను, వదార్థములుగను, మారుటందు తోచెడి వివిధ దశలనవచ్చును. "తత్వాని ప్రళయ పర్యంతస్థాయి వస్తూని షట్త్రింశత్సంఖ్యా కాన్యేవ ఘటాదీనాం తత్పదవాచత్వాఃభావాత్" - భాస్కరరాయులు (ల.న. వ్యాఖ్య 906 నామము). ప్రళయము కలుగు వఱకు ఉండి, జీవులకు నుఖ దుఃఖాది అనుభవముల గూర్చు వస్తువులు. దేహ ఘటాదులయిన ఇతరములు (అవి ప్రళయాంతము వఱకు ఉండవు కనుక) తత్వపద వాచ్యములు కావు. ఇవి ముప్పదియాలు.

తత్వ సంఖ్యను ప్రాచీనులు అనేక విధములుగా నిర్ణయించిరి. సంప్రదాయమునుబట్టి సాంఖ్యమున 24, శైవ శాక్తములందు 96, 36గా చెప్పబడినవి. పరిగణనయందు కొన్నింటిని వదలి వేయుట వలనను, సూక్ష్మ భేదములను కూడ ప్రత్యేక తత్వములుగా గ్రహించుట వలనను, ఈ వ్యత్యాసమేర్పడి యుండును. ముప్పదియాలు సంఖ్యయందే అన్ని తత్వములు ఇమిడి యున్నందున దానిని గ్రహింపవచ్చును. కాని "పంచవిగ్ంశ ఆత్మాభవతి" అను శ్రుతిని బట్టి తత్వములు 24 అనియు, 25వది ఆత్మ అనియు, అదే తత్వాతీత మనియు భావించవలెను.

ఇక 36 తత్వముల పరిగణన మిట్లున్నది. శివ, శక్తి, నదాశివ, ఈశ్వర, శుద్ధవిద్యా, మాయా, కాల, కళా, విద్యా, నియత, రాగ, పురుష, ప్రకృతి, బుద్ధి, అహంకార, మనస్సు, త్వక్కు, చక్షు, శ్రోత్ర, జిహ్వ, ఘ్రాణ, వాక్కు, పాణి, పాద, పాయువు, ఉవస్థ, శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధ, అకాశ, వాయు, తేజ, జల, పృథ్వీతత్వములు 36.

సత్యము : త్రికాలా బాధ్యమైనది అనగా అన్ని కాలములలో మారనిది సత్యము. అట్టి సత్యమును తెలుపునది ఋతము లేక నాదము. అదే ఆత్మ.

చిద్రూపము : విమర్శాత్మకమగు చైతన్యము లేక జ్ఞానశక్తి. అనగా ఆత్మ వదార్థమును తెలియజేయు నదియు, చిత్తమును విస్తరింపజేయు నదియు అయిన శక్తి లేక సామర్థ్యము.

అధ్యలు : అధ్య మనగా త్రోవయని సామాన్యార్థము. తనను తానెఱిగి సాయుజ్యరూప మయిన కైవల్యమును చేరుటకు చేర్చుటకు మార్గమని నంకేశార్థము. అధ్యములు అఱు కనుక వీనిని వడధ్యలందురు. కైవ శాక్తేయ సాంప్రదాయక గ్రంథములలో వీని కెక్కువ ప్రాధాన్యము గలదు. వీనిలో వర్ణ, వద, మంత్రాధ్య లనునవి (విమర్శాంశములు) శబ్ద సంబంధములు కాగా, కళా, తత్వ, భువనాధ్యలు (ప్రకాశాంశలు) అర్థ సంబంధములుగా చెప్పబడినవి. మానవ దేహమున బొటనవ్రేలునందు కళాధ్యము, లింగమున తత్వాధ్యము, బొడ్డున భువనాధ్యము హృదయమున వర్ణాధ్యము, నుదుట వదాధ్యము, తలయందు మంత్రాధ్యము కలవు.

కళలు : వ్యష్టిగ కాని, నమష్టిగ కాని, వ్యక్తమయిన శక్తికి కళ యని నంకేశము. ఇందు ప్రధానమైనవి ఐదు. 1. శాంత్యశీతము (అకాశశక్తి), 2. శాంతి (వాయుశక్తి), 3. విద్యా (తేజశ్శక్తి), 4. ప్రతిష్ఠా (అవశ్శక్తి), 5. నివృత్తి (వృధీశక్తి). ఇవన్నియు నాదము నుండి కలిగినవే. ఇవి గాక ఇంకను అనేక కళలున్నవి. శాక్త తంత్రములు 94 కళలను ప్రస్తావించినవి.

భువనములు : ఈ వదమునకు లోకములని అర్థము. ఒక్కొక్క తత్త్వమున కొన్ని భువనముల చొప్పున మొత్తము 224 భువనములు ప్రత్యేక నామములతో వరిగణింపబడినవి. శ్రీ సీతారామాంజనేయ నంవాదము, నర్జాన్ ఉద్రోఫ్ గారి "GARLAND OF LETTERS" గ్రంథములలో వీని ప్రస్తావన గలదు. టిజ్జానువులు చూడవచ్చును.

శ్రీమాతృసామ్రాజ్యము: జగన్మాతయైన పరమేశ్వరియొక్క కార్య స్థానము - చేతనాచేతనమైన నృష్టి నర్వము. ఆమె 'విశ్వేశ్వరి - విశ్వరూప - విశ్వభ్రమణకారిణి - విశ్వగ్రాన' కూడ. (లలితా నమాస్త్రనామ స్తోత్రము).

ఉ॥ ఓమ్మని, వర్ణ బిందుజ నముజ్జ్వల నాదమునందు లీనమై,
యిమ్ముగ దత్కళా విభవమెంచి, ప్రశాంతత నాదరించి, మో
దమ్మున నిల్చి, శబ్దమయ తత్పదమున్ దరిసించి, నృష్టి న
ర్వమ్ము తదీయ కార్యముగ భావన సేయుదు కావ్యనంగతిన్ ॥ 2

తొలుత 'ఓం' అని ప్రణవమును ఉచ్చరించి, అందలి అ+ఉ+మ వర్ణములతో బిందువు చేరుటవలన నాదమునందు కరగిపోయి, అందలి కళానంపదను నృష్టముగ గణించి, ప్రశాంతతను పొందించి, ఆనందమున నిలిచి, నాదమయమైన బ్రహ్మ తత్త్వమును దర్శించి, ఈ నృష్టి నకలము ఆ

శబ్దబ్రహ్మముయొక్క కార్యముగా, కావ్యరచన కారంభించెడి ఈ నమయమున భావించెదను.

పరబ్రహ్మత్వకము అయిన ప్రకాశ విమర్శలు రెండును స్పష్టముగ తోచుటకు ప్రారంభమయిన స్థితియే నాదము. కావ్యారంభమున నాదబ్రహ్మమగు ఓంకారమును స్మరించుట ఆర్ష సంప్రదాయము.

అకార, ఉకార, మకారములును, బిందువు, నాదము, కళ - ఈ యాఱును ఆనందమయిన పరమశాంతిగా పరిణమించిన రూపము ఓంకారము. ఇది బ్రహ్మమునకు వాచకము కనుక బ్రహ్మమే.

ఓంకార శబ్దము “అవ-రక్షణే” అను ధాతువునుండి నిష్పన్నమైనది. “అవతే ప్తి రోవశ్చ” (1 - 141) అను ఔణాదిక నూత్రమువలన ‘మన్’ వ్రత్యయమును విధించి, ‘జ్వర త్వర స్రవ్య విమవా మువధాయాశ్చ’ (పాణిని 6-4-20) అను నూత్రముచే ‘ఊత్’ చేసి, గుణము (ఓకారము) చేయగా ‘ఓమ్’ అయినదని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. ‘అకార, ఉకార, మకార ఇతి తానేకధా నమభరత్తదేతదోమ్.’ అని శ్రుతి.

“ఓమిత్యేతదక్షరం పరంబ్రహ్మ తదేవోపాసితవ్యం” - తారసారోపనిషత్

“ఓమితి బ్రహ్మ ఓమి తీదం సర్వం |” - యజుర్వేదారణ్యే

“ఓమితి బ్రహ్మ ఓమితీదగ్ం నర్వం ఓమిత్యేత దనుకృతి హన్మవా అపోక్రావయేత్యాః క్రావయన్తి |” - తైత్తిరీయ శిక్షావల్లి (9. అనువాకం)

“ఓమిత్యేత దక్షర మిదగ్ం నర్వం తస్యోవ వ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్యదితి నర్వమోంకార ఏవ యచ్చాన్య త్రికాలాతీతం తదపోంకార ఏవ |” - మాండూక్యోపనిషన్మంత్రము.

ఓంకారమే బ్రహ్మము. ఈ పదార్థము లన్నియు, ఆ ఓంకారము యొక్క స్పష్టికరణమే. భూత భవిష్య ద్వర్తమానములును, అంతకుమించిన దేదైన ఉన్నచో అదియును, ఓంకారమే అని తాత్పర్యము.

ఓంకారమును వ్రణవము, వ్రళయము, ధ్రువము, తారము, విష్ణువు, బ్రహ్మప్రకాశము, మహాదేవుడని కూడ పిలచెదరు. “ఓంకారః వ్రళయః వ్రణవః తారః విష్ణుః బ్రహ్మప్రకాశః మహాదేవః ఇత్యాది పదానాం అక్షరమేవార్థ ఇతి యోగోదర్శితః |” - అధర్వశిఖోపనిషత్ భావార్థము. దీనినే పరానాద

మందురు. ఈ వరానాదము నుండియే నృష్టి ప్రారంభమగుటవలన, అది నృష్టికి మూలము.

నాదము : పూర్తిగా ఉచ్చరించుటకు శక్యము కాని నిత్య స్వరూపము. లేక ఓంకార ఉచ్చారణానంతరము కలిసిపోయెడి నూక్ష్యతరమైన శబ్దప్రవాహము. దీనినే అర్థమాత్ర అనియు చెప్పుచుందురు. " అర్థమాత్రాక్షరా నిత్యా స్వనిర్వాచ్య వదాత్మికా॥ " - వరాహ పురాణం

ప్రణవమందలి అకారము ఉకారమందును, ఉకారము మకారమందును, మకారము బిందు వనబడు అనునాసిక ధ్వనియందును, బిందువు శక్తిసారమైన నాదము లేక స్పందన (Vibration) యందును, ఈ నాదము కూడ చైతన్యముగా వ్యక్తమయిన కళయందును, కలిసిపోయి, తుదకు ఆనందరూపమున వరమశాంతిగా ఏర్పడును కనుక, ఈ ఏడింటిని ఓంకారము యొక్క నస్తాంగములని చెప్పుదురు.

బిందువు : నగుణబ్రహ్మమే. నామ రూపములు బిందువుతో ఆగిపోగా నాదము మాత్రము నాదముగనే మిగిలియుండును. "నాదరూపా - నామరూప వివర్జితా" అనెడి నామముల ఆంతర్యమిదియే.

ఓంకారాకృతిని పొందిన అ + ఉ + మ వర్ణములు, స్థూల సూక్ష్మ కారణ దేహములను, ఆ దేహాభిమాను లయిన విశ్వ తైజన, ప్రాణ్ణ లనబడు జీవులను బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులను తెలుపుచున్నవి. బృహత్పరాశరస్మృతి ఓంకార మింకను అనేక త్రిపుటులకు సంకేతమగుట తెలుపుచున్నది. వివరణకిచట అవకాశము లేదు.

కా॥ ఆద్యంతైనది, దేశ కాల గుణ మర్యాదా విహీనంబునై
బోధ్యంతైనది, సూక్ష్మ మవ్యయమునై పూర్ణం బపూర్ణంబుగా
చోద్యంతైనది, జ్ఞాననుందర తను స్ఫూర్తిన్ విశిష్టంబునై
వేద్యంతైనది బ్రహ్మశక్తి, నను నావేశించి చోదించుతన్ ॥

3

మొట్టమొదటిదియు, దేశము కాలము గుణము అనెడి హద్దులు లేక తెలియదగినదియు, సూక్ష్మమైనదియు, నశింపనిదియు, తెలిసిన వారికి పూర్ణముగను, తెలియని వారికి అపూర్ణముగను, ఆశ్చర్యమును కలిగించునదియు, జ్ఞానమనెడి అందమైన దేహముతో విశిష్టముగా తెలియ దగినదియు అగు వాగ్రూపిణియైన బ్రహ్మశక్తి (నరన్వతి) నాలో చేరి, నన్ను చక్కగా నడిపించును గాక!

నూక్ష్యముగ మొదట వ్యక్తమయిన నాదము, శబ్దమై, పదార్థ రూపముల దాల్చినది. దానివలన ప్రపంచ మేర్పడినది. కనుక అది ఆద్యము. ఆత్మయే నాదబ్రహ్మము ఓంకారము లేక నరన్యతీ పరావ్రకృతి.

“నిత్యోనిత్యానాం” - కఠోపనిషత్ (5-13) “నిత్యం విభుం నర్వగతం నునూక్ష్యం” - ముండకోపనిషత్, “నత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ” - తైత్తిరీయోపనిషత్, “నర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ” అని శ్రుతులు వచించుచుండుట వలన ఆత్మయే నత్యము, నిత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, పరిపూర్ణము. అందువలన అది విడువ తగినది కాని, వుచ్చుకో దగినది కాని కాదు. “నాత్మాత్మాజ్యో నచాదేయః” వేదాంతవంచదశి. - “స్వప్రకాశం జ్ఞానం, నర్వప్రకాశకం జ్ఞానం, నిరావరణ చిన్మాత్రం జ్ఞానం, అనాద్యంతం నిరంతరవృత్తి వృత్తి సాక్షి చైతన్య మేవ జ్ఞానం” - శ్రుతి

చం॥ స్వరములు కంఠ పద్మమున, వ్యంజనముల్ హృదయాద్యధ శ్రుతు
స్ఫరణేజ వత్ర భాగముల, క్షాయును హోయును న్నాజయందు, ద
త్పరమ నహస్ర వత్రమున వర్త నముచ్చయముల్ స్ఫురింప, వా
త్పరిణతి కాద్యయైన శివకామము గొల్చెద ద్వాదశాంతమున్ ॥ 4

మన మిప్పుడు చూచెడి వర్ణము లేర్పడక పూర్వము, వానికి తొలిరూపములయిన అక్షరములు ధ్వనుల రూపమున మన శరీరమందలి వివిధ భాగములలో పుట్టి క్రమముగా ప్రస్ఫుటమయినవి. వీనికి మాతృకా వర్ణములని సంకేతము.

ఇందు అచ్చులు కంఠమందలి విశుద్ధ పద్మమందును, హల్లులు హృదయమునుండి దిగువ గల అనాహత, మణిపూర, స్వాధిష్ఠాన, మూలాధార పద్మవత్రములందును, మణియు భూమధ్యమందలి ఆజ్ఞయందును, మణుల అన్ని వర్ణములు అనేక ఆవృత్తులుగా నహస్రదశకమల వత్రములందును, తొలుత స్ఫురించి, వాక్కుగా వరిణతి చెంది, వ్యక్తమగుటకు కారణయిన ద్వాదశాంతమందలి శివకామమును - శివుని ఇచ్చారూప శక్తిని - స్తుతించెదను.

ద్వాదశాంత మనగా వండ్రెండు చక్రముల కావలిది - నిర్గుణ పరబ్రహ్మ స్థానము. మూలాధార, స్వాధిష్ఠాన, మణిపూర, అనాహత, విశుద్ధ, ఆజ్ఞాచక్రము లాఱును, భూమధ్యము నుండి నహస్రార వర్ణంతము గల ఇందు (అర్థేందు),

రోధిని, నాద, నాదాంత, నమనా, ఉన్మని అనెడి నూక్ష్మ చక్రము లాణును, వీనికి ఆవల నుండునది వరబ్రహ్మ స్థానము. అదే నహస్రాంశము.

“ద్వాదశాంతం లలాటోర్ధ్వం కపాలోరావసానకృ
ద్వ్యంగు శోర్ధ్వం శిరోదేశాత్ పరంవ్యోమ వ్రతీర్తితమ్ ॥

- చిద్ధగన చంద్రికా

లలాటమునకు ఎగువగా, కపాలముయొక్క పైభాగము హద్దుగా రెండంగుళముల వఱకు వ్యాపించియున్న స్థానము ద్వాదశాంతము. దీనినే పరమవ్యోమము అని కూడ చెప్పుదురు. బ్రహ్మరంధ్రమునకు దిగువ భాగమున దీనిని గుర్తింపనగును. ఇచట గల జ్యోత్స్నా మండలమే వ్రకాశ బిందువు.

మూలాధారమునకు దిగువగా రక్త వర్ణముగల అధస్సహస్రదళ వద్మమునకు కులవద్మమని సంకేతము. ఈ వద్మము, దీని పైభాగమున ఉండెడి షడ్దల వద్మము, మూలాధార, స్వాధిష్ఠాన, మణిపూర, అనాహత, విశుద్ధ వద్మములును, లంబికాగ్రమున (కొండనాలుక చివర) అష్టదళవద్మము, ఆజ్ఞా, త్రికోణాత్మక చక్రము, శుక్ల నహస్రాంశము, దాని కర్ణికయైన అకులవద్మము - ఈ ద్వాదశ కమలములకు ఆవల ఉండునది ద్వాదశాంతమని కొందఱి మతము. ఎత్టైనను బ్రహ్మరంధ్రమునకు లోవైపున, అనగా నహస్రాంశమనియే భావము.

నూక్ష్మ చక్రముల విషయమున బిందువు, అర్థేందువు, రోధిని, నాదము, నాదాంతము, శక్తి, వ్యాపిక, నమనా, ఉన్మనా అని భూమధ్యము నుండి నూక్ష్మ చక్రములను తొమ్మిదిగా పేర్కొని, వీనితో శ్రీచక్రమందలి భూరాది బింద్యంతముగల నవచక్రములకు సామరస్యము చెప్పియున్నారు.

“నహస్రదళ వద్మస్థా - నర్వవర్ణోవ శోభితా” (ల.న.నా.)

అధారే, లిఖ, నాభౌ, హృదయ సరసిజే, తాలు మూలే, లలాటే,

ద్యేవత్రే, షోడశారే, ద్విదశ, దశదలే, ద్వాదశారే, చతుష్కే,

వాసాంతే, బాలమధ్యే, దఫ, కత సహితే, కంఠమూలే స్వరాణాం

హం - క్షం తత్సార్థాయుక్తం సకల దల యుతం వర్ణరూపం నమామి॥”

ఇది అంతర్మాతృకాధ్యానం

ఈ శ్లోక భావమును వద్యతాత్పర్యమున చూచునది.

చం॥ కనియెడి శక్తి గన్నులకు, గన్నడ జేసెడి శక్తి వెల్లుకున్,
 వినియెడి శక్తి వీనులకు, విన్నడ జేసెడి శక్తి నింగికిన్,
 మనియెడి శక్తి జీవులకు, మన్నెడి శక్తి ధరిత్ర కిచ్చి, మ
 మ్మనయము శక్తిమంతులుగ నాదృతి బ్రోచెడి శక్తి గొల్పెదన్ ॥ 5

చూచెడి శక్తిని కన్నులకు, చూపించెడి శక్తిని వెలుగునకు, వినియెడి శక్తిని
 చెవులకు, వినిపించెడి శక్తిని ఆకాశమునకు, జీవించు శక్తిని జీవులకు
 జీవింపజేయు శక్తిని నర్వాధారయైన వృథివికి ఇచ్చి, మమ్ము నిరంతరము
 శక్తిమంతులుగా చేయుచున్న పరాశక్తిని సేవించెదను.

పరబ్రహ్మమును గూర్చి కేనోపనిషత్ (1-2)లో

“శ్రోత్రన్య శ్రోత్రం మనసో మనోయద్ వాచోహ వాచం న ఉ ప్రాణన్య
 ప్రాణః । చక్షుషశ్చక్షు రతిముచ్యధీరాః ప్రేత్యాస్మాల్లోకా దమృతా భవన్తి॥”
 అని వర్ణింపబడినది. చెవికి చెవియై, మనస్సుకు మనస్సై, వాక్కుకు వాక్కుగా,
 ప్రాణమునకు ప్రాణముగా, కంటికి కన్నుగా ఉండెడి పరబ్రహ్మమును చూచు
 జీవులు ఈ లోకమున అమరు లగుదురని భావము. లింగ భేదములతో
 పరమేశ్వరుడని పరాశక్తియని చెప్పబడినది ఒక్కటే అని గుర్తింపవలెను. అనలు
 శక్తి అనునది నిష్ఠియాత్మకమైన చైతన్యముయొక్క క్రియాత్మకత్వమే కదా!
 నిష్ఠియుడైనంతకాలము అచల బ్రహ్మము - క్రియోపేతుడైనపుడు చల లేక
 శబల బ్రహ్మమగును. పరమేశ్వరి “మహానత్వ - మహాశక్తి - నర్వశక్తిమయి”.
 —(ల.న.నా).

ఉ॥ నత్యము నేకమున్ పరమసౌఖ్యము కేవల మాత్మరూపము
 స్థిత్యము సాక్షిభూతమును నిర్మలమున్ త్రిగుణాతి రిక్తమున్
 బ్రత్యయమున్ స్వభావమును బ్రహ్మమునౌ గురు పాదరశ్మి సాం
 గత్యము మన్మథః ప్రసృత కాంతుల నీనెడు భావ వీచికల్ ॥ ౮

నత్యమయినది, ఏకైక మయినది, అనగా మఱొకటి లేనిది, శ్రేష్ఠతమ
 నుభన్వరూప మయినది, పరిపూర్ణ మయినది, ఆత్మరూప మయినది, నిత్యము
 జీవు లొనర్చు కర్మలకు సాక్షిగ నుండి, అణవ మాయిక కార్మిక మాలిన్యములు
 లేక, నత్వ రజ స్తమో గుణములకు అతీతమైన జ్ఞానము లేక జ్ఞానహేతువైన
 బ్రహ్మ పదార్థమే శ్రీగురువు. (ఈ గురువుయొక్క అంశావతారములే
 లౌకికముగా మన సంస్కారముల బట్టి, మనల బోధించి నన్మార్గము చూపు

గురువులు). ఆ గురుదేవుని చరణ కిరణ సంయోగమువలన, నా మనస్సు నుండి పెల్లుబుకు కాంతి తరంగములు, భావములను వ్రనరింప జేయును గాక!

భారతీయ సంప్రదాయమున గురుస్థాన మత్యున్నత మయినది. "గుకారో హ్యంధకారస్యాత్ రుకార స్తన్నిరోధకః| అంధకార నిరోధత్వాత్ గురురిత్యభిధీయతే" || గుకార మనగా చీకటి. రుకారము దానిని నిరోధించునది. చీకటిని తొలగించుటవలన గురువు అని అర్థము. "గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ" గురువే పరబ్రహ్మము. "న గురోరధికం" గురువు కంటె అధికమైనది లేదు. "శ్రీగురుః పరమ కారణభూతాశ్చక్తిః" భావనోపనిషత్. అన్ని కార్యములకు కారణమైన శక్తియే శ్రీ గురువు. జీవులలో కదిలి, కదిలించు పరాశక్తియే గురువు.

పరదేవత "గురుమూర్తిః - గురుమండల రూపిణీ" - (ల.న.నా.)

మ|| నమ్మడై, నర్వజనాను కూలుడయి, నత్సంస్కరియై, బ్రహ్మతత్వమునం బండి, మదీయ పుణ్య ఫలమై ప్రాప్తించి, శ్రీవిద్య నశ్రమమై దోవ నొనంగి, నత్య వధమున్ సారించి, చోదించి, నా భ్రమ వోజేసిన మత్పితన్ గురుని నుబ్బారాయునిన్ మ్రొక్కెదన్ || 7

అందఱియెడ నమత్వము చూపుచు, సాధువై, వ్రజలతో ఒడ్దిక గలిగి, నాయకుడై, మంచి సంస్కారము గలిగి, బ్రహ్మవిద్యయందు మిక్కిలి శ్రమించి, పరివక్షస్తితిని పొంది, నా పుణ్యఫలముగా నాకు లభించి, శ్రీవిద్యను (శుభవ్రదమగు బ్రహ్మ విద్యను) కష్టపడకుండ బోధించి, నత్యమార్గమును తెలిచి, నన్ను నడిపించి, నా భ్రమను తొలగించిన నా తండ్రీయు గురువు అయిన, శ్రీ అగస్త్యరాజు నుబ్బారాయునికి మ్రొక్కెదను.

లౌకికముగ నా గురువైన పితృపాదులు శ్రీ అగస్త్యరాజు నుబ్బారాయుడు కేవలము ఆధ్యాత్మిక చింతనతో సాధు జీవితము గడపిన వాడు కాదు. ఆయన కర్మిష్టి దేశ స్వాతంత్ర్యముకొఱకు నడచిన ఉద్యమములలో క్రియాశీలుడై, అనేక బాధ్యతాయుత పదవులను చేపట్టి, వ్రజల నడిపించిన నిస్వార్థపరుడైన స్వాతంత్ర్య నమరయోధుడు. అట్లని ఎన్నడు ఆత్మసాధన కర్తవ్యమును వీడ లేదు. వారు శ్రీవిద్యోపాసకులు. అహింసావ్రతులు. భగవద్గీతా పారాయణ రతులు. జవ తపములు, దేవతార్చనము, వేద విహిత కర్మాచరణమందు అవ్రమత్తులై యుండెడి వారు.

ఉ॥ తత్వ మెఱుంగ, వేదములు దర్శనముల్ విధివత్ వరింప, బ్ర
హ్మత్వము దెల్పు నూత్ర వరనాదు లొనర్ప, గురువ్రతోధ వూ
ర్తత్వము నాకళించుకొన, బ్రాణముల స్థియమించి యోగ ని
త్యత్వమునందు నిల్వ, హృదయాంతర చోదన వ్రాయ బూనితిన్ ॥ 8

గురుస్తుతి పిమ్మట తన స్థితి యేమిటో, కా నెందు కీగ్రంథమును వ్రాయ
నంకల్పించెనో వివరించుచు వ్రాసిన పద్యమిది.

వరమాత్మ సంబంధమైన విజ్ఞానమును (తత్వమును) తెలిసికొన లేదు.
దానిని గ్రహించుటకు ఉపకరించెడి బుగ్గ్ యజ్ఞ స్సామాధర్మవేదములగాని,
నియమన గ్రంథములైన శాస్త్రములగాని, క్రమవద్ధతిలో అధ్యయనము చేయ
లేదు. బ్రహ్మ జిజ్ఞాసతో కూడిన బ్రహ్మనూత్రముల వల్లెవేయ లేదు. గురూవదేశ
మందలి వరిపూర్ణతను గ్రహింప లేదు. ఉచ్చాస్విన నిశ్శ్వాసముల వద్ధతి
ప్రకారము అదుపులో నిలిపి, యోగముయొక్క (జీవ బ్రహ్మైక్యము)
నిత్యత్వములో నిలువ లేదు. కాని హృదయమం దనుభూతమైన చోదనవలన
వ్రాయ దలచితిని.

దర్శనములు : నిబంధన గ్రంథములు లేక శాస్త్రములు. ఇవి ఆఱు.
తర్కము, వ్యాకరణము, ధర్మము, మీమాంస (కర్మవ్రతిపాదక శాస్త్రము),
వైద్యము, జ్యోతిషము, మఱియు న్యాయ, వైశేషిక, సాంఖ్యయోగ, పూర్వ మీ
మాంస, ఉత్తర మీమాంస అనువానికి షడ్దర్శనములని పేరు.

యోగనిత్యత్వము = నిర్వికల్ప నమాధి.

పద్యమందలి వ్రతి భావమును చతుర్థి విభక్త్యంతముగ చెప్పికొనిన
గ్రంథావతరణ ప్రయోజనము స్పష్టమగునని ఒక రసజ్ఞుని అభిప్రాయము.

ఉ॥ ప్రేరణ మాతృభావ వరివీక్షితమై, వరతత్వ బోధనా
సారమునై, శ్రుతి స్మృతి విచార్యమునై, స్తుతి రూప కావ్యమై,
చారుతరంబునై, నుగతి సాధనమై, యలరారుగాక! వి
స్ఫోరితమౌచ నా కవిత స్ఫోరకమై రహియించు గావుతన్ ॥ 9

ఇట్లు నాలో కలిగిన ప్రేరణము ఋషుల సంప్రదాయము నతిక్రమింపక,
వరతత్వ బోధన యందు జడివాన వలె చూవట్టి, శ్రుతులందును స్మృతులందును
విచారింపదగినదై, స్తుతి రూపమగు కావ్యమై, మనోజ్ఞమై, మోక్షసాధన
మగుగాక! ప్రకాశితమైన నా కవిత చరితార్థమై ఆనందమును గూర్చుగాక!

శ్రుతులు : తపోగరిష్ఠులైన మహర్షులు ధ్యాన సమాధియందు వినిన భగవద్వాణీయే శ్రుతి. శ్రుతులు అపౌరుషీయములు.

స్మృతులు : శ్రుతులకు మహర్షులిచ్చిన అర్థ వివరణలు పరంపరగా విని జ్ఞాపక ముంచుకొనబడినవి, స్మృతులు. శ్రుతుల వలె ఇవియును ప్రామాణికములే.

చం॥ రెవరెవలాడు భావములు తెక్కలు చాచి, మనోజ్ఞ భంగిమల్
నిపుణత జూవ, శబ్దమయ నిర్మల దివ్య రనవ్రవాహినీ
న్నపిత రనజ్ఞ మానన లన న్నవ నీరజ హాన రేఖలై
విపుల కవిత్వ మాధురులు వీనుల విందొనగూర్చు గావుతన్ ॥ 10

ముడిచికొనిన తెక్కలను చాచుట ద్వారా నద్దు చేయుచు, భావ విహంగములు నుందరములైన విన్యాసముతో, తమ నేర్పును ప్రదర్శింపగా, శబ్దమయము నిర్మలము అయిన ఆ అమర సుధారస వ్రవాహిని యందు స్నాన మొనర్చిన రనజ్ఞల మానసములనెడి క్రొందామరల నవ్వు వలె విస్తారమైన కవిత్వపు తీయందనాలు వీనులకు విందొన గూర్చును గాక!

భావములు పులుగుల వలె తెక్కలు చాచి (విస్తరించి) ఒకప్పుడు నూటిగను (నిటారుగ), మఱొకప్పుడు ఆలోచనా స్ఫోరకముగను (ఏటవాలుగా) బహు భంగిమలలో, యధోచితముగ ప్రకటితములు కాగా, శబ్దములతో కూడి పవిత్రమైన ఆ అమృతానంద వ్రవాహమున (పరతత్వమును దెలుపునది కనుక అమృతము, ఆనందము కూడ) మునిగిన రనజ్ఞల మనస్సులు వికసించిన వద్మము లగునని ఆకాంక్షింపబడినది.

చం॥ అచల మశబ్ద మవ్యయ మనంత మనాది యనన్యసామ్యమున్
రుచిరము శాంత్యతీత మనిరుద్ధము నిర్విషయైక గమ్యమున్
ప్రచురము ధ్వాంత సంశ్రిత విభా వరినిష్ఠ విశిష్ట మెల్లెడం
బ్రచురితమయ్యె నొక్కటి, పరాత్పరమైనది నృప్తిమూలమై॥ 11

చలించనిది, నిశ్శబ్దమైనది, నశించనిది, తుది మొదలు లేనిది, మఱియొక దానితో పోల్పరానిది, ఒప్పిదమైనది, శాంతి నతిక్రమించి యుండునది, అడ్డగింపరానిది, ఇంద్రియాతీత స్థితియందు మాత్రమే చేర దగినది, విరివియైనది, చీకటి వెలుగులు కలిసియుండుటవలన విశిష్టమైనది, శ్రేష్ఠముల కెల్ల మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది, ఒకటి అన్ని యెడల వ్యాపించి నృప్తికి మూలమై యుండినది.

అది ఆత్మ, అన్నిటికంటే మిక్కిలి నూక్ష్మమైన శుద్ధ చైతన్యము.
 “అత్మావా ఇదమేక ఏవాగ్ర ఆసీ నాన్యత్కించనమిషత్” - ఋగ్వేదము.
 నృప్తికి పూర్వము ఆత్మ ఒక్కటే యుండెను, మఱియొకటి లేదని భావము. ఆ
 ఆత్మ —

“అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం తథా రసం నిత్య మగంధ
 వచ్చయత్ అనాద్యనంతం మహతః వరం ద్రువం” కఠోపనిషత్ (3-15)
 శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములు లేనిది, శాశ్వతమైనది, ఆద్యంతములు లేనిది,
 మహత్తుకంటే అతీతమైనది, ఎట్టి వికారములు లేనిదని భావము. అది నిర్గుణ
 వరబ్రహ్మము లేక వరతత్త్వము లేక అచల బ్రహ్మము. అది నాదమై నాదబ్రహ్మ
 మనియు, శబ్దమై శబ్ద బ్రహ్మ మనియు, కదలుచు శబల బ్రహ్మ మనియు
 పిలువబడుచున్నది. శబ్ద బ్రహ్మమునుండియే నృప్తి ప్రారంభ మయినది.

ధ్యాంత సంశ్రిత విభా పరినిష్ఠ నిశిష్టము - చీకటిచే ఆశ్రయింపబడిన
 వెలుగుయొక్క ఉనికివలన విశిష్టమైది: అనగా చీకటి వెలుగులు రెండును
 ఏకకాలమున ఉండినట్టిది (ఉఃహ్యము) మహామాయయైన మూల ప్రకృతిచే
 ఆవరింపబడి యుండినదని భావింపబడినది. ఈ విషయమున “ప్రకృతిం
 వురుషం చైవ విద్ధ్యనాదీ ఉభావపి” ప్రకృతి వురుష లిరువురు అది లేని
 వారే అని భగవద్గీత (13 - 20) పలుకుచున్నది. ఇంకను ఋగ్వేదాంతర్గత
 నానదీయ నూక్త ప్రవచనమును బట్టి కూడ ఇది స్పష్ట మగుచున్నది.

“నా సదాసీ న్నోః సదాసీ త్తదానీం
 నా సీద్రక్షో నో వ్యోమాపరోయత్
 కి మావరీవః కుహకస్య శర్మ
 న్నంభః కిమాసీ ద్దహనం గభీరమ్ ॥

న మృత్యు రాసీ దమృతం న తర్హిః
 న రాత్ర్యా అహ్నా ఆసీ త్ప్రకేతః
 ఆసీ దవాతం స్వధయా తదేకం
 తస్మా ధాన్య న్నపరా కించనాస ॥

తమ ఆసీ త్తమసా గూఢ మగ్రే
 ప్రకేతం సలిలం సత్వమా ఇదం
 తుచ్ఛేనాభ్యపిపాతం యదాసీత్
 తపస స్తన్మహినాః జాయతైకమ్ ॥ ”

అది నత్తు కాదు, అనత్తు కూడ కాదు. అప్పుడు రజస్సు లేదు, వ్యోమమును లేదు. ఆవరించునదేది? శుభదమైన అంభస్సు ఎక్కడ ఉన్నది? అంతయు చొరరానిది, ఎఱుక వడనిది. మృత్యువు లేదు. అమృతము లేదు. రాత్రి లేదు. వగలు లేదు. స్వశక్తితో గాలి కూడ స్ఫురింపదు. అందువలన వేరైన దేదియు లేదు.

తొలుత చీకటి ఉండినది. చీకటియందు తెలియబడక బ్రహ్మము నత్వరూపమున ఉండెను. అది మాయచే ఆవరింపబడి ఉండెను. అందుండి జ్ఞానమయమగు విలక్షణ శక్తి తోచినది. అని స్థూలముగ పై నూత్తము యొక్క భావము.

స్వధయా = స్వీయమగు శక్తి ; అభువు = 1. జలము, 2. బ్రహ్మము

తుచ్ఛము = మాయ ; తవన్సు = జ్ఞానమయమైన విలక్షణ శక్తి

ఉ॥ శ్రీకర తత్వమయ్యు నది చిత్సుఖము స్విడనాడి, జీవుడై
ప్రాకృత లీలలం దవిలి, వ్రజ్ఞ దొఱంగ నుపాధి దాల్చి, తా
నేకడ నుండెనో యెఱుగ కెంతయు నద్భుత దృశ్యజాతముల్
సేకుఱ నర్వము న్మఱచె జిత్రము కన్నుల కప్పగించుచున్॥ 12

అది శుభమును గూర్చు తత్వమైనను, చిద్రూపమగు ఆనందమును వదలి, జీవుడై ప్రకృతితో క్రీడించుచు, వ్రజ్ఞ నశింపగా, శరీరమును దాల్చి, తానెచట నుండునది కూడ తెలియక, ఆశ్చర్యమును గొలుపు అందచందములను వీక్షించుచు, నర్వమును మఱచి, మనస్సును కన్నుల కధీనము చేసెను. అనగా చిత్రమును ఇంద్రియాయత్తము చేసి వానివెంట వరుగిడజొచ్చెను.

"జీవో బ్రహ్మైవ న పరః" "నహి జీవో నామ కశ్చిత్ స్వతంత్రః పదార్థః"
జీవుడు బ్రహ్మమే - ఇతరుడు కాదు. జీవుడను పేరుగల దెందును స్వతంత్ర పదార్థము కాదు అని భావము.

ఇది జీవుని స్థితి - అవిద్య కారణముగా భేద భావమును పొందిన ఆత్మస్థితి. ఈ స్థితియందు జీవుని భావము లెన్ని విధముల వ్రనరించునో తెలుపు యత్నము క్రింది పద్యములలో కొంత పక్షము చేయబడినది.

"చైతన్యం యదధిష్ఠానం లింగ దేహాశ్చ యః పునః
చిచ్ఛాయ లింగదేహస్థా తత్సంగో జీవ ఉచ్యతే ॥ - శ్రుతి

చైతన్యము, దానియందు కల్పింపబడిన లింగ (నూక్ష) దేహము, దానియందు ప్రతిబింబించిన 'చిత్తు' యొక్క ప్రతిబింబము (చిదాభాస), అన్నియు చేరి జీవుడగును. జీవుడు అన్వతంత్రుడు. ప్రాణధారణమువలన జీవత్వము కలుగుచున్నది. జీవుడు 'సాక్షి' యొక్క ప్రతిబింబమే యని తెలియవలెను.

చిత్తమునకు మనస్సునకు నూక్ష భేదమున్నను ఇచ్చట 'చిత్తము' మనస్సునకు పర్యాయముగ ప్రయోగింపబడినది.

ఉ॥ ఈ నచరాచరం బఖిల మే వరతత్వ గతంబో! విశ్వ వి
న్యానము సర్వ మే నగుణ నాద వినోదమో! తారకావళి
భాసిత శూన్య మే ప్రకృతి భావ వికాసమో! ఆత్మ సంస్థియా
వాసిత నృప్తి కల్పన వివర్తన మే పరివర్తనం బొక్కో! 13

ఈ కదలెడి జీవులు, కదలని వస్తువులు అన్నియు ఏ వరతత్వము నాధారము చేసికొని నిలిచియున్నవో! ఈ విశ్వమంతయు గుణయుతమైన ఏ నాదముయొక్క వినోద ఫలితమో! చుక్కలతో చక్కగా మెరిసెడి ఆకాశము ఏ ప్రకృతియొక్క భావవికాసమో! ఆత్మ సంస్కారమువలన ప్రకాశించెడి నృప్తి కల్పన ఏ మార్పువలన కలిగినదో!

ప్రకృతి భావము = ప్రకృతియొక్క తలంపు. పరివర్తనము = వస్తువులలో క్రమముగా కలిగెడి నహజమగు మార్పు ; వివర్తనము = స్వరూపమునకు హాని కలుగకుండ మణియొక వస్తువుగ చూపట్టుట. త్రాడు పాముగ తోచుట వంటిది.

నృప్తికారిణియైన శక్తి, రూపముతో కాని రూపము లేక కాని తోవ వచ్చును. ఈ శక్తినే సాంఖ్యులు ప్రకృతి అనియు, వేదాంతులు అవిద్య అనియు, వైయాకరణులు శబ్ద శక్తి అనియు, శైవులు శివశక్తి అనియు, వైష్ణవులు విష్ణుమాయ అనియు, శాక్తులు మహామాయ అనియు, పౌరాణికులు దేవి అనియు పలుకుచుందురు.

శా॥ ఈ నక్షత్రములున్ గ్రహమ్ములును నూర్యేంద్వాది గోళంబు లె
ద్దానం దోచు? తదాద్యశక్తి యెదియో? తద్రూప మెట్లుండునో?
ప్రాణం బేకడ నుండి వచ్చి, యెట జేరం బోవునో? ఇంతకీ
మేనన్ నే నని వల్కు తత్వ మెదియో? మిథ్యాజగం బేమిదో! 14

ఈ నక్షత్రములు నూర్చుడు చంద్రుడు మున్నగు గ్రహములు దేనివి
అధారము చేసికొని విలిచియున్నవో? వీనికి కారణమైన శక్తి యేదో? ఆ శక్తి
న్వరూపమెట్టిదో? ప్రాణ మెక్కడి నుండి వచ్చుచున్నదో? తిరిగి యెక్కడికి
పోవుచున్నదో? ఇంతకు ఈ దేహమున 'నేను' అని వ్యవహరించెడి
తత్వమేమిదో? మిథ్యగా తోచెడి ఈ జగ మేమిటి?

జిజ్ఞాసావరుల కిట్టి నంశయములు కలుగుట అనవసరము కాదు.

మ॥ ఒక చైతన్య మనేక రూపములుగా సుశ్చిత్తమై నిల్చెనా?
ఒక శబ్దంబు నభోంతరాళమున దా సుత్రారితంబయ్యెనా?
ఒక జ్యోతిస్సు మహద్విభాసీయయి విశ్వోదంచితం బయ్యెనా?
ఒకటే లక్ష్యమగుూర్చి నర్వము నముద్యోగించు నట్లొప్పెడిన్ 15

ఒక్కటే అయిన చైతన్యము అనేక రూపములుగా పైకుబికి వచ్చినదా?
ఒకటైన శబ్దము (ఓంకారము లేక శబ్ద బ్రహ్మము) ఆకాశమంతయు నిండునట్లు
రూపమును దాల్చెనా? ఏకైకమైన వెలుగు విశ్వము నాక్రమించినదా? ఒకానొక
లక్ష్యసాధనకొఱకు అన్నియు వని చేయుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

కా॥ ఏదో శక్తి యదృశ్య రూపమున దా నీ విశ్వగోళంబులం
బ్రాదుర్భావము సెంది, నృందనములన్ భాసించుచున్నట్లు, న
మౌదం బొప్ప తదీయ ప్రేరణమునన్ భూతాది వర్గంబులున్
పాదుల్ దవృక నంచరించునట్లు, మద్భావంబు ఘోషించెడిన్ 16

కవిపింపని శక్తి యేదో తన కొఱకే ఈ విశ్వ గోళములుగా ఆవిర్భవించి
నృందనములతో ప్రకాశించుచున్న దనియు, అట్లే ఏదో తెలియని ప్రేరణము
వలన నర్వ భూతములు తమ తమ స్థానములనుండి తప్పిపోక, నియమమును
వీడక, అవిరామముగా తిరుగుచున్న వనియు, నా అంతరాత్మ
ఘోషించుచున్నది.

ఆ విడదీయరాని కారణము వరాశక్తి లేక పరమాత్మ. "అవ్రతర్క్య
మనిర్దేశ్య మనౌపమ్యమనామయం॥ తన్యకా చిత్స్వత స్సిద్ధా శక్తి మాయేతి
విస్తృతాః ॥" - దేవీగీత (1-3). ఆ శక్తి తర్కింప వీలుకానిది, నిర్దేశింప
అలవికానిది, ఉపమింప కుదురనిది. అది అనామయమైనది. చిత్తుకు
న్వతస్సిద్ధమయినది. అదే మాయ. మాయ వలననే భేదభావము కలుగుచున్నది.

"It can be many things simultaneously, have many co-ordinated movements which to the finite reason may seem contradictory. It is one but innumerably manifold, infinitely plastic, inexhaustibly adoptable". - Arabindo

అది ఏక కాలమున అనేకములుగా ఉండగలదు. వరిమిత చిత్తమునకు వరన్పర విరుద్ధములుగా తోచినను, అనేక నమానస్థాయి గమనములు గలిగి, ఒకటే అయినను అనంతభావమై, అనంతముగ రూపాంతరముల చెందుచు, అశేషముగ అనుకూల్యతను గలిగి యుండునని అరవిందయోగి వ్రవచనము.

ఈ కనిపించని శక్తినే శాస్త్రజ్ఞులు విశ్వశక్తి (Cosmic Energy) అనుచున్నారు. ఇదే జగత్తుకు మూలము కనుక, వరదేవత. శక్తికి ప్రత్యేక రూపము లేనందున అన్ని రూపములు అమెవే. అట్లే రూపరాహిత్యము కూడ అమెయే.

శక్తి - "నృష్టి స్థితి సంహారాదికం యేన శక్తతే తచ్చక్తిః" నృష్టి స్థితి సంహారాది కార్యములు దేనివలన జరుగుచున్నవో, అది శక్తి అని అర్థము.

పరాశక్తి 'విశ్వరూప - జగతీకంద - మిథ్యాజగ దధిష్ఠాన - నామరూప వివర్జిత - వంచకృత్యవరాయణ" - (ల.న.నా.)

మ॥ ఎట వీక్షించిన నింద్రియార్థములు ముందే నిల్చి వ్యామోహపుం బటిమం జూపెడు ; లోకీకంబులును సంభావించ దుర్జ్ఞయ నం ఘటనాలంబములై దురంతములుగా గన్పించ, విభ్రాంతిమై జటిలంబైన జగత్స్వభావ మెఱుగన్ సాధ్యంబు గాకుండెడిన్॥ 17

ఎచ్చట చూచినను శబ్దాది విషయములే ముందు ముందుగా కన్పించి, మోహముయొక్క నేర్పును (అతిశయమును) చూపుచున్నవి. ఇక లోక వ్యవహారాదులు తెలియరాని సంఘటనలను ఊతగ గొని అనంతముగ తోచుచుండ, భ్రాంతితో మిక్కిలి క్లిష్టమయిన ప్రపంచ స్వభావము నెఱుగుటకు సాధ్యము కాకున్నది.

ఐహిక విషయములు శారీరకానందములు ఆత్మజ్ఞానమును మఱుగుపఱచి, వివేకమునకు తావీయవు. అవి జ్ఞానకిరణముల చొరనీయవు కనుక విజ్ఞు డీ విషయమున జాగరూకత వహింపవలెను.

జటిలము = జడలు గలది, - మిక్కిలి క్లిష్టమయినదని భావము.

ఉ॥ ఏ దెబ్బలైన నెల్లెడల హృద్యమునై వ్రకృతి వ్రయుక్తమై
ఆదరణీయ నవ్య మధురానుభవ వ్రన్మతంబునౌచు న
మౌదము గూర్చు నిప్పుడమి బుట్టుట నైత మదృష్ట మన్న భా
వోదయ మయ్యె, నత్య మెదియో గనరాని యయోమయ స్థితిన్ ॥ 18

ఏ దేమైనను, అంతట హృద్యముగ తోచుచు, వ్రకృతిచే నడువబడుచు, మనస్సును ఆకర్షించెడి క్రొత్త క్రొత్త తీయని అనుభవముల కల్పించి, ఇహము కూడ ఆదరణీయమై ఆనందమును గూర్చుచున్నది. ఇంకను ఈ భూమిపై పుట్టుట కూడ అదృష్టమే అను అభిప్రాయమును, ఆనక్తిని కలిగించుటచే, ఏది నత్యమో తెలియజాలని కఠినస్థితి నెలకొనినది.

ఐహిక నుఖములు నత్యానత్యముల తెలియనీయక జీవుని మధ్యపెట్టగా ఆతడు శరీరమే తా నను భ్రాంతితో కొట్టు మిట్టాడునని భావము.

చం॥ తనబడు నీ వ్రవంచమును గాల్చునికం బనుటెట్లు? కానిచో
వినబడు నా వ్రవంచ మవివేక వికల్ప మనంగ జెల్లునే?!

తనబడు దానియం దణగి కన్నులకుం గనరాక, యేకతా
జనిత మహత్వ పూర్ణమగు నత్య మొకండు వికాన మొందెడిన్ ॥ 19

కనిపించు ఈ వ్రవంచమును కేవలము కల్పిత మనలేము. అట్లని కనిపింపకున్నను, శ్రుతి స్మృతి పురాణాదులలో వినబడిన బ్రహ్మవ్యావృతి అవివేకమువలన కలిగిన దన గలమా? ఈ కనిపించు విశ్వమందే అంతర్యామియై భౌతిక నేత్రములకు గోచరము గాక, ఏకతారూపమైన చైతన్య వికానమే (వరబ్రహ్మమే) గోచరించుచున్నది.

స్వప్నమున తోచునవి స్వప్నాంతమున కాన రావు. కారణము స్వప్నలోకము నత్యము కాదు కనుక. ఐనను స్వప్నావస్థ వఱకు అవి నత్యములే కదా! అట్లే జాగ్రదవస్థకు పరిమితమైన ఈ వ్రవంచము కూడ అనత్యమే. నత్యము శ్రుతి స్మృతులలో తెలువబడి ఉన్నది. అదే నామ రూప రహితమైన పరమాత్మ లేక పరాశక్తి. అది అద్వితీయము నర్వవ్యావృత్తిమై ఉన్నది.

కా॥ తానై నర్వము, నర్వమం దణగి, యంతశ్చక్తి రూపంబునం
బ్రాణాదుల్ స్పృశియించుచున్, వినుచు, నాస్వాదించుచున్, గంధ వి

జ్ఞానం బౌచును, చూచుచుం, బహువిధాకారంబులం దోచు న
దానిన్, దేని నమాశ్రయించి మది నిర్ధారంబు గావించెదన్ ||

20

అంతట తానై, జీవులలో ఇంద్రియముల ప్రేరేపించు అంతశ్శక్తియై ప్రాణములను స్పృశించుచు, శబ్దముల వినుచు, రసాదుల రుచిచూచుచు, గంధాదుల ఆఘ్రాణించుచు, వస్తువుల వరికించుచు, నర్వము తానై ఉండుటే దాని రూపము. ఇ ట్లనేక రూపములతో స్ఫురించు ఆ శక్తిని దేని నాధారము చేసికొని నిర్ధారించి చెప్పగలను?

వరబ్రహ్మము లేక పరాశక్తి విచిత్ర మయినది. దానికి అన్నివైపుల చేతులు కాళ్ళు కండ్లు ముఖములు చెవులే. అది వ్యాపింపని చోటు లేదు. ఇంద్రియములు లేకున్నను ఇంద్రియ వ్యాపారముల ద్వారా ప్రకాశించును. జీవులలో అంతరాత్మయై వారు చేయు పనుల ద్వారా వ్యక్త మగుచుండును.

“సర్వతః పాణి పాదం తత్సర్వతోక్షి శిరోముఖం
నర్వత్ర శ్రుతిమల్లోకే సర్వ మావృత్య తిష్ఠతి || ”

- శ్వేతాశ్వతరోపనిష్ (3-16) మఱియు భగవద్గీత (13-14)

“సర్వేంద్రియ గుణాభానం సర్వేంద్రియ వివర్జితం ।
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృచ ||

- భగవద్గీత (13-15)

అది (పరమాత్మ) అంతటను చేతులు కాళ్ళు కన్నులు తలలు ముఖములు చెవులు కలిగి ప్రపంచము నావరించి యున్నది. ఆ పరాశక్తి ఇంద్రియ గుణములను ప్రకాశింప చేయుచున్నను, ఇంద్రియములు లేక, నిర్లిప్తమై (దేనిని అంటక), నమస్తమును భరించుచున్నది అని భావము.

ఉ|| ఆకృతి లేని తత్వమది, ఆకృతు లావ్యయముల్ ధరించి తా
నాకరణం బ్రవర్తిలుచు నందఱ దృష్టులజేయు ; దాని నే
జేకొని వర్తమాల బరిచిత్రణ నేయుదు మాతృమూర్తిగా;
నా కమనీయ వా గ్విభవ మావరణంబయి పొల్చు గావుతన్ || 21

ఆ తత్వమునకు ఆకారము లేదు. కనుక తమ తమ అభిరుచుల మేరకు మానవు లూహించిన విధమున ఆకృతుల ధరించి, ప్రవర్తించుచు, అందఱిని నంతృప్తుల జేయుచుండును. అట్టి తత్వమును అక్షరముల నవోయముతో తల్లిగా చిత్రించెదను. ఆ(నా) సుమనోజ్ఞమయిన శబ్ద సంపదయే ఆమెకు ఆవరణ మగుగాక!

వరతత్వము నిరాకారము, నిరాశ్రయము, అవ్యక్తమే అయినను, నర్వవ్యాప్తము.

“ఉపాసకానాం కార్యాయ పురైవ కథితం ప్రేయే
గుణక్రియాను సారేణ రూపం దేవ్యాం ప్రకల్పితమ్”

- మహానిర్వాణ తంత్రమ్ (4-11)

ఉపాసకుల కార్యార్థము సాధకుని గుణ కర్మల ననునరించి దేవి యందు వివిధ రూపములు కల్పితము లయినవని వరమేశ్వరుడు నతితో చెప్పిన మాటలు. “యే యథా మాం ప్రవద్యంతే తాం న్నదైవ భజామ్యహమ్” - భగవద్గీత (4-11). ఎవ రే విధముగ న న్నాశ్రయించురో వారి నట్లే అనుగ్రహించునని భగవద్వాక్యము. “పితుః శతగుణం మాతా గౌరవేనాతిరిచ్యతే” తండ్రి కంటె తల్లి నూరు రెట్లు గొప్పది. కనుక వరమాత్మను నేను తల్లిగనే భావించితిని. “పీత మంబామయం నర్వం శివలింగ్న చిన్మయం” - శివపురాణము - పీతము రూపమున నర్వనృప్టికి ఆధారమయిన మూల ప్రకృతియే తల్లి - (పార్వతి). లింగము అచింత్య మయిన వరతత్వము యొక్క గుర్తు (శివుడు).

వరమేశ్వరి “నిరాకార - నిత్య - నిరుపాధి” (ల.న.నా)

ఉ॥ ఈ బహిరంతర ప్రకృతి కెయ్యది బీజము? శక్తి యెచ్చది?
ప్రాభవరూప కీలకము భాసిలు నే కడనో? యటంచు నే
నా బలమున్ గ్రహించు తెలు లంచు మదిం దులకించి, యాత్రలన్
క్షోభ తొలంగ బోధనయు శోధన చేకురు తెంచి యాదటన్ ॥ 22

ఈ వెలువలి ప్రకృతికి రోవలి స్వభావమునకు కారణ (బీజ) మేమి? దాని శక్తి ఎచ్చట కలదు? దాని ప్రాధాన్యమును దెలుపు రహస్యము (కీలకము) ఎక్కడున్నది? వాని బలమెంతయో తెలిసికొనుటెట్లు? అని మదిలో కుతూహలము కలుగుగా, యాత్రలవలన మనఃక్షోభము తొలగి బోధనయు నత్యశోధనయు కలుగుట భావించి, ఆదరముతో - (పై వద్యముతో అన్వయము)

మంత్రశాస్త్రమున మంత్రమునకు శక్తిని చేకూర్చెడి శబ్దానువత్తికి బీజమని నంకేతము. ఇచట, నృప్తి చేయవలయుననెడి వరమేశ్వరుని ఇచ్చారూపమగు శక్తియే బీజము. శక్తి అనగా నిర్వహణ సామర్థ్యము. అట్టి సామర్థ్యము మూల ప్రకృతినుండి కలిగినందున మూలప్రకృతియే శక్తి. కీలకమనగా నిర్వహణ సామర్థ్యమును లేక శక్తిని స్వాధీనపఱచు రహస్యము. ఇది జ్ఞానము. ఈ

జ్ఞానము (కీలకము) బీగముచేయి వంటిది. కీలకము తెలిసినచో శక్తిని, శక్తి ఎఱుక వడిన యెడల మూల కారణమగు వరమాత్మ సంకల్పమును, తెలిసికొన వచ్చును.

మ॥ నిను భావించి, త్వదీయ మూర్తి గన నందీపించు దీక్షారతిం
జని, నే గొండలు కోనలు న్వనములున్ సాంద్రాటవుల్ తీర్థముల్
గని, సంవిత్పరివూర్ణ రూప మెచటం గన్పట్టమిం గ్రుంగితిం;
దనయున్ న న్నవ జూడ వేడెదను మాతా! యేల గన్పించవే! 23

వరతత్వమును ఆ విధముగ భావించి, భావించిన రూపమును దర్శింపనెంచి, దీక్షతో కొండలను కోనలను వనములను అడవులను తీర్థములను చూచి చూచి, జ్ఞానమయమైన నీ పరివూర్ణ రూపమును ఎచ్చటను చూడజాలక నిరాశతో క్రుంగితిని. నీ తనయుడనైన నన్ను దయజూడ వేడెదను. అమ్మా! నీవేల కన్పించుట లేదు?

సంవిత్పరివూర్ణరూపము = సంవిత్తు (జ్ఞానము)తో నిండిన రూపము.

“నత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ” (శ్రుతి) అనుటవలన పరాశక్తి లేక పరమాత్మ స్వరూపము నత్యము జ్ఞానము అనంతమయినది.

ఉ॥ ఎక్కడ నుంటివో గురుతు లెట్టివో? నా హృదయాంతరంబునం
జిక్కని చీకట్లుల్ ముసిరె ; జేరవు చూడ్కులు ; చేయి సాచి నీ
చక్కని పాదపద్మముల న్పర్చుకు నైతము నోచ ; తల్లీ! నా
యక్కజ దీర నేడు భవదంఘ్రి రుచుల్ వెలిగింపరాదొకో! 24

తల్లీ! నీ వెక్కడున్నావో? నా హృదయమున మాత్రము చిక్కని చీకట్లు ముసిరినవి. చూపులానుట లేదు. నీ చక్కని పాదపద్మముల న్పర్శించుటకైనను వీలగుట లేదు. నా అవిద్యవలన తత్వము నెఱుగవలె ననెడి దృష్టి కూడ లేదు. అమ్మా! నా అవనరము తీరునట్లు నీ చరణ కిరణముల వ్రనరింపజేసి త్రోవజూపుము.

దేవీ పాదములనుండి మరీచులు (కిరణములు) వెలువడుచున్నవని “లోకన్య ద్వార మర్చిమ త్పవిత్రం జ్యోతిష్మ ద్రాఙ్మనం మహాన్వత్, అమృతన్య ధారా బహుధా దోహమానం చరణం నో లోకే సుధితాం దధాతు”. అనెడి తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ శ్రుతి పాఠము సాక్ష్యముగ నున్నది. సాయుజ్యమునకు లేక బ్రహ్మలోకాదులకు ద్వారముగ నిలిచి వానిని

ప్రాప్తింవజేసిడి మయాఖములతో కూడి వవిత్రవంతమై చంద్ర, నూర్య కళా
న్వరూపములతో వ్రకాశించుచు, బహువ్రకారములుగా అమృత వ్రవాహమును
72 వేల నాడీమార్గములలో వర్షించునట్టి వరాశక్తి పాదారవిందములు,
సాధకులను తృప్తిపఱచుగాక అని భావము.

చం॥ గణవతి త్వద్భవోంగణము గాచుచునుండ, విలక్షణంబుగా
ననయము హంస, తద్భవనిని హాయిగ బాడుచునుండ, నుప్తిలో
మునిగితో మూల చక్రమున మూడును బై నర చుట్ల కాంతివై?
జనని! త్వదీయ దృక్భవ సాంత్వన నంస్త్రియ నాదరింపవే॥ 25

ఇంటి ముంగిట నిలిచి గణవతి నీకు రక్షణ కూర్చుండగా, హంస
విలక్షణమైన 'హంసద్భవని' రాగము నాలపించుచుండగా, కాంతి రూపమున
మూడున్నర చుట్లుగా మూలాధార చక్రమున నుఖముగ నిద్రించుచుంటివా?
అమ్మా! నీ కడగంటి చూపులు వ్రనరింపజేసి న న్నాదరింపుము.

ఇక్కడ నుండి అమ్మ కనిపింపక పోవుటకు కారణము
లూహింపబడుచున్నవి.

గణవతి = గణేశత్వము గలవాడు. బ్రహ్మనునంధానమున గణేశత్వము
లభించును. దీనినేపుర్యష్టకాధీశత్వ మనియు చెప్పుదురు. పురమనగా శరీరము.
పురుష శబ్దమునకు శరీరధారియైన జీవుడని భావము. కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియ,
అంతరింద్రియ, ప్రాణవంచక, కామ, కర్మ, అవిద్య లనియెడి ఈ ఎనిమిది
లక్షణములు గల వట్టణము- శరీరము. ఈ వట్టణముపై అధీశ్వరత్వము
కలుగుటకు అనగా మాయాకల్పితములయిన పై గుణములపై అదుపు లేక
నర్వాధికారము కలిగి యుండుటకు, జీవుడు స్వరూప జ్ఞానమును
ఆశ్రయింపవలెను. అట్టి బ్రహ్మనుభావము కలిగిన గణేశుడు ఆమె యింటి
కావరియని తెలియవలెను.

ఇంకను మూలాధారమునకు వెలువల గణేశుడు నివసించుచు, జీవులకు
వారి వారి కర్మల ననుసరించి వ్రవృత్తి నివృత్తి మార్గముల చూపుచుండు
నందురు. "త్వం మూలాధారస్థితోనిత్యం త్వం శక్తి త్రయాత్మకః" -
గణవత్యువనిషత్. నాడులకు మూలస్థానమైన కందము, నాలుగు వ్రేళ్ళ వెడల్పున
అండాకారమున ఉండుటచే దానినే గణేశునిగ చెప్పుదురు.

హంస = హంసమంత్రము - ఉచ్చావన నిశ్శావన రూపమున వ్రతి జీవియు 'సోహం' మంత్రమును అనుక్షణము జపించుచుండుట తెలిసినదే, తద్ధ్వని = హంస ధ్వని రాగము.

నుప్తిలో -- కాంతివై = కుండలిని రూపమున మూడున్నర చుట్లు చుట్టుకొని నిద్రించు చుంటేవా?

“మూలాధారస్థ వహ్నిత్య తేజో వ్యవస్థితా ।
జీవశక్తిః కుండలాభ్యా ప్రాణాకారాః ధృతైః ॥
వ్రసుప్త భుజగాకారా త్రిరావర్తా మహాద్యుతిః ॥”

— తంత్రరాజమ్

మూలాధారమున వహ్నిత్యక తేజస్సుతో నివసించెడి జీవశక్తి, ప్రాణాకారమైన తేజోరూపముతో, కుండలిని అని వ్యవహరింపబడుచు, మూడున్నర చుట్లు గల నర్చాకృతితో నిద్రించుచున్నదని భావము.

“మూలాధారైక నిలయా -- కుండలినీ” - (ల.న.నా)

మ॥ వతితో బాచిక లాడుచుంటేవా? కృపా పారీక్షవై లోక నం
తతి కల్యాణము గోర్తి యేదో వ్రతమో తంత్రమో మంత్రమో నీ
వతి బృచ్చించుచు నుంటేవా? విభుని భావం బెంచి లాన్యంబునం
దతి హేలాగతి దృక్ప్రసార వద విన్యానంబులం దుంటేవా? 26

నీ భర్తతో పాచిక లాడుచుంటేవా? దయార్థవై లోకముల శుభమును గోరి ఏదేని వ్రతమో తంత్రమో మంత్రమో ఉపదేశింపుమని నీ భర్త నడుగుచుంటేవా? లేక నీ నాథుని భావము గ్రహించి విలాసముగ పాదములను చూపులను కదలించుచు లాన్యము చేయుచుంటేవా?

“తన్యతే విస్తార్యతే జ్ఞానం అనేన ఇతి తంత్రమ్” “ఆగంతం శివ వక్త్రే చ గతంచ గిరిజా శ్రుతిః ఇత్యాగమం” జ్ఞానమును విస్తరించి తెల్పునది తంత్రము. ఇది శివుని నోటినుండి వెలువడి పార్వతి చెవిని చేరుటచే ఆగమమైనది. ఇది వేదతుల్యము. “మంతారం తారయతీతి మంత్రః” జపించువానిని తరింపజేయునది మంత్రము.

తాను బహురూపములు కావలె ననునది నర్వలోక విభుడైన వరమేశ్వరుని భావము. ఈ భావమును ఇచ్చాశక్తిగ గ్రహించి, జ్ఞానశక్తిగా విమర్శించి, క్రియాశక్తియై కార్యరూపమున పెట్టినది జగదీశ్వరియైన వరాశక్తియే

కదా! నృప్తి కొఱకు శృంగార భావ పూర్ణములయిన చూడ్కులను, లయము కొఱకు పాద ఘట్టనలతో కూడిన విన్యాసములను, ఆమె చేయునని వర్ణించబడినది.

హేల = భూ నేత్రాదుల కదలిక వలన చక్కగా తెలియదగిన శృంగార భావము.

చం॥ మహిమ వధింప బోయితివా? మత్తుల భండ విషంగ దైత్యుల
న్నిహతుల జేయ నేగితివా? నిర్దయ శుంభ నిశుంభ నంహతిన్
మహిత వరాక్రమారభటి మార్కొనుచుంటివా? రక్తబీజ రై
త్య హరణ కార్యమగ్నువయి యాగితివా? కనరావు శాంభవి ॥ 27

శంభుని వత్నివయిన ఓ తల్లీ! మహిమని వధించుట కేగితివా? మత్తులయిన భండుని విషంగుని చంపబోయితివా? శుంభుని నిశుంభుని వారి సేనలను కూల్చుటకు సిద్ధమగుచుంటివా? రక్తబీజుని నంహరించు కార్యమున నుండి, అగిపోయితివా? ఏల కనిపింపవు?

పైన పేర్కొనబడిన వారందఱు వరాశక్తిచే నిహతులైన వారే. అది ఒక నాటి మాట. కాని అనురీశక్తులతో పోరాటము నిరంతరము జరుగుచునే ఉన్నది. కనుకనే పై విధములగు అనుమానముల కవకాశము కలిగినది.

మహిషుడు : ఇతడొక రాక్షసుడు. శివుని వరములవలన గర్వించి, దేవతలను బాధించి, తుదకు దుర్గాదేవివలన మరణించెను. అంతరార్థ మేమనగా జీవుని వశువ్రవృత్తియే మహిషుడు. దానిని నశింప జేయుటకు జ్ఞానశక్తి కావలెను. శ్రీదేవి ఇచ్చా జ్ఞాన క్రియా స్వరూపిణి. జీవుని వశుభావమును తొలగించుటే మహిషాసుర మర్దనము.

భండుడు : ఇతడు కూడ రాక్షసుడే. రుద్రుని కోపాగ్నివలన మన్మథుడు భన్మము కాగా, ఆ భన్మమును చిత్రకర్మ యను వ్రమథుడొకడు విగ్రహకారముగ రచించెనట. దానిని చూచిన బ్రహ్మ బాగు బాగు అను అర్థమున భండ భండ అని పలుకుటతో విగ్రహమునకు ప్రాణము వచ్చి, శివుని క్రోధాగ్ని భన్మమునుండి పుట్టుటచే, క్రూరకర్మలు చేయుచు రాక్షసుల నాయకుడై దేవతలను బాధించెనని, పురాణగాథ. వీనిని వీని వట్టణమైన శూన్యకమును కూడ శ్రీదేవి కామేశ్వరాస్త్రముతో కాల్చివేసినది. “కామేశ్వరాస్త్ర సందగ్ధ నభండాసుర శూన్యకా” (ల.న.నా.).

ఆత్మన్వరూపుడైనను తన తత్వమును గుర్తింపక, స్థూల శరీరమే తా ననుకొనెడి అజ్ఞానముతో కూడిన జీవ భావమే భండానురుడు. భండ శబ్దము ఆణవ మలమును నూచించునదిగా వ్రసిద్ధము. అజ్ఞానము అలక్ష్మ్యము అహంభావము ఈతని గుణములు.

విషంగుడు - విశుక్రుడు - వీరు భండానురుని సోదరులు. మంచికి ఆత్మోన్నత్యమునకు విరుద్ధమయిన నంగమము కలవాడు విషంగుడు. అజ్ఞానము భోగలాలన విషయాభిలాష వీని లక్షణములు. ఇతనిని శ్యామలాదేవి నంహరించినది.

విశుక్ర శబ్దమునకు తేజోహీనుడని భావము (విగతశుక్రః). శుద్ధ నత్వము నుండి జారిన వాడు లేక శుద్ధ నత్వ స్వరూపు డయిన వరమాత్మనుండి దూరమైన వాడు. విశ్వకారణమైన చైతన్యమును కోల్పోయినవాడు. విషంగ విశుక్రు లిరువురు జ్ఞానము నావరించిన ఆనురీ శక్తులకు నంకేతము.

శుంభుడు - నిశుంభుడు - వీరు బ్రహ్మవరములవలన గర్వించిన దైత్యులు. వీరికి పురుషులవలన మృతి లేదు. వీరి దుశ్చర్యలను నహింస లేక దేవతలు ప్రార్థింప, దేవి తన దేహమునుండి కౌశికి అనెడి మహాశక్తిని సృష్టించి, ఆమెను తొడ్కొని దానవులతో యుద్ధమున కేగెను. శుంభుడు దేవిని తనను వివాహమాడుమని కోరగా, తనతో యుద్ధము చేసి గెలిచిన వానినే పెండ్లాడునని దేవి వ్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అంత శుంభ నిశుంభులు ఆమెతో తలవడి మరణించిరి.

రక్తబీజుడు - ఇతడు శుంభుని సేనాధిపతి. వాని వనువున దేవితో పోరాడి మరణించెను. అతని దేహమునుండి క్రింద వడిన నెత్తురు చుక్కల నుండి అనంఖ్యాకముగ రాక్షసులు పుట్టుచుండుటచే కాళి నాలుకలు చాచి, ఆ రక్త బిందువులను క్రింద వడనీయక త్రాగుచుండగా, దేవి అతనిని నంహరించినది. జీవులలో గల ఆశకు ఇతడు నంకేతము. ఒక ఆశ నశింపగా మఱొక క్రొత్త కోరిక చూపట్టుట వంటిది.

చం॥ శివ నయనోజ్జ్వల జ్జ్వలన శీర్ష శరీరు సుమాన్త్రునిం బున
 ర్భవునిగ జేసి, స్త్రీ పురుష భావ నమైక్యము గూర్చుచుంటేవో?
 భవముల ద్రెంచు చుంటేవో? కృపామతి నార్తుల బ్రోచుచుంటేవో?
 శివమిథునైక రూపమున జీత్సుఖ లీలల దేలుచుంటేవో? 28

అమ్మా! ముక్కంటి కంటి మంటచే బూడిద అయిన మన్మథుని బ్రదికించుచుంటేవా? స్త్రీ పురుషులకు అన్యోన్యము భావైక్యము

గూర్చుచుంటివా? లేక, నీ భక్తుల జన్మబంధములను త్రెంచుచుంటివా? దయతో అర్తులను రక్షించుచుంటివా? లేక అద్వయ మిథున రూపమున, చిదానంద లీలల దేలుచుంటివా?

మన్మథుని పునర్జన్మ వృత్తాంతము అందఱికి తెలిసినదే. మన్మథుడు గొప్ప దేవీభక్తుడు కావున, వరాశక్తి అనుగ్రహమును పొంది, అద్వితీయమైన శక్తితో స్త్రీ పురుషుల కలుపుచున్నాడు. స్త్రీ పురుషులకు భావ నమైక్యము లేనిచో నృప్తి యుండదు కనుక, నృప్తికారిణియైన జగన్మాత వారలకు మమకాను బంధము కూర్చుట నహజము. శివమిథునైక రూప మనగా శివా శివాఖ్యలు గల పార్వతీ వరమేశ్వరుల సామరస్యము. దీనిని అద్వయ మిథున మందురు. ఇదే అర్థనారీశ్వర తత్వము. ఇందలి అనుభవము చిదానందమే కాని, అన్యము కాదు.

“శివన్యచ శివాయశ్చ సామ్యం చైతత్ప్రభావతః
యథాశివ స్తథాదేవి యథాదేవీ తథాశివశ్చ
నానయో రంతరం విద్యాత్ చంద్ర చంద్రికయోరివ” ||

శివశక్తుల సామ్యము స్వభావ సిద్ధమైనది. శివుడెట్లో అట్లే దేవియు, శివి యెట్లో అట్లే శివుడు కూడ ఉందురు. చంద్రుడు చంద్రిక వలె వారి మధ్య అంతరము లేదు. ఇరువురి యందును ప్రవంచము నధిష్టించి యుండుట, నృప్తి స్థితి నం. 10 తిరోధాన అనుగ్రహ కార్యము లుండుట, ఏక విధావస్థలుండుట, ఏకావ్యాయము (ఒకే పేరు), ఏకరూపము (ఒకే రూపము) ఉండుట వలన వంచవిధ సామరస్యములు సిద్ధించినవి.

“త్రయా వస్థా రూపం ప్రకృతి రభిధా వంచక నమః
తదేషాం సామ్యం స్యాదవనిషు చ యో వేత్తి న మునిః”
- శ్రీ గౌడపాదాచార్యులవారి సుభగోదయం (39వ శ్లోకోత్తర భాగం).

అర్థనారీశ్వర వివరణ 86, 94, 96, 98, 118 వద్యముల కడ మఱికొంత చూడవచ్చును. “శివ శక్తైక్యరూపిణీ” (ల.న.నా)

శివుడు - త్రిగుణాతీతమగు శుద్ధతత్వ స్వరూపుడు. “నిత్యై గుణ్యతయా శుద్ధ తత్వాత్ శివః” || “శుద్ధ బుద్ధ ముక్త స్వరూపం శివతత్వమ్” “నృప్తి స్థితి కర్తా శక్తిః”

కా|| లోకాలోకన కాంక్ష నీ విభుని గాలుం గూడి యెందేగితో?
నీత్ర కూర్చిన భక్త మానస వనీ నిస్తుల్య కేళిగృహ

ప్రాకారాదుల జూచుచున్ మఱచిత్ రాగిల్లి? స్తోత్రాతికం
బాకరించుచు గాన లోలువ మతిన్ హర్షంబునం దుంటివో? 29

లోకముల చూడవలె ననెడి కోరికతో కాలన్వరూపుడైన నీ వతివెంట
ఎచ్చటి కేగితివో? భక్తుల మనస్సు లనెడి ఉవవనములందు నీకొఱకు
నిర్మించిన కేళిగృహ ప్రాకారాదులను చూచుచు మఱచితివా? లేక భక్తులు
నిన్ను స్తుతించుచుండ వినుచు ఆ గాన మాధుర్యమునకు
ఆనందించుచుంటివా?

"కలనాత్ నర్వ భూతానాం మహాకాలః ప్రకీర్తితః" - శక్తి నంగమ
తంత్రము (4-31) నర్వ భూత లయ కారకు డగుటచే అతడు మహాకాలుడు.
ఇంకను కాలన్వరూపుడు. భూత భవిష్య ద్వర్తమానములు కాలమందలి
భాగములు మాత్రమే. మహాకాలుడు వరమేశ్వరుడే.

శ్రీదేవి సామప్రియ-న్వరమయి-స్తోత్రప్రియ-గానలోలువ -(ల.న.నా.)

ఉ॥ చూచితి స్నేగ నుందర విశుద్ధ శిలావ్రతిమల్ త్వదీయముల్,
చూచితి నింద్రనీల నమ నుందర కాంతి ధురీ విలాసముల్
పూచిన తత్కళా విభవ పూర్ణతలం గనులార ; నెంతయే
జూచితి జీవమానమగు శోభ వెలుంగు బహు స్వరూపముల్ 30

అమ్మా! నీ పున్నాచని నునువు దేలి నుందరములయిన పాలరాతి
విగ్రములను చూచితిని. ఇంద్రనీల కాంతులతో నరితూగు కాంతి వ్రవాహవు
విలాసము లొలికించు కళావరిణిని చక్కగా వరిశీలించితిని. జీవకళ లుట్టివడు
అనేక వ్రతిమలను చూచితిని.

ఎక్కడెమున్నదో అని చూచుట మానవుని ఆత్మాన్వేషణలో
భాగమగుచున్నది.

మ॥ ఒకచో భీకర కాళికా వపుషవై, యొండొక్కచో దుర్గవై
యొకచో జ్ఞానసుమాఖ్యవై, భ్రమరవై, యుద్యత్ప్రభన్ మూకవై
యొకచో శారదవై, నముద్రనుతవయ్యున్, తోగివై, కన్యవై
యొకచో నొక్కొక రీతి దోచు భవదీయోద్యోగముల్ సూచితిన్ ॥ 31

ఒకచోట (కలకత్తాలో) భయంకరమైన కాళికా రూపమునను మఱొక్క
యెడ (విజయవాడలో) కనకదుర్గా రూపమునను ఉన్నావు. శ్రీకాళహస్తి

యందు జ్ఞానప్రసాదానబవై, శ్రీశైలమున భ్రమరాంబవై, కొల్లూరున
(కర్ణాటకము) మూకాంబవై, కాశ్మీరమున శారదాదేవివై, కొల్హాపురమున
మహాలక్ష్మీవై, కన్యాకుమారమున కన్యవై ఉన్న నీ యుద్యోగముల చూచితిని.

“కాల సంగ్రహనాత్ కాళీ సర్వేషా మాది రూపిణీ
కాలత్యా దాది భూతత్యా దాద్యా కాళీతి గీయతే” ||

— మహానిర్వాణ తంత్రము (4-32)

కాలమును లయింపజేయునది కనుక కాళి అనియు, కాలస్వరూపుణి
యైనందునను ఆదిభూత మయినందునను, ఆద్య అనియు భావము. నృప్తికి
పూర్వముండిన అంధకారమునే మహాకాళీ స్వరూపముగ అన్వయింప వచ్చునని
కాళీ నామమును మహానిర్వాణ తంత్రము వివరించుచున్నది.

“SHE WHO COMMUNES WITH MAHAKALA, THE ABSOLUTE
IS KALI, THAT WHICH SPORTS WITH KALA IS KALI. SHE IS THE
PRIMAL ENERGY” - THE GOSPEL OF SRI RAMA KRISHNA.
వరతత్వమైన మహాకాలునితో సన్నిహితతత్వము కలది కాళి. కాలునితో
క్రీడించునది కాళి. అమె ఆదిశక్తి.

చం॥ ఉలి మొన చెక్కు నొక్కుల సముజ్జ్వలమై, కమనీయ కల్పనా
విలసితమై, మనోజ్ఞమయి, విశ్రుతమై, రససిద్ధి గూర్చు న
త్కళలకు నాలవాలములుగా గననయ్యెడి మందిరంబుల
స్వైలసిన త్వత్స్వరూప వరివీక్షణ గూర్చు తృప్తి నా మదిన్ 32

ఉలి మొనతో చెక్కుగా ఏర్పడిన నొక్కులతో నిగ్గుదేలి మనోజ్ఞమయిన
శిల్పముతో ప్రసిద్ధి వహించి, ఆనందమును చేకూర్చుచు, కళలకు నెలవులై
నిల్చిన మందిరములలో, నీ ప్రతిరూపములను చూచితిని కాని, అవి నా
మనస్సునకు తృప్తి నీయ లేక పోయినవి. కారణము క్రింది పద్యమున
తెలువబడినది.

ఉ॥ నృంద మనోజ్ఞమై త్రిగుణ భానురమైన త్వదీయ ఘూర్తి నా
మందర మందిర ప్రతిమ చూప నమర్థము కాదు, తల్లి! నీ
చంద మెఱుంగ నీకె తగు, చాలదు మానవ మేధ, యైన నీ
యందెల మ్రోతల స్వినగ హంసలు దీర్ఘ తపంబు నేయవో! 33

స్పందనమువలన సుందరమై, త్రిగుణములతో ప్రకాశించు నీ రూపమును, ఆ మందిరమునందలి సుందర ప్రతిమ చూప జాలదు. అమ్మా! నీ విధము నీకే తెలియును కాని మానవుని బుద్ధి కందదు. ఏమైనను నీ పాద మంజీరముల మ్రోతల వినుటకే హంసలు నుదీర్ణమయిన తపము చేయుచున్నవి కదా!

విగ్రహములు అచలములు నిర్జీవములు కనుక ఎంత చక్కగా చెక్కినను, వానితో స్పందనము రాదు. అసలు సౌందర్య మంతయు, స్పందనమందే కలదు. స్పందన రూపమున నున్న పరానాదమును (పరాశక్తిని) ప్రతిమలు వ్యక్తము చేయ లేవు.

హంస - ఈ శబ్దమునకు జీవుడు, పరమాత్మ, ఒక పక్షి అని అర్థములు. పరమహంసలైన యోగులు యోగాభ్యాసమున కుండలినీ గమనమున వినియెడి దశవిధ నాదములలో గజ్జల మ్రోత యొకటి. పరమేశ్వరి "పరా పశ్యంతీ మధ్యమా వైఖరీ రూప - నాదరూప - నాదమయి - నాద బ్రహ్మస్వరూపిణీ" కదా!

తత్వాన్వేషణలో విఫలుడైన మానవుని విలపనము క్రింది పద్యములో వర్ణింపబడినది.

ఉ॥ ఇక్కడ నన్ను నిల్పి యెట కేగితివమ్మ! విమోహ శృంఖలం
జిక్కితి, సృక్కితిం దురిత సింధువునం బడి, నాదు శక్తికిన్
మిక్కుటమై యవిద్య గడి మించగ జూచుచు నూరకుంటి, నా
మ్రొక్కు పరిగ్రహించి పరిపూర్ణ దయామతి నుద్ధరింపవే॥ 34

అమ్మా! న న్నిచట నిలిపి నీ వెక్కడి కేగితివి? నేను వ్యామోహమనెడి గొలుసులతో కట్టబడి, పాపమనెడి సముద్రమున మునిగి, శ్రమ పడుచున్నాను. నా శక్తికి మించి అవిద్య (అజ్ఞానము) విజృంభింపగా, నే నేమి చేయ జాలక ఊరకున్నాను. నా వందనమును స్వీకరించి దయతో న న్నుద్ధరింపుము.

సాత్వికమైనది మాయ. గుణములచే మలినమైనది అవిద్య. స్థూలముగ రెండిటిని మాయ అని వ్యవహరింతురు. మాయ ఈశ్వరుని, అవిద్య జీవుని, ఆవరించియున్నవి. "నత్వ శుద్ధ్యవిశుద్ధిభ్యాం మాయాః విద్యే చ తే మతే"

"అవిద్యేతీ చ మాయేతి ప్రకృతిర్మలకారణమ్" - వేదాంతవచనదళి.

చం॥ జననివి నీవు, లోకముల చాలుల నీ కడగంటి చూడ్కులన్
మునుగగ జేయవో కరుణ పొంగి ప్రవించ ; నయాచితముగా
దనయుడు మాతృ గర్భమున దాగి శరీరము దాల్చునాడె, ఆ
మనికికి రక్షణం బిడెడి మాత, కుమారుని నేమ మెంచదే ॥ 35

నీవు తల్లివి. దయ పొంగి పొరల నీ కడగంటి చూడ్కులతో లోకములను
ముంచుచుందువు. తల్లి గర్భమున బిడ్డ కనిపింపకయే శరీర మేర్పణచుకొను
నపుడు ఆయాచితముగా ఆ శిశుజీవనమునకు రక్షణయు పోషణయు చేకూర్చు
తల్లి, కుమారుని క్షేమము కోరకుండునా? అట్లే న న్నిపుడు రక్షింపుము.

"దేవీహ్యేకాగ్ర ఆసీత్ సైవ జగదండ మనృజిత" తొలుత దేవియే
యుండెను. ఆమెయే జగమును సృష్టించెనని బహ్వాచోవనిషత్". ఆమె
అనుగ్రహింపవలెనే కాని జీవుని బంధములు తొలగుటెంత? పరమేశ్వరి
"జగతీకంద - జగద్ధాత్రి - అనేకకోటి బ్రహ్మాండజనని - ఆ బ్రహ్మాకీటకజనని
విశ్వమాత - అవ్యాజ కరుణామూర్తి" (అ.న.నా.)

ఉ॥ శాపము పాపమో యెఱుగ, శాంతి విదూర నుదూర యాత్రలో
దావ మొకండె దక్కినది. తాపత శీతల దృక్ప్రసార ని
స్తావు వొనర్చి, నేడు పరితాపమునం గృశియించు నన్ను నీ
ప్రావున నిల్చి తోడగుము భార్గవి! గమ్యము చేరునంతకున్ ॥ 36

ఓ తేజస్వరూపిణీ! శాంతికి దూరమైన ఈ దూర ప్రయాణములో అనేక
జన్మముల నుండి నాకు తాపమే మిగులుచు వచ్చినది. ఈ పరిస్థితి నా తెవరైన
ఇచ్చిన శాపమువలన కలిగినదో, పూర్వజన్మమున నే నొర్చిన పాపమువలననే
కలిగినదో నాకు తెలియదు. నీ చల్లని చూపుల ప్రసరింప జేసి నా తాపమును
తొలగించి, పశ్చాత్తాపముతో కృశించుచున్న నాకు రక్షణ గూర్చి, నేను
గమ్యము చేరువఱకు నాకు తోడగుము.

మోక్షముకొఱకు అనేక జన్మములనుండి చేయు యాత్ర కంటె
దూరమైనది తేదు. అది తాపత్రయములతో కూడినది. ఆధ్యాత్మిక ఆధిభౌతిక
ఆధిదైవికములయిన బాధలకు తాపత్రయమవి పేరు. మనస్సునకు నొప్పి
కలిగించు ఆధులును శరీరమునకు బాధమ గూర్చు వ్యాధులును ఆధ్యాత్మిక
తాపము లనబడును. భూతములవలన (క్రూరజంతుమాలు మొ.) కలుగు
ఉపద్రవములు ఆధిభౌతిక తాపములు. కణవులు కాటకములు భూతప్రేత
పిశాచాదులవలన కలుగు బాధలు ఆధిదైవికములు.

జగన్మాత "తాప త్రయాగ్ని సంవత్త నమాహ్లాదన చంద్రిక" - (ల.న.నా.)

ఉ|| పుట్టెడి వేళ, కాలమయి పోయెడి వేళ, నధర్మవృత్తిలో
మెట్టెడి వేళ, ధర్మమున మేల్కొను వేళ, నిరాశ నెవ్వోగం
గట్టెడి వేళ, గవ్వముల గాంచెడి వేళ, నుఖాల దేలి చూ
వట్టెడి వేళ, నన్యు లటు పాయక నిల్తువు నీ వొక్కరైవే || 37

ఈ లోకమున ప్రవేశించునపుడు, లోకమునుండి మఱి పోవునపుడు, అధర్మముగ ప్రవర్తించు నపుడు, మఱచిన ధర్మమును తిరిగి అనుష్ఠించునపుడు, నిరాశతో బాధపడునపుడు, కష్టాలలో నున్నపుడు, నుఖాల ననుభవించునపుడు, ఇతరుల వలె గాక, అన్ని వేళల నీ వొక్క దానివే (నా) వెంట నుండువు. న న్నెపుడు వీడవు.

వీడకుండుటకు జీవాత్మ వరమాత్మల అభిన్నత్వమే కారణము.

చం|| ఎఱుగ నొకేంత యే నెచటి కేగుచు నీ యెడ నాగిపోయితో!
ఎఱుగను సంస్కృతిం దవిలి యివ్వీధి చక్రవర్తిభ్రమంబులన్
మఱి మఱి వచ్చిపోయెడి ప్రమాదము సైతము; కాలవాహినిం
బఱచు గుళాంకురం బటుల వర్తిలుచుంటిని, విశ్వసాక్షిణీ || 38

నే నెచటి కేగుచు ఈ లోకమున కాలు మోపి ఆగిపోయితిను నాకు తెలియదు. సంసారమున బడి చావు పుట్టువుల వలయమున ఈ విధముగా రాక పోకలు సాగింపవలసి యుండు ననెడి ప్రమాదము కూడ నాకు తెలియదు. కాల ప్రవాహములో కొట్టుకొని పోయెడి దర్ప వుడక వలె ఉన్నాను.

వరమేశ్వరి కాల రూపిణి, కాల ప్రవాహము ఆగి పోయెడిది కాదు. ఆరిపోవునదియు కాదు. ఇందులో అవచిత్రత, వచిత్రత, అవేశము, ఆర్భాటము, ఆవేదన, అనందము, నిన్సృహ, నిర్లక్ష్యము ఇట్లెన్నెన్నో మనః ప్రవృత్తులు ప్రతిబింబించు ఘటికలు, నందర్భములు, తరంగములుగా లేచి వడుచు, ఒకప్పుడు వ్యక్తముగను, ఒకప్పుడు అవ్యక్తముగను, మఱొకప్పుడు వ్యక్తావ్యక్తముగను ఉండునే కాని, ప్రవాహమును వీడి ఎక్కడికి పోవు. ఈ అనంత వాహినిలో జీవుడొక దర్పవుడక వలె ఉన్నాడు. ఈ దర్ప ఎన్ని అవచిత్ర స్థలముల స్పృశించినదో! అయినను నహజమైన తన వచిత్రతను కోల్పోవుట లేదు. అట్లే జీవుడును.

జీవుడు ఉపాధి భేదమువలన వవిత్తుడు అవవిత్తుడు, ఉన్నతుడు నతుడుగా తోచినను, నహజముగ వరమాత్మ వలె వవిత్తుడే. నిజమునకు అవిద్యచే అవరింపబడిన ఆత్మయే జీవాత్మ కదా!

మ॥ అవురూపంబుగ జావు పుట్టువుల మధ్యం దోచు తద్దేహాళి
వివరీత స్థితి దాటు నాడయిన నే వీక్షింవనే లేదు ని;
న్ను డే దేహముతోడ నాడితిన్, నేడా సంస్కృతుల్ వోయె ; సం
గ్రహణుం బాడగదమ్మ విశ్వనృజన క్రీడా విశేషోజ్జ్వలా ॥ 39

ఓ జగన్నాథా! చావు పుట్టువుల గలుపుచు అవురూపముగ కన్పించు ద్వారమును దాటు నాడయినను నిన్ను చూడలేదు. అవుడు నే నేదేహముతో అడితిన్, ఇవుడా జ్ఞాపకములు లేవు. ప్రపంచ నృప్తి అనెడి క్రీడా విశేషముచే మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న తల్లీ! నికృష్టడ నగు నన్ను దయజూడుము.

నిజమునకు జనన మరణముల కలిపెడి ద్వారము అవురూపమయినది. అది జీవితమున రెండు మార్పులే తెలుచుకొనును - పుట్టినపుడు, గిట్టినపుడు. నేను జీవించినంతకాలము నిన్ను చూడ లేక పోయినను, తనువు చాలించి క్రొత్త జీవితమును ప్రారంభించు నపుడైనను నిన్ను దర్శింప లేదు. నా దృష్టి వేషములందే కాని వేషధారణ చేయించు నీ మీద వడక పోవుట వింతగ నున్నది.

ఉ॥ నే నొక వాహినీజనిత నిర్మల వీచితనై త్వదీయ వి
జ్ఞాన మెఱుంగ ముందునకు సాగియు, భ్రాంతి జనింప నత్యము
న్గానక, వంకమం దణగి, కాశ నమాహృత మానసుండనై
పూనిన దీక్ష మాని, విరబూచిన లౌకికమందు నిల్చితిన్ ॥ 40

నేను నదిలో లేచెడి నిర్మలమయిన తరంగము వలె, నీ విజ్ఞానమును గ్రహించు తలపుతో బయలు వెడలితిని. కాని నా మనస్సు భ్రాంతి చెందుటచే, నత్యమును గ్రహింప లేక, విషయ సుఖము లనెడి బురదలో పడి, తీరమందలి జెల్లువూపులచే అకర్షితుడనై, వివేకమును కోల్పోయి దీక్షను విరమించి, బహిరములందే నిలిచియున్నాను.

లోకమున నహజముగ ప్రతి వ్యక్తీయు ధర్మము తప్పక వర్తించుచు, జన్మము సార్థకము చేసికొన వలె ననియే యత్నించుచుండును. కాని వాని ప్రారబ్ధము వానికి వివరీత బుద్ధులను వ్యామోహములను కలిగించు చుండును.

అవకాశము దొరికినపుడెల్ల విషయ వాంఛలు వాని నాక్రమించుచుచుండును. ఏ యదృష్టవంతుడో కాని ప్రారబ్ధమునుండి తప్పించుకొనలేడు.

తరంగమునకు ఏదో ఒక స్థితియందు వంకము (బురద) తోడి సాంగత్య ముండక తప్పదు. అయినను దాని జన్మము నిర్మలమయిన నీటి నుండి కలిగినదే. కొన్ని అలలు బురదయందే ఇంకిపోవును. అట్లే ఆత్మనుండి పై కుబికిన జిజ్ఞాస అనేకులలో అవిద్యారూపమయిన నంసార వంకమున నిలిచి నశించుచుండుట మన అనుభవములో నున్నదే. ఇందుకు ప్రారబ్ధమే కారణమనవలెను.

చం॥ తనువు ధరించి జీవితపు దారుల వెంట బరాజయంబులం
గనుచు, ననుక్షణంబు జయకాంక్ష నశింపమి మోహరించియున్
మనసు జయింపలేక యవమానము పాలయి క్రుంగిపోతి ; ఏ
మని నిను జేరు డీ యవజయాంకములం గొని, వీరనేవితా ॥ 41

నేను శరీరమును దాల్చి జీవన మార్గములలో అనుక్షణము ఓడిపోవుచు, ఎట్టానను జయింపవలె ననెడి కోరిక నశింపనందున, ఎదిరించి మనస్సును జయింపలేక అవమానముల పాలయి క్రుంగిపోయితిని. ఈ అవజయ నూచక చిహ్నములతో (TROPHIES), ప్రలోభములకు చలించక ధైర్యమును వీడక యుండెడి వీరులచే సేవింపబడుచున్న ని న్నెట్లు చేరగలను? కనుక నీవే నన్ను చేరదీసికొమ్మని ప్రార్థన.

వీరులు - అవిద్య అహంకారము అరిష్టద్వర్గమును జయించినవారు.
"వీరా - వీర గోష్ఠి ప్రియా - వీరారాధ్యా - జయత్సేనా - ధీరా -
ధీరనమర్చితా - విజయా" (ల.న.నా.) ఇత్యాది నామములు గలది వరమేశ్వరి.
కనుక ఆమెను చేరుట అందఱికి సాధ్యము కాదు. కాని భక్తివలన సాధ్యము కానిది లేదు.

కా॥ నీకై కూర్చితి భిన్నభావరస సాంద్రీభూత గీతంబులన్
నీకై నిల్చితి జీవనామృతరస నిర్జీత పుష్పాంజలిన్
నీకై చూచితి దిక్కు లంతములుగా నిర్మిద్ర రేయింబవల్,
నీకై వేచితి నన్నివేళలను నందీపించు భక్త్యున్నతిన్ ॥ 42

అమ్మా! నీవు కనిపించినచో నీకు వినిపింపవలె నని వివిధ భావములతో రసములతో చిక్కనై మెత్తనైన గీతముల రచించి యుంచితిని. నీకొఱకు నా జీవితపు మధుర ఘట్టములతో నిర్ణయింపబడిన పుష్పాంజలి వట్టి నిల్చితిని.

నిద్రమాని దిగంతముల దాక నీకొఱకు వెదకి వేసారితిని. భక్తి పెల్లుబుకగా
అన్ని వేళల నీకొఱకే వేచియున్నాను.

ఉ॥ ఐనను తావకాంఘ్రి నలినాదృత భూషణ రత్న కింకణీ
భానము వీనులం బడదు ; త్వ న్నుఖదీప్తియు గాన రాదు ; మ
న్మానన సారనంబు రుచిమంతము కాదు ; తలంపు తీవ్రమై
మానదు నీదు దర్శన నమాహిత కాంక్ష ; నెడంద మూలైడిన్ || 43

కాని నీ పాద వద్యములచే ఆదరింపబడిన రత్నాభరణముల చిఱు
మువ్వల మ్రోత నా చెవులకు తగులనే లేదు. నా మనస్సనియెడి కమలము
కాంతిమంతము కాలేదు. నా భావము మాత్రము తీవ్రమై నమసిపోలేదు. నా
హృదయము నిన్ను చూడవలె ననెడి గాఢమగు కోరికతో మూలుగుచున్నది.

మ॥ వ్రతి పాదధ్వని నీడిగా దలచి మద్భారంబున స్నిల్పితం ;
బ్రతి కంఠస్వరమున్ త్వదీయమని సంభావించి వర్షైత్తితిం ;
బ్రతి రూపోద్గతమైన భాయ గని నీదై యుండు నం చెంచితిం ;
బ్రతి వర్యాయము వంచితుండనయి యత్రవ్రాతము స్నించితన్ || 44

ఏ వదముల నవ్వడి వినిపించినను, అది నీదై యుండునని నా ద్వారము
దగ్గరే కాచుకొని యుంటిని. ఏ కంఠస్వరము ధ్వనించినను నీదను భావముతో
వరుగులిడితిని. ఏ రూపమునకు చెందిన నీడ కనిపించినను, నీదే
అయియుండునని భావించితిని. వ్రతి వర్యాయము మోనపోయి కన్నులలో నీరు
నింపుకొనుటే నాకు దక్కినది.

జీవు డాత్మ గవేషణలో వడిన శ్రమ, పొందిన నిరాశ, భావింపబడినది.

ఉ॥ ప్రాకృతు వోలె ని త్లేదద భారము దీరగ, నేడ్చి యేడ్చి, న
వ్యాకృతి తోడ నే వికృతి నైతిని, నా బ్రదుకొక్క గీతమై
ప్యాకృతి నెట్టులైన, గుణ భావ వినష్టము గాక వేదనా
స్వీకృతి నిల్చె శోకరస విస్తృతమై, భవదంకితంబుగా || 45

పామరుని వలె నా గుండె బరువు తీరువఱకు ఏడ్చి యేడ్చి వ్రనన్నతను
కోల్పోయి, క్రొత్త రూపమును సంతరించుకొంటిని. విశిష్టమయిన రూపము
లేకున్నను గుణములను భావములను వినర్థింపక నా బ్రదుకు ఒక గీతముగ
మారి కష్టములనే స్వీకరించినది. ఇందు తోచునది శోకమే. ఇది నీకే అంకితము.

నిరాశ వెన్నంటి యుందునది శోకమే కదా! విలవనమున హృదయము
ఆర్ద్రమై భావము నునిశిత మగునని ధ్వని.

చం॥ వ్రకటిత వాక్రసారము భవత్కలనాద ధునీ తరంగమై,
వికసిత కీర్తి త్వ త్వచ నవిస్తర నుందర పుష్పహానమై,
వికృత విషాద వేదనలు వేనలి జారెడి వూలరేకులై,
సుకమున నీదు హానమును, శోకమునన్ దరహాన మొప్పెడిన్ ॥ 46

వ్యక్తమయిన నా వాక్రసారము నీ అవ్యక్త మధురమైన నాద
స్రవంతిలో ఒక తరంగమైనది. నాకు లభించిన వ్రతిష్ట నీ కొప్పు నలంకరించిన
నుందర పుష్పవికాసమే. నా జీవితమున రోత కలిగించిన విషాద ఘట్టములు
నీ జడనుండి రాలివడిన వూలరేకులు మాత్రమే. ఇట్లు నుఖమందు నీ నగవు,
దుఃఖమందు నీ చిఱునగవే నాకు కన్పించుచున్నవి.

ఉ॥ మోయగ లేని భారముగ మూపున వార్ధక మెక్కి త్రొక్క గ
న్మాయక గోవ బాల చరణోద్ధత తాండవ లీల జూచితిన్
హాయికీ దూరమైన తుది అంకమున న్నటయించు వేళ గం
దోయిని మూయు గ్రొందెరల ద్రోచి కళా విభవంబ గాంచితిన్ ॥ 47

మోయలేని బరువుగా నా బుజముల నెక్కి త్రొక్కు మునలితనము,
బాధకు మారు, శ్రీకృష్ణుడు కాళీయుని శిరమున తాండవమాడిన నాటి స్థితిని
చూపినది. నుఖమునకు నోచక జీవితపు తుది అంకమున నటించునపుడు
నేత్రావరోధముగా నిలిచిన క్రొత్త తెరలను (కంటి పొరలను) వ్రక్కకు నెట్టి,
అంతర్గత కళావైశిష్ట్యమునే కనుగొంటిని.

చం॥ గళమున వాతము న్నభము గ్రమ్ముచు నూపిరి నల్పనీని యా
యలనత, తావకీన చరణాద్భుత ఘట్టనగా దలంతు, నా
వలికెడి వల్కులందు దడబాటును, మేన వణంకు, గన్నులం
దులుకును, నీదు నీల కుటిలోజ్జ్వల కుంతల చాలనంబయౌ ॥ 48

గొంతు కడ్డముగ కఫము వాతము క్రమ్ముకొని శ్వాస యాదని వరిస్థితి
కలిగినచో, దానిని మహాద్భుతమైన నీ పాదముల త్రొక్కిడిగా తలచెదను.
మరణ నమయమున కలుగు మాటల తడబాటును శరీరపు వణకును,
చూపులలో భయమును వంపులు తిరిగిన నీ నల్లని కేశముల కదలికయే అగును.

ఉలుకు = భయము "ద్వితీయాద్వై భయం భవతి" బృహ. 1-4-2.
రెండవ వస్తువు ఉన్నప్పుడే భయము కలుగును. మృత్యువు కనిపించినప్పుడు
భయము కలిగి, అది కన్నులలో ప్రతి ఫలించును. మాటలలో తడబాటు,
శరీరమున వణకును ప్రారంభమగును.

చం॥ తను విక ద్వేష్య మెట్లుగు? వ్రధానము దాని ధరించుటం గదా
యనుభవముల్ విచార్యములు నద్భుతముల్ గ్రహించు నేడ్పు, నీ
జనన లయాదులం దవులు, శాశ్వత తత్వ విచార వైఖరిం
గనుగొను, 'నీవు-నే' ననెడి కారణ కార్యము లిజ్జగంబునన్॥ 49

ఇక శరీరము ద్వేషింప దగినది కాదు. వరమాత్మ నహితము దానిని
(ఆవరణమును) ధరించుటవలననే ఆలోచనల రేకెత్తించు నట్టివియు,
ఆశ్చర్యమును గొలుపు నట్టివియు అగు అనుభవముల గ్రహించుచున్నాడు.
జనన మరణముల పొందుచున్నాడు. తత్వ విచారము చేసి నిత్యనత్యమును
గుర్తించి 'నీవు-నేను' అని కారణ కార్యముల తెలిసికొనుచున్నాడు.
వ్రధానము = వరమాత్మ, వ్రకృతి, బుద్ధి.

"దేహం వినా కించిదస్యాత్ దేహోయం నర్వసాధనం" ధర్మార్థ
కామమోక్షానాం మూల సాధనం" దేహము లేనిచో ఏమియు లేదు. ఈ దేహమే
నర్వసాధనము. ధర్మార్థ కామ మోక్షము లనెడి పురుషార్థముల సాధించుటకు
మూలము దేహమే కదా!

ఉ॥ సాధన మాత్రమౌ తనువు సాధ్యము గా దలపోయకున్న నే
బాధయు నుండ, దైన విడబాయదు కర్మఫలానుభుక్తి, నం
శోధన కోర్పు శక్తియు బ్రచోదన మీయవె, నంచితాదులం
గా దనలేముగా వుడమి గాయము ద్రెల్లెడు దాక శర్యదా! 50

నిన్ను చేరుట కువకరణమైన ఈ దేహము, ధ్యేయము కాదనెడి
నత్యమును గుర్తించినచో, శరీరము ధరించుటవలన బాధ లేదు. అయినను
పురాకృత కర్మఫలము అనుభవించక తప్పదు కనుక, వరీక్షకు ఓర్పుకొనెడి శక్తి
నిచ్చి నడిపింపుము. భూమి మీద ఉన్నంత కాలము నంచితమును,
ప్రారబ్ధమును కాదనలేము కదా!

"ప్రారబ్ధం బలవత్తరం ఖలు విదాం భోగేన తన్య క్షయం" - వివేక
చూడామణి. "ప్రారబ్ధం భోగ్యతే నశ్యేత్" "అవన్యమే వాను భోక్తవ్యం కృతం

కర్మ కుభాకుభమ్" - శ్రుతి. ప్రారబ్ధము శక్తిమంతమైనది. అనుభవమున కాని నశింపదు. చేసిన కర్మ కుభమైనను, అకుభమైనను తప్పక అనుభవింపవలసినదే అని భావము.

ఉ॥ కాయము నీ వొనంగినది, కాలము నైతము త్వ తప్తసాదమే,
ధ్యేయము నిన్ను జేరుటయె, ఏమి వ్రయోజన మాన చేసితో
యీ యవతీర్థ రూపమున, నింక త్వదాశయ సిద్ధిగూర్చకే
పాయను దీని, ఈ నహనభావమె మామక భాగధేయమౌ ॥ 51

అమ్మా! ఈ దేహము నీ విచ్చినదే. కాలము (ఆయువు) కూడ నీ అనుగ్రహఫలమే. నా ధ్యేయము నిన్ను చేరుటే అయినను, ఇట్లవతరించిన నా యీ దేహమువలన నీ వేవ్రయోజన మాశించితివో, అది నెఱవేఱు దాక దీనిని విడువను. ఈ నహన భావమె నాకు నీ వొనంగిన అదృష్టముగ భావించెదను.

చ॥ నలువురు చేరి నంతనమునం జిజునవ్వులు చిల్కరింపగా
వెలువడి లోకమం దడుగు వెట్టితి నేడ్చుచు నొక్కనాడు నే
దెలియక ; శోకతప్తులయి దీనముగా బరిదేవనంబులం
బలుకగ వారు, వచ్చెదను బంధము ద్రెంచి, త్వదాజ్ఞ యైనచో ॥ 52

వలువురు బంధువులు చేరి ఆనందించుచుండ, ఏమియు తెలియని స్థితిలో రోదించుచు ఒకప్పు డీలోకమున వ్రవేశించితిని. వారు దీనముగ వేదనతో వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుచుండ, నీ వాజ్ఞాపించినచో ఇప్పుడే శరీర బంధమును త్రెంచికొని వచ్చెదను.

మ॥ తలవన్నాడు పురాకృతంబులు తమంతం బోక నంస్కారమై
నిలుచున్ భావిగతి వ్రదర్శకములై, నిర్దిష్ట కార్యంబులై,
తొలగం ద్రోయగ రాని వొననుచు ; ఎంతో కుందితి స్నేడు త
త్ఫల రూపానుభవంబు దుర్భరముగా ; బ్రారబ్ధనంధాయినీ ॥ 53

పూర్వ జన్మలో పూర్వ దేహముతో చేసిన కర్మలు, ఆ శరీరము వలెనే తామును నశింపక నంస్కారముల రూపమున నిలిచియుండు నని కాని, రాబోవు జన్మములలో జీవన మార్గముల నిర్దేశించు నని కాని, నిర్దిష్టము లయిన వాని పనుల నవి చేసికొని పోవుచుండు నని కాని, అనుభవింపక తప్పించుకొన వీలగునవి కావు అనికాని, అనా డనుకొన లేదు. అమ్మా! ప్రారబ్ధముల

అనుభవించజేయుచుందువు. ఇప్పుడు నేను వాని ఫలితముల దుర్భముగా అనుభవించుచు ఎంతో బాధ పడుచున్నాను.

వరమేశ్వరి భవచక్ర వ్రవర్తిని (ల.న.నా.) 'కర్మసాక్షిణి - కర్మఫలవ్రద' కదా! (ల.త్రి.స్తో.)

ఉ॥ ఏ తనువుం దలంచి వులకించితిన్ మును, తత్స్వరూప మే
దీ? తనువౌచు దోచినది ; దీప్తి విశీరములై కనీనికల్
రోతను గూర్చె జానుచెడి రూపము మార్పడ గంటి గుంటలం ;
దా తను సోయగంపు వలులందె ఫలించెడు నేడు కేశముల్ ॥ 54

పూర్వము ఏ శరీరమును చూచికొని ఆనందించితిన్, ఆ స్వరూప మిప్పుడు లేదు. కృశించి పోయినది. కనుపాపలు కాంతి తగ్గి కంటి గుంటల లోతులలో పడి, అందమును కోల్పోయి, అనవ్యయముగ మారినవి. దేహసౌందర్యాపాదకము లయిన నిమ్నోన్నతముల చాలులందే కేశములు పండిపోయినవి.

శరీరము పరిణామశీల మనియు, అశాశ్వత మనియు, అదే శాశ్వత మనుకొనుట అవివేక మనియు భావము.

ఉ॥ మక్కువ తగ్గె దేహమున ; మారిన దృష్టి వివేక లేశమున్
బ్రక్కను బ్రక్క నా కరము పట్టుక తోకొని పోవుచుండ న
న్నెక్కడికో, యపూర్వముగ నేగుచు, నా శిథిలాధివానమున్
గ్రక్కున వీడలేక, నిను గాంచుదు, గాంతు మద్దార్థితంబులన్ ॥ 55

ఇప్పుడు శరీరముపై వ్యామోహము తగ్గి నా దృష్టియందు మార్పు వచ్చినది. కొంచెము వివేకము కూడ కలిగినది. ఈ దృష్టి మార్పు, వివేక లేశము రెండును, నా చేతులు పట్టుకొని న న్నెక్కడికో (నీ యొద్దకు) అపూర్వముగ తీసికొని పోవుచుండ, ఇటు నా పాడుపడిన నివానమును (దేహమును) వీడ లేక, నీ సాన్నిధ్య భాగ్యమును వదలుకొన లేక, మాటి మాటికి ని న్నొకమారు, నా ఆర్థితముల నొకమారు చూచుచు, నిలచితిని.

ళా॥ ఏదో లోపము లేక, జీవితమునం దేలా సుఖంబుండదం
చాదిత్యాదృత బుద్ధి నెట్టులో రహస్యం బింత కన్గొంటి ; నౌ
నీదౌ నన్నిధి నుండకుండుటయె, కానే కాదు వేఱొండు ; త్వ
త్వాదాబ్జస్థితి గాక మర్త్యులకు సంప్రాప్తించునే సౌఖ్యముల్ ॥ 56

జీవితమున ఏదో లోవము లేకున్న నుఖ మేల యుండదని, దానిని తెలిసికొనవలెననెడి వట్టుదలతో శ్రమించి నేటి కెట్లో ఆ రహస్యమును కొంత గ్రహించితిని. అది నీ నన్నిధానమున నుండకుండుటయే కాని, వేరొండు కాదు. అమ్మా! నీ పాద వద్యములందు తప్ప జీవులకు నుఖమెందు లభించును? లభింపదని భావము.

కా|| అనా డిండ్రియముల్ న్యకార్యముల జేయం గూడిరానప్పు, డీ
ప్రాణంబుల్ నహితంబు దా మువశమింపం జూచుచున్నప్పు, డె
ద్దానిన్ ధారణ సేయ లేక మది నిస్త్రాణంబు గన్నప్పు, డీ
మేన న్నిల్చిన నన్ను గన్గొనుము కూర్మిన్ ముక్తి నంధాయినీ || 57

అనాడు నా యిండ్రియములు తమ తమ కార్యముల నిర్వహించుటకు నహకరింపనవుడు, నా ప్రాణములు నహితము శరీరమును విడి మఱలిపోవుటకు ఉద్యమించునవుడు, దేనిని కూడ నిల్పుకొన లేక మనస్సు బలహీనమైనవుడు, ఈ దేహమందు నిల్చిన నన్ను ప్రేమతో చూడుము. బంధముల తొలగించి ముక్తి నిచ్చుదానవు నీవే కదా!

వరాశక్తి 'బంధమోచని - సంసారవంక నిర్మగ్న సముద్ధరణ వండిత - ముక్తిద - ముక్తిరూపిణి' - (ల.న.నా.)

ఉ|| కాలము కర్మ మేకమయి, కంఠగతుండగు జీవు నుద్ధతిన్
గాలము వైచి లాగికొని కాయము ద్రెళ్లగ జేయునాడు, త
న్మూల యుతంబుగా నహముపో గడు దైన్యము నొందునాడు, న
న్నేలగ రమ్ము ప్రేమమున నెచ్చట నున్న శుభవ్రదాయినీ! 58

శుభముల నిచ్చు తల్లివి. కాలము కర్మము కలిసి వచ్చి కంఠమున (విశుద్ధ చక్రమున) గల జీవుని బలవంతముగా, గాలముతో లాగినట్లు లాగివేసి, దేహవతనమునకు కారణమైన నమయమున, నా గర్వము మొదలంట నశించి, నే నెంతో దీనముగ కన్పించునవుడు, నీ వెక్కడ నున్నను ప్రేమతో నన్ను పాలించుటకు దయసేయుము.

ఉ|| వేదనతోడ నే మరణ వేశ మతి భ్రమణంబు గల్గి ని
న్నాదట సంస్మరింతునొ, తదన్యమునం దలవూని యుందునో,
కాదన కీవ వచ్చి యనుకంప దలిర్ప భవద్భ్రకార్దులం
డీ దయనీయు నిల్చి భవహీన వధంబున స్వీకరింపవే || 59

మరణ నమయమున బాధతో, మతిభ్రమించుటచే నిన్ను మనసార
స్మరింతునో లేక ఇతర విషయములందే బుద్ధిని నిల్పుదునో! అద్భుత చెప్పక ఆ
నమయమున నీవే వచ్చి కనికరింపదగిన ధన్యులతో నన్ను కూడ నిలిపి,
మోక్షమార్గమున స్వీకరింపుము.

అంత్యకాలమున జీవుని భావము (నంనక్తత) ఎట్టులుండునో దాని
కనురూపమైన శరీరము మఱు జన్మమున కలుగుచుండును. ఇందుకు
జడభరతుని కథ నిదర్శనము.

“యం యం వాపి స్మరన్ భావం త్యజ త్యస్తే కళేబరం

తం తమే వైతి కౌస్తేయ! సదా సద్భావ భావితః || భగవద్గీత (8-6)

“ఎవడేయే భావంబుల దవిలి స్మరించుచును తనువు త్యజియించునో, ని
క్కువముగ వాడాభావము లవలంబన జేసి పొందు నన్యభవంబున్”

— నిర్వచన భగవద్గీతా యోగము

ఉ|| మృత్యుభయంబుగా, దయిన మేనును వీడుట కేదో జంకు, సాం
గత్యము దీర్ఘమౌట దమకంబు నశింపదు, కాని వింతలై
నిత్య వినుత్తు లోకములు నిలైదు నాకొఱ, కీవు సైత మం
దత్యనురక్తి లేనగవు లందము లొక్కగ నుందు వంబికా || 60

అమ్మా! మృత్యువనిన భయపడి కాదు. కాని శరీరమును వదలుట
కేదో నంకోచము. శరీరముతో సాంగత్యము చాల కాలమునుండి యుండుట
వలన, దాని యెడ మమకారము పోవుట లేదు. అయినను క్రొత్త లోకములు
నాకొఱ కెదురు చూచుచున్నవి. అచట నీవు కూడ అత్యంతాభిమానముతో
అందాలు చిందు చిఱునవ్వులతో కనిపించుచున్నావు. లోకమాత ‘నర్వగత -
నర్వలోకేళి’ కదా! (ల.న.నా.)

తమకంబు = దేహాభిమానము - మోహము. మోహమే మృత్యువు.
మోహ మనగా ప్రమాదము లేక ఏమఱుపాటు. అనత్యమును సత్యముగా
భావించుట ప్రమాదము. దేహమును ఆత్మగా, అనగా అశాశ్వతమైనదానిని
శాశ్వతమైనదిగా భావించుట, శాశ్వతమైన ఆత్మను గుర్తింపక పోవుట
పొరబాటు. “మోహో మృత్యుః సమ్మతోయం కవీనాం | ప్రమాదం వై మృత్యు
మహం బ్రవీమి” - ననత్సుజాతీయం (1-4) అట్టి పొరబాటు వలననే
మృత్యువు కలుగుచున్నది.

చం॥ మలుపులు ద్రిప్పి త్రిప్పి వినుమానముగా రచియింప నీవు, నీ
తలపులు నా శరీరమును దాల్చి విలక్షణ కావ్య మయ్యె, నే
వెలుగుల నీడల న్నిలిచి వేసరి, తింక ముగింపు నెట్లు నం
ధిల నొనరింతువో జనని! తీరము చేర్చవె యిప్పు డేనియున్ ॥ 61

అమ్మా! అనేకములయిన మలుపులు (మెలికలు) త్రిప్పి
ఆశ్చర్యకరముగ నీవు రచింప, నీ భావములు నా దేహరూపమును దాల్చి ఒక
విలక్షణ కావ్యమైనవి. నేను ఆ కావ్యమందలి వెలుగు నీడలలో
(నుఖదుఃఖాలలో) నిలిచి విసిగి పోయితిని. ఇక నా కావ్యమునకు ముగింపు
నెట్లీయ దలచితివో? ఇప్పుడైనను నన్నొక తీరమునకు చేర్చుము.

చం॥ శిథిలములైన శక్తులను జేరిచి ని నృజీయింప లేను, నా
శిథిల కుటీరమందు నివసించువు, తావక పూజనార్హమై
శిథిలము గాని నా మనసు చేయు విలాపము నాలకింపవో!
శిథిలములందె శాంతి బరిశీలన సేయుచు విశ్రమించెదన్ ॥ 62

ఉడిగిపోయిన నా శారీరక శక్తులను కొనరి కొనరి మఱల నొకచో
చేర్చి, ని న్నిప్పుడు సేవింపలేను. బిగువు నడలి వడిపోనున్న నా కుటీరములో
నీ వున్నావు కదా! నీ పూజ కొఱకు ఇంకను శిథిలము గాక నిలిచియున్న
నా మనసు వరు బాధను, చేయు విలాపమును వినలేదా? పోనిమ్ము. ఈ
శిథిలములందే, అందఱిచే విరువబడి నద్దుమణగిన స్థితిలో నీ శాంతి రూపమును
చూచుచు విశ్రమించెదను.

బడలి వృద్ధావ్యమున మేను పట్టు దప్పి శ్రమకు నోర్వని స్థితియందు
శాంతి గోరి, నేడు బలవంతముగ మది నిలువలేక, నియమ నిష్ఠల పూజలు
నెఱవకంటె, ఆ పరమేశ్వరి యొక్క శాంతరూపమును జ్ఞాన దృష్టితో చూచుచు
విశ్రమించుట కూడ ఆ తల్లి సేవయే యగును. బాహ్యపూజ మానన శోధనకు,
వవిక్రీకరణకు, చిత్తకాగ్రత ఉపకరించునదే కాని అదే పరమావధి కాదు. కనుకనే
'అంతర్యాగ నమారాధ్యా బహిర్యాగనుదుర్లభా' అని ల.న.నా. వివరించు
చున్నది.

శిథిల కుటీరము = వృద్ధావ్యమందలి శరీరము

చం॥ జననము తోడ జీవులకు జావును గల్గు నటం చెఱింగియున్
జను లదియేలనో మరణ సంస్మృతి నైతము భీ వహంబుగా

గనుగొనుచుందు ; రా మరణ కాంతి వికాస సరిత్తరంగ నం

జనిత మహానుమోదమున, సర్వము నవ్యము భవ్యమౌ గదా || 63

పుట్టుక ననుసరించి జీవులకు మరణము వచ్చు చుండునని తెలిసికూడ చావును స్మరించుటకు మానవులు భయపడు చుందురు. ఆ మరణకాంతి తరంగములు చేకూర్చు ఆనందములో సర్వము క్రొత్తగను, శుభమును గూర్చునదిగను, సత్యముగను, యోగ్యముగను తోచును.

“జాతన్యహి ధ్రువో మృత్యుః” వుట్టినది మరణించక తప్పదని గీతావాక్యము. భవ్యము = శుభము, శుభమైనది, సత్యమైనది, యోగ్యమైనది.

చం|| బ్రదుకున మృత్యుదేవి నహవానము గూర్చి యగమ్య గమ్యము
న్వేదకెడి వేళ, మచ్చమము విన్మృతి బావు దయాార్ద్ర వీవు ; నీ
యెదుట మదీయ నంచితము లెల్ల సమర్పణ జేసి నిల్చితిం ;
జెదరని ధైర్య మిచ్చి వరిశిష్ట నమాప్తికి దారి జూపవే || 64

తెలియని గమ్యమును (జన్మరాహిత్యమును) వెదకు నమయమున, బ్రతుకుతోడుగా మృత్యుదేవతను వంపి, నా మార్గాయానమును మరణరూపమైన ముఖపుతో తొలగించుచున్న దయారాశివి. ఇప్పుడు నీ యెదుట నా నంచితము లెల్ల కుప్పవోసి నమర్పించి నిలిచియున్నాను. నాకు ధైర్యస్థైర్యముల నిచ్చి, మిగిలి యున్న యాత్రానమాప్తికి త్రోవ జూపుము.

జన్మరాహిత్యము లేక మోక్షము అనేక జన్మముల వ్రయత్నమున కాని సాధ్యము కాదు. దాని కొరకు చేయు యత్నము ఒక అనంత యాత్ర వంటిది. కాగా జన్మములో వడిన శ్రమనంతను మరణరూపమయిన ముఖపుతో తొలగించి, క్రొత్త జన్మమున నూతనోత్సాహ మిచ్చునది ఆ పరాశక్తియే.

నంచితము = పూర్వజన్మములలో కర్మలు చేయుట ద్వారా దాచుకొనినది. అది మంచిదైనను చెడ్డదయినను అనుభవించక తప్పదు. జన్మములు నంచితాదుల ననుభవించుట కేర్పడినవే కదా!

ఉ|| నా తుది మాట నొక్కటి వినంగదా తావక దివ్య దీప్తిలో
నా తనువుం ద్యజించుచు ననంత సుఖస్థితి నుండ నెంతు ; నీ
వీ తరి గాదటన్న, భవదీప్సితమే యగుగాక తల్లి! ఆ
హూతుడనై లయాంతమున నుజ్జ్వల బిందువు నొదు జిత్రభన్ || 65

అమ్మా! నా చివరి మాట నొకటి వినుము. నా యీ శరీరమును త్యజించి, నీ దివ్య తేజస్సులో లీనమయి సుఖముగ నుండ గోరుదును. ఇందుకు నీ విపు డంగీకరింపకున్న, నీ యిష్టమే కానిమ్ము. లయాంతమువఱకు వేచియుండి పిలువబడి వచ్చి నీ జ్ఞానమయ కాంతి సముద్రమున అఖండమయిన మహోజ్జ్వల బిందువునై పోవుదును.

వరమేశ్వరుని యెడబాటు నహింస లేని జీవులు, ముందు ముందుగా ముక్తికొఱకు శ్రమపడుచుందురు. కాని కొంద రభాగ్యులు లౌకికములందే మునిగి తేలుచు మోక్షమునకు యత్నింపరు. అట్టి మూఢులను కూడ లయాంతమున వరమాత్మ తనలో చేర్చికొనక తప్పదు. అందాక జనన మరణ ప్రవాహమున కొట్టుకొని పోవుట దుర్భరమే యైనను, అది వారి కా తల్లి నిర్ణయించిన విధి కనుక, తప్పదు.

చిత్తు = నర్వన్వతంత్రమై విశ్వోత్పత్తికి కారణమైన వరమాత్మ యొక్క జ్ఞానమయమగు చైతన్యశక్తి.

ఉత్తరభాగము

మ॥ తొలుతన్ లేదు, తదంతమం దయిన నుద్యోగింప, దీ మధ్యలో
గల వోలెం గనుపించి మాయమగు నీ కాయంబు నిత్యంబుగా
దలచున్ జీవుడు తత్వము నైలియు యత్నం బెంచ ; కీ మిథ్యలో
దలదాకం దిగిపోయి, జీవితము వ్యర్థంబై చనం జూచుచున్ ॥ 66

ఆరంభమున లేనిదియు, అంతమున కూడ కనిపింపనిదియు, ఈ మధ్యకాలమున కలలో వలె కనిపించి కరగి పోవునదియు, అయిన ఈ శరీరము నే నిత్యమని భావించి అనత్యమైన భ్రాంతిలో జీవుడు కూరుకొని పోయి, తనను తా నెఱుగుటకై దేవు డిచ్చిన నదవకాశము (జీవితము) వ్యర్థము కాగా, చూచుచు, శాశ్వతమైన నీ తత్వమును తెలిసికొను యత్నమును చేయుట లేదు.

“అంతవంత ఇమేదేహో నిత్యస్యోక్తా శ్శరీరిణః” - భగవద్గీత (2-18)

ఈ దేహములు అంతము (నాశము) కలిగినవి. శరీరధారియైన ఆత్మ నిత్యమైనది.

“అవ్యక్తా దీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత!

అవ్యక్త నిధనాన్యేవ తత్రకా పరిదేవనా॥ - భగవద్గీత (2-28)

భూతములు పుట్టుకకు ముందు వ్యక్తములు కావు (కనిపింపవు). పుట్టిన తరువాతనే (దేహములు దాల్చుటవలన) కనిపించును. మరణానంతరము మఱల కనిపింపవు. కనుక అవి (దేహములు) భ్రాంతి జనకములే. వానికై విచార మెందులకు? అని భావము. కలలో కనిపించెడి వస్తువులకు, అదియు అంతము ఉండవు. స్వప్నమున మాత్రమే కనిపించి, స్వప్నాంతమున మాయమగును కనుక, అవి మిథ్యలు. అట్లే ఈ దేహాదులు కూడ మిథ్యలే.

“య న్నాదౌ య ఛ నాస్త్యస్తే తస్మధ్యే భూత మప్యసత్

అతో మిథ్యా జగత్సర్వ మితి వేదాంత దిండిమ॥ - శంకరభగవత్పాదులు

ఆదియందును అంతమందును లేక, మధ్య ఏది కన్పించినను, అది మిథ్యయే యగును. దేహ మొక్కటే కాదు, ఈ జగత్తంతయు నృప్తికి పూర్వము లేనిది, వ్రళయము తరువాత ఉండనిదే కనుక మిథ్యయే యగును. అందువలననే “బ్రహ్మ నత్యం జగన్నిథ్యా” అని శ్రుతి వలుకుచున్నది.

ఉ|| ఏ దగుపించునో యది లయించుట తథ్యమటంచు, జ్ఞానమై
యాదట జీవులందు వరమార్థము దెల్పుచు నిండి యుండినన్
నీదగు నామ రూపములనే మది నిల్పుచు, నంతరాత్మవై
బోధన నేయు నీ వెలుగు బోల్పుకొనన్ గమకింప రెంతయున్ || 67

కనిపించున దంతయు నశింపక తప్పదని నీవు నిరావరణమగు
జ్ఞానరూపమున మానవులలో వరమార్థము దెలుపుచుండినను, వారు మాత్రము
నీ నామరూపములనే తమ మదులందు నిల్పుకొని, జపించుచుందురు.
అంతరాత్మవై బోధించుచున్న నీ ప్రకాశమును (జ్ఞానదీప్తిని) కొంచెమైనను
గుర్తించుటకు యత్నింపరు. బాహ్యరూపమునకే ప్రాధాన్య మిచ్చుచు,
అంతర్యామియైన వరమాత్మను తలవరని భావము.

“నర్వాత్మనా దృశ్యమిదం మృషైవ” - వివేక చూడాణి (294).
ఇంద్రియములకు మనస్సునకు గోచరించున దంతయు మిథ్యయే. “యద్దృశ్యం
తన్నశ్యం” “యజ్జన్యం తదనిత్యం” ఏది కనిపించునో అది నశించును. ఏది
పుట్టునో అది అనిత్యమని భావము. ఇట్టి వేదాంతోక్తుల వలన ఆవరణమును
(శరీరమును) ధరించిన వ్రతి వస్తువు నేడు కాకున్నను, ఎన్నడో ఒకనాడు
నశింపక తప్పదు. బ్రహ్మ కూడ వ్రళయమున నశించును. నశింపనిది జ్ఞాన
మొక్కటే. అది నత్యము కనుక నిత్యము. దానికి నాశమే కాదు. మార్పు కూడ
ఉండదు. జ్ఞానము జ్ఞేయము ఆనందము కూడ అదే. ఇట్లు నచ్చిదానందమైనది
వరమాత్మ. వరమేశ్వరి ‘జ్ఞానద - జ్ఞానవిగ్రహ’ (ల.న.నా.).

శరీరము కనిపించు చున్నది కనుక అనిత్యము. అత్మ అంతట
నిండియున్నను, కంటి కగుపింపదు కనుక నిత్యము. అది జ్ఞాన రూపమున
అందఱిలో ఉన్నది. గురువు దానిని ప్రకాశింపజేయు మార్గమును
ఉపదేశించును. ఆయన చూపిన త్రోవను నడచి, తనయందే గల జ్ఞానమును
(అత్మను) సాధకుడే గుర్తింపవలెను. ఆ జ్ఞానమునందే (వరమాత్మయందే)
మానవు డొనర్చు నర్వ కర్మలు వరినమాప్త మగునని “నర్వం కర్మాఖిలం
పార్థ! జ్ఞానే వరినమావ్యతే” అని భగవద్గీత (4-33) ప్రవచనము.

ఉ|| నీ కొక దేహ మున్నదని, నిర్మల భక్తిని దోచి, కోరికల్
ప్రాకట రీతి దీర్తువని, భక్తి వియుక్తిని గానిపింపవం
చీ కరణం దలంచుచు, గ్రహింపదు నృప్తి రహస్యమున్ ; నదా
నీ కమనీయ గాత్ర వరినిష్ఠితముల్ గద వస్తు జాతముల్ || 68

అమ్మా! నీకు ప్రత్యేకమైన రూప మొకటున్న దనియు, పవిత్రమైన భక్తివలననే నీవు ప్రత్యక్షమై వారి కోర్కెల దీర్చుచుండు వనియు, భక్తి లేనిచో కనిపింప వనియు, ఈ విధముగ భావించుచు నృష్టి రహస్యమును, మనుజులు గ్రహించుట లేదు. ప్రపంచమున నిత్యము కనుల కగుపించు వస్తు నమూహము లన్నియు నీ మనోజ్ఞమయిన శరీరమందలివే కదా!

జీవులు భావించిన రూపములతో వరాశక్తి ప్రత్యక్షమై వారిని కటాక్షించు చుండుట యథార్థమే, అయినను అన్ని రూపములు ఆమెవే యని గుర్తించ వలెను. ఆమె లేని కాలము కాని, వస్తువు కాని, దేశము కాని లేదు. శబ్దబ్రహ్మమైన చైతన్యము, ప్రాణుల దేహములలో నుండెడి కుండలినియు, ఆమెయే.

“చైతన్యం సర్వభూతానాం శబ్ద బ్రహ్మేతి మేమతిః ।
తత్త్వాప్య కుండలీ రూపం ప్రాణీనాం దేహమధ్యగా॥”

—శారదాతిలకం

రూపమున కాని రూపము లేక కాని ఆమె వ్యక్తమగుచునే యున్నది. ఆమె ఎక్కడి నుండియో వచ్చుట లేదు. తనయందే కలదని గ్రహింపవలెను.

శా॥ అజ్ఞానాత్మక కర్మనంజనిత దేహం బొందు నీకేల? త్వ
ప్రజ్ఞారూపము సర్వ జీవగతమై, బాహ్యంతర స్థాయీయై,
విజ్ఞాతం బగుచుండ ; విశ్వజననిన్ విశ్వాధికన్ విశ్వమున్
తద్జ్ఞాల్ ధీరులు గాక యన్యు లెఱుగన్ దర్శింప సాధ్యంబొక్కో 69

అమ్మా! నీ ప్రజ్ఞాన స్వరూపము నకల జీవులలో వెలువల రోవల నుండి చక్కగా తెలియబడుచుండ, అజ్ఞాన మూలమై కర్మలొనర్చుటవలన కలిగెడి దేహము నీ కెందులకు? దేహము లేకున్నను నీవు తెలియబడుచునే ఉన్నావు కదా! ఈ ప్రపంచమునకు హేతువును, ప్రపంచ స్వరూపమును, ప్రపంచాతీతమును, అగు నిన్ను, తత్వదర్శనులై శమ దమాది షడ్గుణ నంపన్నులయిన ధీరులుగాక, ఇతరులు తెలిసికొనుటకు గాని, చూచుటకు కాని సాధ్యము కాదు.

దేహము అజ్ఞానాత్మకమైనది. అది కర్మఫలము ననుభవించుటకొరకు ఏర్పడినది. గోస్వామి తులసీదాసు మహాశయుడు హనుమాన్ చాలీసా ప్రారంభించుచు, “బుద్ధి హీనతనుజానుకై నుమిరౌ వవన కుమార్”. శరీరము బుద్ధి హీనత (అజ్ఞానము) వలన ఏర్పడినదని తెలిసికొని వవనకుమారుని నృరించెద నన్నాడు. మన మొనర్చు కర్మల బట్టియే జననము (దేహధారణము)

మరణము వచ్చుచుండును. దేహము ధరించినపుడు కర్మలు చేయకున్న జీవితము గడువదు. చేసినచో బంధము తప్పదు. ఇట్లు కర్మాచరణము ఒక విషవలయముగ తోచును. మఱి దీని నుండి తప్పించుకొనుటెట్లు? బంధము లేకుండ చేసికొనుటకు అవకాశము కలదా? కలదు.

జ్ఞానయుతమై, కర్తృత్వమును తనయం దుంచుకొనక, చేయు కర్మ, బంధము కానేరదు. కర్మఫలమంతయు జ్ఞానమందే వరినమాప్తమగును.

ప్రజ్ఞారూపము - జ్ఞానము స్వరూపముగ గలది. దేవి చిత్స్వరూపిణి. అనగా ప్రజ్ఞారూపిణి. ఈ చైతన్యము విశ్వమంతట వ్యాపించి యుండుటచే ప్రతి జీవికి వెలువల లోవల భాసించుచున్నది. కాని కనిపింపదు. ఆలోచింపగలగినచో బుద్ధికి తోచును. నదిలోని నీరు ఏ పాత్రతో ముంచిన ఆ పాత్ర ఆకారమున ఉన్నట్లు, ఏ అవరణము (దేహము) కలిగిన, ఆ అవరణముతో స్థూలదృష్టికి గోచరించును కాని, అంటియుండదు. "యథా నర్వగతం సౌక్ష్మ్యాదాకాశం నోవలివ్యతే | నర్వత్రావస్థితో దేహే తథా త్మా నోవలివ్యతే" || అంతట వ్యాపించి యున్న ఆకాశము నూక్ష్యమగుటవలన ఎట్లు అంటియుండదో, అట్లే దేహమం దంతట ఉండెడి వరమాత్మ దేహముతో అంటియుండదని భగవద్గీత (13 - 33) వలకుచున్నది. కనుక శరీరములు వేరు వేరుగా ఉన్నను వానియందలి ఆత్మ (ప్రజ్ఞ) ఒకటే అని తెలియవలెను.

ఆత్మరూపిణియైన ప్రజ్ఞయే విశ్వముగ రూపొందినది. అట్లు రూపొందుటకు తానే కారణమైనది (విశ్వజనని). హేతు వగుటవలన విశ్వముకంటె అధికమైనది (విశ్వాధిక).

తద్జ్ఞాలు = తత్వవేత్తలు ; ధీరులు = కామక్రోధాది అరిషడ్వర్గమును జయించిన వారు.

ఉ|| భావముగా స్ఫురించి మది, వాక్కుగ వక్తమునందు వ్యక్తమై,
చేవగ నిల్చి దేహమున, జిన్మయ లీలల జూపుచుండినన్
నీవని నుంతయైనను గణింపక, చావును పుట్టువున్ నదా
త్రోవల జూవ బోవుదురు దుఃఖమునన్ మఱి వత్తు రీక్రియన్ || 70

భావ రూపమున మనస్సు నందును, వాగ్రూపమున నోటియందును, శక్తి (బలము) రూపమున శరీరమందును, నీవు నీ చిద్విలాసముల, చూపుచున్నను, ఆ చూపునది నీవే యని కొంచెమైనను గ్రహింపని మానవులు చావుపుట్టువులు చూపెడి త్రోవలలో దుఃఖమున పోవుచు వచ్చుచున్నారు.

కర్మ బంధములలో చిక్కి వరమార్థమును గ్రహింపక నంసారమున
తిరుగుచుందురని భావము.

మ॥ ప్రతి దేహంబున నీవు 'నే' ననుచు, నిర్వృంద్యంబుగా బల్కు, త
ద్యతిరేకంబుగ 'దేహమే' ననుచు సంభావించు జీవుండు, నీ
స్థితి గుర్తింపక, 'నేనె బ్రహ్మ' మన నందేహిం చవిద్యావృత్తిన్ ;
మతినిం దత్కృతినిం బురోగతిని సంభావించ లే, డజ్ఞతన్ ॥ 71

ప్రతి శరీరమునుండి నీవు "నేను-నేను" అని వలుకుచుండ, దానికి
వ్యతిరేకముగా 'నేను దేహము' ననెడి భావముతో జీవుడు నీ ఉనికినే గుర్తింపక,
అవిద్యాప్రభావమువలన 'నేను బ్రహ్మము'నని వలుక లే కున్నాడు. జీవుని
భోగార్థము, విషయార్థముల కల్పించెడి మనస్సును కాని, అది చేసెడి పనిని
గాని, దానిని పశము చేసికొను నపుడు లభించెడి అభ్యుదయమును (శుభమును)
గాని చక్కగా తెలియ జాలకున్నాడు.

"ఏష నర్వేష భూతేష గూఢాత్మా న ప్రకాశతే" - కఠోపనిషత్తు
వరమాత్మ అన్ని జీవరాసులలో 'అహం' అని వ్యవహరించుచు తెలియబడక
మిక్కిలి గోవ్యముగ ఉన్నాడు.

కర్తృత్వాభిమానియైన ప్రమాతను, అత్మ ప్రతిఫలించినపుడు
అహంకారముగను, అది ప్రతిఫలించనపుడు (అత్మాభానయందు) కేవలము
అంతఃకరణముగను చెప్పుచుందురు.

అంతరింద్రియములలో ఒకటగు మనస్సు, జాగ్రదవస్థయందు
స్థూలరూపముతోడను, స్వప్నమున సూక్ష్మరూపముతోడను, భోగించుట
కనువైన విధముగా శరీర వర్ణాశ్రమ జాతి భేద గుణక్రియాదులకు తగిన
ఫలములను నిరంతరము కలిగించుచుండును.

"మనః ప్రసూతే విషయానశషాన్ |
మూలాత్మనా సూక్ష్మతయా చ భోక్తుః |
శరీరవర్ణాశ్రమ జాతి భేదాన్ |
గుణక్రియా హేతు ఫలాని నిత్యమ్" ॥

- వివేక చూడామణి (179) కనుక వివేకి మనస్సు విషయమున శ్రద్ధ వహింపవలెను

బ్రహ్మము - "బృహత్సాద్బ్రుహ్మసాద్బ్రహ్మ" గొప్పదగుట
వలనను, వ్యాపించు స్వభావము కలదగుట వలనను, బ్రహ్మ, "బ్రహ్మైవాత్మా

అనమంతా త్రివృత్తిత్యాతివా" బ్రహ్మమే ఆత్మ. ఆత్మ అనగా అంతట వ్యాపించియుండునది.

ఉ॥ గమ్యము లేక గంధవహ కల్పిత మార్గములం జరించుచున్
రమ్య విహాయనంబున విరాజిలు శారద మేఘ వంత్తినా
సమ్య గభీప్సితం బెఱుగ జాలక జీవులు నంచితాదులౌ
కామ్యములన్ భుజించెదరు కాని, గ్రహింపరు నత్య మింతయున్॥ 72

అమ్మా! గమ్య మనునది లేక, రాత్రులందు అందముగ గాలి వాలున తిరుగాడు శరత్కాల మేఘ నమూహము వలె, కోరదగినది స్పష్టముగ తెలియక, అజ్ఞానాంధకారమున, నంచిత ప్రారబ్ధములు నడవునట్లు నడచుచు, జీవులు కామ్యకర్మ ఫలములను భుజించుచున్నారే కాని, నత్యమును కొంచెమైనను గుర్తించుట లేదు.

జీవులు అన్యతంత్రులు - ప్రాణధారణమువలన జీవత్వము కలుగు చున్నది. జీవుడు సాక్షి యొక్క (చిత్కళ) వ్రతిబింబము మాత్రమే.

“చైతన్యం యదధిష్ఠానం లింగదేహాశ్చ యఃపునః
చిచ్ఛాయా లింగదేహస్థా తత్సంగో జీవ ఉచ్యతే” ॥ - శ్రుతి

చం॥ అవయవి నెఱ్ఱెఱుంగవొ తదంగము, లాక్రియ నర్వసాక్షి! ని
న్నైవరు నెఱుంగ, రెల్లరను నీవ యెఱుంగుదు వంతరాత్మవై,
భువియు వియత్తు స్వర్గమును బూర్ణము లెట్లగు నొక్కటొక్కటే
అవియు త్వదంగ రూపముల వ్యక్తములై దనరారు చుండుటన్ ॥ 73

నర్వసాక్షిణి వయిన వరమేశ్వరి! వస్తువుయొక్క వేర్వేరు భాగములు (అవయములు) తమ ఉనికికి మూలమైన అవయవిని (అవయములుగలది - వస్తువును) ఎట్లు తెలిసికొన జాలవో, అట్లే జీవులు తమ ఉనికికి కారణమైన నిన్ను తెలియ లేరు. నర్వాత్మవైన నీవు మాత్రము నీ అంశము లయిన జీవుల నందఱిని ఎఱుగుదువు. నీ విరాడ్రూపము అన్నిటిని మించి యుండుటవలన భూమి కాని, ఆకాశము కాని, స్వర్గము కాని, దేనికది పరిపూర్ణము కాదు. అన్నియు చేరిన నమష్టి రూపము నీది.

వరమేశ్వరి “విరాడ్రూప - విశ్వతోముఖి - నహస్రశీర్షవదన -
నహస్రాక్షి - నహస్రపాత్ (ల.న.నా.)

అత్మ స్వయముగ నర్వమును చూచును కాని అత్మ నెవ్వరును చూడజాలదు. "యః వశ్యతి స్వయం నర్వం యం న వశ్యతి కశ్చన" - వివేక చూడామణి (129)

సాక్షి - జ్ఞాన (తెలివి) జ్ఞాతృ (తెలియువాడు), జ్ఞేయ (తెలియదగినది), తిరోధానములను (కనిపించక పోవుట) తెలిసికొని, ఎట్టి వికారములు లేక, స్వయముగ ప్రకాశించునట్టి తేజోమయ మయిన చిత్తుయొక్క ప్రతిబింబము. సాక్షియే కూటస్థుడు.

అంతరాత్మ - జీవాత్మ, అంతరాత్మ, పరమాత్మ, నిర్మలాత్మ, శుద్ధాత్మ, జ్ఞానరూపాత్మ, మహాత్మ, భూతాత్మ అనునవి అష్టవిధములైన అత్మస్వరూపములని చెప్పుదురు. ఇందు ఉత్తమమైనది మహాత్మ. దానికే ఋతము మున్నగు పర్యాయములు ఏర్పడినవి.

"ఋత మాత్మా పరంబ్రహ్మ సత్యమిత్యాదికా బుధైః ।

కల్పితా వ్యవహారార్థం యస్య సంజ్ఞా మహాత్మనః ॥ " — శ్రుతి

చం॥ మెలకువ నీ స్వరూపము ; నిమిలతమైన త్వదక్షివక్షమే,
వ్రలయమ యౌ జగంబులకు ; ప్రాజ్ఞులు నైతము కొందఱివ్వెడిం
దలవక, నిద్ర బొమ్మనుచు దద్దయు జోలల బాడి, వేకువం
బలుకుచు నువ్రభాతముల, భగ్గు మొనర్తురు త్వత్ప్రమోదమున్ ॥ 74

నీవు నిరంతర జాగ్రత్స్వరూపిణివి. మేలుకనియే యుండువు. నీ కను తెప్పలు మూసికొనినచో, లోకములకు ప్రళయమే యగును. ఈ విషయమును గుర్తించని కొందఱు ప్రాజ్ఞులు కూడ, నిన్ను నిద్ర వుచ్చుటకు అత్యంతము జోలల పాడి, నీవు నిజముగ నిద్రించితి వనియే భావించి, వేకువను మఱల వచ్చి, మేలుకొలుపులను, నువ్రభాతములను పొదుచు, నీ యానందమునకు అటంకమును కల్పించుచున్నారు.

పరమేశ్వరి కాలస్వరూపిణి - నచ్చిదానంద విగ్రహ - నిరంతర నిర్దిడ్ర - జాగరిణి - ఆమెను నిద్రబుచ్చుట మేల్కొలుపుట అర్థ రహితము. ఇంకను, ఆమె కన్ను తెఱచిన సృష్టియు, మూసిన లయము అగుననియు, కనుతెప్పల కదలికవలననే ఆమె కాలచక్రమును త్రిప్పుచున్నదనియు, శ్రీకాలశక్తివిలాసః గ్రంథమున కాలవరిగణన సందర్భమున చెప్పబడినది. చూడుడు.

“ఊర్వ భూవిభ్రమే స్పృష్టి రథో భూవిభ్రమే లయః ।
 ఊర్వనంధి స్పృష్టి కాలే హ్యధస్సంధి ర్థయే భవేత్ ॥ (65)
 “ఏవం దేవీ భగవతీ స్వభూ విభ్రమణేన చ
 కాలచక్ర మిదం సర్వం భ్రామయత్యేవ సర్వదా ॥ (70)

మ॥ లలితంబైనది నీ తనూలత ; నదా లావణ్య సౌజన్య ని
 న్తులితంబైనది త్వద్విలాసమును ; సంస్తుత్యంబు నీ కీర్తియున్ ;
 వెలయుం దావక విక్రమంబును మహాభీలారి వర్గంబు నం
 చలితం జేయుచు ; నీదు శక్తి దెలువన్ శర్వండె సాక్ష్యంబగున్ ॥ 75

అమ్మా! నీ శరీరము తీగ వలె మృదువైనది. నీ విలాసము నిరంతరము
 లావణ్య సౌజన్యములవలన సాటి లేనిది. నీ కీర్తి మిక్కిలి పొగడదగినది. నీ
 వరాక్రమము భయంకరమైన విరోధి వర్గమును చలించజేయునట్టిది. ఇట్టి నీ
 శక్తికి సాక్షి శర్వడేయగును.

బాహ్యమునకు నూక్ష్మాతి నూక్ష్మముగ తోచినను, నర్వాతికాయయై
 అభేద్యమైనది వరాశక్తియే. ఆ శక్తి యెదుట ఎంతటి బలవద్విరోధులైనను,
 (అరిషడ్వర్గాదులు) నిలువజాలరు. దృఢవ్రతుడై ఘోరతవశ్చర్య నుండిన
 శివుడంతటివారు ఆమె లావణ్య సౌజన్యములకు, నిష్టావిశిష్టతకు, చలించి
 నన్నేలుకొమ్ము నీ వరపుడనంచు గారవించెనట. మఱియు అతడు శక్తిధరుడు.
 కావున శక్తి పారమ్యమును తెలుపు సామర్థ్య మాయనకే కలదు.

దేవీ భక్తులు నులభముగ నిరంకుశమైన అరిషడ్వర్గమును అధిగమింప
 గలరని భావము. దేవి 'మహాశక్తి - మహానత్వ - మహావీర్య - మహాబల'
 (ల.న.నా.)

ఉ॥ అక్షర రూపిణీ! నిను నమంచితరీతి నెఱుంగ నేర్తురే!
 వీక్షణమాత్ర శబ్దమయ విశ్వము నర్థగతంబు నేయవో!
 సాక్షిగ నిల్వవో కమల వట్కు నువ్వర్థ విభాసివౌచు? నే
 నక్షయ సౌఖ్యమెంచి నిను నాద్య నరన్వతి బ్రస్తుతించెదన్ ॥ 76

ఆ మొదలు క్ష వరకు గల వర్ణములతో నశింపని రూపము గల తల్లీ!
 నిన్ను చక్కగా తెలియజాలరు. నీ చూపులవలననే శబ్దమయమైన వ్రవంచము
 అర్థవంత మైనది అనగా ఆకృతి దాల్చినది. మాతృకా వర్ణములుగా ఆఱు
 వర్ణములందును ఆవిర్భవించి, చక్కని వర్ణములతో వ్రకాశించుచు సాక్షివై

నిలిచియున్నావు. అక్షయ నుఖమును (మోక్షమును) కోరి, ఆద్యయైన నీ నరన్వతి రూపమును స్తుతించెదను.

“వ్రకాశనాత్మా నవితుః వాగ్రూపత్వాత్ నరన్వతి” - అగ్నిపూరాణము.

సూర్యవ్రకాశకారిణి యగుటవలన సావిత్రియు, వాగ్రూపమువలన నరన్వతియు అయిన వరమేశ్వరి యని భావము. ‘నరన్’ ధాతువునకు ‘నరః ప్రనరణే’ ప్రనరించునది లేక వ్యాపించునది అని అర్థము. చైతన్య (చిచ్ఛక్తి) ప్రనరణమువలన నరన్వతియై, వ్యాప్తివలన వైష్ణవియైనది. కార్యరూపమయిన జగత్తునందు ప్రవేశించి ఉండుటచేతను, కార్యజగత్తు ఈ స్వరూపమందే వర్ణవసించుచుండుటచేతను, విశ్వమయినది. ఇదే వ్రణవము లేక వరమాత్మ.

శబ్దమయ విశ్వము నర్థ గతంబు —

వరబ్రహ్మముతో అద్యయ మిధునమై యున్న శక్తి ఇట్టిదని తెలువ జాలని నాద రూపమున (IN THE FORM OF VIBRATION) తొలుత స్ఫురించి (ఈంకారముగా), మాత్రా నమ్మేళనమున ఓంకారమై, వ్యాహృతులై, వంచభూతములుగా రూపు దిద్దుకొని, విశ్వ సృష్టికి కారణమైనది. పిమ్మట గుణముల నేర్పఱచి, ఉత్తమ మధ్యమ అధమ వ్యక్తిత్వములతో భాసించినది. ఇట్లు సూక్ష్మమైన నాదమే వాక్కుగా వస్తువులుగా రూపొందుటచే, ఆద్యశక్తి నరన్వతియే యగును. ఇదే వరానాదము.

ఈ వరానాదమే, అంతస్సృష్టిలో శరీరమందలి షట్కమలముల యందు నత్యద్రవ్యలచే చూడబడి ‘వశ్యంతి’యైనది. పిమ్మట ‘మధ్యమ’యై (వ్యక్తావ్యక్తములకు లేక వశ్యంతి వైఖరులకు మధ్య ఉండుటవలన మధ్యమ), విశుద్ధమున అ నుండి అః వఱకు (16), అనాహతమున క నుండి త వఱకు (12), మణిపూరమున డ - ష వఱకు (10), స్వాధిష్ఠానమున బ నుండి ల వరకు (6), మూలాధారమున వ నుండి న వఱకు (4), ఆజ్ఞ యందు హ, క్ష (2), మాతృకా వర్ణములుగా అవతరించినది. అనగా ఆయా స్థానములలో ఆయా ధ్వనులు అన్పవ్ణముగ వినబడినవి. ఈ అన్పవ్ణ శబ్దములే నృవ్ణములైనవుడు, వైఖరి అయినది.

సాక్షి - చూచి, తెలిసికొని చెప్పునది. జాగ్రత్ స్వప్నావస్థలలో చూచియు, నుమప్తియందు తెలిసికొనియు చెప్పునది ఏదో, అది సాక్షి - వ్రత్యగాత్మ. అనగా స్వవ్రకాశమైన తేజోమయ చిత్తతిబింబ చైతన్యము.

ఆద్య - సృష్టికి ముందుగా తోచిన శక్తి రూపము - ఈంకారము.

“ఇ కారం విష్ణుదైవత్యం శక్తిర్మాయాచ పుష్టిదం
 రూప కాంతి ప్రదం శ్రేష్ఠం వరేణ్యం మోక్ష సిద్ధిదమ్
 మాయా దైవత మీకారం మహాజన వశీకరం
 అంతర్మాయా జగద్వశ్యం సత్వరం తద్వరాననే ||

అని బీజనిఘంటువున ఇకార ఈకారముల అర్థములు వివరింపబడినవి. అట్లే అకారమునుగూర్చి “అకారం బ్రహ్మదైవత్యం నర్వదైవత మాతృకం, బీజం స్వాయంభువం మృత్యో క్షోభణంచ వశంకరమ్” అని తెలువబడినది. వరమాతృకను అంటియుందునది శక్తి లేక మాయ. అట్లే అకారము పిమ్మట వ్యక్తమయినవి ఇకార ఈకారములు. ‘అకారో వానుదేవ వాచకః తన్య స్తీతార్థే ఈకారః - స్తీప్రత్యయః’ కనుక అ + ఈ = ఈ. ‘యస్యేతిచ’ నూత్రరీత్యా ప్రాతిపదిక లోపింపగా ఈ మిగులుచున్నది. తెలియదగిన దేమనగా ప్రకాశబిందువు (సోకామయత) ననునరించి విమర్శ రూపమగు ఈ కారము స్ఫురించినది. ఈ స్ఫురణము అశబ్దస్పందనమై ‘అ + ఉ + మ’ మాత్రా సంయోజనమున ప్రణవముగ అవతరించినది. ప్రణవ మనగా ప్రకృష్టమైన స్తోత్రరూపము (ఓంకారము) ; ప్రకాశ విమర్శాత్మకమైన స్తోత్రరూపమనియు చెప్ప వచ్చును.

మూలము వరమాతృక—అకారము	నవము—ఈం	ప్రణవము—ఓమ్
ఇది అహం ప్రధానభావము	(అ+ఈ = ఈ)	(అ+ఉ+మ = ఓమ్)
	‘ఇదం’ ప్రధాన	అహమిదముల
	రూపము	నమప్రాధాన్యము కలది

ప్రణవమునుండియే నృష్టి నకలము కలుగుటవలన నృష్టికి మూలము ఓంకారమే. ఓంకారమే వరమాతృక లేక పరాశక్తి.

అక్షయ సౌఖ్యము = నశింపని నుభము - మోక్షానందము.

ఉ|| పూర్ణమునం దపూర్ణముగ బ్రోతమునన్ స్ఫురియించు నూత్రమ
 ట్లర్ణవమందు వీచి వలె, నగ్ని శిఖాలవ మట్లు, కర్వలిం
 దూర్ణవిహీన వాయు వటు, దోవగ జీవి, న్యయంప్రమాణమై
 పూర్ణమునౌ త్వదాకృతి యపూర్వము; నా మది నిండి యుండుతన్ || 77

పూర్ణమున (మహాకాశమున) అపూర్ణముగను (దహరాకాశము), వస్త్రమున నూలుపోగు వలెను, నముద్రమున తరంగము వలెను, అగ్నియందు చిఱుక్కుల వలెను, వాయువున మందవవనము వలెను, నీయందు జీవుడు

భాసింవగా, నీకు నీవే ప్రమాణమై తోచెడి నీ వరివూర్ న్వరూపము అవూర్వము.
అది నా యెద నిండి యుండుగాక.
ప్రోతము = వస్త్రము ; కర్వలి = వాయువు ; తూర్ణవిహీనము = వేగము లేనిది.

కా|| అవ్యక్తంబున బీజివై, ప్రకృతి భావాప్తిన్ మహత్తత్వమై,
నువ్యక్తిత్వ మహంకృతిం బడసి, నంశోభించి తన్మాత్రలన్,
భవ్యంబై రహి వంచ భూతములుగా భాసించి, విశ్వాకృతిన్
భావ్యంబైన భవత్స్వరూపము నదావ్యక్తంబ లోకేశ్వరీ || 78

ఓ జగదీశ్వరీ! అవ్యక్తమున బీజము కలదిగా నిలిచి, మహత్తత్వమున ప్రకృతివై ఆ బీజమును ధరించి, అహంకారమున చక్కగా స్ఫురించి, తన్మాత్రలతో భాసించి, ఆనందమున వంచభూతములుగా ప్రకాశించి, ప్రవంచ రూపమున భావింపదగిన నీ స్వరూపము అవ్యక్తమే (ప్రకటితము కానిదే) అగుచున్నది. రూపముండిన కదా వ్యక్త మగుటకు.

విశ్వసృష్టికి బీజము అవ్యక్తమందే కలదు. బీజము కలవాడు బీజి పురుషుడు. కనుక అవ్యక్తమే వరమాత్మ లేక వరమపురుషుడు. బీజమును దాల్చినది స్త్రీ. అందువలననే ప్రకృతిని స్త్రీగా భావించెదరు. ప్రకృతినుండి ఏర్పడినది అహంకారము. అహమునుండి బుద్ధి మనస్సు మున్నగు తత్వము లేర్పడినవి.

“ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్యర్థాః, అర్థేభ్యశ్చ పరం మనః |
మననస్తు పరాబుద్ధి ర్బుద్ధేరాత్మా మహాన్ పరః ||
మహతః పరమవ్యక్త మవ్యక్తా పురుషః పరః |
పురుషో స్తు పరం కించిత్ సా కాష్టా సా పరాగతిః ||

—కఠోపనిషత్తు (3-10,11)

ఇంద్రియములకంటె విషయములు, విషయములకంటె మనస్సు, మనస్సుకంటె బుద్ధి, బుద్ధికంటె మహత్తు, మహత్తుకంటె అవ్యక్తం, అవ్యక్తముకంటె పురుషుడు శ్రేష్ఠమయినవి. పురుషునికంటె పరమోత్కృష్ట మేదియు లేదు. అదే చివరది (కాష్టా = పరమావధి). అదే పరమగమ్యము అని భావము.

శుద్ధ చైతన్యము అన్నిటికంటె శ్రేష్ఠమై పురుషుడని వ్యవహరింప బడుచున్నది. కాని విశ్వసృష్టికి నహాయకారియై గుణ నంవలితమైన

విశ్వవేదన

ఆవరణరూపశక్తి అవ్యక్తమున తోచుటవలన, అవ్యక్తమును పురుషవిగను, విక్షేపశక్తి ప్రాధాన్యము గల మహాత్మును (వ్రకృతిని) స్త్రీగను భావించుట జరిగినది. నూక్ష్మమైన శుద్ధ చైతన్యము ద్రవ్యమునకు చేతనకు ఆధారము. దానికంటె స్థూలమైన వ్రకృతి అవ్యక్తరూపమైన వదార్థము, శక్తికూడ అగుటవలన, పురుషుని ఆవహించి, ప్రేరేపించి, విశ్వమనియెడి స్వప్నమును కల్పించుచున్నది. ఈ వ్రక్రియలో నకల జీవాత్మ నమష్టి రూపమయిన హిరణ్యగర్భుడు (నూక్ష్మము), విరాట్టు లేక విష్ణువు (స్థూలము) రూపముల దాల్చిరి. విరాడ్రూపమే అహంకారము.

న + వ్యక్తము = అవ్యక్తము. బీజమందు వ్యక్తము వలె, అన్ని తత్వములు, అన్ని వర్ణములు, తనయందు అన్పవ్యముగ కలిగియుండునది కనుక అవ్యక్తము. అవ్యక్తమున ఆవరణశక్తి ఉన్నందున, విశ్వమునకు బీజమక్కడనే ఏర్పడినది. బీజాభివృద్ధికి దోహదకారిణి స్త్రీ యైనట్లు, విశ్వబీజము, వ్రకృతివలన మహాత్మునందు వరిణతి చెందినది. కావున నృష్టి విధానమున తొలుత అవ్యక్తము, పిమ్మట మహాత్ము చెప్పబడినవి. వ్యష్టి నృష్టిలో మహాత్మే మనస్సుని చెప్పబడుచున్నది.

“ప్రధాన మవ్యక్తం యోని రవ్యక్తం, వ్రకృతి స్తమః

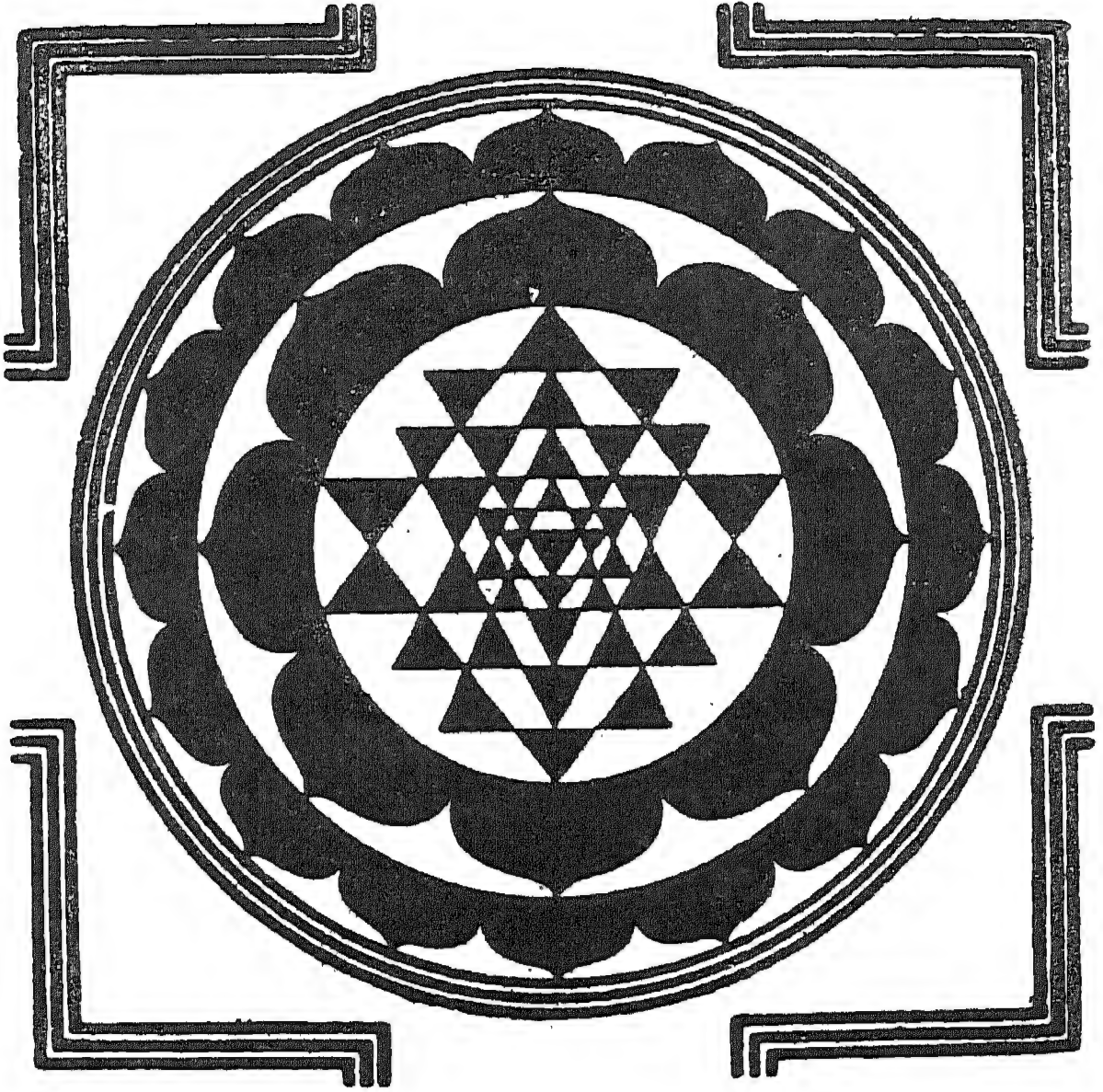
విష్టోరేతాని నామాని నిత్య వ్రసవ ధర్మిణః ॥” - లింగపురాణం

కా॥ ఆధారాది వడబ్బముల్, నిటల మధ్యస్థాన, మాపైని నూ
ర్వాధిష్ఠానము, బ్రహ్మరంధ్రమును, దేహాంతస్థితంబైన త్వ
చ్చీధామంబును దెల్ప, చక్రనవక శ్రేణిం బ్రభావించి, త
ద్బీధన్ నిగ్గను ధన్యజీవులు నదా ముక్తుల్ గదా ముక్తిదా ॥ 79

అమ్మా ముక్తివ్రదాయిని! మూలాధారము మున్నగు ఆఱు కమలములును (చక్రములును) నుదుటి మధ్యభాగమును, నహస్రాసారమును, బ్రహ్మరంధ్రమును, దేహమందలి నీ శ్రీచక్ర స్వరూపమును తెలువగా, నవచక్రముల చక్కగా భావించి, దేహమే శ్రీచక్రమనెడి ఎఱుక వహించిన ధన్యజీవులు నిత్యముక్తు లగుచున్నారు.

శివశక్తుల శరీరమే శ్రీచక్రము. అదియే వ్రవంచము. ఇందు శివచక్రములు నాలుగు, శక్తి చక్రము రైదు, మొత్తం తొమ్మది చక్రములు కలవు.

శ్రీచక్రం శివయోర్వపుః

బిందు త్రికోణ వసుకోణ దశారయుగ్మం ।

మన్వశ్ర నాగదశ సంయుత షోడశారం ॥

వృత్తత్రయం చ ధరణీసదనత్రయం చ ।

శ్రీచక్రమేతదుదితం పరదేవతాయాః ॥

బిందు త్రికోణ వసుకోణ దశార యుగ్మం
మన్వశ్ర నాగదశ సంయుత పోడశారం
వృత్తత్రి భూపురయుతం పరితశ్రుత్వాః
శ్రీచక్ర మేత దుదితం పరదేవతా యాః॥

బిందువు, త్రికోణము, అష్టకోణము (వసుకోణం), అంతర్దశారం, బహిర్దశారం, చతుర్దశారం (మన్వశ్రము), అష్టదశవద్యము (నాగదశం), పోడశదశవద్యము (పోడశారం), చతురశ్రము (భూపురం) అని వానికి పేర్లు.

దేహమే శ్రీచక్రమని ఎచటెచట ఏయే చక్రములను భావింపవలెనో త్రిపురోవనివత్తు వచించినది.

బైందవం బ్రహ్మరంధ్రేచ | మస్తకేచ త్రికోణకం
లలాటే వసుకోణం స్యాత్ | భ్రువోర్మధ్యే దశారకం |
బహిర్దశారే కంఠేచ | మన్వశ్రం హృది సంస్థితం |
నాభౌ చాష్టదశం వద్యం | స్వాధిష్ఠానే కళాశ్రకం |
అధారే చతురశ్రం స్యాన్మేవం చక్రవిభావయేత్ ॥

బ్రహ్మరంధ్రమున బిందువును, తలయందు అనగా నహస్రారమున త్రికోణమును, నొనటి భాగమున అష్టకోణమును, కనుబొమల నడుమ అజ్ఞయందు అంతర్దశారమును, కంఠమందలి విశుద్ధమున బహిర్దశారమును, హృదయమందలి అనాహతమున చతుర్దశారమును, నాభిస్థానమున (మణిపూరమున) అష్టదశ వద్యమును, లింగస్థానమందలి స్వాధిష్ఠానమున పోడశదశమును మూలాధారమున భూపురమును (చతురశ్రము) భావించి మానసిక పూజసేయవలెను. ఇట్టి భావమువలన జీవుడు పరమాత్మ ఒకరే కాని వేరు కాదు అనెడి ఎఱుక అనుభవమునకు వచ్చును.

అధారము = మూలాధారము ; వదల్బములు = ఆరు చక్రములు ;
ఉర్ధ్వాధిష్ఠానము = నహస్రదశ వద్యము ; చక్రనవకశ్రేణి = తొమ్మిది చక్రముల వరుస ;

పరమేశ్వరి "ముక్తిద - ముక్తిరూపిణి" - (ఐ.న.నా.)

మ॥ విధివై జీవుల భాగధేయముల సంవీక్షించి, నారాయణా
ఖ్య ధరిత్రిం గరుణాదృగంత పరిరక్షాదీక్ష బాలించి, యిం
పొదవం ద్రెంచి భవాది బంధముల, నేవుంజాపి దుద్రుండవై
తుదముట్టించుచు నృప్తి నర్వము నముద్యోగింతు వద్యైతమై । 80

బ్రహ్మవై జీవుల అదృష్టములను నమోక్షించి, నారాయణుడవై జగమును నీ కరుణా దృష్టులతో నంరక్షించి, జన్మకర్మాది బంధముల త్రెంచి, రుద్రుడవై సృష్టినంతయు అంతము చేసి, అద్వైతమై చక్కగా వ్రకాశించుచుండువు.

దేవి త్రిమూర్త్యాత్మిక, “కేశ విష్ణు స్వరూపిణీ” (క + ఈశ + విష్ణు స్వరూపిణీ) కనుక సృష్టి స్థితి రయాది కృత్యములను ఆమెయే చేయుచున్నది. త్రిమూర్తులు పురుషులు కదా ఇది ఎట్లు పొనగు ననరాదు. “స్త్రీ రూపం చింతయే ద్దేవీం పుం రూపం వా విచింతయేత్| అథవా నిష్కలంధ్యాయే తృచ్ఛిదానంద లక్షణం” (జ్ఞానార్థవం) అని దేవిని స్త్రీరూపమున గాని, పురుషరూపమునగాని లేక ఏ రూపము లేని నచ్ఛిదానందముగ కాని ధ్యానింపవచ్చును. శ్రుతి కూడ “న స్త్రీ న చ పుమాన్” అని బ్రహ్మ వదార్థము స్త్రీ కాదు, పురుషుడు కాదు. అని నిర్వచించినది. కనుక నర్వేశ్వరి - నర్వమయి - తత్వాధికయైన పరాశక్తియే ఉపాస్య.

విధి - జీవుల జీవన విధానమును నిర్ణయించువాడు. “విధాత్రీ సృష్టికర్త్రీ - బ్రహ్మరూపా - బ్రహ్మజననీ” అని లలితా నమానామము.

నారాయణుడు - ఈ శబ్దానికి పరమాత్మ - బ్రహ్మ - విష్ణువు - శివుడు - సూర్యుడు - చంద్రుడు - అగ్ని అని అర్థాలు. ఇట్లే ‘నారద’ శబ్దమునకు జ్ఞానమును విజ్ఞానమును (వ్రవంచ వార్తలను) తెలుపువాడని చెప్పుచున్నాము. ‘నారం దదాతీతి నారదః’ |

“అపో నారా ఇతి ప్రోక్తా అపోవై నరనూనవః |

తా యద స్యాయనం పూర్వం తేన నారాయణ స్మృతః ||

- మనుస్మృతి (1-10)

“నారాణా మయనం యస్మా త్తస్మా న్నారాయణ స్మృతః” - బ్రహ్మవైవర్త పురాణము.

“నయతీతి నరః ప్రోక్తా పరమాత్మా ననాతనః” - వ్యాసులవారు. నారము (నీరు) అయనముగ కలవాడు నారాయణుడు. ఆయన నినానము నరులు కనుక నారాయణుడు. పంచభూతములు స్థానముగ గలవాడు నారాయణుడు. నారమునకు నీరు, నరులు, పంచభూతములు, జ్ఞానము అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. “నారాయణీ - నాదరూపా - నామ రూప వివర్ధితా” (ల.న.నా.)

“నన్ను నేను నారాయణునిగను జగజ్జననియైన గౌరిగను,
విభజించుకొనుటవలన నా తత్వమును, దేవతలు గాని ఋషులు కాని
తెలియలేరు. నేనే దేవిని. విష్ణువును కూడ”. అని కూర్మపురాణమున
వరమశివుడు ప్రవచించినట్లు తెలువబడినది.

రుద్రుడు - నంహారకారకుడైన శివుడే. “నంహారిణీ - రుద్రరూపా”
(ల.న.నా.)

ఉ॥ రాముడవై శివాకృతి బరాత్పర తత్వము దెల్పి రాధికా
శ్యాముడవౌచు బ్రేమ వరమార్గ మలౌకిక దివ్యభావనా
ధామముగా రచించి, భవతారిణీవై, వరమేశ్వరార్థమై,
మామక హృత్సరోజ నుమమాధురీవై, స్ఫురియింతు వంబికా॥ 81

అమ్మా! రాముడుగా అవతరించి శివరూపమును తోపింపజేయుట
ద్వారా వరబ్రహ్మ తత్వమును తెలిపి, రాధాకృష్ణుడవై ప్రేమను అలౌకికమైన
దివ్యభావనా నిలయముగ నృజించి, జన్మముల తరింపజేయుచు, వరమేశ్వరుని
అర్థాంగివై నా హృదయ కమలమున నుండెడి మధువువై స్ఫురించుచున్నావు.

“రమంతే యోగిన్ యస్మిన్ నిత్యానంద చిదాత్మని
ఇతి రామవదనైతత్ పరంబ్రహ్మభిధీయతే” - పద్మపురాణము.

నిత్యానందమైన చిదాత్మయందు యోగు లెవనియం దానందింతురో,
అట్టి రామవదము పరంబ్రహ్మమని ధ్యానించెదరు.

“శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే
శివస్య హృదయం విష్ణు ర్విష్ణోశ్చ హృదయం శివా॥”
- సంధ్యావందనము.

కావున శివ కేశవులకు భేదము లేదు. అట్లే రామునకు శివునకు, దేవికి
రామునికి అభేదమని ఉపనిషదాదులు తెలుపుచున్నవి. రామరహస్యోపనిషత్తు
నందలి క్రింది ధ్యానశ్లోకములే ఇందుకు నిదర్శనము.

“రామం త్రిజేత్రగ్ం సోమార్థధారిణం శూలినం పరం
భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగం కపరీన ముపాస్మహే ॥
“రామాభిరామాం సౌందర్యనీమాం సోమావతంసకాం
పాశాంకుశ ధనుర్పాణధరాం ధ్యాయే త్రిలోచనామ్॥”

మూడు కన్నులతో చంద్రార్థభాగముతో శూలధారియై భన్మమును దేహమంతట వులుముకొనిన వరుడగు రాముని ఉపాసించెదము. సౌందర్యసీమయై, సోముని అలంకరించుకొని, పాశము అంకుశము ధనువు బాణములను ధరించి త్రిలోచనయై యొప్పు రాముని మనోహరత్వమును ధ్యానించవలెనని భావము.

శివశక్తి సమాయోగమే రాము డనుటకు -

“రాకార శక్తిభిః ప్రోక్తా మఃశంభుః పరికీర్తితా

శివశక్తి సమాయోగో యోగ ఏవ న సంశయః ॥”

యోగ ఏవ న సంశయః ॥

- మహాకాళరాత్రితంత్రము ‘రామ ఇత్యభిధీయతే’ అని పాశాంతరము.

రాకారము (అగ్నిబీజము) శక్తి అనియు, మకారము శంభు డనియు శివశక్తుల సమాయోగమే రాముడనియు, అదే యోగ మనియు భావము.

ఇంకను - “శ్రీరామ శ్యామలాదేవీ శ్రీకృష్ణో లలితాంబికా” “కదాచి దాద్యా లలితా పుండూపా కృష్ణవిగ్రహః” శ్రీరాముడు శ్యామలాదేవి అనియు, శ్రీకృష్ణుడు లలితాంబిక అనియు, ఒకప్పుడు ఆద్యయైన లలితయే కృష్ణుడుగా పురుషరూపమును దాల్చెననియు భావము. వంచభూతముల నృప్తించిన పిమ్మట ఆ భూతాంశముల గైకొని వరాశక్తి తొలుత కృష్ణరూపమును దాల్చినట్లు దేవీభాగవతమున కలదు.

“నందగోప గృహే జాతా యశోదా గర్భ సంభవా

తతస్తౌ నాశయిష్యామి వింధ్యాచల వాసిని” - దుర్గాసప్తశతి (11-42)

మఱియు, “భోగే భవానీ రూపాచ దుర్గారూపాచ సంగరే

కోపేతు కాళికా రూపా పుండూపా మదాత్మికా ॥”

భోగమంద్య భవానీ రూపము, యుద్ధమున దుర్గారూపము, కోపమున కాళికా రూపము, నా ఆత్మయే పురుషరూపము “అహం దేవీ న చోన్మోస్మి” నేను దేవినే అన్యము కాదు అని వరమేశ్వర వచనము.

రాధాకృష్ణుల ప్రేమ అత్యున్నతము ఆదర్శవంతము. అది దైహికము కాదు, అలౌకికము భక్తునికి భగవంతునికి మధ్య విడదీయరాని ఏ బంధము కలదో, జీవబ్రహ్మైక్యమున ఏ భావమున్నదో, అదే రాధాకృష్ణుల ప్రేమ. ఆ ప్రేమ లోకోత్తరము.

ఈ గుండీయ నాక్రమించితివి కూరిమి లోకమునందు జాటగా ;
 నిందుగ వాక్కులం దవిలి నిల్చితి వాత్మగతంబు దెల్పగా ;
 నండగ నుండి దేహమున నన్ని వసుల్ నెఱవేర్చు నత్వమై
 యుండెడి నీదు తత్వము మహోక్త్యలమౌ కరణ త్రయంబుగా ॥ 82

అమ్మా! నీవు లోకమున ప్రేమను చాటుటకై హృదయ భాగము
 నాక్రమించితివి. మనోగతమును తెలుపుటకొఱకు వాక్కుగా వ్యక్తమైతివి.
 కర్మలు చేయుట కాధారమైన శక్తిగా దేహమున నిల్చితివి. ఇట్టి నీ స్వభావము
 త్రికరణములుగా ప్రకాశించుచున్నది.

త్రికరణశుద్ధి లేక చేయు కర్మమేదైనను పరిపూర్ణ ఫలదము కాదు. త్రికరణ
 శుద్ధివలన పవిత్రత, దానివలన దేవతానుగ్రహము, తద్వారా కర్మసాఫల్యము
 కలుగును. కనుక దైవానుగ్రహముకొఱకు ముందుగా దేహమును, మనస్సును,
 వాక్కును సంస్కరించుకొని సాధన చేయవలెను. ఇట్లు సంస్కరించుకొనుటయే
 త్రికరణశుద్ధి. శ్రీదేవి మనోవాక్కాయ కర్మలందేకముగ నుండి జీవులలో త్రికరణ
 శుద్ధి ఆవశ్యకతను బోధించుచున్నదని భావము.

ఏకైకమైన పరాశక్తియే లక్ష్మీ వాణీ గిరిజలుగా రూపముల దాల్చినదని
 ధ్వని.

చం॥ వెలువల లో వసించుచు వివేకయుతంబుగ బుద్ధివృత్తులం
 దెలుపుచు, ధర్మనంగతగతి న్నుడిపించు నియంత్రణిణి నినుం
 దలతు ; నవిద్య జిక్కి నిజతత్వ విదూరుడనై, తమస్సున
 న్నిలిచితి, దారి జూపుము నునిశ్చిత నత్యము జేర భార్గవీ ॥ 83

దేహమునకు వెలువల లోవల వసించుచు, వివేకముతో కూడిన బుద్ధి
 వృత్తులను తెలుపుచు, ధర్మ మార్గమున నడిపించు నియంత్రణిణివైన నిన్ను
 న్మరించుచున్నాను. అవిద్యయందు చిక్కుకొని నిజతత్వమునకు దూరమై, చీకటి
 యందున్న నాకు నత్యవకాశినివైన నీవే నత్యమును చేరు త్రోవ జూపుము.

“బహిరంతర్ భూతానా మచరం చరమేవచ

సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం దూర్ఘం చాంతికే చ తత్ ॥ భగవద్గీత (13-6)

పరబ్రహ్మము చరాచరములందు వెలువల లోవల వర్తించుచు, మిక్కిలి
 సూక్ష్మముగ నుండుటవలన, అజ్ఞానులకు తెలియబడక దూరమున నుండినను
 జ్ఞానులకు నమీవముననే యుండునని భావము.

“సైవ పురత్రయం శరీరత్రయం వ్యావ్య బహిరంత రవభానయంతీ”
బహ్యచ్ఛోవనిషత్ (4), ఆమె (వరాశక్తి) శరీరత్రయమయిన మూడు
పురములందు (స్థూల సూక్ష్మకారణ దేహములందు) వ్యాపించి వెలువల రోవల
వ్రకాశించుచున్నది.

తమన్సు = చీకటి - ఇక్కడ అజ్ఞానము లేక మాయ

ఉ॥ నీ వద పారిజాత వరిణిష్ఠితమైనది నా మనంబు ; నే
జావడ, దీనుడం దవుల వర్తిలు వాడ, దయార్థి ; నన్ను నీ
రావున నుండువారి వలె ధన్యు నొనర్చవె ; ఒక్కరీతిగా
రావున దవ్వలం దుహిన ధాముడు చల్లుగదా సుధాంతువుల్ ॥ 84

పారిజాతముల వంటి నీ పాదములందు నా మనన్సు చక్కగా
లగ్నమయినది. నేనా శిశువును (అజ్ఞానిని), దీనుడను, నీకు కడు దూరమున
ఉన్నవాడను. నీదయ నర్థించుచున్నాను. నీ నన్నిధియం దుండెడి వారిని వలె
నన్ను కూడ ధన్యుని చేయుము. చంద్రుడు దగ్గర దూర మనక, అంతటను
ఒకే విధముగ కిరణముల వ్రనరించుచుండుట లేదా!

ఇచ్చట శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల వారి సౌందర్యలహరి శ్లోకభావము
న్మరింపబడినది.

‘దృశా ద్రాఘీయస్యా దరదశిత నీలోత్పల రుచా
దవీయాంనం దీనం న్నవయ కృవయా మామపి శివో
అనేనాయం ధన్యోభవతి న చ తే హాని రియతా
వనేవా హర్షేవా నమకర నిపాతో హిమకరః ॥ (57)

అమ్మా! శివా! వికాలములై అరవిరిసిన నల్ల కలువల వంటి కాంతిగల
నీ చూడ్కులతో, నీకు కడు దూరమున నున్న దీనుడనగు నన్ను తడువుము.
ఇందువలన ఇతడు ధన్యుడు కాగలడు. నీకు పోవున దుండదు. చంద్రుడు
వనములందును భవనములందును తన చల్లని కిరణముల సమానముగ చల్లుట
లేదా?

కా॥ నీ చిద్భానము జీవదూవమున నందీవించ నాభానమై,
నీ చిద్భావము వ్రత్యగాత్య యనగా నిల్చున్ నదా వానితో ;

నీ చిద్ధానము నామ రూప జగతి నిర్మింప నోంకారమై
నీ చిద్ధానము స్వస్వరూపమగు దానిం దెల్పు నుద్దీభమై ||

85

అమ్మా! వరబ్రహ్మాత్మికా ! నీ చిత్ప్రకాశము జీవుని రూపమున ప్రతిఫలించి (అభానమై) కన్పింపగా, నీ చిదాత్మ (నత్తా) ప్రత్యగాత్మ లేక కూటన్మడను నంజ్ఞతో జీవుని వెంట వాని దేహమున వసించుచు, అతడొనర్చు నర్వకర్మలకు సాక్షిగా నున్నాడు. నీ చిత్కళనుండి వుట్టిన నాదము ఓంకారమై నామ రూప మయమైన విశ్వమును నిర్మింపగా, నీ చిద్రూపమైన గానము సామవేదమై, నిత్య నత్యమగు స్వరూప జ్ఞానమును తెలుపుచున్నది.

అభానమనగా లేనిది ఉన్నట్లు తోచుట, అద్దములో ప్రతిబింబమువలె. చిదాభానుడు జీవుడే. వరమాత్మ చిదాభానుడై జీవభావమును వహించి, అత్యీయతను (స్వస్వరూప జ్ఞానమును) మఱచి పోవుచున్నాడు. కాని కంసాలి దాకలి వలె ఎట్టి మార్పు లేని కూటన్మడు (చిదాత్మ) ప్రతి దేహమందును నివసించుచు, జీవుని కర్మలకు సాక్షియై యున్నాడు. చిచ్చుక్తి ఓంకార రూపమున నాద బ్రహ్మము, శబ్ద బ్రహ్మమని పిలువబడుచు, నామ (పేర్లు) రూపములుగా (వదార్థములుగా) విశ్వమును నిర్మించుచున్నది. చిద్గతగానము (లయగతస్పందనము) సామవేదమై నిత్యము నత్యము అయిన జ్ఞానమూర్తిని (వరమాత్మను) తెలుపుచున్నది. కనుక నర్వము నీయొక్క వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపమే కాని అన్యము కాదు.

ప్రత్యగాత్మ - మార్పులేని (నిర్వికారుడైన) వరమాత్మ. ఇతడే కూటన్మడు, సాక్షి చిదాత్మ, అను నంజ్ఞలతో తెలియబడుచున్నాడు.

జీవుడు - అంతఃకరణమున (మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము) ప్రతిఫలించిన ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము.

జగతి - 'అతిశయేన గచ్ఛతీతిజగత్' అను వ్యుత్పత్తి వలన ప్రతిక్షణము మార్పు చెందు స్వభావము కలది. లేక ఏకముగా ఉండనిది. కాకున్నా, జనించి గతించువది - ప్రవంచము. ఇది భావమందే వుట్టి భావమందే లయించుచున్నది. బహిఃప్రక్షా లేని వానికి ప్రవంచమే లేదు.

చిత్స్వరూపము వరాహోపనిషత్తులో ఇట్లు వర్ణింపబడినది.
 “నాః నందం న నిరానందం న చలం నాః చలం స్థిరం
 న న న్నాఃన స్థుచైతేషాం మధ్యం జ్ఞాని మనో విదుః ॥

యథా సౌక్య్యా చ్చిదాభాస్య అకాశో నోవలభ్యతే ।
 తథా నిరంశ చ్చిద్భావ స్సర్వగోః పి న లక్ష్యతే ॥

నర్వ సంకల్పరహితా నర్వ సంజ్ఞా వివర్జితా ।
 నైషా చిదవినాశాత్మా స్వాత్మేత్యాది కృతాభిధా ॥

అకాశ శతభాగాచ్ఛా జ్ఞేషు నిష్కళ రూపిణీ
 నకలామల సంసార స్వరూపైకాత్మదర్శినీ ॥

నాః స్తమేతి నచోదేతి నో త్తిష్ఠతి న తిష్ఠతి ।
 న చ యాతి నచాయాతి న చ నేహ న వేహచిత్ ।
 నైషా చిదమలాకారా నిర్వికల్పా నిరాన్పదా ॥

ఆనందమైనది కాదు, ఆనందము కానిది కాదు. కదలునది కాదు, కదలనిది కాదు. స్థిరమైనది. ఉన్నది కాదు, లేనిది కాదు, వీనికి మధ్యస్థముగ జ్ఞానాత్ముల మదులలో మాత్రము తెలియబడునది.

జ్ఞానము యొక్క ప్రతిఫలనము లేకుండుటవలన (చిదాభాన), అకాశ మెట్లు తెలియబడుట లేదో, నిరంశ యగుటవలన చిద్భావము అంతట నెలకొని యున్నను, గోచరము కాదు.

ఎట్టి సంకల్పములు, నామములు లేక, నాశ రహితమైన ఆ జ్ఞానము ఆత్మయని పిలువబడుచున్నది.

అకాశము యొక్క నూఱు (స్వల్ప) భాగము మాత్రమే ప్రతిఫలించినట్లు, నకలము అమలము ప్రవంచ స్వరూపము అయిన నిష్కళారూపిణి, ఏకాత్మను జ్ఞానుల మదులలో దర్శింపజేయును.

ఉదయాస్తమయములు లేనిది, నిలిచికాని కూర్చొనికాని ఉండనిది, పోవునది కాని వచ్చునది కాని కానిది. అది కోరిక కాదు, కోర్కె కానిది కాదు, అమలమైన చిదాకారము, నిర్వికల్పము, నిరాశ్రయము అని భావము.

ఈ శేషిగ ని న్దలంచి వరిశీలన జేసిన శేష మౌదు ; వా
 శేషమునే గ్రహించి మది చింత నొనర్చగ శేషి వౌదు ; ఏ
 శేషము - శేషి రెండు వ్రవచించెడి నత్యము నీవ యౌట, ని
 శేషము నిన్నె నా హృదయ నీమ వెలింగెడి జ్యోతి గొల్పెదన్ || 86

నిన్ను శేషిగా (వ్రధానమైనదిగ) భావించి విమర్శింపగా శేషముగ
 (అవ్రధానమైనదిగ) తోచుదువు. శేషముగనే గ్రహించి ఆలోచించిన శేషి
 వగుదువు. ఇప్పుడు శేషము - శేషి అనెడి రెండు పదములు వలికెడి (తెలిపెడి)
 నత్యమునకు మూలాధారమై, నా హృదయమున జ్యోతివై వెలుగునది నీవేయని
 గుర్తించి నిన్నే సేవించెదను. శేషము నీవే - శేషియు నీవే అని భావము.

వ్రధానము తొలగిన మిగులునది శేషము. అది అవ్రధానము. అట్లుగాక
 ఏమియు మిగులక స్థిరముగ నుండునది శేషి. ఇది వ్రధానము. ఇచట
 తెలియవలసినది, మహావ్రశయాంతమున నృప్తి నర్వము నశింపగా నశింపక
 స్థిరముగ ఉండున దెవరు ? ఇప్పుడా? శక్తియా? ఎవరు వ్రధానము ? ఎవ
 రవ్రధానము? అని.

శక్తిని భరించువాడు ఇప్పుడగుట వలనను, ఆయనచే భరింపబడునది
 (భార్య) శక్తి కనుకను, ఇప్పుడే వ్రధానమని, శక్తి అవ్రధానమని తోవ వచ్చును.
 కాని శక్తి లేక ఏ కార్యము నిర్వహింపబడుట లేదు కదా? ఇప్పునికి భరించెడి
 సామర్థ్యము (భర్తృత్వము) శక్తివలననే కలుగుచున్నది. నిర్వహణ సామర్థ్యము
 శక్త్యంతమే కనుక, శక్తియే వ్రధానమని ఉత్తరకౌళులు శక్తి పారమ్యమును
 కీర్తించెదరు.

ఇప్పుని కాధారము శక్తి. శక్తి రూపము ఇప్పుడు. కావున ఇప్పుడు లేక శక్తి
 కాని, శక్తి లేక ఇప్పుడు కాని లేరు. చంద్రుడు వెన్నెలల వలె వారిలో భేదము
 లేదు.

“న శివేన వినా దేవి న దేవ్యా చ వినా శివః
 ఏ తయో రంతరం నాస్తి చంద్ర చంద్రికయో రివ ||”

— కామ కళావిలాసమ్.

మఱియును అధిష్ఠాన, అవస్థాన, అనుష్ఠాన, అన్వయ, ఆకారాది
 లక్షణములు, ఇరువురియందు ఉండుటచే, ఇరువురు నమానులేయని, నమయులు
 వల్కుదురు.

శక్తి ప్రాధాన్యమును చాటుచునే, పూర్వకౌతులు శివ శక్తులలో ప్రాధాన్యతాఃప్రాధాన్యతలు ఒకవరి ఒకరియందును, వేరొకవరి వేరొకరి యందును భాసించుచుండునని వాదించుదురు. నృష్టికాలమున శక్తి ప్రాధాన్యత వహించి వరాహావమున అగ్రభాగమున నిలువగా, శివుడు వరాచిద్రూపమున సాధన మాత్రమై యుండును. కనుక నృష్టియందు శక్తిశంఖము 'శేషి' (వ్రధానము), శివాంశము శేషము (అవ్రధానము) అగుచున్న దనియు; వ్రశయ నమయమున శక్తి శివునియందొక భాగమై అవ్రధానముగ నుండ, శివాంశము వ్రశయ రుద్రుడై, మహాకాలుడై నృష్టి నంతరింప జేయుననియు, ఈ స్థితియందు శివుడు శేషి శక్తి శేష మగుననియు చెప్పుదురు.

'శేష - శేషి' భావము అద్వైతమునకు విరుద్ధము. అది భావనయందే కాని వాస్తవమునకు లేదు. నృష్టియందు కాని, స్థితియందు కాని, లయమందు కాని శక్తి - శక్తిమంతు లిరువురు ఒకటై యుండక తప్పదు. అట్టి తత్వమే వరతత్వము. అదే అద్వైతము.

శా|| విద్యారూపిణీ వీవు, నేను జడతాఃవిద్యాంధతాకార దు
భేద్యంబైన తమశ్శరీరుడ ; గృపా వీక్షా వ్రసారంబులం
బ్రోద్యత్తత్వ వధంబున న్నిలిపి న న్బోధింపు ; తద జ్ఞాన నం
పాద్యజ్ఞోతి, మదీయమానన తమప్రాచుర్యము న్సూచుతన్|| 87

అమ్మా! నీవు వ్రజ్ఞాన న్వరూపిణీవి. నేనో, జడత్వము అవిద్యాంధత్వముల రూపమై భేదింవరాని తమన్మును దేహముగ గలవాడను. దయావ్రచురములైన నీ చూడ్కుల నాపై వఱపి, నన్ను తత్వమార్గమున నిలిపి, బోధించుటకు దయసేయుము. నంపాదించదగిన ఆ జ్ఞాన జ్యోతి నా మనన్ము నావరించిన అజ్ఞాన మనెడి చీకటిని తొలగించును గాక!

“విద్యాసు శాస్త్రేషు వివేకదీపే స్వాధ్యేషు వాత్యేషుచ శా త్వదన్యా ।

మమత్వగర్తేతి మహాంధకారే విభ్రామయత్యేతదతీవ విశ్వమ్ ॥”

— దుర్గానవ్తశతి (11-31)

వివేకమనెడి దీపమును వెలిగించెడి విద్యలందును, శాస్త్రములందును, వేదవాక్యములందును నీవుగాక మఱెవ్వ రున్నారు? అయినను ఈ విశ్వమును మమకారమనెడి గుంటలో, మహాంధకారమున నిల్చి మఱల మఱల తిరుగుచుండునట్లు నీవే చేయుదువని భావము.

నత్వగుణము ఇంద్రియములుగను, ఇంద్రియాధిష్ఠాన దేవతలుగను, తమోగుణము అవరణము (వస్తువు)గను ఏర్పడునని తత్వజ్ఞులు చెప్పుదురు. కనుక తమశరీరుడనుట సాధిప్రాయము. విద్యయు జ్ఞానమును జ్యోతి స్వరూపములు. తత్త్వవిజ్ఞానమువలన అజ్ఞానాంధకారము నశించుట నహుణము కదా!

వరమేశ్వరి విద్యారూపిణీ-అత్మవిద్య-మహావిద్య-శ్రీవిద్య -(ఐ.న.నా.)

ఈ నీవు ధ్వని వ్రధానమగు నిర్మల నాద శరీర, వేను త్వ ద్భావ సముద్భూతగత పార్థివ దేహుడ ; నీకు నాకు నం భావన భేదమున్ను, స్వభావ వరిమృతిగాదు ; నామ రూ పావధి రాటుచో నొకటియో గడ ద్వంద్వము కానరాదుగా । ౧౧

ఓ చిద్రూపిణీ! నీవు ధ్వని వ్రధానమై నిర్మలమయిన నాదము స్వరూపముగ గలదానవు. నేనో, నీ భావమును దెలుపు అర్థమును - వదార్థమును. నా దేహము వృక్షీనంభూతము. నీకును నాకును పిలుపునందు భేదమున్ను, అది స్వభావమునుండి తొలగుటవలన కలిగినది కాదు. నామము రూపము అను హద్దులను దాటినచో ఒకటే యగును కదా! ద్వంద్వము కనిపింపదు.

నాదము లేక శబ్దము వాక్కు యొక్క అదిమ అవ్యక్త రూపము. శబ్దమును దానిని అనుగమించి ఏర్పడు అర్థమును కలిసి వ్రవంచమును సృష్టించినవి. అనగా తొలుత పేరు వినబడినది. పిమ్మట దానికి లక్ష్యముగా వస్తువేర్పడినది. ఈ ద్వంద్వమే వాగర్థములు లేక నామరూపములు. అవి విడదీయరానివి. తమోగుణమువలన వస్తువు(వదార్థము) లేర్పడుట పై వద్యమున తెలువ బడినది.

“నచ్చిదానంద విభవా త్సకలా త్పరమేశ్వరాత్
అసేచ్ఛక్తి స్తతోనాదో నాదాద్భిందు సముద్భవాః ॥” - శారదాతిలకం

నచ్చిదానంద విభవమైన నకల వరమేశ్వరునుండి శక్తియు, శక్తినుండి నాదము, (సాదాఖ్య లేక నదాశివుడు), నాదమునుండి బిందువు (ఈశ్వరుడు) కలిగిరి.

“సృష్ట్యమ్ముఖ వరమశివ వ్రథమోల్లాస మఖండోః వ్యక్తో నాద బిందుమయ ఏవవ్యావకో బ్రహ్మాత్మక శ్చిదా” సృష్టికి ఉన్ముఖమైన వరమ

శివుని మొదటి ఉల్లాసము అఖండము, అవ్యక్తము అయిన నాద బిందువులు కలదనియు, దాని వ్యావకము బ్రహ్మాత్మక శబ్ద మనియు, రాఘవభట్టు వివరణ.

వరమాత్మ మలరహితుడు. జీవాత్మ మల నహితుడు. వరమాత్మయని, జీవాత్మయని పిలచెదరు కనుక నందోధనయందు భేదము కలదు కాని, అవిద్య తొలగినపుడు జీవాత్మయే వరమాత్మ యగును కావున, భేదము లేదు. ఆవరణము వలననే భేదము కలుగుచున్నది.

దేవి “నాదరూప - నామరూప వివర్ణిత” - (ల.న.నా.)

చం॥ అగుదు బహు వ్రకారము లటంచు జగత్ప్రభవైక పేతువై
స్వగతమునైన కామముగ న్నందనమందు త్వదీయ తత్వమున్
నిగమము లెన్న నేరవన్, నేర్చునె దెల్పు నపుణ్యు డమ్మ! నీ
యగవడు రూప వైభవము నైన వచించునె! విశ్వవిగ్రహ! 89

విశ్వమే శరీరముగ గల తల్లీ! నే ననేక రూపములుగా విస్తరింతునని నంకల్పించి, నృప్తికి కారణమైన నీ కోరికను, ఇచ్చా జ్ఞాన క్రియా శక్తుల రూపమున న్నందింపజేసిన నీ తత్వమును వేదములే తెలువజాలవన, ఆకృత పుణ్యుడెట్లు వలుకగలడు? వ్యక్తమైన నీ రూపనంపద నైనను తెలువలేడు.

స్వగతమునైన కామము - అనగా అన్యప్రేరణము లేక తననుండి పెల్లుబికిన ఇచ్చ. రెండవదొకటి ఉండిననే కదా అన్యప్రేరణ కవకాశము. తనకంటె భిన్నమయినది వేరొకటి లేనందున వరమాత్మకు ప్రేరణము తన నుండే కలిగినది.

“సోః కామయత | బహుస్యాం వ్రజాయే యేతి | న తపోః తవ్యత | నతవస్తప్త్వా | ఇదగ్ం సర్వ మన్పజత ||” - తైత్తిరీయోపనిషత్ - బ్రహ్మవల్లి - 6వ అనువాకము. వరమాత్మకు తా ననేక రూపములు కావలెనని కోరిక పొడముటచే చక్కగా ఆలోచించి ఈ జగమును నృప్తించెనని భావము. ఇట్లు ఈ వ్రవంచము, వ్రవంచమందలి నకల వదార్థములు, జీవులును ఆయన రూపములే కాని అన్యములు కావు. వ్రవంచ నృప్తి క్రమములో కలిగిన ఇచ్చా జ్ఞాన క్రియా శక్తి న్నందనములను సామాన్యుడు తెలిసికొనలేకున్నను, వాని ఫలితముగ ఏర్పడి, స్థూల సేత్రములకు అగుపించుచున్న, బాహ్య వ్రకృతినైనను నమగ్రముగా అర్థముచేసికొన లేక, భేదమును భావించి నత్యమును మఱచు చున్నారు.

శా|| నీ యిచ్చా వరిపూర్తి జ్ఞానయుతమై, నిష్ఠం గ్రియోపేతమై,
 మాయా మండితమై, గుణత్రయము సంభావించి నృప్తింఁచుచో
 నీ యానందము ప్రేమ భావముగ నందీపించె విశ్వంబునన్ ;
 నీ యాకారము నర్థ సంభృతముగా నిర్భైన్ విరాడ్రూపమై । 90

అమ్మా! నీ కోరిక (దేవమనుష్యాది బహురూపములుగా అగుదు
 ననియెడి ఇచ్చ) వరిపూర్ణతను కోరి, తొలుత జ్ఞానముతోడను, పిమ్మట
 క్రియతోడను కూడికొని, మాయారూపమున వికసించి, నత్వ రణ న్తమో
 గుణములను సంభావించి, లోకములను సృజించునపుడు, నీ ఆనందము
 విశ్వమున ప్రేమయై భాసించినది. సృష్టియందలి నర్థ వస్తు గుణ స్వభావముల
 చక్కగా ధరించిన నీ ఆకారము విరాడ్రూపమయినది.

వరమాత్మ యొక్క సృష్టికామము న్పందనరూపమున వ్రకాశము పొంది
 ఇచ్చాశక్తి అని పిలువబడినది. ఈ ఇచ్చయే బాగుగా విమర్శింపబడి జ్ఞానశక్తిగా
 మారినది. జ్ఞానశక్తి కార్యోన్ముఖమైనపుడు క్రియాశక్తియైనది. ఈ మూడు శక్తుల
 నమష్టి రూపమునకు మూలవ్రకృతి అని పేరు. అదే మహామాయ లేక
 విష్ణుమాయ. ఈ మాయవలననే జగత్సమూహము లేర్పడినవి. "యా మా సా
 మాయా" బాహ్యదృష్టికి ఉన్నట్లు తోచి, విమర్శించి చూచినపుడు లేనిది
 మాయ. "సాకారోపి నిరాకారా మాయా బహు రూపిణీ" - మహా
 నిర్వాణతంత్రము.

"బ్రహ్మణో రవ్యక్తః । అవ్యక్తా నృహతః । మహతోఽహంకారః
 అహంకారాత్పంచ తన్మాత్రాణి । పంచ తన్మాత్రేభ్యో పంచ మహాభూతాని ।
 పంచ మహాభూతేభ్యః ఖిలం జగత్" - శ్రుతి. సృష్టికి పూర్వము వ్యక్తము
 కానిది అవ్యక్తము. అది బ్రహ్మమునుండి ఏర్పడినది. అవ్యక్తమునుండి మహత్తు,
 మహత్తునుండి అహంకారము ఇట్లు వరిణామము చెందుచు మూలవ్రకృతియే
 విశ్వముగ రూపము దాల్చినది.

ఇట్టిదని తెలియబడని మూలవ్రకృతి నత్వోద్రిక్తమువలన అవ్యక్తముగను,
 అవ్యక్తమునుండి రక్షోద్రేకమువలన మహత్తు అనెడి విక్షేప (కదలెడి) శక్తిగను,
 మహత్తునుండి అహంకారముగను తోచి, వస్తు రూపమున అంతఃకరణముగను
 మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధము లనెడి తన్మాత్రలుగను,
 వృథివ్యావస్తేకో వాయు రాకాశము లనెడి పంచ మహాభూతములుగను,
 వావిమండి త్వ కృక్ష శ్రోత్ర జీవస్వి ప్రాణము లనెడి జ్ఞానేంద్రియములుగను

వాక్యాణి పాద పాయూవన్థలనెడి కర్మేంద్రియములుగను జగత్తు నర్వము వ్యక్తమయినది.

అవ్యక్తమున ఈశ్వరుడు, మహాత్మున హిరణ్యగర్భుడు, అహంకారమున నర్వన్థుల పాలకుడైన విరాట్టు, కలిగిరి. మహాత్మునుండి అంతఃకరణము గుణములు వుట్టినవి. అహంకారము వైకారిక, తైజస, భూతాది, నామములతో సౌత్విక, రాజస, తామస రూపముల దాల్చి నృప్తి కువకరించినది. శివశక్తుల సామరన్యము వికృతము (భంగము) అగుటవలన కలిగిన అహంకారము వైకారికము. దీనివలన దిక్కులు, వాయువు, అర్కుడు, వరుణుడు, అశ్వినులు, అగ్ని, ఇంద్రుడు, ఉపేంద్రుడు, మిత్రుడు, చంద్రుడు అనెడి ఇంద్రియాధిష్ఠాన దేవతలును ; తైజసాహంకారమునుండి ఇంద్రియములును ; భూతాద్య హంకారమునుండి వంచ తన్మాత్రలు, వంచ మహాభూతములు కలిగినవి.

ఇంద్రియాలు - అధిష్ఠానదేవతలు

మనస్సు - చంద్రుడు	జీహ్వాంద్రియము - వరుణుడు
బుద్ధి - చతుర్ముఖుడు	గ్రూణేంద్రియము - అశ్వినీదేవతలు
చిత్తము - క్షేత్రజ్ఞుడు	వాగింద్రియము - చతుర్ముఖుడు
అహంకారము - రుద్రుడు	పాణింద్రియము - ఇంద్రుడు
త్వగింద్రియము - వాయువు	పాదేంద్రియము - ఉపేంద్రుడు
చక్షురింద్రియము - సూర్యుడు	పాయ్వింద్రియము - మృత్యువు
శ్రోత్రేంద్రియము - దిక్కులు	ఉపస్థేంద్రియము - వ్రజావతి

ఇట్లు మూలప్రకృతి విశ్వమై నకల నృప్తికి కారణమైనది.

శ్రీదేవి - 'విశ్వాత్మిక - విశ్వరూప - విశ్వధారిణి - విశ్వాధిక -
ఇచ్ఛాశక్తి జ్ఞానశక్తి క్రియాశక్తి స్వరూపిణి - త్రిగుణ - త్రిగుణాత్మిక' -
(ల.న.నా.)

ఈ|| నిర్గుణమైనచో దెలియనేర రటంచు గుణ వ్రనన్నవై
నర్గము లెన్ని దొక్కటియు నర్వము నిర్వహణం బొనర్చి నం
నర్గ నివృత్తి గేవలము సాక్షిగ నిల్చు నవిత్రి వీవు నిన్
భర్గ వరేణ్య తేజమును బ్రాహ్మిని వైష్ణవి రౌద్ర మిత్తాదన్ || 91

గుణ నంనర్గము లేని దానిని తెలిసికొనుట కష్టము కనుక, నీవు గుణములతో వ్రనన్నవై, నవ విధములైన నృప్తులను చేసి కూడ, వానితో

నంబంధము లేక, కేవలము సాక్షివై యున్నావు. నృప్తి స్థితి సంహార కార్యములను బ్రాహ్మి వైష్ణవి రౌద్రీ రూపములతో నిర్వహించు నవిత్రివి నీవు. భర్తనాత్మకమైన (నమస్త బంధములను పావములను నశింపజేయునట్టి) కోరదగిన శ్రేష్ఠమయిన భర్తనామకమగు తేజస్వ్యరూపిణివి. ఇట్లు ముగురమ్మలకు మూలరూపమైన నీకు మ్రొక్కెదను.

వరమాత్మకు గుణములతో కలయిక లేనంతకాలము రూపము కూడ లేదు. అప్పుడు వరశివ, వరానంవిత్ నామములతో పేర్కొనబడును. నిర్గుణము నిశ్చలమునైన ఈ వరతత్వము గుణములతో కూడి నగుణము నచలము అగును. అనగా శబల బ్రహ్మమై ఆవరణమును ధరించి వ్యక్తమగును. ఈ నగుణ బ్రహ్మమే నృప్తికి కారణము. ఈ నృజనాత్మక శక్తిని సావిత్రి (నవితృశక్తి) అందురు. ఇది వరమాత్మయొక్క శ్రేష్ఠమగు తేజమే కాని మణియొకటి కాదు.

“నవితా సర్వ భూతానాం సర్వ భావ శ్చ సూయతే
నృజనా త్రైరణా శ్చైవ నవితా తేన చోచ్యతే ||”

—యోగయాజ్ఞవల్క్యము.

సర్వభూతములను భావములను నృజించి ప్రేరేపించుటవలన నవిత. ఇది ప్రేరేపక శక్తి.

భర్త : “సర్వ పాపానాం సంసారస్య చ భర్తన సమర్థ తేజః సత్యజ్ఞానాది వేదాంత వ్రతిపాద్యం, అవిద్యానామ కర్మాది భర్తనాత్ భర్తః||” - సంధ్యావందన భాష్యము.

సర్గమనగా నృప్తి ఇది తొమ్మిది విధములుగ చెప్పబడినది. 1. మహత్సర్గము, 2. అహంకార సర్గము, 3. భూతసర్గము, 4. ఇంద్రియ సర్గము, 5. దేవసర్గము, 6. తమస్సర్గము, 7. వసన్పత్యాది సర్గము, 8. తిర్యక్ సర్గము, 9. మనుష్యసర్గము. దేవసర్గము నుండి మనుష్య సర్గము వఱకు ఒక్కొక్క దానితో అవాంతర భేదములు గలవు. వివరణకు అవకాశము లేదు. వరమేశ్వరి “బ్రాహ్మి - బ్రాహ్మణీ - వైష్ణవి - విష్ణురూపిణీ - రౌద్రీ - సావిత్రి - సర్వసాక్షిణీ - సాక్షివర్జితా” - (ఐ.న.నా.)

కా|| అంతస్సృష్టియు బాహ్యసృష్టి యన, దేహంబందు, విశ్వంబునం
దంతర్యామిని వొచు, నెల్లెడల నాత్మానంద రూపంబునం
గ్రాంతిం దోచు శుభాకృతిన్ భగవతిం గళాణి శ్రీమాత దు
ర్దాంత ధ్యాంత మయాఖ ని న్నరయు వారల్ ధన్యజీవుల్ గదా|| 92

అంతస్సృష్టిగా దేహమందును, బాహ్యసృష్టిగా విశ్వమందును వర్తించుచు, అంతటను ఆత్మానందరూపమున చూపట్టుచున్న మంగళాకృతివి. ఐశ్వర్యయుతపు, కళ్యాణీవి, మాతలకు మాతయైన శ్రీమాతపు. అణచివేయరాని చీకటికి వెలుగువు. నిన్ను చూచు వారలు ధన్యుజీవులు కదా!

“సృష్టిస్తు ద్వీవిధా ప్రోక్తా బాహ్యభ్యంతర భేదతః |

అంతరా మానసీ ప్రోక్తా బాహ్య భూతమయీ స్మృతా||”

— కాలశక్తి విలాసః

బాహ్యభ్యంతర భేదములవలన సృష్టి రెండు విధములు. అందు మనస్సంబంధమైనది అంతస్సృష్టి భూతములతో కూడినది బాహ్యసృష్టి కనుల! ఈవాకు కనిపించు స్థావర (కదలని) జంగమ (కదలెడి) వస్తు నముదాయము నర్వము బాహ్యసృష్టియే. అనగా లోకములు గ్రహములు నక్షత్రములు నకల జీవులు, దేవ దానవ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష మానవ జంతు వృక్ష వక్షి నముదాయములతో ఏర్పడిన విరాడ్రూపము. దీనికి అధినేత్రి మూలప్రకృతి.

అంతస్సృష్టి అనగా పిండాండము - పిండమువలన అభివృద్ధి పొందు దేహము. బాహ్యసృష్టి యందలి వదార్థము లన్నియు ఇచట కూడ కలవు. ఇంద్రియాధిష్ఠాన శక్తులే దేవతలు. ఆధారాది చక్రములు లోకములు. రెండేసి చక్రములకొకటి వంతున అగ్ని సూర్య చంద్ర మండలములు. సాత్విక రాజన భావనంఘర్షణలు దేవదానవ యుద్ధములు. ఇట్లే తదితర విషయములు కూడ. దీనికి అధినేత్రి మహాత్రిపురనుందరి లేక కుండలినీ వరాశక్తి.

కా|| ఆదిన్ నీ వఖిలాండకోటి సృజన వ్యాపార దీక్షా విధి

న్నీదౌ తేజ మనేక రీతు లనునంధింపం, దదీయాంశముల్

భేదంబున్ బ్రకటించి జీవగణమై విశ్వోద్గతిం జూప, నీ

వా దేహంబుల సాక్షివై నిలువవే యాత్మానుబంధంబునన్ ||

93

తొలుత అండ పిండ బ్రహ్మాండములను సృజించు దీక్షయందు నీ చైతన్యమును నీవు బహువిధములుగా విభజించుకొంటివి. అట్లు విభాజితములైన (వేరుపడిన) చైతన్యాంశములు, ఆవరణముల ధరించి, భేదమును వహించి, జీవకోటిగా ప్రవంచపు వుట్టుకను వెల్లడింప, నీ వా జీవుల శరీరములందే ఆత్మబంధమువలన సాక్షివైయున్నావు.

ఇచట వరమాత్మాంశములయిన జీవుల పుట్టుక భావించబడినది. నృష్టికి కారణము మూలప్రకృతి. ఇది శివశక్తి నమైత్య రూపము. నంవిద్రూపమైన వరాశక్తి లేక వరమాత్మకు తా ననేకము కావలె ననెడి కోరిక గల్గినది. ఆ ఇచ్చాన్పూర్తి జ్ఞానక్రియాత్మకమై నృష్టి ఏర్పడినది. నృష్టి యందలి ప్రతి వదార్థము ఎక్కడ నుండియో వచ్చినది కాదు. అంతవఱకు వరమాత్మయందు లీనమై వరమాత్మగా తెలియబడినదే. కనుక నృష్టితో కనిపించిన జీవుడు వరమాత్మకంటె వేరు కాదు. " బీజం మాం సర్వ భూతానాం విద్ధి పార్థ ననాతనం"

“మత్తః పరతరం నాన్యత్కించిదస్తి ధనంజయ
మయి సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ॥”

భగవద్గీత (7-10,7)

నన్ను నమస్త ప్రాణుల బీజముగా తెలిసికొనుము. నాకంటె వేరైన దేదియు లేదు. దారమందు మణులవలె నాయందు ప్రపంచమంతయు కూర్చబడియున్నది అని భావము. కనుక జీవుడు ఆత్మయే. ఇంకను -

“నిశ్చరస్తి యథా లోహవిందాంతస్థాః స్ఫులింగకాః
నకాళా దాత్మన నైద్యత్ ప్రభవన్తి జగన్తి పా॥” - యోగ యాజ్ఞవల్క్యము

కాలిన లోహపు ముద్ద నుండి అగ్ని కణములు వెలువడునట్లు లోకములు పుట్టుచున్నవి. “అజశరీర గ్రహణాత్సజాత ఇతి కీర్త్యతే॥” - బ్రహ్మపురాణము. పుట్టుకయే లేని వరమాత్మ శరీరముల గ్రహించుటవలన జన్మించినట్లు చెప్పబడుచున్నాడు.

ఇట్లు నృష్టి ప్రారంభమున ఆత్మనుండి వెలువడి (ప్రతిఫలించి) అవరణమును దాల్చిన జీవాత్మ, అవిద్యవలన శరీరమే తాననియు, తాను వేరు ఆత్మవేరనియు భావించుటవలన ఆత్మ విన్మృతి కలిగినది. కాని తననుండి విడివడిన స్వయాంశములను వరమాత్మ వినర్ణింపలేదు. కనుక తాను కూడ జీవికి తోడై వాని హృదయ కమలమున ప్రవేశించియే యుండును.

“య దిదం కించ తద్భృష్టాన్ తదేవాను ప్రావిశత్ తదను ప్రవిశ్య న
శ్చత్యచ్ఛా భవత్ ॥” - తైత్తిరీయోపనిషత్ - బ్రహ్మవల్లి - 6వ అనువాకం.

వరమాత్మ ఈ ప్రపంచమనుదానిని నృజించి దానియందే అంతర్యామిగా ప్రవేశించెను. అట్లు ప్రవేశించి చేతనాః చేతన వదార్థములుగా

అయ్యెనని భావము. కాని అతడు సాక్షి మాత్రుడు కాగా, జీవుడు మాత్రము కర్మలొనర్చి ఆ ఫలములను అనుభవించుచున్నాడు.

“ద్యా నువర్తా సయజా సభాయా సమానం వృక్షం పరివృజాతే
తయో రన్యః పిప్పలం స్వాద్య త్యనశ్చన్నన్యోభివాక తీతి ||”

— ఋగ్వేదము

ప్రకృతి అనే చెట్టు నాశ్రయించి జీవుడు ఈశ్వరుడు అనేది రెండు వక్షులున్నవి. అందొకటి (జీవుడు) కర్మలొనర్చుచు, వాని ఫలములను (చావు వుట్టుకలు) ఆరగించుచుండగా రెండవది (ఈశ్వరుడు) నిర్వికారియై కేవలము సాక్షిగా నిల్చి చూచుచుండునని భావము.

మ॥ . వ యోన్యాత్మకమైన వ్యూహ రచనా నైపుణ్యముం జూవ నీ
వవత్తీరంబయి విశ్వమెల్ల, భవదీయాకార విస్ఫూర్తితో
శివమై నుందరమై వ్రశాంతిదమునై చిద్రూప దీవంబునై
రవణించుం బరమాద్భుతంబుగ మహాహ్లాదంబు సేకూర్చుచున్ || 94

కొమ్మిది యోనులతో కూడిన వ్యూహ రచనయందు నీవు నీ నేర్పును ప్రదర్శింపగా, నీనుండి వుట్టిన ఈ వ్రవంచము కూడ నీ లక్షణములను వుణికి వుచ్చుకొనినట్లు, శుభమును నుఖమును కల్పించుచు మనోజ్ఞమై వ్రశాంతిని చేకూర్చుచు, చిద్రూపమైన దీవముగా మోక్షానందముగా అద్భుతమై అలరారుచున్నది.

యోని అనగా మూలకారణము. వ్రవంచ నృప్తికి ఆదికారణము శివశక్త్యాత్మకమైన మూలప్రకృతి లేక ఆదివరాశక్తి. ఆ శక్తిని కేవలము స్త్రీయని కాని, పురుషుడని కాని, భావించరాదు. అది జగత్పితరులైన పార్వతీ వరమేశ్వరుల నమైక్యరూపము. ఇందు శివ యోనులు నాలుగు, శక్తి యోనులైదు, నమష్టిగ నవయోను లయినవి. ఈ కొమ్మిది మూలకారణములవలన బ్రహ్మాండ పిండాండములు నృప్తింపబడినవి. నృప్తియందు శివశక్తుల వ్రమేయమును రేఖారూపమున తెలుపునది శ్రీచక్రము. అందీ యోనులు నృష్టముగ చూవబడినవి.

వ్యష్టి నృష్టి యందు 1. త్వక్కు (చర్మము), 2. అన్మక్కు (రక్తము), 3. మాంసము, 4. మేదస్సు (క్రోవుల్), 5. అస్థి (ఎముక) అనునవి శక్తి భాగములు కాగా, 6. మజ్జా (ఎముకలందలి మూలగ), 7. శుక్రము, 8. ప్రాణము (వ్రధానశక్తి), 9. జీవుడు (వ్యక్తిగత అత్మ). శివాంశములైనవి.

“త్వగస్పృశ్యాంనమేదోస్థి ధాతవ శక్తి మూలకాః

మజ్జాశ్లక్ష ప్రాణజీవ ధాతవ శ్శివమూలకాః ॥

నవధాతుమయో దేవో నవయోని నముద్భవః ॥” - శారీరకమోమాంస

బాహ్య నృష్టియందు 1. వంచభూతములు, 2. తన్మాత్రలు, 3. కర్మేంద్రియములు, 4. జ్ఞానేంద్రియములు, 5. మనస్సు శక్తినుండి ఏర్పడగా, 6. మాయా, 7. శుద్ధ విద్యా 8. మహేశ్వర, 9. నదాశివులు శివునివలన కలిగినవి. ఇవి అన్నియు చేరి 25 తత్వములుగా నర్వమత నమ్మతము లయినవి.

ఇక పూర్వమనగా నృష్ట్యనుక్రమణికలో వర్ణితమయిన జాతి లేక గణము (Category) అని భావము. శివ శక్తుల నమైక్య రూప మయిన శంభుడు నవాత్మకుడు. నవ పూర్వముల ద్వారా ఆయన నృష్టిని ప్రకాశింపజేసెను. కాల, కుల, నామ, జ్ఞాన, చిత్త, నాద, బిందు, కళా, జీవములు నవపూర్వములు. కాలము (Time sense), వర్ణములు (రంగులు), నామములు (పేర్లు), వీనికి నంబంధించిన జ్ఞానము అనగా భేదాభేదముల గుర్తించెడి సామర్థ్యము, బుద్ధికి ఇంద్రియములకు నంబంధించిన తెలివిడి శక్తి, వరా వశ్యంతి మధ్యమా వైఖరి నాదములు, అధారాది అజ్ఞాంత వట్టక్రములు, ఏబది అక్షరములు, వీనిని అనుభవించువాడు (జీవుడు) - వీనిని నవపూర్వములని తెలియ వలెను. ఇందు జీవపూర్వము భోక్త, జ్ఞాన పూర్వము భోగము, కాలపూర్వము భోగ్యము.

చం॥ ప్రనరణ శీలవై శివవరం బనిరుద్ధమునైన శక్తివై

ప్రనృత వియత్స్వరూపమయి, వాయువునై చలన ప్రనంగతిం,

గనెగొని లేచి వహ్నివయి, క్రమ్మర గ్రిందకు జారి యంబువై,

మన్మథ నిరోధక స్థితి గ్రమంబుగ బృథ్విగ రూపుదాల్చితే ॥ 95

అంతట వ్యాపించు స్వభావము గల నీవు శివుని కంటె అధికురాలవై అనగా శివతత్వమును మించి, నిరోధింపరాని శక్తివై అకాశభూతముగ నైతివి. పిమ్మట చలనాత్మకవై వాయుభూతముగను, ప్రకాశాత్మకవై ఊర్ధ్వగమనమున అగ్నిగను, అధోగమనమున రసాత్మకవై క్రిందకు జారి జలముగను, అవతరించితివి. తుదకు ఘనీభవించి నిరోధక స్థితియందు వృథ్విగ నైతివి. వంచభూతములు నీవే యని భావము.

“అహం వంచభూతా న్యవంచ భూతాని | అహ మఖిలం జగత్” - శ్రీదేవ్యునివత్ (3). ఆకాశాది వంచభూతములు నేనే లయకాలమున బ్రహ్మమునం దవి లీనమైనవగు అవంచభూతములుగ ఉండునది కూడ నేనే. జగమంతయు నేనే అని శ్రీమాత వలికినది.

నృష్టి నమయమున శక్తి వ్రనరణ మెన్ని విధముల జరిగినదో, వంచ భూతము లెట్లెప్పుడైనవో తెలిపెడి వర్ణనమిది. తత్వక్రమమున మొదటిది శివతత్వము. రెండవది శక్తి తత్వము. శక్తి అనగా వరమాత్మయైన శివుని సామర్థ్యమే. వ్యావకస్థితిలో ఈ శక్తి అద్భుతేనిదై ఋజుగమనమున నరళరేఖలుగా కదలి, ఆకాశభూతమైనది. కనుక ఆమె (శివాని) వ్యోమకేశి కాగా, శివుడు వ్యోమకేశుడైనాడు. మఱి అదే శక్తి తిర్యగ్గమనముతో - ముందుకు వెనుకకు వ్రక్కలకు ఒక క్రమము లేకుండ వ్రనరించి, వాయు భూతమైనది. పిమ్మట తావ వ్రకాశాత్మకమై (వేడి వెలుతురు కలిగి) ఊర్ధ్వ గమనముతో వ్యావకోన్ముఖమై అగ్నిభూతమైనది. అందుండి తరళ చలన శీలయై (వ్రకాశము గమనము కలది) అధోగమనముతో నంకోచత్వమునకు దారితీయుచు, ఆవశ్యక్తిగా మారినది. అంతటితో నిలువక ఘనీభవించి కఠినమై నిరోధక స్థితియందు వృద్ధీభూతమయినది.

వంచభూతోత్పత్తిని గూర్చి తైత్తిరీయము “తస్మాద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః | ఆకాశా ద్వాయుః | వాయో రగ్నిః | అగ్నేరావః | అదృశ్యవృథీవీ” - (బ్రహ్మవల్లి 11 అనువాకం) అని వల్కినది.

“తిర్యగూర్ధ్వ మధశ్చాయీ రశ్మయ స్తన్య నంతతా | నంతావయతి స్వందేహ మాపాదతల మస్తకం॥” అని మంత్రపుష్పమున పిండాండగత వైశ్వానరాగ్ని వర్ణింపబడుట గమనార్హము.

శివ శబ్దము ‘వశతి’ ధాతువునుండి కలిగినది. స్వయం వ్రకాశక జ్ఞానస్వరూపుడు లేక విశ్వమును వ్రకాశింపజేసినవాడని భావము.

“శివవర వరాశక్తి - - వ్యోమకేశి” (ల.న.నా.)

చ॥ శివు కే నీ కళేదము విశిష్టమ యైనను శక్తివౌచు నీ
వవిరళ మూర్తి భేదముల నాత్మమయంబుగ విశ్వమెల్ల నం
భవితము చేసి, భూత వరిపాలన కేశ గిరీశ విష్ణు వా
గ్ధవుల నృజించు తత్త్వము తత్వ సుదర్శనమై రహించెడిన్ ॥ 96

శివునికి నీకు భేదము లేదనుట నృష్టము. అది విశిష్టమయినదే. కాని శక్తి రూపమున నీవే అనేక రూపముల దాల్చి ఈ విశ్వము నేర్పఱచితివి. వంచభూతముల పాలించుటకు ఈశ్వరుని రుద్రుని విష్ణువును బ్రహ్మను నృష్టించితివి. వారి నియామకము తత్వదర్శినియై ఒప్పుచున్నది. శ్రీదేవి "వంచభూతేశి - వంచబ్రహ్మన్వరూపిణీ" కూడ.

"న శివేన వినాశక్తిః న శక్త్యా చ వినా శివః" శివుడు లేక శక్తియు, శక్తి లేక శివుడును లేరు. వారికి అభేదము నహజమై యున్నది. "మయాధ్యక్షేణ వ్రకృతిః నూయతే నచరాచరమ్" - భగవద్గీత (9 - 10) నా వర్యవేక్షణలో వ్రకృతి చరాచర జగత్తును నృష్టించుచున్నదని భగవద్వాక్యము. కనుక నృష్టికి కారణము మూలవ్రకృతియైన శక్తియేయని నృష్టము. "తస్యై ఏవ బ్రహ్మజీజనత్ విష్ణు రజీజనత్ | రుద్రో జీజనత్ |" - బహ్వాచోపనిషత్తు(2). ఆ చిచ్ఛక్తి నుండి బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు జనించిరని భావము.

శ్రీదేవి నదాశివ తత్వాత్మిక. 'నదాశివ కుటుంబిని' అని లలితా నహస్రనామము. ఈ నదాశివునే వైష్ణవులు శ్రీమహావిష్ణువనియు, బౌద్ధులు అవలోకితేశ్వరుడనియు చెప్పుదురు. వాస్తవమునకు ఇచటినుండియే నగుణార్చనయు, అవతార ప్రాప్తియు కనిపించుచున్నవి. అంతకు పూర్వముండిన స్థితి నిర్గుణము నిరాకారము కనుక, వాక్కుకు మనస్సునకు అందదు. అది వరానంబిత్తు లేక నిర్గుణవరబ్రహ్మము. నదాశివతత్వమే చిదానందము. 'యత్ర వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా నహ' అనెడి స్థితి.

నదాశివ తత్వము నుండి ఏర్పడినది ఈశ్వర తత్వము. ఇది 'ఇదమహం' విమర్శాత్మకము. అనగా ఇదము అహము రెండును కలిసియున్న స్థితి - భేదరహిత స్థితి. తరువాత వచ్చునది విద్యాతత్వము. ఇది భేదాః భేద విమర్శాత్మకము. విద్యా తత్వాంతర్గతులే బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులనబడు త్రిమూర్తులు.

నదాశివుడు ఆకాశభూతమును, ఈశ్వరుడు వాయుభూతమును, రుద్రుడు అగ్ని భూతమును, విష్ణువు జలభూతమును, బ్రహ్మవృధ్వీభూతమును, పాలించుటకు నియోగింపబడినారు. ఆకాశమునుండి వాయువు, వాయువు నుండి అగ్ని, అగ్నినుండి జలము, జలమునుండి వృధీవి ఏర్పడినట్లే, నదాశివాంశముగా ఈశ్వరుడు, ఈశ్వరాంశగా రుద్రుడు, రుద్రాంశగా విష్ణువు, విష్ణ్వంశమున బ్రహ్మ అవతరించిరి. వైష్ణవ సంప్రదాయమున విష్ణువునుండి రుద్రుడు పుట్టినట్లు చెప్పుటలో భేదము లేదు. అక్కడ విష్ణువు అనగా

నదాశివుడే - శ్రీమన్నారాయణుడు. ఇవి తత్వాంశములు. అధిష్ఠాన దైవముల గుణములు ఆయా భూతములలో ప్రస్ఫుట మగుచుండుటను గ్రహింపవచ్చును.

బ్రహ్మాండ పిండాండములలో ఈ క్రమమే గోచరించుచున్నది. చూడుడు.

బ్రహ్మాండము	పిండాండము	అధిష్ఠాన దైవము	వానికార్యములు
వంచభూతములు	చక్రములు	—	—
వృథీవి	మూలాధారము	బ్రహ్మ	సృజనము
జలము	మణిపూరము	విష్ణువు	సృజన పోషణములు
అగ్ని	స్వాధిష్ఠానము	రుద్రుడు	సృజన పోషణ సంహారములు
వాయువు	అనాహతము	ఈశ్వరుడు	సృజన పోషణ సంహార తిరోధానములు
ఆకాశము	విశుద్ధము	నదాశివుడు	సృజన పోషణ సంహార తిరోధాన అనుగ్రహములు

గమనిక - షట్చక్ర నిరూపణ గ్రంథమును చూచునది

ఈ|| బుద్ధిగ, నేనుగా, మతిగ, భూమికలన్ ధరియించి, కార్యముల్
సిద్ధము చేసి, యింద్రియ విశేషములం బ్రకటించి, కర్మనం
బద్ధుల జేసి మానవుల, బాధివ లింగము జుట్టికొంచు, నీ
విద్ధర నిద్ధర న్మునుగు, దెంత శ్రమించితొ నృప్తి విక్రీయన్ || 97

అమ్మా! బుద్ధిగను అహంకారముగను మనస్సుగను భూమికల ధరించి
అవి చేయవలసిన కార్యముల సిద్ధము చేసితివి. మానవులలో కర్మేంద్రియ,
జ్ఞానేంద్రియములను ప్రకటించితివి. ఇంద్రియ ప్రేరితులై వారు కర్మ లొనర్చునట్లు
చేసి, వారిని ఆ కర్మలతోడనే బంధించితివి. తుదకు కార్యముల వరినమాప్తి
చేసి, వృథీని (మూలాధారము)చేరి, స్వయంభూ లింగమును చుట్టికొని
గాఢనిద్రలో ప్రవేశించితివి. నృప్తి వికారములతో ఎంత అలసితివో కదా!

వరాశక్తియే వరమేశ్వరుని ఇచ్చానుసారము నృప్తికార్యమును
ప్రారంభించినది. మొదట ఆమె బాహ్యనృప్తి యందు మహత్తుగను (Cosmic
Buddhi) అంతస్సృష్టిలో బుద్ధిగను, వ్యక్తమయినది. కనుక ఆత్మకు
నన్నిహితముగ నుండునది బుద్ధియే. ఇది నిర్ణయాత్మక మగుటచే ప్రధానమైనది.
పిమ్మట ఆమె బాహ్యభ్యంతర సృష్టులు రెండిటియందును, అహంకారము (నేను
నే ననునది) అయినది. అనంతరము మనస్సై నంకల్ప వికల్పాత్మక
రూపమును దాల్చినది.

“అంతఃకరణ మేకం స్యా ద్భృత్తి ఖేదా చతుర్విధం ।

యథాతు సంకల్ప వికల్ప కృత్యం తథా భవేత్తన్మన ఇత్యభిఖ్యం ॥

స్యా ద్బుద్ధి సంజ్ఞంచ యథావ్రవేత్తి నునిశ్చితం సంశయ హీన రూపం॥
అను సంధాన రూపం తచ్చిత్తం చ పరికీర్తితం॥”

— దేవీగీత (36,37,38)

ఇంద్రియముల పనిచేయించునది మనస్సు. మనస్సును నడపునది అహంకారము. అహంకారమునకు మూలము బుద్ధి. బుద్ధి వ్రకాశాత్మకము. కాగా, అహంకారమును, వ్యక్తిగత చైతన్యముగా (Personal Consciousness) గుర్తింపనగును.

బుద్ధియందు నత్వగుణము, అహంకారమున రక్షోగుణము, మనస్సునను ఇంద్రియములందును తమోగుణము, ప్రాధాన్యము వహించును. త్రిగుణములు వ్రకృతి ధర్మములే కదా! బుద్ధి, ఇంద్రియాదులలో వ్రతిఫలించుచు, సంస్కారముల గ్రహించు చుండును. సాంఖ్యము వ్రకారము ఇదే జ్ఞావక శక్తికి స్థానము.

బుద్ధి నిర్ణయాత్మకము కనుక సారథి. మనస్సు సంకల్ప వికల్పాత్మకము కావున కశ్చము. ఇంద్రియములు చోదించబడునవి అగుటచే గుణములు. జీవుడు అనుభవించువాడు కనుక భోక్త. విషయములు ఇంద్రియములను ఆకర్షించును కావున మార్గములు. నే నని పలికెడి ఆత్మ, ఇంద్రియములు మనస్సుతో కూడియుండుటవలన, జీవభావమును పొంది భోక్త అగుచున్నాడు.

“అత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవతు ।

బుద్ధింతు సారథిం విద్ధి మనః వ్రగ్రహ మేవ చ ॥

ఇంద్రియాణి హయానాహం ద్విషయాన్తేషు గోచరాన్ ।

అత్యేంద్రియ మనోయుక్తం భోక్తేత్యాహం మనీషిణా॥”

—కరోవనిషత్తు (3-3,4)

‘ఇద్ధర’- ఈ భూమియందు లేక ఈ దేహమున, అనగా వృద్ధ్యభూతమున. అంతఃస్పష్టిలో ఇది మూలాధారము. ఇచటనే స్వయంభూ లింగము కలదని, దానిని చుట్టికొని ($3\frac{1}{2}$ చుట్లు) కుండలినీ రూపమున శక్తి నిద్రించుచుండునని తెలిసిన విషయమే. నర్పము చైతన్యమునకు వ్రతీక, కనుక శక్తిని కుండలినీగా చెప్పుచుండురు.

కా॥ వాగ్ధరంబుల వోలె నీవు శివుడున్ బ్రాధాన్యము న్నూవ నే

భాగంబున్ వచియింతు జ్యేష్ఠమని ? ఏ పార్శ్వంబు శ్రేష్ఠంబగున్?

కాగా, నిన్నే ప్రధాన మంచు నుడువంగా జెల్లు, సౌందర్యమున్

లోగొంటన్ జగదేశ కల్పనకళా లోలత్వముం జూపుటన్ ||

98

వాక్కు - దాని అర్థము వలె నీవును శివుడును నమ ప్రాధాన్యము వహించుచుండ, ఏ భాగమును మొదటిదని, ఏ భాగము మేలైనదని చెప్పగలను? కాకున్న నీవు అందానికి హద్దు వయినందునను, జగత్తు నిర్మించు కళయందు ఆనక్తిని చూపుటవలనను, ఒక విధముగా నిన్నే ప్రధాన మనవచ్చును.

“న శివః శక్తి రహితో న శక్తిః శివ వర్జితా”-తంత్రాలోకం-అష్టాక 3.

“న శివేన వినా దేవి దేవ్యాచ న వినా శివః

ఏతయోరంతరం నాస్తి చంద్ర చంద్రికయోరివ” -కామకళా విలాసము

ఇట్టి తంత్రాగమ సిద్ధాంత వచనములవలన శివశక్తులకు భేదము లేదు. శివ శక్తి స్వరూపము లయిన ప్రకాశ విమర్శాంశలు కలియుటచే మిశ్రమ బిందు వయిన “అహం” ఏర్పడినది. ఇం దేది లేకున్నను సృష్టి లేదు. ఆధునిక శాస్త్ర వరిశోధనలబట్టి కూడ ప్రతి జీవీయందును స్త్రీ పురుష సంబంధమైన ‘జీన్సు’ ఉండునని తెలిసినది. ఈ దృష్టితో శివ శబ్దమందలి ‘శి’ వర్ణమును విశ్లేషించిన యెడల ‘శ్ + ఇ’ అగును. ఇ అనునది శక్తి. అది ప్రాణము (స్వరము). ఇ లోపించిన శ, శక్తిని కోల్పోయి, ప్రాణము లేనిదగును. సంస్కృతాంధ్ర భాషా మర్యాద ననుసరించి హల్లు (శ్) అజంతముగా వలుకబడును. కనుక శ్, శ గా మారి, వ తో చేరిన శవ యగును. అవుడు అమంగళార్థము స్ఫురించును. ప్రాణశక్తి లేని శరీరము కాని, శరీరము లేని ప్రాణము కాని రాణింపవు. రెండిటికి నమ ప్రాధాన్య మున్నది. కావున శివునిలో శక్తియు, శక్తి నావరించి శివుడును ఉండురనునదే అర్థనారీశ్వర తత్వము.

“శివ శ్చక్త్యా యుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితం

నచే దేవం దేవో నఖిలు కుశలః స్పందితుమపి” -సౌందర్యలహరి(1)

శివుడు శక్తితో కూడినపుడే జగత్తును సృష్టించుటకు నమర్థు డగును. లేని యెడల ఆయన దేవుడే అయినను, కదలుటకు కూడ అశక్తుడే యగునని భావము. అంబిక “శివశక్త్యైకరూపిణి - వామదేవి” - (ల.న.నా.)

ఇక “వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమః శ్రేష్ఠాయనమో --” అను శివస్తుతి శివానియైన శక్తికి కూడ అన్వయించును. కనుక శివశక్తులలో ఒకరు మాత్రమే జ్యేష్ఠులని కాని శ్రేష్ఠులని కాని భావించుట తగదు. ప్రధాన శబ్దమునకు వరమాత్మ - ప్రకృతి - బుద్ధి - ముఖ్యము అను అర్థములు చెప్పబడినవి.

శా|| వర్షాతీతము తావకాద్భుత వపుస్సౌందర్య మూహింపగా
వేర్వందెవ్వడు ; తావకాంఘ్రి నలినీ నిస్తుల్య శోభారుచుల్
వర్షన్ భానుడు సోము దయ్యనలుడున్ భ్రాజిమ్మలె మించరే
వర్షప్రాణీచయంబు గట్టువడ బుష్పాన్తుండు శాసించడే || 99

అద్భుతమైన నీ దేహ సౌందర్యము అన్నిటిని మించినది. ఈహ కందనిది. నీ అడుగు దామరలనుండి వ్యాపించు కాంతి కిరణములవలన నూర్చుడు చంద్రుడు అగ్నియు తేజశ్శాలురై మించిరి కదా! ఇక మన్మథుడన్ననో నర్వప్రాణి నమూహములను శాననబద్ధులుగా చేయుచున్నాడు. నీ పాద సౌందర్యమే ఇట్లుండ, దేహసౌందర్యము నెవ డూహింపగలడు?

వరమేశ్వరి పాదములనుండి అనంతకోటి కిరణములు వ్యాపించుచుండ అందుండి నూర్చుడు 116, చంద్రుడు 360, అగ్ని 108 ని మాత్రమే గ్రహించి తేజశ్శాలురై లోకములకు వెలుగు నిచ్చుచున్నట్లు, "లోకస్యద్వార మర్చిమ త్వవిత్రం |" అనెడి తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ శ్రుతి పాఠము తెలుపుచున్నది. సౌందర్యాధి దేవతయైన మన్మథుడు దేవీ చరణముల భజించి, లోకములను (స్త్రీ-పురుష మానసములను) శాసించుచుండుట విదితమే కదా! మరీచులు (కిరణములు) శ్రీదేవీ పాద సంజాతములు.

చం|| వరశివు నూర్వభాగమున బద్మజాడున్, దను మధ్యమందు శ్రీ
హరియు, నధఃకళేబరమునందు ద్రిశూలియు మూడు మూర్తులన్
స్ఫురణను గూర్చ దత్తిపురనుందర నుందరివై రహించు నిన్
బరశివ జీత్యవూహ నిరుపాధి దయావధి దెల్పశక్యమే || 100

వరశివుడు త్రిమూర్త్యాత్మకుడు. ఆయన మూర్తిలో పైభాగమున బ్రహ్మయు, మధ్యభాగమున విష్ణువు, అధోభాగమున రుద్రుడు స్ఫురింపగా మూడు మూర్తులతో విలసిల్లు ఆ త్రిపురనుందరుని అర్థాంగము నాక్రమించిన నుందరివి. వరశివానామమున నొప్పు చిద్రూపిణివి. ఉపాధిలేని దానవు. దయకు హద్దువయిన నిన్ను తెలుపుట సాధ్యము కాదు.

"త్రీణి పురాణే బ్రహ్మ విష్ణు శివ శరీరాణి యస్మిన్ న త్రిపురః - వరశివః" "త్రిభిః ధ్యాత్వ ధ్యాన ధ్యాయైః పురా త్రిపురా; త్రిభిః బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రైః పురావా; త్రిభిః సత్త్వ రజ త్తమో గుణైర్వా పురా; ఇచ్ఛా జ్ఞాన క్రియా దిభిః పురా త్రిపురా".

బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు లనెడి మూడు పురముల (శరీరముల) దాల్చినవాడు త్రిపురుడు - అనగా వరశివుడు. ధ్యాన ధ్యాతృధ్యేయములు త్రిపురములు. బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు మువ్వురు త్రిపురములు. నత్వ రజస్తమో గుణములు మూడును త్రిపురములు. ఇచ్చా జ్ఞాన క్రియా శక్తులు మూడును త్రిపురములు. వీనికంటె పూర్వముండినది త్రిపురా, ఇంకను ఇదా పింగళా నుమమ్నా నాడీత్రయము కూడ త్రిపురయే. అందు వసించు శక్తి త్రిపురనుందరి. ఉదాత్త అనుదాత్త స్వరీతము లనెడి మూడు స్వరములకు పూర్వమే ఉండిన నాద స్వరూపిణి త్రిపురా. కనుక త్రిపురా శబ్దమువలన వరబ్రహ్మమే తెలువబడినది. త్రిపురుడు త్రిపురా, వరశివుడు వరశివా, శబ్దములు అఖండము వీక్షకమైన శివశక్తులకు సంబంధించినవే.

శరీరమున ప్రజ్ఞాన బ్రహ్మమే త్రిపురుడు. స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములకు కారణము ఆయనయే కదా! మూలాధార మందలి కుండలిని పరాశక్తియే త్రిపురనుందరి. దేహేంద్రియముల కధిష్ఠానములయిన వివిధ శక్తులే దేవతలు. ఆ శక్తులన్నియు కుండలిని రూప మహాత్రిపురనుందరిని సేవించుచున్నవి. " ఇంద్రియ వ్యవదేశేన వ్యాచక్షం తే తాశ్చ దేవతాః " - జ్ఞానవాశిష్టము.

చం॥ త్రిపురములౌ శరీరములు, దేహి హృదంతర భాసి యీశుడే
త్రిపుర హరుండు, నీవు త్రిపురేశ్వరి పొదువు, జీవ భావమే
త్రిపుర దనూద్యవుండగు, వివేక యుతంబగు తద్విమర్శయే
త్రిపురములన్ దహించుటని తెల్పుదు బూర్వకథారహస్యమున్ ॥ 101

స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములే త్రిపురములు. జీవుని హృదయ కుహరమున నుండెడి ఈశ్వరుడే (వ్రత్యగాత్మ) త్రిపురహరుడు. బుద్ధిరూపమున నుండు నీవు త్రిపురేశ్వరివి. తాను వేరనెడి జీవభావమే త్రిపురానురుడు. ఈ వివేకముతో చేసెడి తత్వ విమర్శయే త్రిపురముల దహించుటని పురాణగాథా రహస్యమును తెలిపెదను.

వివేకముతో చేయు విమర్శవలన నంచిత ప్రార్థన సంస్కారములు కూడ నశించును. సంస్కారములు తొలగుటవలన కారణశరీరము పోయి నచ్చిదా నందము ప్రాప్తించును.

"నర్వం కర్మాఖిలం పార్థ! జ్ఞానే పరినమావ్యతే" - భగవద్గీత (4-37)
కనుక జ్ఞాన యుతమైన ఆత్మ విమర్శ అవసరము.

ఉ॥ వ్యాహృతులందు నవ్త భువనాకృతులన్ విరచించి, మించి, త
ద్వ్యాహృతి మూలమై నిలిచి యాత్య నముద్ధరణాప్తి భూమికా
దోహద శీలవై వెలుగు ద్రోవను జూపెడి మూలశక్తి! ని
న్నాపిత భక్తి భావమున నర్చన జేసెడి భాగ్యమొగదే ॥

102

వ్యాహృతుల రూపమున ఏడు లోకముల నిర్మించి, వాని కతీతముగ
ఆధారమై యున్నావు. ఆత్మోద్ధరణ కేర్పడిన నవ్త భూమికలకు నహాయకారిణీవై
ఆర్చిరాది మార్గమును (వెలుగుబాటను) చూపించు మూలశక్తివి నీవు. నిన్ను
భక్తితో అర్చించెడి అదృష్టము నిమ్ము.

భూః భువః సువః మహాః జనః తవః నత్యం - ఇవి వ్యాహృతులు.
స్థూల సూక్ష్మ కారణములుగా మూడు లోకముల నేర్పణచి, వ్రకాశవణచుట
వలనను, తొలుత వరమేశ్వరుని జ్ఞాన శరీరమునుండి వ్యాహరించుట
(వలుకుట) వలనను, వీనికి వ్యాహృతులని పేరు వచ్చినది. వ్యాహృతి అనగా
వ్యవహరించునది అని అర్థము. పైన పేర్కొనిన వ్యాహృతు లేడును అవే
పేర్లతో ఏడు లోకములకు సంకేతములైనవి.

“భవంత్యస్మాద్భూతానీతి భూః” వీనివలన భూతములు వుట్టుచున్నవి
కనుక “భూః”,

“భావయతి - సావయతి - విశ్వమితి భువః” నర్వవ్రవంచమును
స్థాపించువాడు కావున భువః

“నుఖరూపత్వాత్ - న్యః - న్యశబ్దోపా నుఖవాచీ” నుఖరూపుడగుటచే
‘న్యః’ లేక సువః

“నర్వోక్తృవృత్తేన పూజ్యత్వాన్మహ ఇత్యుచ్యతే” నర్వోక్తృవృత్తు
టుగుటచే పూజ్యుడు మహాః

“జనజననే - నర్వజననకర్తా, నకల జగజ్జనకర్తృత్వాజ్ఞనః” జగములను
సృష్టించువాడు కనుక జనః

“తవ-అలోచనే-నర్వవిషయకాలోచన కర్తృత్వాత్తవః” జగద్రక్షణాదుల
గూర్చి ఆలోచించెడివాడు తవః

“ఉత్తమ జ్ఞానానందరూపత్వా త్సత్యం” “నత్యం కాలత్రయాబాధ్యం”
పూర్ణజ్ఞానానందములు కలవాడు కనుక ‘నత్యం’

ఈ ఏడు లోకములను బ్రహ్మమయములని తెలిసికొనవలెను.

భూమికలనగా ఆధారములు (Bases). ఇవి నవ్తనంఖ్యలో ఉన్నందున
నవ్తభూమికలని పేరు గాంచినవి. విరాట్రూపమైన వివిధ లోకములలో నుండెడి
చైతన్యానుభవమును (Experience of Consciousness) బట్టి ఇవి ఏర్పడినవి.

చైతన్యముయొక్క సామాన్యనుభవము (Normal Experience) భూలోకము. ఇచ్చటనుండి ఊర్ధ్వలోకముల వైపు వెళ్లనవుడు అనులోమానుభవమును (Super Normal Experience), అధోలోకముల దెన పోవునవుడు విలోమానుభవమును (Sub-Normal Experience) కలుగు నందురు. చైతన్యముయొక్క అధికత అల్పత్వములబట్టి భూమికలు మారుచుండును. బాహ్యదృష్టికి తొలుత వేరు వేరుగా కనిపించెడి వ్యక్తులు, వస్తువులు అనుభవమున ఒకటిగా అగుపించు స్థితియే నత్యము. ఇది అద్వైతము. ఈ వరిణామమున తోచు వివిధ దశలను ఈ ఏడు భూమికలు వ్యక్తము చేయును. వివరములను నా 'శ్రీమాతగాయత్రి' గ్రంథమున చూడవచ్చును.

'గాయత్రీ వ్యాహృతి సంధ్యా ద్విజబృంద నిషేవితా' - (ల.న.నా.)

కా|| నృష్టిం గూర్చ రక్షో గుణ వ్రకృత్తివై చిద్రూపీవై బ్రాహ్మీవై
 స్రవ్వం జేరు మరాశ వాహనమ్ నిన్ సంధ్యామహాదేవి సం
 తుష్టిన్ దుష్టవిదూర బావశమనిన్ దోషావహం గొల్చెదన్
 వ్యష్టిన్ నృష్టిరహస్యము నైలువు త్వద్వ్యాపార మూహించెదన్|| 103

నృష్టిచేయు నవుడు రక్షోగుణ వ్రకృతి వహించి, హంస నధిరోహించి, బ్రహ్మనాశ్రయించి, బ్రాహ్మీవైన చిద్రూపిణి శక్తి వగుదువు. నీవే సంధ్యా మహాదేవివి. దుష్టులకు దూరమైన దానివి. పావముల నశింపజేసి మాలిన్యముల తొలగించెడి నిన్ను తృప్తిగా సేవింతునుగాక! వ్యష్టియందు (శరీరమున) నృష్టి రహస్యమును తెలిపెడి నీ కార్యవిధానమును వరిశీలించెదను.

“విక్షేపశక్తి రజసః క్రియాత్మికా యతః ప్రవృత్తిః ప్రసృతాపురాణే
 రాగాదయో స్యాః ప్రభవంతి నిత్యం దుఃఖాదయో యే మనసో వికారాః||”

త్రిగుణములలో క్రియాత్మకమైనది రక్షోగుణము. ఇది మాయయొక్క విక్షేపశక్తి అనబడుచున్నది. మనోవికారములయిన రాగద్వేషాదులు, నుఖ దుఃఖాదులు ఈ విక్షేపశక్తినుండియే కలుగును. రక్షోగుణము లేక, కావ్యనృష్టి కాని కార్య నృష్టి కాని జరుగదు. ప్రాతన్సంధ్యా నమయమున ధ్యానింపబడు గాయత్రీదేవి రక్షోగుణ విశిష్ట కావున విద్రుమ (వగడము) వర్ణము కలిగి యున్నట్లు ఆమెను ధ్యానించెదరు. ఆమె శక్తియే బ్రాహ్మి.

సంధ్య - అనగా ముక్కు కనుబొమలు కలియుచోట ధ్యానింపబడునది అని భావము. అనగా అజ్ఞా చక్రమున దృష్టిని నిలిపి ధ్యానింప దగినది.

బ్రహ్మ తత్వవేత్తలు అట్లే ధ్యానింతురు. ఇంకను నం + ధ్య = చక్కగా (తనను కూర్చిన యధార్థ జ్ఞానముతో) ధ్యానింపబడునది నంధ్య.

“గాయత్రీం బాలాం రక్తాంగీం రక్తవాననం హంసన్కంధ నమూదాధాం బ్రహ్మదైవత్యాం చతుర్ముఖీం --- ఆవాహయామి” - గాయత్రీ కల్పము. మరాళము = హంస = శరీరగత ప్రాణము లేక వాయువు. ఈ హంస, దేహమున నంచరించుచు కుండలినీ చలనమునకు తోడ్పడును. కుండలినీయే గాయత్రీ లేక బ్రాహ్మీశక్తి కదా !

“వ్రకర్షేణ మహదాది కార్యకారణ సంఘాతం కరోతీతి వ్రకృతిః” మహత్తత్వము మున్నగు కార్య కారణ నమూనామును చక్కగా నిర్వర్తించునది వ్రకృతి. స్వభావము కనుక ఆత్మకంటె భిన్నమయినది కాదు.

మ॥ వశు బంధంబుల విప్పు దాన వగుటం, బ్రాణాది వర్గంబు నీ
వశమం దుండు కతంబునన్ బనవనిం బ్రజ్ఞాన భవ్యాకృతిం
బశుదేహోవరణం బ్రహ్మార్థ కరుణం బాలింతువో యగబ! మ
త్పశుభావంబును ద్రోచి పాశములు విప్పన్ రమ్ము లోకేశ్వరీ! 104

అమ్మా! వశువుల బంధములను తొలగించు దాన వగుటవలనను, ప్రాణాదులు నీ అధీనమందుండుట చేతను, వ్రజ్ఞాన స్వరూపు డయిన నందీశ్వరుని, వశుదేహోవరణమున ఉండినను నిండు ప్రేమతో నీ వాహనముగ చేసికొని రక్షించుచున్నావు. నా వశుభావమును తొలగించి కర్మబంధముల విప్పుటకు రమ్ము. నన్ను కూడ నందీశ్వరుని వలె వాత్సల్యముతో పాలింపుము.

అభేద జ్ఞానము లేనివారు అనగా అవిద్యావృత్తులైన జీవు లందఱు వశువులే - కర్మపాశ బద్ధులే. వరాశక్తి కరుణవలననే ఈ బంధములు తొలగిపోగలవు. రుద్రుని శక్తియైన రౌద్రీ సంహారకారిణి కావున ప్రాణికోటి ఆమె వశమందుండక తప్పదు. నందీశ్వరుడు వ్రజ్ఞాన స్వరూపుడైనను, వశుశరీరము ఆవరణముగ దాల్చుటవలన రౌద్రీ వానిని తన వాహనముగ చేసికొని ఆదరించినది.

ఇది మాధ్యాహ్నిక సంధ్యాదేవి వర్ణనము. మాధ్యందిన సంధ్యా నమయమున వృషభ వాహనయైన సావిత్రి ఆరాధింపబడును. ఆమె శక్తియే రౌద్రీ. సావిత్రి వ్రనవిత్రి లేక సృజనాత్మకశక్తి కనుక, వ్రవంచమును వ్రనవించిన అదివరాశక్తియే.

“మాధ్యందిన నంధ్యాయాం సావిత్రిం యౌవనమధ్యస్థాం మాధ్యందిన
నంధ్యాం శ్వేతాంగీం శ్వేతవాననం వృష న్కంధ నమారూఢాం రుద్ర దైవత్యాం
త్రిజేత్రాం, వరదాక్షమాలా భయ హస్తాం త్రిశూలధారిణీం — ఆవాహయామి”
- గాయత్రీ కల్పము.

బనవడు వలె జీవుడు కూడ వశువే. “పాశబద్ధస్తథా జీవః పాశముక్తస్సదా
శివః”. జీవుని బంధించు పాశములు విశిష్టమయినవి. అవి - 1. అవిద్యా
- ఆత్మానాత్మ వివేకము లేకుండుట. ఇది తమస్సు. 2. అస్మిత - ఆత్మ కాని
దేహమును ఆత్మగా తలచుట. ఇది మోహము. 3. రాగము - విషయములం
దానక్తి. ఇది మహామోహము. 4. ద్వేషము - కోరిక నెరవేరనవుడు కలిగెడి
వగ - ఇది తమిస్రము. 5. అభినివేశము - యుక్తము కాదని తెలిసి కూడ
విడువ లేక పోవుట. ఇది అంధతామిస్రము లేక దౌర్బల్యము. ఈ ఐదు
క్షేత్రములకు తోడు మాయ, కర్మ, త్రిగుణములు. ఈ ఎనిమిదికి అష్టపాశములని
పేరు. ఇవి జీవుని మఱల మఱల జన్మలెత్తునట్లు చేయుచుండును. వరమేశ్వరి
అనుగ్రహమువలన ఇవి నశించును. వరదేవత “వశుపాశ విమోచని -
పాశహంత్రీ” - (ల.న.నా.)

ప్రజ్ఞాన భవ్యాకృతి - ప్రజ్ఞానము వలన భవ్యమైన ఆకృతి కలవాడు-
నందీశ్వరుడు. ఈయన మాహేశ్వర నూత్రములకు వేదాంత వరమైన అర్థమును
కాళికామూలమున ప్రకాశింపజేసిన ప్రజ్ఞాన స్వరూపుడు. “యేనవా రూపం
వశ్యతి. యేనవా శబ్దం శృణోతి” కనులు చెవులు మున్నగు ఇంద్రియముల
ద్వారా రూప శబ్దాదులను ఏది గ్రహించుచున్నదో అది ప్రజ్ఞానము అనగా
ఆత్మ. కనుక నే ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ అని శ్రుతి వలుకుచున్నది.

బంధము - “అవిచార కృత్ బంధః విచారాన్మోక్షో భవతి” - శ్రుతి
పైంగలోపనిషత్తు. నత్యానత్యముల విచారింపక పోవుటవలన బంధమేర్పడును.
విచారమువలన మోక్షము కలుగును.

కా॥ నీ యుద్గీఢము గానమై భువనముల్ నిండార, నారాయణుం
డా యానంద నుధా మహార్ద్రవమునే యాత్మాధివాసంబుగా
జేయి, జీత్రభయన్ నహస్రఫణియై నేవింప శయ్యాకృతిన్
నా యుల్లంబున దోచు నైవ విచానందంబు చేకూర్చుతన్ ॥ 105

నీనుండి పైకుదికి వచ్చిన సామవేదము గానమై లోకముల నిండినది.
జ్ఞానగమ్యుడైన నారాయణుడు ఆ గానానందమును క్షీరసాగరముగా తన

నివానము చేసికొనెను. అప్పుడు చిత్కాంతి వేయి వడగల నాగరాజగ మారి వానికి పొన్ను అయ్యెను. ఈ విధముగ నా హృదయమున వైష్ణవీ రూపముతో స్ఫురించిన శ్రీమాత చిదానందమును ప్రసాదించును గాక!

అచల బ్రహ్మమునందే అంతర్గతమై యుండిన చైతన్యము ఇచ్చాకత్తి రూపమున పైకుబికి వచ్చి నాదముగా - ప్రణవముగా - వ్యక్తమయినది. ఈ నాదమును జ్ఞానశక్తి గుర్తించినది. ఆ ఓంకారనాదమును లేక సామవేదమును అస్వాదించుటకు చిత్కాంతియే న్యయముగ వేయి శిరస్సులతో వ్రత్యక్షమయిన దని ధ్వని.

“వా గే వర్క్మాణ స్సామో మిత్యేత దక్షర ముద్గీఢ న్తద్వా ఏతన్నిధునం యద్వాశ్చ ప్రాణశ్చర్కృ సామచ” - ఛాందోగ్యోపనిషత్తు (1-1-5) వాక్యేఋక్కు ప్రాణమే సామము. ఓమ్ అనెడి అక్షరమే ఉద్గీఢము. ఈ మిథునము ఓమ్ అను అక్షరమందు చేరియున్నది. “అథఖలు య ఉద్గీఢ స్స ప్రణవోయః! ప్రణవస్స ఉద్గీఢ” - ఛాందోగ్యము (1-5-1)

నారాయణుడు - నారమును (జ్ఞానమును లేక జలమును) ఆయనముగ (త్రోవగా లేక నివానముగ) కలవాడు - మహావిష్ణువు. అనగా ఆయన జ్ఞాన గమ్యుడు, జ్ఞానశక్తి స్వరూపుడని భావము.

నహస్రఫణి - వేయి (ఋవ) ఫణములు (వడగలు) కలవాడు - అది శేషుడు ఈయన చిచ్చుకీ స్వరూపుడే.

“శిశు ర్వేత్తి వశు ర్వేత్తి వేత్తి గాన రనం ఫణి” గానరనము అస్వాదించ గల సామర్థ్యము శిశువులకు వశువులకు నర్పములకు కలదట. శిశువన కుమారస్వామి. వశువు నందీశ్వరుడు, ఫణి శివుని మెడలోని నర్పరాజు. వారు నిరంతరము శివసాన్నిధ్యమున నుండుటచే అది సాధ్యమైనదని భావము.

“వైష్ణవీ - విష్ణురూపిణి - నారాయణీ - నాదరూపా - సామగాన ప్రియా - గానలోలుపా - చిత్కళా - ఆనందకలికా” (ల.న.నా.)

కా|| ఓజన్యంతము నృప్తి పోషకము నిత్యోన్మేషమౌ వైష్ణవీ
తేజంబున్ ఋతము స్సమేయమును నాదిత్యాంతరంగంబు ని
ర్యాజానంత నుఖ వ్రదాయకము గాయత్రీ వరారూపము
నూజింతు న్నిను మన్మనః వ్రకృతి నంభూత వ్రనూనంబులన్|| 106

నీవు ఉత్సాహ రూపమైన ఓజస్సువు. నృప్తి పోషకత్వము నీ ధర్మము. నిరంతరము వికసించుచు వ్యాప్తి గాంచెడి వైష్ణవీ రూప తేజస్సువు. నత్యము నీవే. యథార్థముగ తెలియదగిన దానవు నీవే. సూర్యమండల మధ్యస్థవు. వ్రయోజన మాసింపకయే నుఖముల నిచ్చు గాయత్రీ వరాశక్తివి. నా మనస్సని యెడి వ్రకృతినుండి పుట్టిన పూవులతో ని న్నర్పించెదను.

ఓజన్వంతము - ఓజస్సు గలది. బలోత్సాహ రూపమై శుక్రముకంటె మిన్నయైన తేజోధాతువునకు ఓజస్సని పేరు. “ఓజోస్తు తేజోధాతునాం శుక్రాంతానాం వరం శ్రుతం”.

ఋతము - ఆత్మయొక్క నిత్యత్వము - వరబ్రహ్మము. “ఋత మాత్మా వరంబ్రహ్మ నత్య మిత్యాదికా బుధైః కల్పితా వ్యవహారార్థం యన్యనంజ్ఞా మహాత్మనః” - మహోపనిషత్తు. ఋతము ఆత్మా వరంబ్రహ్మ నత్యము మున్నగునవి వ్యవహారముకొఱకు కల్పించబడినవి. వ్రమేయము=యథార్థముగ తెలియదగినది.

ఆదిత్యాంతరంగము - నవితృమండలమధ్యభాగము. అందు వర్తించుచు నృప్తి స్థితి సంహార కార్యముల నిర్వర్తించు వరాశక్తి.

గాయత్రీ - గయలనెడి ప్రాణముల రక్షించునది. “గయాన్ ప్రాణాన్ త్రాయతేతి గాయత్రీ” - ఐతరేయబ్రాహ్మణము. “గాయత్రీ ప్రోచ్యతే తస్మా ద్గాయంతం త్రాయతే యతః” - యాజ్ఞవల్క్యుడు. తనను గానము చేయువారిని రక్షించునది కనుక గాయత్రీ అని చెప్పబడినది.

సాయం సంధ్యానమయమున ఆరాధింపబడు దేవత నరన్వతి. ఆమె శక్తి వైష్ణవి. అనగా నర్వవ్యాప్త మయినది. అన్ని శక్తులకంటె మొదట వ్యక్తమయినది కనుక వృద్ధ - లయకాల మూల వ్రకృతి స్వరూపిణి.

“సాయం సంధ్యాయాం నరన్వతీం వృద్ధాం కృష్ణాంగీం కృష్ణవాననం గరుడ స్కంధ నమారూఢాం విష్ణుదైవత్యాం చతుర్భుజాం శంఖ చక్ర గదా ధారిణీం - - - ఆవాహయామి” - గాయత్రీ కల్పము.

స్వరూప విశ్రాంతి నిచ్చునది వైష్ణవీ శక్తి. అనగా తన అనలు రూపమున విశ్రమింపజేయునది. “వైష్ణవీ-విష్ణురూపిణీ-ఓజోవతీ-ద్యుతిధరా” (ల.న.నా.)

కా॥ లోకాన్వీక్షణ కౌతుకం బలర, నాలోకింతు యోగీశ్వరుల్
రాకల్ పోకలు మాని, యాంతర గతిన్ లక్ష్యంబు గావించి, యే
కైకంబౌ వరతత్వ మన్నియెడలం దేపార గాలంబుతో
నేకత్వంబు భజించి, నర్వము త్వదీయేక్షాభిగమ్యంబగున్ ॥ 107

లోకముల వెదకెడి కుతూహలముతో యోగులు శారీరకముగ వచ్చి
పోయెడి శ్రమ లేకుండ ఆంతర దృష్టితో ఏకైక మయిన వరతత్వము అంతటను
వ్యాపించి యుండుట వలన, కాలముతో తాము కూడ కలసిపోయి నర్వమును
నీ దయావీక్షణములచే చేరదగినదిగా చూచుచుందురు.

ఆంతరగతి - ఇంద్రియములనుండి మఱింపబడిన దృష్టి వరతత్వము
నర్వవ్యావకము కావున యోగులు తమ తమ దేహములందే నూక్ష్మ రూపమున
నుండెడి లోకములందు దృష్టిని సారించి, జనన మరణ వరిశ్రమము లేక ఆయా
లోకములను అందలి వింతలను చూచుచుందురు. వరాశక్తి కాల స్వరూపమే
కనుక ఆమెయందు తమ దృష్టిని లీనముచేసినపుడు భూతభవిష్య
ద్వర్తమానములు నర్వము ఎట్టయెదుట నున్నట్లే కనిపించును. వానిని
దర్శించుటకు వ్రత్యైకముగ శ్రమింప అవసరముండదు.

“భ్రువో ధ్రాణన్య చ యః సంధిస్తత్ర హి సంధ్యాం బ్రహ్మవిద
ఉపానతే” కనుదొమలు ముక్కు కలియు వ్రదేశము (అజ్ఞాచక్రము) సంధి
యనబడును. అందుధ్యానింపబడునది సంధ్య. తత్వము తెలిసిన వారు
వరమేశ్వరిని అచ్చట ఉపాసించురు. ఆమె నర్వమయి కనుక నర్వము వారికి
అందే కనిపించును. “శ్రీమాత కాలరూపిణి - కాలహంత్రీ” - (ల.న.నా.)

ఉ॥ వెన్నెముకన్ గ్రహించి కనిపింపని కవ్వము చేసి, త్రాళ్లుగా
బన్నుచు శ్వాన యుగ్మమును, భస్మికలం గడు త్రచ్చి త్రచ్చి, యూ
జ్యోన్నతి నీవు సాగర నమృద్భవవై నిరివైన చందమున్
గన్నులు మూసి, యోగ గతి గాంతురు ధీరులు కామితార్థదా॥ 108

వెన్నెముకను కవ్వముగను, ఉచ్చావన నిశ్శ్వానములను కవ్వపు
త్రాళ్లుగను చేసి, యోగాభ్యాసమున చేయు భస్మికల ద్వారా చిలికి చిలికి, వేడిని
పుట్టించి, క్షీరసాగర మథన నమయమున శ్రీ మహాలక్ష్మిగా నీవు అవతరించిన
విధమును యోగమార్గమున కన్నులు మూసికొనియే ధీరులు దర్శించుచుందురు.

యోగులు మూలాధారమున నిద్రించు శక్తిని మేల్కొలుపుటకు,
ఉచ్చావన నిశ్శ్వానములద్వారా (ప్రాణాయామముద్వారా) సాధన

సేయుదురు. సాధన ప్రక్రియలలో ఒకటి, భస్మికల నహాయముతో నాడులను కదపి వేడిని వుట్టించుట, ఆ వేడికి కుండలిని లేచి బ్రహ్మనాడి (నుమమ్మ) వెంట బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర గ్రంథుల భేదించుకొనుచు, నహస్రార మందలి శివుని చేరును. వారి కలయికయే యోగము. కుండలినీ ఉత్థానము మహాలక్ష్మి అవతరణమువలె మహిమాన్వితమని భావము. శ్రీమాత రమయే కదా! ఆమె సౌభాగ్యలక్ష్మీకామకళ.

భస్మిక - పొట్టను వెన్నెముకకు తగులునట్లు కదలించు ఒక యోగ ప్రక్రియ. ధీరులు - కామ క్రోధాది షడ్వర్గమును జయించినవారు. శ్రీదేవి 'ధీర - ధీరనమర్చిత' (ల.న.నా.)

శా|| స్వాధిష్ఠానమునం గృశానుడును, నూర్వంబందు నుష్టాంశుడున్
బాధింపన్ నహించి, దీక్షమెయి ద త్పార్శ్వస్థలీపూరమం
దాదిన్ ఘోర తవం బొనర్చి, శివు నాత్మాధీశుగా గొన్న నీ
ప్రాధాన్యంబు స్ఫురింప గుండలినివై భాసింపవే జీవులన్ || 109

నీవున్న చోట అగ్నియు, పైనుండి నూర్యుడును కలిగించు తావమున కోర్పుకొని, దీక్షతో నమివ మందలి జల ప్రవాహమున నిలిచి, తొల్లి భయంకరమైన తవన్ను చేసి, శివుని మెప్పించి వతిగా బడసిన నీ గొప్ప తనమును స్ఫురింపజేయుచు, జీవులలో నీవుండెడి అగ్నిమండలము (స్వాధిష్ఠాన మూలాధారములు), పైనున్న నూర్యమండలము (అనాహత మణిపూరములు) కలిగించు తావమును భరించి, మణిపూరమున నిలిచి, కఠోరమైన తవన్ను చేసి నహస్రారమందలి శివుని చేరుచుందువు.

మూలాధారమున నిదుర లేచిన కుండలినీ శక్తి స్వాధిష్ఠానాది చక్రముల దాటి ఊర్ధ్వగామినియై నహస్రారమున వతియగు శివుని చేరుటకు, చేయు యత్న మిచట వర్తింపబడినది. వేనవియందు అగ్నుల మధ్యను, శీతువున జలకుండము నడుమను నిలిచి తవము చేయుట ధీరులకే చెల్లును. వరమేశ్వరి 'ధీర - ధీర నమర్చిత' - (ల.న.నా.)

న్య + అధిష్ఠానము = తన యిల్లు. షట్చక్రములలో ఆధారమునుండి రెండవది.

మ|| ఇడయుం బింగళయుం ద్వేదీయ గళమందేపారు హారంబులై
కడు శోభింపగ వెండి బంగరులతో గావించిన త్సంతయే

నడదున్ శీతమయూఖ చిత్రకీరణాభ్యాకంబులౌ నాడు ; లిం

వడర స్నీవు నుమమ్ము సూర్యగతి నీ యాత్మేకునిం జేరుచో || 110

నీవు మూలాధారమున నిద్ర లేచి నహస్రాసార స్థితుడైన నీ భర్త శివుని చేరబోవు నవుడు, ఇడా పింగళ లనెడి చంద్ర సూర్య నాడులు నీ కంతసీమ నలంకరించిన వెండి బంగారపు హారముల వలె శోభించుచున్నవి.

ఎడమ ముక్కు రంధ్రమునుండి ప్రనరించు గాలికి చంద్రనాడి అనియు, ఇడా నాడి అనియు పేర్లు. ఇది చల్లగా తెల్లగా నుండును. కుడి ముక్కుద్వారా ప్రనరించునది సూర్యనాడి లేక పింగళానాడి. ఇది వెచ్చగా వచ్చగా నుండును. వీని మధ్య సూక్ష్మముగ ప్రనరించునది నుమమ్మనాడి. దీనికి బ్రహ్మనాడి అని కూడ పేరు. మూలాధారమునుండి కుండలిని ఇడా పింగళా నాడులు అనునరింపగా నుమమ్మ మార్గమున నహస్రాసారమును గూర్చి ప్రయాణించును. ఆ నాడుల వర్ణములబట్టి (తెలుపు వనువు) అవి వరాశక్తి ధరించిన వెండి బంగారపు హారములుగా భావించబడినది.

శ్రీసూక్తమున “హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం నువర్ణ రజతస్రజాం” అని మొదటి ఋక్కు వలుకుట గమనింపవలెను. ఇక “ఇడా చ నామ నిశ్శ్వాసా సోమ మండల నంచరా పితృయాన మితి జ్ఞేయం వామ మాశ్రిత్య తివృతి”. ఇడా నాడి నిశ్శ్వాస రూపమున చంద్రమండలమున నంచరించుచు, పితృయానమని (ధూమ మార్గమనియు) పిలువబడుచు ఎడమ భాగము నాశ్రయించి ఉన్నది. “దక్షిణే పింగళా నాడి వహ్ని మండల గోచరా దేవయాన మితి జ్ఞేయం పుణ్యకర్మాను సారిణీ ||” పింగళానాడి దక్షిణ (కుడి) భాగమున వ్యాపించి అగ్నిమండలమున గోచరించుచు పుణ్యకర్మానుసారిణీయై యుండును. దీనినే దేవయానమని అర్చిరాది మార్గమనియు చెప్పుదురు.

ఉ|| వ్లోద మొనంగు నార్తులకు, నబ్జకర వ్రనరంబు రీతి, నా

వేదన గూర్చు బావులకు వేడివెలుంగు వెలుంగు తైవడిన్,

నేదగు దివ్య తేజ మవనిన్ జ్వలియించుచు, నాశ్రితాశి కా

మోదము గూర్చు బంధ వరిముక్తికి మార్గము చూపు నంబికా|| 111

అమ్మా! నీ దివ్య తేజము అర్తులకు చంద్రకీరణ వ్రసారము వలె ఆనందమును, పావులకు సూర్యుని వేడియైన వాడి కీరణముల వలె తాపమును, కలిగించును. ఇట్లు చంద్రసూర్యాత్మకమైన నీ దివ్యతేజము జ్వలియించుచు (వెలుగొందుచు) నిన్నాశ్రయించిన భక్తులకు జన్మ బంధవిముక్తికి త్రోవను జూపుచు ఆనందవ్రద మగుచున్నది.

శ్రీనూక్తమున 5వ ఋక్కు “చన్ద్రాం వ్రభాసాం యశసా జ్వలంతీం శ్రియం లోకే దేవ జష్టా ముదారాం - -” అని శ్రీదేవిని వ్రస్తుతించుచున్నది. శ్రీదేవి తన దివ్యతేజముతో (వ్రభాసాం) లోకమున అశ్రిత పారిజాతమని కీర్తివహించి (యశసా) వితరణమే స్వభావముగా (ఉదారాం) భక్తుల కానందమును (చన్ద్రాం) అభక్తులకు తావమును (జ్వలంతీం) కూర్చుచు, దేవతలచే నేవింపబడుచున్నది(దేవజష్టాం) అని కుండలీకరణ శబ్దములవలన తెలియుచున్నది.

కా॥ మూలాధారమునన్ నువ్వరుచియై మొల్కెత్తి హృత్సేమ ద
ల్లాలిత్యంబున సాగి పై కెగని, లీలా లోల శంపాద్యుతి,
బూలం బూచు శిరంబునన్, శశికళా న్నూర్తిన్ విడంబించి ; నే
నే లీలన్ భవదీయ తేజమును నూహించుం ద్రికూటాత్మికా ॥ 112

మూలాధారమున బంగారపు కాంతితో మొలిచి, హృదయ సీమను మెఱుపు తీగవలె పెరిగి, శిరమున (బ్రహ్మరంధ్రమున) చంద్రకళవలె తోచి, నీ తేజము వుప్పించినది. అమ్మా! త్రికూటాత్మికా! దానిని నే నెట్లున్నదని ఊహింపగలను?

వాగ్భవ కామరాజ శక్తి కూటములకు త్రికూటములని పేరు. శిరోభాగమున వాగ్భవ కూటము, కంఠమునకు దిగువగా నడుము వఱకు మధ్య కూటము లేక కామరాజ కూటము, నడుమునకు క్రింది భాగము శక్తి కూటము అని తెలియవలెను.

“శ్రీమద్వాగ్భవ కూటైక స్వరూప ముఖ వంకజా
కంతాధః కటివర్యంత మధ్య కూట స్వరూపిణీ
శక్తి కూటైక తావన్న కట్యధో భాగధారిణీ” - (ల.న.నా.)

ఈ వద్య భావమే గ్రంథాంతరములం దిట్లు చెప్పబడినది.

“అధారే తరుణార్క వింబ రుచిరం హేమ వ్రభం వాగ్భవం
వీణం మన్మథ మింద్రగోప సదృశం హృత్పంకజే నంస్థితం
రంధ్రే బ్రహ్మ వదే చ శాక్త మపరం సోమ వ్రభా భానురం
యే ధ్యాయంతి పదత్రయం తవ శివే తే యాన్తి సౌఖ్యం పరమ్ ॥

— చంద్రకాళాజ్ఞానం

“యోనౌ కనక పుంజాళం హృది విద్యుచ్చయోజ్వలం
అజ్ఞాయాం చన్ద్రసంకాశం మహస్తవ మహేశ్వరి ||

- సౌభాగ్య హృదయం

చం|| వెలుగుల ముద్దవై తమము విప్పి నహస్రదళాంబుజ స్థితిం
జెలువము చూవ నీవు, తమ చిన్మయ వర్ణ నముచ్చయంబులం
బలుకుచు నీకు స్వాగతము, వ్రతములు స్వీకరించు ; నమ్మ! నిన్
జలజనివాసినిం దలతు నత్వ నమ్మితిని గోరి నమ్మితిన్ || 113

వెలుగుల ముద్ద వలె అవిద్య అనెడి చీకటిని విరియించి నహస్రదళ
వద్యమున సౌందర్య వరమావధివైన నీవు వ్రవేశించ, ఆ వద్యవ్రతములు
వికరించి, చిన్మయములైన వర్ణ నమూహములతో నీకు స్వాగతము వర్మింపి.
ఇట్లు వద్యనివాసినివైన నిన్ను నత్వగుణ నమ్మితికొఱకు మదిలో ధ్యానిం
చెదను.

“యజ్ఞగ ద్భానకం భానం నిత్యం భాతి స్వతఃస్ఫురత్ |
స ఏవ జగత్సాక్షీ నర్వాత్మా విమలాకృతిః ||

ఏ తేజ మెల్లప్పుడు తనంత తాను వ్రకాశించుచు, జగత్తును
వ్రకాశింపజేయుచున్నదో అదియే లోకమునకు సాక్షియై నర్వాత్మయై మాలిన్య
రహితమై యున్నదని భావము.

“ జ్యోతిషా మపి తజ్జ్యోతిస్తమనః పరముచ్యతే
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విష్టితమ్ || ”

- భగవద్గీత (13-18)

బ్రహ్మము సూర్యచంద్రాగ్నులకు కూడ వ్రకాశము నిచ్చునట్టిది.
తమస్సుకంటె వేరైనది. జ్ఞాన స్వరూపమైనది, జ్ఞానముచే తెలియదగినది.
జ్ఞానము వలననే చేరదగినది, జీవులందఱి హృదయాలలో నెలకొని
యుండునది అని భావము. అది వెలుగుల కెల్ల వెలుగు నిచ్చెడి తొలి వెలుగు.
ఐహికాధ్యాత్మికము లయిన చీకటులను పోనడచు మహత్తేజము.

అజ్ఞానమునకు వ్యతిరిక్త మయినది జ్ఞానము. పరమేశ్వరి చిన్మయి కనుక
జ్ఞాన స్వరూపిణి. ఆ తల్లి అవిద్యారూపమగు చీకటిని తొలగించి, కులమార్గ
మందలి షట్కమలములనే గాక, నహస్రా ర కమలమును కూడ వ్రభావితము
చేసి నిరంజనయై నిల్చిన సౌందర్యసీమ. కమల (షట్కమలములు)

నంబంధమువలన ఆమె వద్యస్థిత. వద్యవాసిని. వద్యవర్త, వద్యభూషిత అని పిలువబడుచు మహాలక్ష్మియైనది.

శా|| భూమధ్యం బమ్మకాంతు సాంద్ర రుచులం బొల్పార దత్తేశమున్
ధీమంతుల్ గనుచుండు యోగ నిరతిన్ దివ్యానుభోగంబుగా,
సామీచీన చిరంతనోప్పిత విశేషానంద ధామంబుగా
శ్రీమంతంబగు త్వత్కటాక్ష రుచిరశ్రీ చిద్విలాసంబుగా || 114

కనుబొమల మధ్య భాగము మూల వ్రకృతి స్థానము. అది మనస్సునకు కూడ నిలయమే. అక్కడే మూడవ కన్ను (అంతర్వేదము) ఉండునందురు. అనగా వరమాత్మయొక్క ఆజ్ఞ అక్కడ వ్యక్తమగును. కనుకనే ఆ స్థానమున ఆజ్ఞాచక్రమును చెప్పుదురు.

అక్కడ చంద్రుని తఱపి వెన్నెల మనోహరముగ వ్రకాశించుచుండును. ఆ తేజస్సును అంతర్దృష్టితో యోగమార్గమున చూచువారికి, అది యొక దివ్యాను భోగముగను, ఎంతో కాలమునుండి ఎదురుచూచుచుండిన శ్రేష్ఠత మమైన ఆనందము నమీపించినట్లును, మంగళవ్రదమైన నీ కటాక్ష నంవద్విలాసముగను చూవట్టును.

శా|| కైలాసంబన క్షీరసాగరమునా భ్యాతిన్ మణిద్వీపమై,
యాలోక్యంబగు త్వన్నివానము నహస్రాంబున నిల్చి, త్వ
ల్లీలా దర్శన లోల్పరై మణిపునన్ లీనంబుగా నర్వమున్
నీలో దా మొక్కరై రహింతురు గదా నిర్వృత్తి దేహోపతీ|| 115

ఓ తేజస్వరూపిణీ! కైలాస మనియు, క్షీరసాగరమనియు, మణిద్వీప మనియు భ్యాతి వహించి దర్శనీయమైన నీ నివానము, బ్రహ్మరంధ్రమందలి నహస్రాంబ వద్యమే. యోగు లా నహస్రాంబమున నిల్చి, నీ లీలల దర్శించుటందు కుతూహలరై నర్వమును విన్మరించి ఆనంద పారవశ్యమున తాము కూడ నీయందొక్కరై మోక్షమును పొంది ఆనందించెదరు.

ఆ స్థానమును చేరిన భక్తునికి భగవంతునికి భేదముండదు. రూప నామములు కరగిపోయి, త్రిపుత్యైక్యము చేకూరుటచే అద్వైత సిద్ధి కలుగును. అప్పుడు అంతయు ఆనందమే.

కైలాసము శివుని నివానము. కనుక వాని అర్ఙ్గాంగియైన పార్వతికి (శక్తి) కూడ నివానమే యగుచున్నది. క్షీరసాగరము విష్ణువత్సనియైన శ్రీమహాలక్ష్మికి

జన్మస్థానము. మణిద్వీపము ఆదివరాళక్తియైన లలితా మహాత్రిపుర నుందరి
యొక్క వానస్థానము. పై మూడు స్థానముల నామములు ఆరాధ్యదైవముల
బట్టి భిన్నముగా వినిపించినను నిజమునకు ఒకటే యనవలయును.
వరతత్వమొకటే అయినపుడు స్థానములు వేరు వేరుగా ఉండుటకు అవకాశము
లేదు కదా! వ్యష్టి నృష్టిలో ఈ స్థానము లన్నియు నహస్రదళ వద్మమందే
భావింపబడి ధ్యానింపబడుచున్నవి.

ఉ॥ జాగృతి విశ్వభావమును, స్వప్నమునందున దైజనత్వమున్,
బాగుగ నిద్రవోవు స్థితి బ్రాజ్ఞతయున్ వహించి, యన్నిటన్
సాగుచు జీవభావమున, సాక్షీవరత్వమునం దురీయవౌ
నీ గమనాగమమ్ముల గణింప వశంబై! జగద్విసోదినీ ॥

116

జగన్నాటకమున విసోదించు తల్లివి. మేల్కొని యుండునపుడు
విశ్వనిగను స్వప్నమున తైజనునిగను, సుమప్తియందు ప్రాజ్ఞనిగను, ఇట్లు
ఆయా అవస్థలతో జీవభావమున చూవట్టుచున్నను, సాక్షి వరత్వమున తురీయవై
యుండెడి నీ రాక పోకల తెలిసికొన జాలము.

“బహిష్ప్రజ్ఞో విధుర్విశ్వో హ్యన్తఃప్రజ్ఞస్తు తైజసః
ఘనప్రజ్ఞ స్తథా ప్రాజ్ఞః ఏక ఏవ త్రిధాన్మృతః॥”

బహిః ప్రజ్ఞ గలిగి వ్యావకుడయి యుండువాడు విశ్వడు. అంతః ప్రజ్ఞ
గలవాడు తైజనుడు. ఘనీభూత ప్రజ్ఞ గలవాడు ప్రాజ్ఞడు. ఇట్లు ఒకడే అయిన
ఆత్మ ముగ్గురుగా చెప్పబడుచున్నాడని భావము.

ఇక జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు మనస్సుచే నడిపింపబడుచు తమ
తమ విధులను నిర్వహించు నమయము జాగ్రదవస్థ. ఈ యవస్థలో జీవునికి
విశ్వాదని పేరు. ఇంద్రియములు విశ్రాంతి తీసికొనునపుడు కూడ మనస్సు
మేల్కొని స్వప్న సంబంధమయిన స్వీయనృష్టియందు నిమగ్నమయిన స్థితి
స్వప్నావస్థ. అపుడు జీవునికి తైజనుడని పేరు. మనస్సు కూడ విశ్రాంతి
తీసికొనునపుడు సుమత్యవస్థ అనబడును. ఈ స్థితియందు జీవుని ప్రాజ్ఞుడని
పిలచెదరు. అన్ని అవస్థలలో జీవుని కర్మలకు సాక్షియై ఉండెడివాడు. తురీయుడు
లేక పరమాత్మ - వరాళక్తి.

జాగ్రదవస్థలో కన్నులనుండియు స్వప్నమున కంఠమున నిలిచియు,
సుమప్తియందు హృదయమునుండియు, తురీయమున శిరస్సు నుండియు, సాక్షి
చూచుచుండునని బ్రహ్మోపనిషత్ తెలుపుచున్నది.

“నేత్రస్థం జాగరితం వింద్యా త్కంఠే స్వప్నం నమావిశేత్ |
 సుషుప్తం హృదయస్థం తు తురీయం మూర్ధ్ని సంస్థితం |
 తురీయం నామ తదవస్థావన్న స్సాక్షాత్పరియావత్ ||

-మాండుకోవనిషత్ (గౌ.కా.3)

ఉ|| అన్నమయంపు దేహమును నాత్మ యటంచు దలంచి, ప్రాణ నం
 వన్నము దేహమౌట, నది ప్రాణమ యౌనని యెంచి, మాననం
 బున్నది గాన, అద్ది యయియుండు ననన్ నరిపోక, బుద్ధి న
 ర్వోన్నతి గాదటంచు, రహి బోక, తురీయము ని న్దలంచెదన్ || 117

అన్నమువలన వృద్ధి పొందెడి దేహమే ఆత్మయని తలచితిని. కాని
 దేహము ప్రాణయుత మగుటచే అది ప్రాణమై యుండు ననుకొంటిని.
 ప్రాణముకంటె ఉన్నతమై మనస్సు ఉండుటచే, మనస్సే ఆత్మయని
 భావించితిని. మఱల ఆలోచించి, అది కూడ నరికాదని నిర్ణయాత్మకమైన బుద్ధిగా
 దానిని తలచితిని. బుద్ధి కూడ నర్వోత్తమము కాదని దానిని వినర్థించి ఆనందమే
 గొప్పదనుకొంటిని. తుదకాయానందమును కూడ కాదని తురీయముగా నిన్నే
 తలచుచున్నాను.

అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయ
 కోశములు ఒకదానికంటె ఒకటి నూక్ష్మములయి పరాశక్తి నివాస స్థానములై
 వంచకోశము లనబడుచున్నవి. ‘వంచకోశాంతరస్థితా’ అని లలితా
 నహస్రనామము. ఈ కోశములు జీవునికి నంబంధించినవి.

ఇందు జీవుడు విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ నామములతో తెలియబడుచున్నాడు.
 ఆత్మకు నంబంధించినది తురీయము. తురీయమనగా నాల్గవది. దీనికే
 నమాధ్యవస్థ యని వేదాంత వరిభాష.

“స్వప్న నిద్రాయుతా వాద్యో, ప్రాజ్ఞ స్త్యస్వప్న నిద్రయా
 న నిద్రాం నైవ చ స్వప్నం తుర్యే పశ్యంతి నిశ్చితాః ||

- మాండుకోవనిషత్తు (5) గౌడపాదీయ కారికా (14).

విశ్వ తైజసు లిర్వూరు స్వప్నముచేతను (భేదము), నిద్రచేతను (అవిద్యా)
 బంధితులు కాగా, ప్రాజ్ఞుడు కేవల నిద్రచే (అజ్ఞానము) బంధింపబడి యున్నాడు.
 తురీయుడు స్వప్నమువలన కాని, (అన్యథా గ్రహణము), నిద్రవలన కాని
 (అవిద్య), బంధితుడు గాక యున్నాడు. ఆయన అనిద్రుడు, అన్వపుడని
 నిశ్చితాభిప్రాయముగా తత్త్వవేత్తలు చెప్పుచున్నారు.

మఱి తురీయస్థితి ఎట్లుండు ననగా —

“నాంతః ప్రజ్ఞం న బహి ప్రజ్ఞం నో భయతః ప్రజ్ఞం
న ప్రజ్ఞానఘనం న ప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞం, అద్భుత మవ్యవహార్య
మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య మవ్యవదేశ్య మేకాత్మ వ్రత్యయ సారం
ప్రవంచోపశమం శాంతం శివమద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే న ఆత్మా
న విజ్ఞేయః ॥”

— మాంధూక్యోపనిషత్తు (7)

స్వప్నావస్థలో గల జ్ఞానము అంతఃప్రజ్ఞ అట్లే జాగ్రదవస్థలో గల జ్ఞానము బహిఃప్రజ్ఞ నిద్రావస్థలో తోచెడి జ్ఞానము ఉభయతఃప్రజ్ఞ తురీయమందున్న జ్ఞానము పై మూడు విధములయినది కాదు. ప్రజ్ఞాన ఘనస్వరూపమును కాదు. జ్ఞానము లేనిది కూడ కాదు. మఱి యెట్టిదనిన - కనిపించనిది, నిర్ణయించుటకు కాని గ్రహించుటకు కాని వీలు వడనిది, ఎట్టి గురుతులు లేనిది, ఊహ కందనిది, కవటము కానిది, ఆత్మయొక్క సారమైనది ప్రవంచము - వంచభూతాది వికారము లన్నియు - నశించిన పిమ్మట కూడ ఉండునట్టిది, శాంతము అనందమునై మఱియొకటి లేనిదై యుండెడిది. దానిని తురీయమని చెప్పుదురు. ఆ తురీయమే ఆత్మ. అదే తెలిసికొనదగినదని భావము. తురీయము = వరబ్రహ్మము.

చం॥ పురుషుని రీతియున్ మగువ పోలిక నీ వెపు డెట్లు లెతో! త
త్పరమ రహస్యము న్దలియు వారలు లేరు ; త్వదీయ భావమే
వర గుణయక్తి రెండగుచు వర్తిలుపో వతి వత్తులౌచు, నుం
దరమగు వామ భాగము ప్రధానముగా భవదీయరూపమౌ ॥ 118

పురుషుని వలెను స్త్రీ వలెను నీవు ఎప్పుడు ఎట్లు మారితివో ఆ రహస్యమును తెలిసిన వారు లేరు. నీ కోరికయే రెండు రూపములతో వతి వత్తులై యుండును. ఆ పరిణామములో నుందరమైన నీ వామ (ఎడమ) భాగము ప్రాధాన్యము వహించి స్త్రీ రూపమును దాల్చియుండును. కనుకనే ప్రధానమని పిలువబడుచున్నది.

ఒకడే అయిన వరమాత్మ ఆత్మానందముకొఱకు రెండవ దానిని కోరి రెండు రూపములుగా అయ్యెనని ఉపనిషత్తులు వల్కుచున్నవి. కనుక పురుషుడు స్త్రీ అనునవి ఒకే శక్తియొక్క విభిన్న రూపములే కాని అన్యములు కావు.

“నవై నైవ రేమే తస్మా దేకాకీ న రమతే | న ద్వితీయ మైచ్ఛత్ నపైవా
నాన యథాస్తీ పుమాగ్ం సౌ సంవరిష్యక్తౌ | న ఇదమే వాత్మానం ద్వేధాపాతయ
త్తతః| వతిశ్చ వత్సీచా భవతామితి||” -బృహదారణ్యక శ్రుతి (3-4-3)

“అత్మానం ద్వేధా కరో దర్థేన స్తీ అర్థేన పురుషః” - నుబాలోచనిషత్

వామా శబ్దమునకు ఉత్తమ స్తీ లేక వామా నామముగల వరాశక్తి అని సామాన్యార్థము. వామలోచన అనినపుడు నుందరమైన కన్నులు గలది అని అర్థము. కనుక వామాశబ్దమువలన వరాశక్తి సౌందర్యసీమ అని కూడ ద్యోతక మగుచున్నది. “స్వాంతః స్థిత వ్రవంచ వమనాత్ విశ్వజనయిత్రీ శక్తిః ” తనయందలి వ్రవంచమును వెలువలికి తెచ్చుటవలన విశ్వమును సృష్టించిన శక్తి వామ అని వ్యుత్పత్తి. ‘వామా’ ప్రాధాన్యము గల ఎడమ భాగము, వామ భాగము.

ప్రధానమునకు వరమాత్మ, వ్రకృతి, బుద్ధి, ముఖ్యము అని అర్థములు. వరాశక్తికి లింగ భేదము లేకున్నను, శక్తి శబ్దము స్త్రీలింగ మయినందున స్త్రీగనే భావింపవలెను.

చం|| వ్రకృతియు పూరుమం డనెడి ద్వంద్వము భేదము వల్కు గాని, త
త్సకలము బ్రహ్మమన్న శ్రుతి సారము పారము నీవ యౌట, నీ
వ్రకటిత రూపమే పురుష భావము, నీవు తదంతరంగమై
వికసన మొందు శక్తివి నవిత్రివి బ్రాహ్మివి విశ్వతోముఖీ || 119

వ్రకృతి - పురుషు లనెడి ద్వంద్వము భేదమును నూచించును గాని “నర్వంప్యేతద్బ్రహ్మ” ‘నర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ’ అని శ్రుతులు వలుకుచుండ, భేదమునకు అవకాశము లేదు. కాగా వ్యక్తమైన నీ రూపమే పురుషుడు. పురుషుడనగా వరమాత్మ. సాంఖ్యమున జీవుడు. ఆ పురుషుని హృదయము నుండి శక్తి రూపమున వికసించు వ్రకృతివి. అనగా అవ్యక్తమైన ఉపాదాన కారణము లేక స్వభావము. అంతట ముఖములు గల ఓ తల్లి! నీ వీ సృష్టిని కూర్చిన బ్రాహ్మిశక్తివి. విశ్వమును వ్రనవించిన నవిత్రివి.

“వ్రకృష్ట వాచకః వ్రశ్చ కృతిశ్చ సృష్టి వాచకః | సృష్టౌ వ్రకృష్టా
యా దేవీ వ్రకృతి స్సావ్రక్తితా || ” దేవీ భాగవతము (9-1-5)
వ్రకృష్టమయిన సృష్టి అనగా సృష్టియందు వ్రకృష్టమయిన దేవి ఎవరో అదేవి వ్రకృతి.

“వ్రక్కతి పురుషం చైవ విధ్యనాదీ ఉభావసి ।
వికారాం శ్చ గుణాం శ్చైవ విధి వ్రక్కతి సంభవాన్॥”

—భగవద్గీత (13-20)

వ్రక్కతి పురుషులు ఇరువురు అది లేని వారే. వరమాత్యయొక్క రూప సామర్థ్యములే. వికారములు (మార్పులు) నత్వరజస్తమో గుణములు వ్రక్కతి నుండి వుట్టినవి. కార్య కారణముల కల్పించుటందు వ్రక్కతియు, సుఖ దుఃఖముల అనుభవించుటందు పురుషుడును హేతువు లగుచున్నారు.

పిండాండమున క్షేత్రము - క్షేత్రజ్ఞులనువారే, బ్రహ్మాండమున వ్రక్కతి - పురుషులని వ్యవహరింప బడుచున్నారు. క్షేత్రమనగా దేహము. ఇది భూతాత్మకము అనగా వంచభూతములవలన ఏర్పడినది. కావున వికారములను (మార్పులను) పొందుచుండును. క్షేత్రజ్ఞు డనగా శరీరమును ధరించిన జీవుడు. శరీరధారి అయినందున పురుషుడయ్యెను. త్రిగుణములు వాని వికారములయిన రాగ ద్వేషాదులు స్వభావముగ కలది వ్రక్కతి.

చ॥ నిను భరియించి యీశ్వరుడు నిల్చు కొనెం దన భర్తృభావ, మా
యునికిని జేసి భార్యవన నుంటివి నీవు తదీయ శక్తివై ;
కనుగొన శక్తి - శక్తుడును గాంచని భేదము నృప్తి చేసి, యీ
మనుజుల భర్తగా బురుషు, మానిని భార్యగ జేసితో భువిన్ । 120

నిన్ను (శక్తిని) భరించుటవలన ఈశ్వరుడు తన భర్త వదవిని నిలుపుకొనెను. ఉనికివలన నీవు భరింపబడి భార్య అను పేరువ వాని శక్తివై యున్నావు. శక్తికి శక్తిమంతునకు - అనగా నీకును శివునికి లేని భేదమును నృప్తించి, ఈ భూమి వయి మానవులలో మాత్రము పురుషుని భర్తగను, స్త్రీని భార్యగను చేసితివా యేమి?

శక్తిని భరించుటవలన ఈశ్వరుడు భర్త (భరించువాడు) అయ్యెను. అనగా వ్రభువయ్యెను. శక్తి సంపదవలననే ఆయనకు, వ్రభుత్వ ముద్భవించి. ఉపాధి (అశ్రయము) లేక శక్తి వ్యక్తము కాదు కావున, తన ఉనికిని బట్టి భరింపబడి ఆమె భార్య అయ్యెనే కాని వాస్తవమునకు ఒకటి వ్యక్త లేక వ్రకాశ రూపము (శివుడు), రెండవది అవ్యక్త లేక విమర్శరూపము (శక్తి) అనగా విమర్శవలన తెలియదగినది. వైదికు లీ శివ శక్తులను అద్వయ మిథునమని పిలచెదరు.

ప్రకృతి పురుషులు, వారి ప్రతిరూపము లయిన స్త్రీ పురుషులు, ఇరువురు నమప్రాధాన్యము గల ఒకే యొక చైతన్య స్వరూపులే. అకాంక్ష సంఘాతులే. ప్రకృతి ఉపాధులను (శరీరములను) సృష్టించి, గుణముల ద్వారా కర్మానుష్ఠానమునకు ప్రోత్సహించగా, పురుషుడు ఆ ఉపాధుల ద్వారా నుఖ దుఃఖ రూపములైన కర్మఫలములను అనుభవించు చుండును. ఈ విషయమునే భగవద్గీత (13-20,21)

“కార్య కారణ కర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతి రుచ్యతే |
పురుష స్సుఖ దుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతు రుచ్యతే ||

“పురుషః ప్రకృతి స్తో హి భుక్తే ప్రకృతిజాన్ గుణాన్
కారణం గుణ సజ్జోన్య సదనద్యోని జన్మను ||”

లౌకికముగ కూడ స్త్రీ నుఖ దుఃఖములను సంతానమును సృష్టించు హేతువు కాగా, వాని ఫలముల అనుభవించు వాడు పురుషుడే కదా!

ఉ|| ఇక్షు శరాననంబు ధరియించుట నీ తలవేమొ కాని, నూ
జ్వేజీక జూచు వారలకు నింపు, శ్రమంబును, భుక్తి నింపు నీ
దీక్షకు మారు రూపమని తెల్పుటకో యన నొప్పు ; కానిచో
వీక్షితమౌనె యించుగడ బ్రీతి దృఢత్వ రసానుకూలతల్ || 121

నీవు చెఱుకు వింటిని ధరించుటందు గల అంతర్యమేమిటో తెలియదు కాని, నూక్ష్యముగ వరిశీలించినచో, ఆనందము, ఆయానము, అనుభవము అనురాగములతో లోకమును నింపుచున్న నీ నియమమునకు మఱియొక రూపముగా దానిని ధరించితివేమో అనిపించుచున్నది. కానిచో దానియందు (చెఱుకునందు) తీయందనము కారిన్యము రసానుకూలతలు ఏల కన్పించును?

సృష్టి నర్వము ప్రేమమయమైనను, మనకట్లు కనిపించుట లేదు. ప్రేమానందములతో దుఃఖానుభవము కూడ కలదు. ప్రేమ ఫలించిన ఆనందము. ఫలించకున్న దుఃఖము. రెండిటికి కారణము ప్రేమయే. కనుక ఈ మూడు గుణములతో (అనురాగము ఆనందము దుఃఖము) సృష్టి కూడియున్నట్లు తోచును. ఈ గుణముల నమష్టి సంతేతము ఇక్షుచావము కావచ్చును. చెఱుకున కారిన్యము (కష్టము), రసము (నుఖము) కలవు. తదనుభవము ఆనందమును గూర్చును. జీవుడు సృష్టి చక్రమున ప్రవేశించుట

బాధాకరము (చెఱకు నమలుట వంటిది). అవేదనయందే ఒక ఆనందము (ఇంపు) ఒక ప్రేమానుభవము (రసము) ఉండుట నృప్తి విచిత్రము.

మ॥ మన మాధారము గాగ వెల్కి జను తన్మాత్రల్ వ్రకోపించి, జీ
వుని గార్యోన్ముఖు జేయు, రాగమును నేవుం జూపి యాకర్షణం
బున వర్తించును, క్రోధ మంకుశమనం బొల్పు, బ్రవృత్తి న్నివృ
త్తిని రెంటన్, భవదీయ హస్తగత మీ తీరెల్ల లోకేశ్వరీ ॥ 122

మనస్సును ఆధారము చేసికొని తన్మాత్రలు విజృంభించి ఇంద్రియముల
ద్వారా జీవునిచే కర్మలు చేయించును. లాలన (అధికమగు కోరిక) విషయముల
వాకర్షించును. క్రోధము అంకుశము వలె వర్తించును. వ్రవృత్తి నివృత్తుల
రెండిటియందును ఇవి ఇట్లే వనిచేయుచుండును. ఈ విధమంతయు నీ చేతులలో
కలదు.

శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములు తన్మాత్రలు. తన్మాత్ర అనునది ఏదేని
ఒక భూతముయొక్క వరిమితిని దెలుపు నూక్ష్మరూపము లేక శక్తిసారము. చెవి,
చర్మము, కన్ను, నాలుక, ముక్కు అనునవి జ్ఞానేంద్రియములు. వాక్కు చేయి
పాదము పాయువు ఉవస్థ అనునవి కర్మేంద్రియములు. వీని ద్వారా జీవుడు
కర్మలొనర్చుచుండును.

మనస్సుద్వారా గ్రహింపబడు శబ్ద స్పర్శాదులు స్త్రీపుత్రాదుల నల్లావముల
వినుటకు, వారిని కౌగిలించుకొనుటకు, వారి రూపముల చూచుటకు, మధుర
వదార్థముల రుచిచూచుటకు, పరిమళముల వాసనచూచుటకు జీవుని
ప్రోత్సహించి వానిచే ఆయా కర్మల చేయించి బంధముల పెంచుకొను నట్లు
చేయును. ఇది వ్రవృత్తికి నంబంధించినది.

ఇక నివృత్తి మార్గమున ఆత్మకు నంబంధించిన నద్వచనముల వినుటకు,
విశ్వాత్మతో స్వాత్మను (జీవాత్మను) ఏకము చేయుటకు, ఆ దివ్యతేజమును
చూచుటకు, పరమానందము ననుభవించుటకు, చైతన్య కునుమమును
అనుభవించుటకు పురికొల్పి నంసార బంధముల నొకటొకటే త్రెంచికొను
నట్లు చేయును. ఇదంతయు మనస్సువలననే జరుగుచున్నది. "మన ఏవ
మనుష్యాణాం కారణం బంధ మోక్షయోః" మనస్సే మనుజుని బంధమునకు
మోక్షమునకు కారణమని తెలియవలెను.

ఆత్మస్వరూపిణియైన శ్రీమాత నాలుగు చేతులలో చెఱకు విల్లు,
పూవుటమ్ములు, అంకుశము, పాశము లుండుటను వర్ణింతురు. తీయని

భావములు గల మనస్సే ఇక్షు చావము. వంచతన్మాత్రలే పూలబాణములు. క్రోధ మంకుశము. రాగము పాశము.

“రాగ స్వరూప పాశాధ్యా, క్రోధాకారాంకుశోజ్వలా
మనో రూపేక్షు కోదందా, వంచతన్మాత్ర సాయకా|| - (ల.న.నా.)

ఆ తల్లి (వరాశక్తి) ఆత్మాః భిన్నము (తనకంటె వేరుకానిది) అనియు, తన మనస్సే ఆమె ధరించిన శరానన మనియు, తన్మాత్రలే బాణము అనియు, తన మోహమే (రాగము) పాశ మనియు సాధకుడు గ్రహింపవలయును.

చం|| కలుముల గూర్చు నీ చరణ కంజములన్ న్యరియించి లక్ష్మీ ; తా
బలుకుల నిచ్చు ద్వచ్చరణ భాసిత నూపుర కింకీణీ ధ్వనుల్
దలచి నరన్వతి రమణీ ; తద్రుచి తోదన నేయు నంధ్యయుం ;
జేలువ మిడున్ త్వదంఘ్రి నఖ చింతన తద్రతి దేవి నర్వదా || 123

లక్ష్మీదేవి నీ పాదవద్మముల న్యరించి నంవదలను, నరన్వతిదేవి నీ పాదముల అలంకరించిన మంజీర ధ్వనుల తలచి వలుకులను, నంధ్యాదేవి ఎఱ్ఱని నీ చరణ కాంతుల గ్రహించి వ్రచోదనను, రతిదేవి అందముల చిందెడి నీ కాలి గోళ్ళను న్యరించి సౌందర్యమును తమ తమ భక్తులకు వ్రసాదించు చుందురు. నర్వార్థములు నీ పాదములనుండియే లభించునని భావము.

కంజము = నీటిలో వుట్టినది - వద్మము, శంఖము, మకరము, కచ్చవము మున్నగునవి. నవ నిధులలో వద్మము మహావద్మము శంఖము, మకరము కచ్చవము అనునవి కొన్నిటికి పేర్లు. వరదేవత పాదములు నిధులకు నిధానములు. కావున లక్ష్మీదేవి ఆమె చరణముల న్యరించి నంవదల నీయగా, శబ్దబ్రహ్మమైన నరన్వతి ఆమె పాదముల నలంకరించిన చిఱు గజ్జల మ్రోతల భావించి వాక్కుల నిచ్చును. ఇట్లే నంధ్యాదేవియు రతిదేవియు ఆ తల్లి పాదములందు వారి వారి కనుకూలము లయిన గుణములను ఆశ్రయించి తమ తమ భక్తులను తృప్తి పఱచెదరు.

పరమేశ్వరి “నచామర రమావాణీ నవ్య దక్షిణ సేవిత-- కటాక్ష కింకరీభూత కమలా కోటి సేవిత -- శింజాన మణి మంజీర మండిత శ్రీవదాంబుజ -- రతి రూప -- రతి ప్రియ (రతిదేవి యెడ మిక్కిలి వాత్సల్యము గలది) నంధ్య -- ద్విజ బృంద నిషేవిత - - (ల.న.నా.)
“లక్ష్మీవాణీ నిషేవిత” - (త్రిశతి)

ఉ॥ నీ కనుజెప్ప లే వగది నిల్చు నటుల్ భువనంబు లన్నియుం
జేకొను నృప్తి సంస్థితుల, చిన్నములై లయమందు, నంతలో
నాకృతులం దొఱంగు, బునరావృతి బొంది వినూత్న నృప్తియై
నీ కమనీయ పాద నలినీ ద్యుతులందు వెలుంగు కాశ్యపి! 124

నీ కను జెప్పపాటుల ననునరించి లోకము లన్నియు నృప్తి స్థితి
లయముల పొందుచున్నవి. అంతలోనే తిరోధానమై మఱు అనుగ్రహింప
బడుచున్నవి. ఇట్లు నూతన నృప్తియై అవి నీ పాదరాజీవముల కాంతులవలననే
ప్రకాశించుచున్నవి.

శ్రీదేవి “కాశ్యపి”, “వంచకృత్యవరాయణ”. “ఉన్మేష నిమిషోత్పన్న
వివన్న భువనావళిః” - (ల.న.నా.). నృప్తి స్థితి లయ తిరోధాన అనుగ్రహము
లనునవి వంచ కృత్యములు. ఇవి అన్నియు ఆమె కను జెప్పల కదలికలవలననే
జరుగుచుండును.

“ఉర్ధ్వ భూవిభ్రమే నృప్తి రథో భూవిభ్రమే లయః ।

ఉర్ధ్వ సంధి స్సృష్టికాలే హ్యధస్సంధ్యయే భవేత్ ॥

వీచం దేవీ భగవతీ స్వభూ విభ్రమణేన చ

కాలచక్ర మిదం సర్వం భ్రామయత్యేవ సర్వదా॥”

-కాలశక్తి విలాసః (65-70)

శ్రీదేవి కనుజెప్పలు పైకి లేచినపుడు నృప్తియు, క్రిందకు వాలినపుడు
లయమును కలుగు ననియు, ఇట్లు ఆమె భూవిభ్రమమువలననే కాల చక్ర
మెల్లప్పుడు తిరుగుచుండు ననియు భావము.

ఉ॥ శైవము వైష్ణవం బనగ, సౌరము నా, నిటు లెన్నె వేరులం
దావకమౌ విభూతులు వ్రధానముగా నొక కొన్ని గొంచు నం
భావన చేసి లోకమున బల్కు మతంబుల వెన్ను, నాద్యవై
చేవగ నిల్చు వీవ యని, చెప్పుదు నత్యము, నత్యరూపిణీ । 125

నీ అనంత కళ్యాణ గుణ విభూతులలో కొన్నిటిని మాత్రము గ్రహించి,
శైవము వైష్ణవము సౌరము మున్నగు నామములతో బహు విధములుగా
బోధించు మతములకు ఆధారముగా నిలచి యుండునది నత్యస్వరూపిణీవైన
నీవే యని యథార్థమును వచించెదను.

వరతత్వము రూప నామ గుణ రహితమై సత్య జ్ఞానానందయుతమైన
ఒక శక్తి (ENERGY) మాత్రమే దానిని వివిధ మతములు వివిధములుగా
ప్రవచించుచున్నవి. “ఏకం స ద్విప్రా బహుధా వదంతి” - శ్రుతి. ఒకటే
అయిన సత్యమును వేదవిదులు అనేక విధములుగా చెప్పుచున్నారు. మఱియు
“ఏకం సంతం బహుధా కల్పయన్తి” “ఏకో దాధార భువనాని విశ్వా” -
ఋగ్వేద ప్రవచనములు. “ఏకమేవాః ద్వితీయం బ్రహ్మ” - ఛాందోగ్యం

ఉ|| వాతమునందు న్పందనము, వారి ద్రవంబు, శిలన్ దృఢత్వమున్
జేతనయందు ప్రాణమును, జీచ్చున దాహము, నింగి శూన్యమున్
ద్యోతన మౌట నీ వచట దోచుటనే కద! నర్వశక్తి నం
మాతము త్వత్స్వరూపమని కాంచెద నృప్తి రహస్య మంబికా! 126

గాలిలో న్పందనశక్తి, నీటిలో ద్రావకశక్తి, శిలలో దృఢత్వశక్తి, చేతనలో
ప్రాణశక్తి, అగ్నిలో దాహకశక్తి. ఆకాశమున శూన్యశక్తి - ఇట్లనేకముగ శక్తులగు
పించుటకు కారణము నీ వచట నుండుటనే కదా! అన్ని శక్తుల నమష్టి రూపము
నీ వనునది నృప్తి రహస్యము.

దేవి ‘అదిశక్తి - వరాశక్తి - మహాశక్తి - నర్వశక్తిమయి’ (ల.న.నా.)
మఱియు ‘నర్వాంతర్యామిని - విశ్వరూప - విశ్వధారిణి’.

ఉ|| ఏకముగా ననేకము, ననేకముగా మఱి యేకమైన నీ
పోకడ లెన్న నా భుజగభూషణుడేని యెఱుంగునే? త్వడీ
యాత్మతి నిర్ణయింప విధియైన నమర్థదే? వేయి నోళ్లలన్
నీ కమనీయ నంస్తవము నేర్పునె నేయ, ఘణేంద్రు డేనియున్ || 127

ఏకమును అనేకముగను అనేకమును ఏకముగను, అవగా ఒకటే అగు
వరతత్వమును బహు రూపములుగను, బహుళముగ తోచు ప్రవచనమును
ఏకాత్మగను (వరమాత్మగా) చూపించు నీ పోకడలు నర్వజ్ఞ డయిన శివునికి
గూడ తెలియవేమో! బహు విధములుగ న్పురించు నీ రూపమును
నిర్ణయించుటకు నకల ప్రాణుల కాసించు విధి కూడ నమర్థుడు కాడు.
నర్పరాజగు అదిశేషుడు కూడ వేయి నోళ్లన్నను, నిన్ను స్తుతించ జాలడు.

ప్రళయమున కూడ నశింపని వరమేశ్వరుని శక్తి లేక సామర్థ్యము కనుక,
అమె ‘కాశ్చతి’ - బహుస్వరూప - వ్యక్తావ్యక్త రూపిణి - నిర్గుణ - నిరుపాధి

- నిరీశ్వర - శివవర (శివుని కూడ అతిక్రమించి యుండెడి శక్తి) ఏకాకిని -
(ల.న.నా.)

ఉ॥ ఉన్నది లేనటుల్ మఱియు నుండని దున్నటు లీవు నూవ, నే
మున్నదొ లేదొ తా రెఱుగకుందు రవిద్య మునింగి మానవుల్ ;
మున్నుగ నీదు తత్వ మవబోధము గాక గ్రహింప వచ్చునే?
తన్నున భేద భావము తొలంగునె జీవుల ? తత్వదర్శినీ! 128

ఓ తత్వదర్శినీ! ఉన్నది లేనిదిగను, లేనిది ఉన్నదిగను, నీవు చూపు
చుండుటచే అవిద్యయందు కూరుకొని పోయిన మానవులు, ఏది నత్యమో ఏ
దనత్యమో తెలియకున్నారు. ముందుగా నీ తత్వమును అర్థము చేసికొనక,
దానిని గ్రహింప జాలరు. వారి నావరించిన భేదభావము తొలగదు.

లోకమున తెలియవలసిన విద్యలు రెండు గలవు. ఒకటి వరావిద్య.
రెండవది అవరావిద్య. వరా అనునది బ్రహ్మవిద్యా రూపమైనది. అవరా
అనునది గుణయుతమై వ్రవంచాకారమై ఉన్నది. అదే మాయ. ఈ మాయ
జ్ఞానుల బుద్ధులను కూడ బలవంతముగ ఆకర్షింప గలదు.

“యా మా సా మాయా”, “మాయా చ తమో రూపా” అని పూర్వోత్తర
తాపిన్యవనిషత్తులు వివరించుచున్నవి. ఉన్నట్లు కనిపించినను, లేనిది మాయ.
మాయ చీకటివలె నత్యమును వ్రకాశింప చేయదు. బ్రహ్మము తానే యైనను,
జీవుడు అవిద్యా వ్రభావమువలన తాను వేరని ఈశ్వరుడు వేరని భావించుచు,
నిజముగ లేని వ్రవంచమును నత్య మనుకొని, ప్రావంచిక నుఖములకై అఱ్ఱులు
చాచు చున్నాడు. ఉన్నది బ్రహ్మమొక్కటే. లేనిది వ్రవంచము అని చెప్పినను
గుర్తింపదు. దేహ వతనానంతరము వ్రవంచ మెక్కడ ఉన్నది ? ఈ అనత్య
వ్రవంచమునే నత్యమనుకొనుట (భ్రాంతి) మాయాకల్పితము మాత్రమే.
మఱియు “మాయాం శబల బ్రహ్మ రూపిణీం” అను వచనమును బట్టి మాయ
బ్రహ్మమందొక విలక్షణ లక్షణమే యగును. స్వరూప జ్ఞానమువలననే మాయ
తొలగును. “స్వరూప జ్ఞానేన వినా మాయా న కామ్యతి”.

కా॥ నీ మాయం బడిపోని ధీరుడొకడే ; నీవే యతం దౌట ద
త్యామృత్యంబు లభించియుండు ; నతడున్ తత్త్వస్వరూపుండునై,
కామేశుండయి వంచకృత్యముల నంకల్పించు గ్రీడార్థమై ;
సోమార్థాంగ లలాట నేత్రముల నంశోభించు దద్రూవమున్ ॥ 129

అమ్మా! నీ మాయలో చిక్కుక నిల్చిన ధీరుడొకడే కలదు. అతడు నీవే కనుక, ఆ సామర్థ్య మాయన కల్పినది. ఆయన కూడ తత్త్వస్వరూపుడై కామేశ్వరుడై (కోరికలకు అధినాథుడై), నృష్టి స్థిత్యాది వంచకృత్యములను కేవలము క్రిడకొఱకు నంకల్పించుచున్నాడు. ఆయన రూపము చంద్రుని అర్థాంగము, నొనటి కన్నులతో వ్రకాళించుచున్నది.

"దైవీహ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా" అలౌకికమై గుణములచే నొప్పు నా మాయ దాట నలవికానిది అని భగవద్వాక్యము (భ.గ.7-14)

వరబ్రహ్మత్మికయైన వరదేవత మహామాయా స్వరూపిణి. ఆమె మాయ మిక్కిలి బలవత్తరమైనది. మాయకు లొంగని వారు జ్ఞానులు మాత్రమే. అవుడు వారు వేరు కాక వరమాత్మ స్వరూపులే అగుదురు. కావున వరమాత్మ ఒక్కడే మాయకు లొంగని వాడు. కొందఱు జ్ఞానులు కూడ కొన్ని నందర్భములలో మాయాజాలమున చిక్కుకొని, వివేకము కోల్పోయి, ఇంద్రియార్థముల వెంట వడిన గాఢలు పురాణములలో గలవు. విశ్వామిత్రాదుల చరిత్ర లిందుకు నిదర్శనము.

"జ్ఞాని నా మపి చేతాంసి దేవీ భగవతీ హి సా

బలాదాత్మస్య మోహాయ మహామాయా వ్రయచ్ఛతి" - దుర్గానవ్తశతి

భగవతియగు ఆ దేవియే - మహామాయయే - జ్ఞానుల మనస్సులను కూడ బలవంతముగ ఆకర్షించి వ్యామోహమునందు నిల్పుచున్నదని భావము. కాని ఇట్టి మాట వరమాత్మయందు నిరర్థక మగుచున్నది. కారణము ఆమెయే వరమాత్మ కనుక.

వరమేశ్వరుడు వరాశక్తి ఒక్కరేయని 'సోమార్థాంగ, లలాట నేత్ర, కామేశా' ది విశేషణములతో ధ్వనింపజేయబడినది. వంచకృత్య వరాయణత్వము వరమేశ్వరీ వరమేశ్వరులకే పరిమితమని గ్రహింప గలరు.

(న + ఉమ) = సోమ = 1. ఉమతో కూడినవాడు, 2. చంద్రుడు.

లలాట నేత్రుడు = నొనట కన్ను గలవాడు - శివుడు. ఇది జ్ఞాననేత్రము. ఆయన మూడు కన్నులు సోమ సూర్యాగ్నులు. భూత వర్తమాన భవిష్యత్తుల చూచెడివని కొందఱి వ్యాఖ్యానము. ఆ తల్లి విషయమున కూడ అట్లే చెప్పబడినది.

కామ + ఈశుడు = కామమునకు (కోరికకు) వ్రథువు. వ్రవంచమును నృప్తింప వలెననెడి కోరిక (సోఁకామయత) అయినదే. ఆ కోరికకు (జగత్) రూపకల్పన చేసినది కామేశ్వరి. వారిరువురకు అభేదము.

వంచకృత్యములు - నృప్తి స్థితి సంహార తిరోధాన అనుగ్రహములు. ఇవి వరమేశ్వరునియందు కలవు. నృప్తికొఱకు బ్రహ్మను, స్థితికొఱకు విష్ణువును, సంహారము కొఱకు రుద్రుని, తిరోధానము (కనిపింపకుండచేయుట) కొఱకు ఈశ్వరుని, అనుగ్రహము కొఱకు నదాశివుని అదివరాళక్తి కల్పించినది.

చం॥ అమృతమయూఖ తుల్యమగు నానన కాంతి నతిక్రమించు య
త్నమున, వినీల నీరదమునా స్ఫురించు త్వదీయ కైశిక
వ్రముదిత బర్హిణంబునయి, ప్రాజ్ఞత దోవగ వణ్ముఖుండనై,
విమలము నీ ధ్రువాఖ్య కల వీక్షణ నేయుచు నుండు శాంభవీ || 130

అమ్మా! శాంభవీ! నీ ముఖ చంద్రుని అతిక్రమించు యత్నమున (ఓడి) నల్లనైన మేఘమువలె స్ఫురించు నీ కొవ్వును చూచి ఆనందించు నెమిలి నయ్యెదను. బుద్ధి వికాసము కలుగుటవలన (ఆ మయూరము నధిరోహించెడి) వణ్ముఖుడనయ్యెదను. అవుడు నీ ధ్రువాఖ్య కలను చూచుచు ఉండిపోగలను.

వణ్ముఖుడైన నుబ్రహ్మణ్యుడు శ్రీదేవి నన్నిధానమున ఉండుట వలన ఎల్లప్పుడు ఆమెయొక్క నిత్యత్వమును చూడగలడు. నన్ముఖ, చిన్ముఖ, ఆనందముఖ, లీలాముఖ, జ్యోతిర్ముఖ, నర్వతోముఖములనునవి వణ్ముఖములు. ఇందు నన్ముఖము నత్యమును, చిన్ముఖము జ్ఞానమును, ఆనందముఖము ఆనందమును, లీలాముఖము వ్రవృత్తిని, జ్యోతిర్ముఖము తేజస్సును, నర్వతోముఖము నర్వవ్యావకత్వమును తెలుపు సంజ్ఞలు. ఇవి వరమాత్మయొక్క లక్షణములే. ఇట్టి గుణములు కల వరమహాంస వణ్ముఖుడే కదా!

దేవియొక్క వదునైదు కళలు వృద్ధి క్షయముల పొందుచుండగా వదునారవ కళ మాత్రము ధ్రువకళ అనెడి పేరున స్థిరముగ ఉండును. దానిని చూచుచు ఆనందమున నుండుటే నమాధి.

అమృత మయూఖుడు = చంద్రుడు - వరదేవత అమృతము వర్షించి 72వేల నాడులకు ఆనందమును, జవ నత్వములను వ్రసాదించును. బర్హిణము = నెమిలి, వణ్ముఖుడు = పార్వతీపుత్రుడు, దేవసేనాని.

శ్రీమాత 'విద్యాః విద్యాన్వరూపిణీ - వరాః వరా' - (ఐ.న.నా.)

ఉ॥ సిగ్గుగ భేద భావముగ జేరు నవిద్య దొలంగ ద్రోచి నీ
సిగ్గు తత్త్వముం దెలియ నేర్పుము, బ్రహ్మమయైన వృత్తియం
దొగ్గుగ నా మనంబు, భవదుష్ట్యల తేజము నాక్రమింపని
మృగల మౌచు, గోరను తదన్యము నింక గుహాధివాసినీ ॥ 131

హృదయ కుహరమున, వంచకోశములకు అతీతముగా, ఎక్కడో
లోతున వివసించెడి తల్లి! నాయం దనేక జన్మలనుండి పాతుకొని యున్న
భేదభావమును కొలగించి, సారవంతమై మిగిలిన నీ తత్త్వమును స్పష్టము
చేయుము. బ్రహ్మవరోక్షవృత్తిని వహించునట్లు నా మనస్సును లెన్నగా నీ
దివ్యతేజమును ఆక్రమింపనిమ్ము. ఇది తప్ప మఱియొకటి నిన్ను యాచింపను.

సిగ్గు భేదభావమునకు చిహ్నము. మఱియొక రున్నప్పుడే కదా సిగ్గుగను.
ఒంటరి యైనపుడు దానికి అవకాశము లేదు. "భేదోయ మజ్ఞాన నిబంధనః"
- కఠోపనిషత్తు (2-1-11) భేదము అజ్ఞానమువలన కలిగినదే. వరబ్రహ్మ
తత్త్వము తెలిసినపుడు మనస్సునకు బ్రహ్మవరోక్షవృత్తి కలుగును. బ్రహ్మమే
అయిన వృత్తి అని భావము. అనగా మనస్సు బ్రహ్మముగా ప్రతిఫలించుట.
'తదాకార ఆకారిత అంతఃకరణ వృత్తిత్వం అనుభవం - తన్మయత్వం"
వస్త్యాకారముగ రూపము వహించిన చిత్తవృత్తిత్వమే అనుభవము. దీనినే
తన్మయత్వమందుము. బ్రహ్మము నిర్గుణమైనను వస్తు రూపమున కనిపింపక
పోయినను, మనస్సు బ్రహ్మభావమునుపొందునని తాత్పర్యము.

గుహాధివాసినీ = జ్యోతిస్స్వరూపమైన వరమాత్మ - శ్రీమాత 'వంచ
కోశాంతరస్థిత' - 'అంతర్భరతి భూతేమ గుహాయాం విశ్వమూర్తిమ' - శ్రుతి.

సిగ్గు = లజ్జ, ప్రా, నకల జీవులలో సిగ్గుగా వ్యక్తమగు భావము
వరదేవతయే. "లజ్జా (ల.స.నా.). 'లజ్జావద నమారాధ్యా - లజ్జాధ్యా -
ప్రాం - ప్రామతి - ప్రాంశరీరిణి - ప్రాంమతిః - ప్రాం శిలా' - (లలితా
త్రిశతి)

ఉ॥ కోర నవిద్య సంస్కృతిని గూర్చు విశ్పంఖల దీన హీన సం
స్కారము ; నద్గుణోత్తమ విచార వివేక నిధానమౌ నునం
స్కారము నైత మొల్లను ; నుఖం బిడు బంధ విముక్తి నొక్కట
కోరుదు, జ్ఞాన కీలికను కోరికలన్ వెలిగింతు నారతిన్ ॥ 132

అవిద్య కారణముగా సంస్కారమున నెట్టడి దీనమైన హీన
సంస్కారమును (Prenatal Tendency) కోరను. అట్లే నద్గుణోత్తమమై

వివేకమునకు నెలవైన నునంస్కారమును కూడ అభిలషింపను. నుఖమున కాశ్రయమైన బంధరాహిత్యమునే అర్థించెదను. జ్ఞాన జ్వాలతో నా క్షోరికల నన్నిటిని హారతిగా వెలిగించెదను.

గుణముల చేరికవలన మలినమైనది అవిద్య. దానివలననే వంస్కార రూపమున బంధము లేర్పడుచున్నవి. హీన నంస్కారమువలన హీన జన్మలు, నునంస్కారములవలన ఉత్తమ జన్మలు లభించును. కాని మోక్షము కలుగదు. నంస్కారము నశించినపుడు, అనుభవించ వలసిన దేమియు లేక, ముక్తి కలుగును. బంధరాహిత్యమే ముక్తి. అది నుఖాన్వదము.

వరమేశ్వరి 'ముక్తిదః - ముక్తి రూపిణి - ముక్తినిలయ - కైవల్య వదదాయిని' కావున ఆమె కటాక్షమునకై యత్నింప వలయును.

ఉ॥ మాయను మున్గు లోకము తమ వ్రచురంబగు గాఢ నిద్రలో
హాయిగ దోగు వేళ హృదయాంతర బోధన జేసి వచ్చితిన్ ;
నే యభిమానము స్తలిసి నిబ్బితి గన్నుల హర్ష బాష్పముల్
మూయ ద్వదీయ పాదముల మ్రోల, నశేష నుఖాన్వద స్థితిన్ ॥ 133

ఓ జగన్మాతా! చీకటి విరిసిన గాఢ నిద్రలో లోకము హాయిగ నిదురించు నమయమున అంతరాత్మచే మేల్కొలువబడి వచ్చితిని. నీకు నాయందు గల వాత్సల్యమును తెలిసికొని కన్నులలో ఆనందబాష్పములు నిండగా నీ మ్రోల ఆనందముతో నిలిచియున్నాను.

“యా నిశా సర్వ భూతానాం తస్యాం జాగర్తే సంయమీ ।

యస్యాం జాగ్రతి భూతాని సా నిశా వశ్యతో మునేః॥”-భగవద్గీత (2-69)

అజ్ఞానమువలన పాపములకు ఏది (వరమార్గము) రాత్రివలె తోచునో (కనిపింపదో), అది యోగులకు వగలు వలె స్పష్టముగ కనిపించును. దేనిని (విషయవ్యాప్తిని) ప్రాకృతులు జాగ్రదవస్థలో చక్కగా చూచుచుందురో, దానిని రాత్రియందు వలె జ్ఞానులు చూడరు. జీవులు ఎఱుక లేక తమను తాము మఱచు వేళ, అవిద్య తొలగిన వారు మాత్రమే ఆత్మానందమును అనుభవించుచు మేల్కొని యుందురనియు, విషయ వ్యాప్తి వరిగఁజేంప రనియు భగవద్వాక్యము. వరమేశ్వరి దయాన్వరూపిణి. ఆమె వాత్సల్యమునకు అవధి లేదు. కావున జ్ఞానమును వ్రసాదించి తన నన్నిధికి ఆమెయే రప్పించుకొను నని తాత్పర్యము.

॥ దానుడనైతి దేహ వరిధానము దాలిచి ; జీవుడైతి త్వ
 ద్దానుర చిత్కలాంశమయి, వర్తిలు చుండుట ; నేన నేనుగా
 భాసీలు దాత్య భావమున వాసిదలంవక ; ఇంక చాలు నీ
 వేనము బాన లేల? త్యజియింతు నభేదమునందు పూర్ణమై ॥ 134

అమ్మా! దేహమనెడి వస్త్రమును ధరించుటవలన (నీకు) సేవకుడనైతిని. మహోజ్జ్వలమైన నీ చిత్కలాంశమగుటవలన జీవుడనైతిని. ఇక ఆత్మభావము వహించి భేదమును పాటించక నీవే నేనుగా పిరాజిల్లుదును. ఈ వేషము భావ ఎందులకు ? అభేదమునందు (అద్వైతము) పరిపూర్ణత నొంది, వీనిని వదలి వెసెదను. నామరూప రహితమైన అద్వైతసిద్ధిని పొందెదను.

“దేహబుద్ధ్యాస్మి దాసోహం జీవబుద్ధ్యా త్వదంశకః ।
 ఆత్మబుద్ధ్యా త్వమేవాహం ఇతిమే నిశ్చితామతిః॥”

—అధ్యాత్మరామాయణం

జీవునికి దేహమే తా ననుభావము అవిద్యవలన కలుగుచున్నది. కనుక అవిద్య తొలగ నంతవఱకు ద్వైత ముండక తప్పదు. నేను వేరు దేవుడు వేరు అని భావించుటే ద్వైతము. ద్వైతమువలన తనను దానునిగను, భగవంతుని వ్రభువుగను చిత్రించుకొనుట జరుగుచున్నది. అట్లుగాక, ‘నేను వరమాత్మ యొక్క చేతనలో ఒక అంశమును మాత్రమే కాని, వరమాత్మ నెట్లగుదును?’ అనెడి భావము జీవునికి ఉండుటయే విశిష్టాద్వైతము. “నీ దానుని దానుని దానుడ” అని చెప్పుటలో ఈ అంశమే స్ఫురించును. జీవభావమును దాల్చిన నేను ఆత్మనే, అన్యము కాదు అనెడి స్థితియే అద్వైతము.

అద్వైతమున వేరొకటి ఉండుటకు వీలు లేదు. ఇవి అన్నియు మానవుని ఆలోచనా నరణి పైనను, సాధన వ్రగతి పైనను ఆధారపడియున్నవి. కేవలము భావనయందే గాక, ఆ భావమును ఆచరించు నపుడు అద్వైత సిద్ధి కలిగినదని తలవవచ్చును. దానికై మానవుడు నిరంతరము యత్నింపవలెను.

భగవద్గీత (11 - 54) లో శ్రీకృష్ణ భగవానులు “జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన వ్రవేష్టుం చ వరంతవ” అని తత్వార్థమును నృష్టము చేసియున్నారు. తాను వేరు దైవము వేరను భావము గల మానవుడు తొలుత జ్ఞానమువలన తత్వమును తెలిసికొని (జ్ఞాతుం), తాను వరమాత్మయొక్క అంశమగు జీవుడగుటను చూడవలెను. (ద్రష్టుం). పిమ్మట అందు వ్రవేశించి (వ్రవేష్టుం) జీవుడు వరమాత్మ ఒకరే కాని వేరు కాదని ఏకము కావలెను. అందువలన పై

మూడు శబ్దములు - "జ్ఞాతుం ద్రవ్యం ప్రవేష్టుంచ" మత త్రయము యొక్క సారాంశములుగా ఉన్నవి. సాధన సాఫల్యమునకు భగవాను డువదేశించిన యోగము 'అనన్యమగు భక్తియే' అని ఆ శ్లోకముయొక్క పూర్వార్థమునందే తెలువబడినది.

కా|| వంచత్వంబును బొంది దేహము స్వభావ వ్యాప్తిమై నిల్చి నా
వంచత్వంబును వీడి భూతములు నిర్వాప్తిన్ గుణాపేతలై
వంచత్వంబు నెఱుంగ రాని యొక తత్త్వంబందు లీనంబుగా,
మించం దోచెడి నిశ్చలత్వమున, సంప్రీతిం బ్రమోదించెదన్ || 135

దేహము నశించి తనకు కారణము లయిన వంచభూతములలో కలిసిపోగా, ఆ వంచభూతములు కూడ తమ వంచత్వమును వీడి, అది (ఐదగు భావము) లేని ఏకైక తత్త్వమున లీనమగును. అప్పుడు అన్నిటను మించి న్పురించు నిశ్చలత్వమున చక్కగా ఆనందించెదను.

వంచత్వమనగా మరణమని అర్థము. వంచ భూతముల నమ్మేళనమున ఒకటిగ ఏర్పడిన శరీరము మఱల వంచభూతములుగా విడిపోవుటని భావము. దేహము దగ్ధమైనపుడు (దహింపబడునది దేహము) అందలి ఐదు భూతములు వ్యాప్తి చెంది, తమకు సంబంధించిన మహాభూతములలో చేరిపోవును. ఇది కూడ ఒక విధమగు వంచీకరణమే. కాని అంతవఱకు వేరు వేరుగా ఉండిన ఆ వంచమహాభూతములు కూడ లయకాలమున, తమ వ్యాప్తిని ఉపసంహరించుకొని, ఏకమగును. అనగా అవంచీకృత మగును. అవి ఏ తత్త్వమునుండి ఏర్పడినవో ఆ ఏకైక తత్త్వమందే లీనమగును. అప్పుడు మిగులునది న్పందనా రహిత నిశ్చలత్వము మాత్రమే. అది వాక్కు కాని మనస్సు కాని అందుకొనలేని స్థితి. "యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా నహ" - (తైత్తిరీయ బ్రహ్మవల్గి 9వ అనువాకము). అట్టి నిశ్చలత్వమున 'నేను' ఆనందించును.

ఇచట వంచీకరణమును గూర్చి క్లుప్తముగ తెలిపెదను. "ప్రవృత్తామో జగద్యోని న్తమోగుణ మధిష్ఠాయ నూక్ష్య తన్మాత్రాణి భూతాని స్థూలీకర్తుం సోః కామయత, నృష్ఠే పరిమితాని భూతా న్యేకమేకం ద్విధా విధాయ, తయో రేకం పునః చతుర్థ్యాకృత్వా, స్వేస్వేతర ద్వితీయాంతైః పంచ పంచధా సంయోజ్య, వంచీకృత భూతై రనంతకోటి బ్రహ్మాండాని తత్తదండోచిత చతుర్థశ భువనాని, తత్తద్భువనోచిత గోళక స్థూల శరీరాణ్యనృజత్||" - పైంగలోపనిషత్తు.

జగత్తును సృష్టించిన జగత్కారణుడగు వరమాత్మ తమోగుణము నధిష్టించి నూక్ష్యములై యున్న, తన్మాత్రలను (శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములను) నూలము చేయదలచి, తన సృష్టికి కావలసినంత వఱకు తన్మాత్రలను వేరు చేసి, తొలుత ఒక్కొక్క భూతమును రెండుగా విభజించెను. మఱల ఆ రెండు భాగములలో ఒక దానిని నాలుగుగా చేసి, రెండవ భాగమును అట్లే యుంచెను. ఈ నాలుగు భాగములను ప్రతిభూతముయొక్క అర్థభాగమునకు ఒక్కొక్కటి వంతున కలిపెను. ఇట్లు ఐదు భూతములను సంస్కరింపగా - ఆ భూతముయొక్క నిజాంశ నగమై, మిగిలిన నాలుగు భూతముల యొక్క అంశములు తక్కిన నగమునై స్థూలము లైనవి. ఉదాహరణకు ఆకాశభూతములో ఆకాశాంశము 1/2, వాయ్వాంశము 1/8, అగ్న్యాంశము 1/8, జలాంశము 1/8, వృక్ష్యాంశము 1/8 ఉండును. ఇట్లు స్థూల భూతము లేర్పడుటకు "వంచీకరణ"మని పేరు. వంచీకృతములయిన మహాభూతాంశములవలన, వ్యష్టి నమష్టి సృష్టులకు సంబంధించిన స్థూల శరీరములు ఏర్పడినవి. అనగా పిండాండ బ్రహ్మాండములు రూపొందినవి.

ఉ॥ ఒక్కొక్క మెట్టు నెక్కి చన, నుండిన దేమియు గానరా, దహం
బొక్కటి తక్కు నయ్యదియు నుండెనో లేదో వచింప వాక్కుకుం
జిక్కదు, మాననంపు బరిశీలన కంద, దశబ్ద శబ్దమై
నెక్కిని న్నబ్ద వైఖరిని నిల్చు తదాత్మ జయించుగావుతన్ ॥ 136

ఆత్మసాధనలో ఒక్కొక్క మెట్టు నెక్కుచు పోవ పోవ, తుదకు అహము తప్ప ఏముండెనో అగుపింపదు. ఆ అహము కూడ ఉన్నదో లేదో తెలుపుటకు, అది మాటలకు చిక్కదు, మనస్సునకు దక్కదు. శబ్దము కాని శబ్దమై పరానంవిత్ రూపమున నెలకొని యుండును. నర్వకృత్యములు ఉడిగినట్లు తోచు తద్రూపమైన ఆత్మ జయించును గాక!

ఆత్మ సచ్చిదానందమై నిత్యమై యున్నను, ఇంద్రియముల ద్వారా తెలియబడదు. సాధనలో కొంత దూరము వఱకే అహము కనిపించును. కాని తుద కా అహము కూడ తొలగిన స్థితిలో - నమాధియందు (నమ + ధీ నమమైన జ్ఞానముతో ఒకటై పోవుట) ఆత్మను ఊహితమైన, తెలువ జాలని, మితి లేని, ఆనందముగా స్వానుభవమున గ్రహింపవలసినదే. ఈ విషయమునే కైవల్యోపనిషత్తు.

“అచింత్య మవ్యక్త మనంతరూపం
శివం ప్రకాంత మమృతం బ్రహ్మయోనిం

తదాది మధ్యాంత విహీన మేకం
విధుం విదానంద మదూప మద్భుతమ్ ||”

అని నూచించినది. అట్టి వరమాత్మకు జయమని ఉవనంహార వాక్యము.

ఉ|| శ్రీశ్వర తత్వనంగతి నిరీద్యుడు శివు డగన్త్యరాజు న
ర్యేశ్వరరావు నత్కవి, కవిత్వ కళాకృషికుండు, కాంభవీ
శశ్వ దనూన పాద జలజాంతర నిత్య నివాసి, వ్రాసె దా
శాశ్వత నత్యమున్ మధు రసాకృతి నీ కృతి విశ్వవేదనన్ || 137

శ్రీ = వరాశక్తి యొక్కయు, శ్రీశ్వర = లక్ష్మీవతియైన మహా విష్ణువు
యొక్కయు, శ్రీశ్వర = శుభవ్రదుడగు శివుని యొక్కయు, తత్వ =
వేదాన్తభాసితమైనట్టియు అనగా శాక్తేయ, వైష్ణవ, శైవ, తత్వ, విచారములందు
ఈర్ష్య లేని వాడు, నదాచార నంపన్నుడు, బుధ విధేయుడైన శ్రీ అగన్త్యరాజు
నర్యేశ్వరరావు నత్కవి - మంచికవి. నత్యవదార్థమును తెలిసిన కవి. కవిత్వ
మనెడి కళయందు నిత్యము కృషి చేయువాడు. కొడువ (వెలితి) లేని శ్రీదేవి
పాద వద్మములందు నిరంతరము నివసించువాడు. ఆయన విశ్వని వేదనను,
తేనె వలె మధుర మనోజ్ఞమయిన ఆకృతిగా ఈ కృతిని రచించెను.

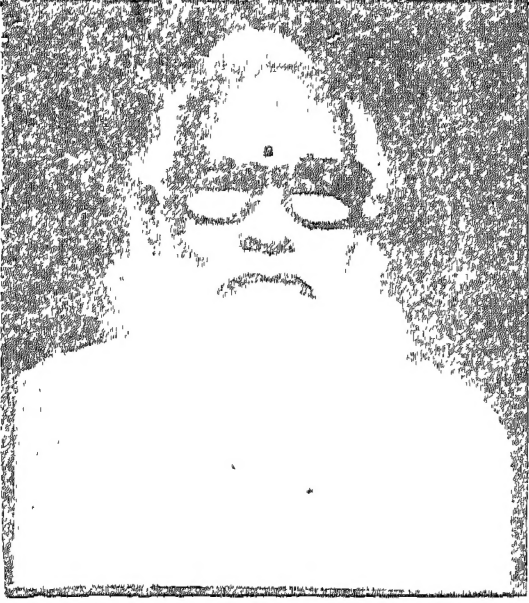
నత్కవి, కావ్యకళాకృషివల, మధుర కవి అనునవి కవికి పురస్కార
నూచకముగ లభించిన బిరుదములు.

ఇక శ్రీ శబ్ద విచారము -

‘శ్ + ర్ + ఈ’ కలిసిన శ్రీ యగుచున్నది. శ్రీశ్వర శబ్దమందలి శ్రీ
వర్ణము తేజః పుంజాత్మక చిచ్ఛక్తిని తెలుపును. ఇంకను శుభవ్రదాయని,
(i) శ్రీవిద్యా రూపిణియగు ‘వరశివా’ అనియు (ii) లక్ష్మీదేవి అనియు,
(iii) జగజ్జననియైన పార్వతి అనియు అర్థములు సాధ్యములే కావున శ్రీశ్వర
శబ్దమునకు మంగళవ్రదుడు వరానంవిద్రూవుడైన వరశివుడనియు,
లక్ష్మీవతియైన మహావిష్ణువనియు, పార్వతీ విభుడైన శివుడనియు, అర్థములు
సిద్ధించుచున్నవి. శ్రీయందలి శ్ - శివునికి, ర్ - తేజస్సునకు, ఈ -
కామకళారూప శక్తికిని నంకేతములు.

ఓం తత్సత్

కవి పరిచయము

'శ్రీపాదపాంశువు'

శ్రీ అగస్త్యరాజు సర్వేశ్వరరావు

జననము : రక్కాక్షి - మార్గశీర్ష -
శుక్ల పంచమి, ఆదివారము,
30 నవంబర్, 1924.

జన్మ స్థలము: గువ్వడి, వరికుంటపాడు మండలం
నెల్లూరు జిల్లా.

- జననీజనకులు : శేషమ్మ, సుబ్బారాయుడు
- విద్యాభ్యాసము :
గురుకులవాసము - 8-10 సం. మధ్య శ్రీతాళ్ళూరు
సూర్యనారాయణగారి యొద్ద, వెంగనపాళెం.
- ఆంగ్లవిద్య - 11-20 సం. మధ్య వేంకటగిరి రాజా కళాశాల,
నెల్లూరు.
- వృత్తి విద్య - B.Ed., మహారాజా కళాశాల, విజయనగరం
- స్నాతకోన్నతవిద్య - M.A., శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయము,
తిరుపతి
- వృత్తి : అధ్యాపకత్వము, ప్రస్తుతం ప్రధానాధ్యాపకుడుగా
విశ్రాంత జీవనం.
- ప్రవృత్తి : గ్రంథపఠనము, కావ్యరచన, ఆధ్యాత్మిక
సాధన, సంఘసేవ.
- బిరుదములు : కావ్యకళాకృషివల, మధురకవి, సత్కవి.
- రచనలు : ఉదయగిరి దుర్గము, ఓంకారేశ్వరవము,
(ముద్రితములు) పూచినపూలు, ఆంధ్రగీతాంజలి, శ్రీరామసుధా
తరంగిణి, శ్రీమాత గాయత్రి, భజగోవిందం,
విశ్వవేదన.
- అముద్రితాలు : Fountain of Nectar, ప్రశ్నోత్తర
మణిమాల, వ్యాసమంజరి, భావవీణ ఇత్యాదులు.